

406f

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΔΕ

ὑπό

Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ.

SSMANOGLIO
MEGARO

(Ἀδεία τοῦ ἰπταρχείου τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1880.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ^α.

406f

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΔΕ

ΥΠΟ

Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ.

(Άδεια τοῦ ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσως).

SISMANOGLIO
MEGARO

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1880.

ΤΥΠΟΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/κς.

Ἐχοντες πρὸ τριῶν ἐτῶν συντεταγμένον τὸ ἀνά
χειρας ἔργον, ἐκδίδομεν νῦν αὐτὸ ὡς ἔχει, πεποι-
θότες ὅτι καὶ οὕτω ἀπεικονίζεται πιστῶς ἐν μικρῷ
ἢ περὶ τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ζωὴ τῶν
νῦν Ἑλλήνων κατὰ τὴν λήξασαν ἤδη πεντηκονταε-
τηρίδα ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῶν.

Φαίνεται δὲ ἡ χρονικὴ αὕτη περίοδος ἀπὸ τῆς
αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας οὕσα σπουδαιοτάτη
καὶ χαρακτηριστικωτάτη. Διότι πλὴν τοῦ ἐμπορίου
καὶ τῆς ναυτιλλας ἡσχολήθη τὸ ἔθνος μάλιστα περὶ
τὰ γράμματα καὶ τὴν ῥύθμισιν τῆς γλώσσης κατὰ
τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ τὸν πνευματικώτερον, τὸν
λόγον, ὀλιγώτερον φροντίσας ἴσως οὐχὶ προση-
κόντως περὶ ἄλλων δραστηρίων τοῦ ἐθνικοῦ βίου
συντελεστώων καὶ οὕτω τεκμηριώσας αὐθις ὅτι τὸ
ἐλληνικὸν ἔθνος τιμαλφέστατον ἀγαθὸν μετὰ τῆς
ἐλευθερίας οὐδὲν ἄλλο θεωρεῖ μᾶλλον ἢ τὴν ἐν
εἰρήνῃ πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἀποστολὴν αὐτοῦ καὶ
ἅμα ἔργῳ ἐμφυσήσας ζωὴν καὶ εἰς τοὺς παροικοῦν-
τας λαούς.

Ὅτι δὲ πλημμελὲς ἡ πορεία αὕτη ἐν πολλοῖς ἔσχε
καὶ ἔχει, αὕτη αὕτη ἢ ζωηρὰ περὶ τὸν λόγον καὶ
τὴν μάθησιν τάσις διορᾷ τανῦν καὶ ἐπικρίνουσα
κατὰ μικρὸν καταδικάζει διὰ τῆς κρείττονος γνώ-
μης. Διὸ ἀσφαλῶς καὶ ἐξ αὐτενεργείας ἀρχεται

ἤδη ἐντεῦθεν προβαίνοῦσα εἰς βελτίωσιν κατὰ τοὺς νόμους τῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως.

Ὀλίγος χρόνος παρήλθεν ἀπὸ τῆς συγγραφῆς ταύτης καὶ μετὰ θαυμασμοῦ παρατηρεῖ τις οὐ μικράν τι τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω τροπὴν κατὰ τὴν σπουδαιότητα τῶν καιρῶν. Ἡ παιδαγωγικὴ πρότερον ἐτῶν οὐσα λέξις κενὴ ἢ ἀκατάληπτος ἄρχεται ἤδη πράξει καὶ θεωρίᾳ πολλαχῶς μελετωμένα καὶ ἐνεργουμένα. Τὰ διδακτικὰ βιβλία βελτιοῦνται σπουδαίως. Αἱ μέθοδοι διαρρυθμίζονται καὶ συζητοῦνται. Διδάσκαλοι πρὸς τὸ ἔργον τῆς δημοτικῆς παιδείας παρασκευάζονται. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκαλείων αὐξάνει. Κεντρικὴ ἱερατικὴ Σχολὴ καθιδρύεται. Ἡ τῶν Συλλόγων ἐκπαιδευτικὴ ἐνέργεια, πάντων μὲν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἀκμαϊότερα καθίσταται. Ἐκπαιδευτικὴ δὲ καὶ φιλανθρωπικὴ Ἀδελφότης ἐν τῷ ἱερῷ κέντρῳ ἰδρύεται. Πάντες ἀπαρταχοῦ ἀγωνίζονται τὸν εὐγενῆ τῆς φιλοπατρίας καὶ φιλομαθείας ἀγῶνα, οὐδεμιᾶς φειδόμενοι δαπάνης.

Τίς ἐντεῦθεν δὲν δύναται νὰ προεικάσῃ καὶ προεῖπῃ μεγάλην Θεοῦ εὐδοκοῦντος προκοπὴν τοῦ νῦν ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ;

Ἐν Χάλκῃ 1880 Ἰουνίου 15.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΓΛΩΣΣΑ.

Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀπλῆς ἢ χυδαίας ἑλληνικῆς γλώσσης.— Αἱ διὰφοροὶ αὐτῆς φάσεις.— Ἡ ἐπικράτησις τῆς καθαρουμένης ἤτοι λογίας γλώσσης.— Ὁ πλοῦτος τῆς καθωμιλημένης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

I.

Ἐντὸς τῆς Ἑλευθέρας Ἑλλάδος.

Ἡ παιδείσις πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως.— Ἡ κατάστασις τῶν σχολείων.— Ὁ κατ' ὀλίγον πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν.— Ἡ βελτίωσις τῆς δημοτικῆς παιδείας καὶ τῆς ἄλλης ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τῆς βασιλείας.

Α'. Δημοτικὴ παιδείσις.

Μέθοδοι, ὀργανισμοὶ καὶ ἔκτασις καὶ διὰδοσις τῆς δημοτικῆς παιδείας.— Τάξις πρὸς μεταρρυθμίσεις.

Β'. Μέση παιδείσις.

α' ἑλληνικὰ σχολεῖα· ὀργανισμὸς καὶ ἔκτασις αὐτοῦ.— β' γυμνάσια, ὀργανισμὸς αὐτῶν, πρόγραμμα καὶ στατιστικὸς πίναξ.

—γ' ιδιωτικὰ σχολεῖα τῆς μέσης παιδείσεως.—δ' ἱερατικὰ.—
 Ἡ Ριζάρειος σχολή.—ε' εἰδικὰ σχολεῖα.—Τὸ σχολεῖον τῶν
 τεχνῶν ἦτοι τὸ Πολυτεχνεῖον.—Τὸ στρατιωτικὸν τῶν εὐελπί-
 δων σχολεῖον.—ς' παιδεύσεις τῶν θηλέων δημοτικὴ καὶ ἀνω-
 τέρα.—Τὰ σχολεῖα τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἐταιρείας, τὸ Ἀρσά-
 κειον, τὸ Τοσίτζειον κτλ.

Γ'. Ἀνωτάτη ἢ ἐπιστημονικὴ παιδεύσεις.

Τὸ Πανεπιστήμιον ἐν Ἀθήναις.—Αἱ διάφοροι αὐτοῦ σχολαὶ
 καὶ τὰ παραρτήματα· στατιστικοὶ πίνακες.

II.

*Ἡ ἐκτὸς τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος διάδοσις
 τῆς παιδεύσεως*

Τὰ ἐν Θράκῃ, Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ, Ἠπείρῳ, Κρήτῃ καὶ
 Μικρᾷ Ἀσίᾳ σχολεῖα στατιστικῶς ἰδίᾳ, τὰ ἐν Κωνσταντινου-
 πόλει, Σμύρνῃ, Σάμῳ, Χίῳ, Μιτυλήνῃ Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἰωαν-
 νίνοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

**ΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ
 ΖΩΗΣ.**

- Α' Βιβλιοθήκαι, Τυπογραφεῖα, Βιβλιοπωλεῖα.
- Β' Μουσεῖα, Συλλογαί.
- Γ' Ἐταιρίαι, Ἀθλοθεσίαι, Σύλλογοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

- I. Ὀρθοσκευτικὰ.
- II. Ποιητικὰ.
- III. Ἱστορικὰ καὶ Γεωγραφικὰ.
- IV. Φιλολογικὰ.
- V. Μαθηματικὰ καὶ Φυσικὰ.
- VI. Ἰατρικὰ.
- VII. Νομικὰ.
- VIII. Φιλοσοφικὰ καὶ ἠθικολογικὰ.
- IX. Δημοσιογραφία, Περιοδικὰ καὶ Ἐφημερίδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ συνοπτικὴ ἐκθεσις τῆς πνευματικῆς τῶν νῦν Ἑλλήνων ἀναπτύξεως ἀρχεται, ὡς εἰκόσ, ἀπὸ τῆς γλώσσης αὐτῶν· διότι αὕτη γραφομένη ὡς εἶχε καὶ νοουμένη οὐ μόνον πρώτη ἐπέδρασε κατ' ὄλιγον ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους, λυθέντος τέλος ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς ἀρχαϊκῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀντεπίδρασιν ῥυθμιζομένη βαθμηδὸν καὶ μορφουμένη διατελεῖ πάλιν πρώτιστα πάντων ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ ἐπιδρῶσα.

Μετὰ τὰ περὶ γλώσσης ἐπονται τὰ τῆς παιδείσεως καθ' ὅλους τοὺς κλάδους αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, δι' ὧν περιφανῶς διαδηλοῦται ὁ πρὸς τὰ γράμματα ἔρος τῶν Ἑλλήνων, ὅστις καὶ ἐν χαλεπωτάτοις καιροῖς εὐλαβῶς ὡς τὸ ἄσβεστον πῦρ ὀπωσδήποτε διετηρήθη.

Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς συντελοῦσιν εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως καὶ ἄλλα πολλὰ πλὴν τῶν σχολείων, καταλέγονται καὶ ταῦτα ἐν κεφαλαιῳ.

Τελευταῖον δὲ συνοψίζονται πάντα τῆς πνευματικῆς κινήσεως τὰ προϊόντα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀναγραφόμενα καθ' ὅλην καὶ κατ' εἶδος.

Ἐπὶ τηλικαύτης ὕλης κινδυνεύοντες καὶ ἔνεκα τοῦ μεμετρημένου ἡμῖν χρόνου νὰ γράψωμεν ἀγωνισμά τι, προὔτιμήσαμεν μᾶλλον ἐνδεέστερα τῶν πραγμάτων νὰ εἴπωμεν χάριν τῆς ἀληθείας, ἧς καὶ ἡ προσέγγισις ἐν τοῖς τοιοῦτοις μόλις βέβαιουται.

Ἐγγραφον ἐν Ἀθήναις 1877 κατὰ Δεκέμβριον.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

ΤΩΝ

ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΤΕ.

Γ Λ Ω Σ Σ Α.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐκλιπούσης τῆς περὶ τὴν αὐλὴν ἐκείνην ψευδοῦς εὐγενείας καὶ τῆς σχολαστικότητος, ἀνέκυψεν εἰς φῶς μετὰ παρρησίας ἢ τέως περιφρονουμένη τοῦ λαοῦ γλώσσα, ὅπως ἐν τῇ συντελεσθείσῃ πανωλεθρίᾳ ἢ τε εἰς τὰ ὄρη καταφυγοῦσα ἐλευθερία λιγυροῦς προχέῃ τοὺς φθόγγους τῆς καὶ ὅπως καταληπτὰ εἰς τοὺς πολλοὺς διδάσκονται τὰ ἐκ τῆς ἀναγεννωμένης ἤδη ἐσπερίας Εὐρώπης μαθήματα.

Καὶ δὴ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος πολλοὶ τῶν λογίων Ἑλλήνων ἐν Ἰταλίᾳ μάλιστα παιδευθέντες ἔγγραφον τὴν ζῶσαν τοῦ λαοῦ γλώσσαν, τὴν ἀπλὴν λεγομένην καὶ ῥω-

SISMANOGLIO

μαίικην, επιμελούμενοι ἅμα ὅπωςδήποτε τὴν μὀρφωσιν αὐτῆς, ἐν οἷς πρῶτος καὶ Γραμματικὴν συνέταξε τῆς ὀμιλουμένης ἑλληνικῆς Νικόλαος ὁ Σοφιανός, Κερκυραῖος (1534).

Φαίνεται δὲ τῆς παρῶρησίας ταύτης τῆς γλώσσης ἐπίκουρος παραστάς καὶ ὁ τῶν Καθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀνταγωνισμὸς κατὰ τὸν αἰῶνα ἐκεῖνον ἐπὶ τὸν προσηλυτισμὸν τοῦ δουλωθέντος ἑλληνικοῦ λαοῦ, οἷτινες ἐπὶ τούτῳ ἔγραφον εἰς τὴν χυδαίαν καὶ ἐξετύπουν αὐτῆ, οἱ δὲ καὶ ἔκρινον περὶ αὐτῆς διὰφορα, φέροντες οὕτω εἰς ζωὴν τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης μεταξὺ τῶν λογίων τοῦ ἔθνους. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς διαμαρτυρήσεως καὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καθόλου, σὺν ἄλλοις ἀγίχζον τὴν ζῶσαν γλώσσαν παντὸς λαοῦ πρὸς κατάληψιν τῆς Γραφῆς καὶ τὸ παράδειγμα δὲ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γάλλων ἐπιμελουμένων ἤδη τὴν ῥύθμισιν τῆς γλώσσης των, ὡς εἰκός, ἐπεβοήθει τὸ ἔργον.

Ὅθεν ἢ πρὶν ἐν σκοτίῃ καὶ ἀφανείᾳ περιδεῆς τοῦ λαοῦ γλώσσα, ἀρυομένη ἤδη θάρρος λογικὸν καὶ ἐκ τῆς ἐσπερίας ἐπικρατεῖ κατ' ὀλίγον, πλὴν πᾶν χυδαία καὶ ἀμὀρφωτος. Ἄλλὰ κατὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἀναφαίνεται αὐθις ὀργασμὸς τις πρὸς μὀρφωσιν ταύτης καὶ Σύλλογος ἐν Βενετίᾳ συνιστᾶται, Ἰερὰ τῶν Φίλων Ξυρωτῶν κληθεῖς, πρὸς ῥύθμισιν τινὰ τῶν τῆς παιδείσεως καὶ τῆς γλώσσης ἄρα, ὥστε ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνυψοῦται ἤδη εἰς εὐφρόδειαν καὶ πλοῦτόν τινὰ ἐπίζηλον, τυχοῦσα δεξιῶν πνευμάτων, οἷος Σκουφὸς ὁ Κρής, καὶ Ἡλίας ὁ Μηνιάτης, καὶ Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος ὁ Λαρισσαῖος καὶ Δαμψδὸς ὁ Κεφαλλῆν, ὅστις καὶ σειράν *Φιλοσοφικῶν* του *Μαθημάτων* ἔγραφεν εἰς τὴν ἀπλήν, ἵνα καταστήσῃ ταῦτα τοῖς πᾶσιν εὐπρόσιτα.

Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος ἄρχεται ζωηρὰ περὶ γλώσσης ἀμφισβήτησις, ἥτις εἰς ἔριν ἐκτραπέισα τελευ-

ταῖον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπὸ τῆς κλαγγῆς τῶν ὀπλων τοῦ ἔθνικοῦ ἀγῶνος κατέπαυσεν.

Ἡ μὲν τῶν γνωμῶν τούτων πρὸς τὰ ὀπίσω βλέπουσα ἐζήλου τῆς ἀρχαίας τὸ κάλλος καὶ τὸν πλοῦτον καὶ οἰοεὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς καθωμιλημένης φοβουμένη, ὡς ἀναξίαν διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ πᾶσαν ἀνωτέραν τοῦ πνεύματος ἔκφρασιν ἀπεκῆρυττεν αὐτήν, φθεγγομένη ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ κλεινοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, ὅστις ἐν τῇ *Λογικῇ* του «ἐκσυριστέον, λέγει, τὰ χυδαῖστὶ φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλόμενα βιβλιδάρια, τῆς Ἑλλάδος φωνῆς ὡς οἷόν τε ἐπιμελουμένους, ἧς ἀνευ οὐδὲν τῶν πάλαι πεφιλοσοφηκότων ἐστὶν ἀπόνασθαι.»

Ἡ γνώμη αὕτη λίαν εὐδοκίμων ἄλλως ἀνδρῶν ἐφαίνετο τείνουσα ν' ἀναστήσῃ τὴν ἀρχαίαν τῆς γλώσσης εὐκλειαν ὑφ' ἀγνοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος, ἠγνοεῖ ὁμῶς τὸ ἀπ' αἰῶνων ἐν τῇ ἱστορίᾳ συντελεσθέν, ὅπερ τοῦλάχιστον ὁ μέγας Φώτιος πάλαι διορῶν εὐελπίς πρὸς τὰ πρόσω ἔβλεπεν, ὡς ἐξῆς ἐν εἰκόνι ἐκφραζόμενος: «Κλάδος εὐθαλῆς καρποὺς ὠραίους ἐνεγκῶν περιήρηται· ἄλλ' ἢ ῥίζα μένει· οἷσει πάλιν οὐκ ἐλάττονα. Ἀπῆλθεν ἢ καλὴ καὶ θαυμασία εἰκὼν· ἄλλ' ὁ γραφεὺς ἔτι τὴν χεῖρα κινεῖ καὶ γράφει γε πᾶντως, ἔραστῆς ὢν τοῦ καλοῦ, οὐκέτι τὴν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τελειοτέραν.» Ἐκινδύνευε λοιπὸν νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν πάλαι σχολαστικότητα ἢ μὲν ἤδη ζωηρότερον ἀρχαμένη τοῦ ἔθνους φιλομάθεια ἔνεκα τῶν εὐνοϊκωτέρων καιρῶν. Θεματοφύλαξ δὲ τοῦ ὕφους ἐκεῖνου τοῦ ἀρχαίζοντος παρίστατο, ὡς εἰκός, τὸ Πατριαρχεῖον ἀνέκαθεν μέχρις ἐσχάτων χρόνων ἐν τε τοῖς ἐγκυκλίοις καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπισήμοις γράμμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κηρύγματι.

Ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ πολλοῦ κρατήσασα, ζῶν παράδειγμα ἔχουσα καὶ τὴν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ ἐπιτεινομένην σπουδὴν καὶ ἐκτίμησιν τῆς τοῦ λαοῦ γλώσσης παντὸς ἔθνους, θερμούς δὲ ἐνταῦθα συνηγόρους πολλούς, οἷον Ἰώσηππον τὸν Μοισιόδακα, σχολα-

γράμμασι τῶν ἀρχαίων εὐρισκομένων οὔτε ἐν τοῖς λεξικοῖς τεθησαυρισμένων, ἀλλὰ καὶ σάρκα εἰς τὰς λέξεις ἔδωκαν. Καὶ οὕτω κατέστη αὕτη ἡ γλῶσσα ἐν γένει καὶ τοῦ ἀμβωνος καὶ τοῦ βήματος καὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ δικαστικοῦ καὶ τῆς δημοσιογραφίας καὶ τῶν συγγραφῶν πάσης ὕλης καὶ παντὸς εἴδους· διότι καὶ ἡ λυρική αὐτῆ ποιησις πλὴν τῆς ἐπικῆς καὶ δραματικῆς ἀπητείτο εἰς γλῶσσαν καθαρῆν ὑπὸ τῆς ποιητικῆς ἀθλοθεσίας τῆς τεθείσης κατὰ τὸ 1850 ὑπὸ τοῦ Ἀμβροσίου Στεφάνου Ράλλη, ἐν ἧ εἰ μὴδὲν ἄλλο μέγα ἐν τῇ στιχουργίᾳ κατωρθώθη, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐσφυρηλατήθη καὶ διὰ τοῦ μέτρου ἐν πολλοῖς ἡ γλῶσσα καὶ διεμορφώθη ἰαμβικὸν τρίμετρον καὶ ἠρωικὸν ἐξάμετρον καὶ εἴ τι ἄλλο εἶδος κατὰ τόνον.

Ἐντεῦθεν ὁ τε πνευματικὸς καὶ πολιτικὸς βίος ὡπωςδήποτε καθ' ἑκαστὴν ἀνελλισσόμενος ἐπέδρασε καὶ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς γλώσσης δυναμένης αἰετοῦ ν' ἀντλή ὅ,τι πρόσφορον καὶ ἀναγκαῖον ἐκ τῆς ταῦτοφουοῦς ἀρχαίας.

Τὸ κράτος τοῦτο τῆς νέας ἐλληνικῆς τοσοῦτον ἀπ' ἀρχῆς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους ἀπροσκόπτως πλέον ἀνεγνωρίσθη, ὥστε εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀνιδρύσεως αὐτονόμου πολιτείας ἐνομοθετήθη νὰ διδάσκηται αὕτη ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις, ἐν δὲ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν γυμνασιακῶν τάξεων νὰ παραβάλληται πρὸς τὴν ἀρχαίαν, καὶ συνθέσεις ἢ ἐκθέσεις ἰδεῶν νὰ γίνωνται ἐν αὐτῇ, ὅπως σὺν τῷ χρόνῳ ῥυθμισθῆ καὶ μορφωθῆ. Διὸ καὶ ἑνδεκά Γραμματικαὶ τῆς καθωμιλημένης ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἐγράφθησαν, ὧν ἡ τελευταία (1874) τοῦ πρώην γυμνασιάρχου Γεωργίου Γεράκη συνταχθεῖσα εἰσηγήσει τοῦ πρὸς διὰδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου κατὰ νέαν ὅλως μέθοδον Γραμματικῆς τῶν δημοτικῶν τῆς Γερμανίας σχολείων ἐνιαχοῦ διδάσκειται ἤδη ἐπιτυχῶς.

Ἄλλ' εἰ καὶ ἐμορφώθη τέλος οὕτω κοινὴ λογία τις γλῶσσα τοῦ νῦν ἐλληνικοῦ ἔθνους, ἐπιδρῶσα, ὡς εἰκός, ἐπὶ τῆς ἀναπτῆς

ξεως αὐτοῦ, εἶνε ὁμως ἐπι ἀκανόνιστος ἐν μέρει καὶ σαλευομένη ἐνίοτε μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς ζώσης καὶ πολὺ ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ γράφοντος ἐξαρτωμένη καὶ διὰ τοῦτο ἰκανὴν τὴν ἀνωμαλίαν ἔχουσα. Πλὴν ἐπὶ πᾶσι τούτοις διατηρεῖ τὸν ἀναλυτικὸν τῆς χαρακτῆρα περὶ τε τὴν σύνταξιν καὶ τὰς ἐγκλίσεις, καθαρῆν δὲ περὶ τοὺς τύπους καὶ τὰς λέξεις. Ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς ἀρχαίας πλουτίζεται ὁσημέραι κατὰ τὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς τανῦν ἐν πολλοῖς κεκρυμμένου ἀποταμείεται τὰ δέοντα· καὶ δὴ ἀπὸ πολλοῦ κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ μάλιστα ὀρθῶς παρατηρηθὲν καὶ τὸ ἐν τοῖς Ἀτάκτοις ὑποδειχθὲν παράδειγμα δὶχφοροὶ ἐγένοντο ἄχρι τοῦδε συλλογαὶ λέξεων καὶ φράσεων τῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ αὐθορμήτως τε καὶ κατ' ἐπιταγὴν πρὸς τοὺς διδασκάλους τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κατὰ τὸ 1854.

Αἱ πλείστα τῶν συλλογῶν τούτων εἶνε τεθησαυρισμένοι ἐν περιοδικοῖς συγγραμμάσιν, οἷα ἡ Ἀθηνα τοῦ Γ. Αἰνιᾶνος καὶ ἡ Νέα Παρδώρα, καὶ ἐν ἰδιαιτέrais δὲ συγγραφαῖς, οἷα τὰ λόγου ἄξια Κυπριακά¹ τοῦ καθηγητοῦ Ἀθανασίου Σακελλαρίου καὶ τὰ Ἰδιωτικά² τοῦ καθηγητοῦ Ἰωάννου Πρωτοδίκου, καὶ ἡ Συλλογὴ τῶν Παροιμιῶν τοῦ λαοῦ ὑπὸ τοῦ Ι. Βενιζέλου, ἃτινα μέλλουσί ποτε νὰ χρησιμεύσωσι πάντα ὡς ὕλη λεξικοῦ τῆς καθωμιλημένης πολὺ πληρεστεροῦ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος.

Ἐσχάτως δὲ καὶ ἄλλα ἐτέθησαν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινίᾳ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ ὠρίσθησαν θέματα πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἰδιωτικά τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Τραπεζουντίας χώρας, ὧν ἡ ὑπὸ Ἰω. Βαλαβάνη τοῦ Κερασσουντίου συλλογὴ τῶν λέξεων καὶ φράσεων τοῦ κατὰ τὸν Πόντον ἐλληνισμοῦ ἐ-

1) Τὰ Κυπριακά, Τόμ. τρίτος ἢ ἐν Κύπρῳ γλῶσσα, 1868.

2) 1868 ἐν Σμύρῃ.

βραβεύθη. Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις Σύλλογος *Παρησσοῦς* ἐν τῷ συνωνύμῳ αὐτοῦ περιοδικῷ συγγράμματι ἐξέδιδεν *Ἀνάλεκτα Γλωσσολογικὰ* λόγου ἄξια.

Τελευταίον ὡς ἐπιστημονικὴ κορωνίς τῆς ἀπὸ πολλοῦ περὶ τὴν γλῶσσαν ἐργασίας τοῦ ἔθνους δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ ὑπὸ Δημητρίου Μαυροφρύδου τοῦ ἐξ Ἀνδρονικίου τῆς Καππαδοκίας *Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν Τσοκάριαν ἀθλοθεσίαν*, ἧς τὸ θέμα ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου τῷ 1855 ἔτει. Ἡ ἐργασία αὕτη, δοκίμιον ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπιγραφομένη, βραβευθεῖσα τῷ 1859, ἐξεδόθη ἐν Σμύρνῃ τῷ 1871.

Παρὰ τὴν λογίαν ἡ ζῶσα τοῦ λαοῦ γλῶσσα ἀναμιμνήσκει ἐνίοτε αὐτὴν τὴν ὀμηρικὴν καὶ τὴν προομηρικὴν ἐποχὴν τῆς γλώσσης, ὡς παρὰ πολλῶν καὶ ξένων παρατηρήθη· καὶ τοῦτο οὐχὶ μόνον κατὰ τὰς λέξεις καὶ τὰς ρίζας, ἀλλὰ καὶ τὰς φράσεις. Ἐγένοντο δὲ τινες τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν παραφράσεις εἰς ταύτην πλὴν τῆς ἀρχαιοτάτης κατὰ τὸ 1526 παραφράσεως Ἰλιάδος ὑπὸ Λουκάνου ἐν Ἐρετίῳ καὶ νεώτεραι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιτυχεῖς, οἷα μάλιστα ἡ τῆς Ζ τῆς Ὀδυσσεΐας παράφρασις Δημητρίου τοῦ Βικέλλα, ὅστις μετέφρασεν ἐσχάτως εἰς τὴν καθωμιλημένην καὶ τρία δράματα τοῦ Σακισπέρου *Ῥωμαῖον καὶ Ἰουλιαν*, *Ἰσθμόν* καὶ *Βασιλέα Ἀθῶν*, μετ' ἀκριθείας καὶ ἐπιτυχίας ἰκανῆς. Ἐχει δὲ καὶ ποιητὰς διαπρεπεῖς λυρικούς, τὸν Ἀθ. Χριστόπουλον, τὸν Σολομὸν καὶ Γεώργιον Τερτζέτην, τοὺς Ζακυνθίους, Ἀρ. Βαλαωρίτην, τὸν Λευκάδιον καὶ τὸν Ἀχιλ. Παράσχου, Γ. Μαυρογιάννην τὸν Κεφαλλῆνα καὶ Ἀντ. Ἰ. Αντωνιάδην, ὅστις εἰς δημῶδη γλῶσσαν ἐποίησε *Νέαν Μήδειαν* καὶ ἄλλα τινὰ καὶ ἐσχάτως τὴν *Μάγαν* τοῦ Γεωργιάδου, τραγικωτάτην ὑπόθεσιν εἰς εἶδος διηγηματικόν.

Ἐκ πάντων τούτων συνάγεται ὅτι ἐκ τῆς εἰς τὰ βῆθη τῶν

αἰῶνων βεβυθισμένης ρίζης τοῦ ἀγλαοκάρπου μὲν ποτε δένδρου τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, κατὰ δὲ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς παρακμῆς καὶ διαφθορᾶς τῆς τε πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς οἰκτρῶς περιγυμνωθέντος, ἀνεβλάστησαν κατὰ θεῖαν Πρόνοιαν ἄλλοι νέοι κλώνες καὶ κλάδοι, μαρτυροῦντες τὴν ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτενέργειαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, αἰεὶ ζῶντος καὶ ἐν τοῖς σήμερον καιροῖς ἐκφραζομένου.

Μετὰ τῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως αὐτῆς στενωῶς συνδέεται ἡ παιδείσις, εἰς ἣν μεταβαίνει νῦν ὁ λόγος.

ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

I. ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος (1717) περιηγούμενος τὴν Ἀνατολὴν ὁ Τουρνεφόρτιος οὐδὲ δώδεκα ἀνθρώπους, ὡς λέγει ἐν τῇ III ἐπιστολῇ, εὔρισκεν ἐν ταῖς ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμέναις χώραις τῆς Τουρκίας γινώσκοντας τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν¹, καίτοι ἐν τῇ ἐσπερίᾳ πολλοὶ ἦσαν παιδευόμενοι καὶ ἰκανῶς διαπρέποντες, ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ. Τοῦτο βεβαίως οὐδὲ ὅπως ἐκληπτέον κατὰ γράμμα· ἀλλ' ὅμως σημαίνει ὅπως ἴσως ὅτι σπανιώτατοι ἦσαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ ἄνδρες οἱ ἔχοντες γνῶσιν τινα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Διότι ὑπῆρχον μὲν εὐάριθμά τινα σχολεῖα κατὰ τοὺς παρελθόντας δύο αἰῶνας, εὐλαβῶς τηροῦντα τὸ ζώπυρον τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, οἷα ἡ λεγομένη Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ τῆς Χίου καὶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἴ τις ἄλλη ἐν Μοναῖς καὶ ἄλλαχοῦ, πλὴν ἐν ταῖς πλείσταις ἐπαρχίαις καὶ ταῖς πόλεσι δὲν ὑπῆρχον ἢ πενιχρά τινα σχολεῖα, κοινὰ λεγόμενα, πρὸς μόνην ἱερῶν βιβλίων ἀνάγνωσιν. Εἰς δὲ τὰ ἀνώτερα εὐάριθμα ἐκεῖνα σχολεῖα ἐδιδάσκετο Γραμματικὴ καὶ Ῥητορικὴ, κατὰ Λιβάνιον, τὸ *Τί τις ἂν εἴποι καὶ Φιλοσοφία Ἀριστοτελικὴ* τοῦ Μεσαιῶνος, συνδυαζομένη μετὰ τῆς Θεολογίας, καὶ εἴ τι ἕτερον, ἐκ τῆς ἐσπερίας βραδύτερον κομισθέν.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος τούτου ἀρχομένου

¹) C'est même un grand mérite parmi les gens d'Eglise de savoir lire et vous serez surpris d'apprendre qu'à peine y a-t-il sur les terres des Turcs *une douzaine* de personnes habiles dans la connaissance du Grec littéral. Ἐν ἀρχῇ τῆς III ἐπιστολῆς, 1717. Paris.

τυχόντες βελτίονος καιροῦ οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο ἰδρύνοντες ἐνιαχοῦ σχολεῖα ἀνώτερα, ἀφοῦ μάλιστα ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα παρὰ τῇ Πύλῃ ὁ πολὺς Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὅστις καὶ ἐδίδαξε πρότερον ἐπὶ ἑπταετίαν ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Πατριαρχείου ἐπανελθὼν ἐξ Ἰταλίας, καὶ ἐμόρφωσε μαθητὰς ἐξόχους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διδάξαντας ἔπειτα πολλαχοῦ, οἷος Σεβαστὸς ὁ Κυρηνίτης.

Ἐκτοτε λοιπὸν καὶ βαθμηδὸν πολλὰ ἐσχηματίσθησαν κέντρα παιδείσεως καὶ τοσοῦτο συχνότερα ἐγένετο καὶ ἡ πνευματικὴ συγκοινωνία μετὰ τῆς ἐσπερίας, ὥστε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅτε καὶ Δημήτριος ὁ Μουρούζης διωρίσθη γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν νοσοκομείων τοῦ Κράτους καὶ τῶν Σχολείων, οὐδαμοῦ τῆς ὑφ' Ἑλλήνων ὅπως οὖν εὐπορούντων κατοικουμένης χώρας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἔλειπε Σχολεῖόν τι ἑλληνικόν, ὡς ἀνωμολόγουν οἱ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους ξένοι περιηγηταί.

Καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἐτίθεντο εἰς κίνησιν τινα πάντα τοῦ ἔθνους τὰ πνευματικὰ ἐλατήρια πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ μακροχρονίου ἐκείνου ἐφίχλου, τῆς ἠθικῆς τῶν βυζαντινῶν χρόνων παραλυσίας καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ζυγοῦ οἰκτρᾶς κωθρότητος, ὅτε δὴ καὶ ἡ διαμάχη ἐκείνη περὶ γλώσσης ἐκορυφούτο, σύλλογος δὲ λογίων ἀνδρῶν ἐξέδιδεν ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τὸν Ἀνθιμον Γαζῆν τὸν *Λόγιον Ἑρμῆν* καὶ Φιλόμουσος Ἐταιρία ἐν Ἀθήναις συνιστάτο, τραγωδίαι ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ζαμπελίου καὶ Ἰ. Ρίζου τοῦ Νερουλοῦ κατ' Ἀλφίερον ἐποιοῦντο πρὸς ἀφύπνισιν τοῦ πατριωτισμοῦ, ὁ δὲ Κοραΐς ἐκπέμπων ἐκ Παρισίων τὴν *Ἑλληνικὴν του Βιβλιοθήκην* μετὰ τῶν *Προλεγόμενων* ἠλέκτριζε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἄλλ' ὅμως ἐτι ἐν σπαργάνοις ἐκεῖνο τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, καὶ, πρὸς γραμματίσιν τοῦ λαοῦ, ὅπερ βᾶσις τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἔθνους, μόλις πόλεις καὶ κωμοπόλεις εἶχον γραμματοδιδασκαλεῖα, ἐν οἷς ἐ-

δίδασκεν ὁ ἐφημέριος συνήθως ἀνάγνωσιν τὸ πρῶτον ἐπὶ πινακιδίου καὶ γραφῆν, καὶ εἶτα ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ὡς συνειθίζετο ἀνέκαθεν, καὶ τινες καὶ σχολεῖα ἑλληνικὰ, ὡς προεῖρηται, ὥστε μόνον τὸ ἑκατοστὸν περίπου τοῦ ἄρρένος πληθυσμοῦ ἐγνώριζεν ἀνάγνωσιν καὶ ἔτι ὀλιγώτεροι γραφῆν· αἱ δὲ γυναῖκες ἦσαν πάντῃ ἀγράμματοι, πλὴν σπανίων ἐξαιρέσεων ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν, οἷον ἐν Σμύρῃ μόνῃ ἢ μῆτηρ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ, θυγάτηρ πατρὸς λογίου, τοῦ Ἀδαμαντίου Ρουσίου, εἶχε παιδευσίν τινα, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ. Καὶ ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου Ζαγορᾶ, ἀριθμούση ὑπὲρ τοὺς τρισεπίλους κατοίκους, μία μόνῃ γυνὴ πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐγνώριζε ν' ἀναγινώσκει καὶ νὰ γράφῃ.

Μικρὸν δὲ πρὸ τῆς ἐθνεγερέσιας εἶχεν εἰσαχθῆ βελτιώσις τις εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ ὑπὸ Γεωργίου Κλεοβούλου τοῦ Φιλίππουπολίτου. Οὗτος σπουδάζας μαθηματικὰ καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ καὶ γνωρίσας ἐν Παρισίοις τὴν νέαν τότε μέθοδον, τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν, ἀπεφάσισε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ δὴ ἐξελληνίσας τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον βιβλία καὶ τοὺς τῆς ἀναγνώσεως πίνακας, ἐπανελθὼν ἐδίδαξε τὸ μὲν πρῶτον ἐν Βουκουρεστίῳ, εἶτα δὲ ἐν Σύρῳ. Κατόπιν τούτου μαθηταί, ὡς εἰκός, μετέφερον ἐντεῦθεν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὴν νέαν μέθοδον.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς παιδείσεως ἐν Ἑλλάδι συντόμως εἰπεῖν πρὸ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος. Ἐπελθόντος δὲ τούτου καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα σχολεῖα πάντα σχεδὸν ἤρημωμένα ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου.

Ἐν τούτῳ αἱ γείτορες Ἰόνιοι Νῆσοι κατ' εὐτυχῆ ἀντίθεσιν ἐπεμελοῦντο ἱκανῶς τὰ τῆς παιδείσεως. Ἐκεῖ καὶ ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος εἶχεν ἤδη εἰσαχθῆ ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Πολίτου, καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ ἐν Γυμνάσιον ἰδρύθησαν ὑπὸ τῆς ἐκεῖ Κυβερνήσεως καὶ ἡ Ἰόνιος λεγομένη Ἀκα-

δημία ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου κόμητος Γυίλφορδ, τοῦ μεγάλου τῆς Ἑλλάδος φίλου καὶ εὐεργέτου. Ἐκεῖ λοιπὸν μακρὰν τῆς κλαγγῆς τῶν ὄπλων σπουδάζοντές τινες τῶν Ἑλλήνων, ἐκ διαφόρων μερῶν συναρχόμενοι, κατῆλθον ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἅμα τῇ ἐλεύσει τοῦ Καποδιστρίου τῷ 1828 καὶ κατόπιν ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ὁθωνος τῷ 1833, καὶ ταχθέντες εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐδυνήθησαν ἐπωφελῶς νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐγκατασταθείσης πολιτείας.

Ὁ κόμης Καποδίστριας ἅμα ἀναγορευθεὶς Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἀναλαβὼν τὴν κυβερνήσιν αὐτῆς, ἐφρόντισε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐκ τῶν ἐνότων καὶ περὶ τῆς παιδείσεως τοῦ λαοῦ, συστήσας δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ἑλληνικὰ εἰς πολλὰς πόλεις καὶ κώμας ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν τοιούτων, κεντρικὸν δὲ σχολεῖον ἀνώτερον ἐν Αἰγίνῃ, τῇ τότε πρωτεύουσῃ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀοιδίμου Γεωργίου Γενναδίου, εἰς ὃ ἐφοίτων πολλοὶ πολλαχόθεν διψῶντες παιδεΐας.

Ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τῆς βασιλείας ἄρχεται νέα τις ἐποχὴ ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὰ τῆς παιδείσεως. Καὶ πρῶτον μὲν κανονίζονται πάντα διὰ νόμου, συνιστῶνται πολλαχοῦ τοῦ Κράτους σχολεῖα δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ καὶ γυμνάσια καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη (1836) ἰδρύεται τὸ Πανεπιστήμιον ἐν Ἀθήναις. Ἐντεῦθεν κατὰ μικρὸν διαδίδεται ζωηρότερον καὶ εἰς τὰς ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικὰς κοινότητας ἡ πνευματικὴ κίνησις.

Τὰ περὶ τούτων πάντα ἐν συνόψει θὰ ἐκτεθῶσιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον ὡς ἔχουσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ παιδείσις διαιρεῖται, ὡς εἰκός, εἰς δημοτικὴν ἄρρένων καὶ κορασίων, εἰς μέσην καὶ εἰς ἀνωτάτην ἢ ἐπιστημονικὴν, ἡ δὲ μέση ὑποδιαιρεῖται εἰς γυμνασιακὴν, τὴν ἀνάλογον ἱερατικὴν καὶ τὴν εἰδικὴν τῶν τεχνῶν καὶ τὴν κορασιακὴν, ἡ δὲ ἐπιστημονικὴ εἰς τὰς τοῦ Πανεπιστημίου σχολὰς, καὶ ταῦ-

τα ἐντὸς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, διὰ ταῦτα ἢ ἔκθεσις ἀρχομένη ἀπὸ τῆς δημοτικῆς ὡς τῆς πρώτης καὶ εὐρείας βάσεως, προβαίνει κατὰ τάξιν ἐπὶ τὰ λοιπὰ.

Α'.

Δημοτικὴ παιδείσις.

ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρίσθη ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις· πλὴν ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐτηρήθη ἀπανταχοῦ αὐστηρῶς.

Διετέχθη ἡ διαρρύθμισις τῶν δημοτικῶν σχολείων κατὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον ἕνεκα τῆς οικονομικῆς τῆς ἐπαρκείας καὶ διότι πολλὰ ὑπέσχετο τότε καλὰ.

Ἐκαστος δῆμος ὑπεχρεοῦτο νὰ διατηρῇ ἐν τούλῃχιστον ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον εἴτε ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῶν δημοσίων κτημάτων εἴτε ἐκ τῶν δημοτικῶν προσόδων, καὶ μόνον, ὅπου ὁ δῆμος πράγματι δὲν ἐπαρκεῖ, νὰ ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν ἢ Κυβέρνησις. Ὀλίγα τινὰ δημοτικὰ σχολεῖα συντηροῦνται ὑπὸ κληροδοτημάτων ἢ ὑπὸ παρακευμένης Μονῆς ἢ Ἐκκλησίας.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτῶντων μαθητῶν τοῦ εὐρυχωροτέρου σχολείου ὠρίσθη νὰ μὴ ὑπερβῇ κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην τοὺς τετρακοσίους.

Εἰς ἑκατὸν πεντήκοντα μαθητὰς διδάσκει εἰς δημοδιδασκαλὸς, δεύτερος δὲ καὶ τρίτος, ὅταν ὑπερβῶσι τοὺς 250. Πάντα τὰ ἐπαρχιακὰ καὶ νομαρχιακὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἔχουσι δύο διδασκάλους τὸ ὀλιγώτερον, ὧν ὁ ἕτερος ὑποδιδάσκαλος.

Καὶ εἰς ἰδιώτας ἐπιτρέπεται ἡ ἴδρυσις δημοτικῶν σχολείων μετὰ προηγουμένην ἄδειαν· καὶ τὰ πάλαι συνήθη γραμματοδιδασκαλεῖα ἐπιτρέπονται, ὅπου δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ συντήρησις τακτικοῦ σχολείου.

Ἴδια κορασίων σχολεῖα δημοτικὰ ὑπῆρχον μέχρι τοῦ 1860

μόνον ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀναμιξῆ ἐν ταῖς κώμας φοιτῶντων τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων παιδίων.

Σχολεῖα ἑτεροδόξα τοιαῦτα δὲν ὑφίστανται, ἐπειδὴ οἱ κῆτοικοὶ τοῦ βασιλείου πάντες εἶνε τοῦ αὐτοῦ δόγματος πλὴν τῶν Σύρου, Τήνου, Νάξου καὶ Θήρας, ὧν τινες εἶνε τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ οὗτοι πέμπουσι τὰ τέκνα των εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα ἄνευ τινὸς ζημίας.

Ἐπιτηροῦνται τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐκκστής κοινότητος κατὰ νόμον ὑπὸ ἐφορίας, συγκειμένης ὑπὸ τοῦ δημάρχου, ὡς προέδρου, ἑνὸς τῶν ἱερέων τοῦ τόπου, ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ νομάρχου καὶ δύο ἢ τεσσάρων ἄλλων παρὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ἐκλεγομένων. Τῆς ἐφορίας ταύτης ἐπὶ ἕν ἔτος ἐκλεγομένης καὶ πάλιν δυναμένης νὰ ἐκλεχθῇ χρέος εἶνε ἡ γενικὴ ἐπιβλεψίς τοῦ σχολείου, ἡ βελτίωσις καὶ ἡ φροντίς περὶ παντὸς τοῦ ὕλικου αὐτοῦ· πρὸς τούτοις ἡ ἐπιτήρησις τῶν διδασκάλων, καὶ ἡ οικονομικὴ διοίκησις τῶν τοῦ σχολείου καὶ τέλος ἡ τῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῶν διδάκτρων.

Πλὴν τούτων οἱ ἐπαρχοὶ καὶ νομαρχοὶ ἔχουσι τὴν ἀνωτάτην ἐπιβλεψίν ἐπὶ τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας ἢ τοῦ νομοῦ. Διὸ ὁ μὲν ἐπαρχὸς ἄπαξ τῆς ἔξαμηνίας, ὁ δὲ νομαρχὸς ἄπαξ τοῦ ἔτους ὀφείλει νὰ περιέλθῃ καὶ παρατηρήσῃ τὴν κατάστασιν ἐν γένει τῶν σχολείων.

Τοὺς διδασκάλους δὲ ἰδίᾳ περὶ τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας ἐπιβλέπει τῶν μὲν τῆς ἐπαρχίας σχολείων ὁ ἐπαρχιακὸς δημοδιδάσκαλος, τῶν δὲ τῆς νομαρχίας ὁ νομαρχιακὸς ἄπαξ τῆς ἔξαμηνίας καὶ ἀναφέρει τὰς παρατηρήσεις του εἰς τὸν ἐν Ἀθῆναις Διευθυντὴν τῆς δημοτικῆς παιδείσεως. Ταῦτα κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου.

Ἡ θρησκευτικὴ ἀρχὴ περιορίζεται εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ τὴν ἔγκρισιν τῶν θρησκευτικῶν διδασκτικῶν βιβλίων.

γεωγραφία καὶ στοιχεῖα, γραμματικῆς τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀρχαίας.

Οἱ μισθοὶ τῶν δημοδιδασκῶν εἶνε τεσσάρων βαθμῶν τῆς μὲν νομαρχίας δραχμαὶ 100, τῆς ἐπαρχίας 90 τῶν κατωτέρων δήμων 80 καὶ τῶν κατωτάτων 50. Κατὰ πᾶσαν πενταετίαν ἀνυψοῦται ὁ μισθὸς οὗτος κατὰ 10 δραχμάς, χωρὶς ὁμῶς νὰ ὑπερβῇ τὰς 140. Πλὴν τοῦ μηνιαίου μισθοῦ τούτου ἔχουσι κατοικίαν ἄμισθον καὶ 22 λεπτά κατὰ μῆνα παρ' ἐκείνου τῶν μαθητῶν ὡς δίδακτρα.

Πρὸς περίθαλψιν τῶν εἰς γῆρας προβεβηκότων ἢ ἄλλως ἀνικάνων καταστάντων, ὡς καὶ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τῶν ἀποθανόντων, συνεστήθη ἀπὸ πολλοῦ ταμείου συντάξεως, ἐφ' ᾧ κρατοῦνται 2 $\frac{0}{10}$ ἐκ τοῦ μισθοῦ.

Γενικαὶ ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν γίνονται δις τοῦ ἔτους, κατὰ Φεβρουάριον καὶ ἀρχὰς Αὐγούστου, παρούσης ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς. Πλὴν τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν 31 νενομισμένων ἑορτῶν δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἔχουσι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα διακοπὰς τέσσαρας ἐβδομάδας τὸ θέρος καὶ μίαν ἐβδομάδα τὸ πᾶσα.

Αἱ ἐξετάσεις τῶν ἀπολυομένων μαθητῶν γίνονται κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὁμοίως παρούσης ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ἧς τὰ μέλη κατ' ἔτος διορίζονται ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου ἢ νομαρχου.

Τῶν συνήθων ποινῶν ἢ σωματικῆ αἰκία ἀπαγορεύεται· συνειθίζονται δὲ διάφορα μέσα πρὸς ἐξέγερσιν τῆς φιλοτιμίας τῶν παιδιῶν, οἷα τὰ εὔσημα λεγόμενα καὶ ὁ πίναξ τῆς τιμῆς καὶ τὰ τοιαῦτα.

Πρὸς μόρφωσιν δημοδιδασκῶν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς βασιλείας ἐγένετο φροντίς, καὶ συνεστήθη φυτώριον ἐν Ἀθήναις, κληθὲν δημοτικὸν Διδασκαλεῖον, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ φιλέλληνοσ γερμανοῦ Δ. Κόρκ, ὃν διεδέχθη μετὰ

μικρὸν ὁ Ἰωάννης Κοκκῶνης. Ἐν τούτῳ ἐδίδασκον μέχρι τοῦ 1863 καθηγηταὶ 2, καὶ διδάσκαλοι 6· ἐδαπανῶντο δὲ ὑπὸ τοῦ δημοσίου δραχμαὶ 17572 εἰς μισθοδοσίαν, καὶ 9000 εἰς συντήρησιν 30 οἰκοτρόφων ἐν αὐτῷ· ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν φοιτῶντων ἀνῆρχετο εἰς 135 τῷ 1868.

Ἄλλὰ τῷ 1869 διελύθη, ἐπειδὴ ἡ εὐτακτος καὶ καρποφόρος διατήρησις αὐτοῦ ἐφαινετο δύσκολος. Ἐκτοτε λαμβάνονται ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ γυμνασίου οἱ δημοδιδάσκαλοι μετὰ τινα ὑπὸ ἐπιτροπῆς γινομένην ἐξέτασιν ἐπὶ τούτῳ προσκαλουμένης. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ πείραμα τοῦτο ἀπεδείχθη λίαν οἰκτρὸν, εἰσῆχθη τέλος ἐν τῇ ἐκτέκτῳ συνόδῳ τῆς Βουλῆς τοῦ παρόντος ἔτους νομοσχέδιον περὶ ἀνασυστάσεως τοῦ διδασκαλικοῦ φυτωρίου παρὰ τοῦ νῦν ὑπουργοῦ τῆς παιδείας Θεοδώρου Δηλιγιάννη ἐπὶ βλάσεων νεωτέρων καὶ μᾶλλον ἐσκευμένων. Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐπεψηφίσθη τέλος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ἱκανῶς συζητηθέν. Ἄλλὰ καὶ ὁ πρῶτος ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ βουλευτῆς Μίλησις ἐξέδωκε νῦν εὐρὺ νομοσχέδιον περὶ τῆς κατωτέρας καὶ τῆς μέσης παιδείσεως, συνταχθέν ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐπὶ τούτῳ παρ' αὐτοῦ ὑπουργοῦ ὄντος συγκληθείσης καὶ σκοποῦν τὴν μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν τῶν σχολείων.

Οὕτω τὰ τῆς κατωτέρας παιδείσεως ἀπὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν αὐστηρῶς καὶ πικρῶς ἐπικριθέντα κατὰ τε τὴν μέθοδον καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν διδασκῶν καὶ τὰ λοιπὰ ἐφείκυσαν, ὡς εἰκός, τὴν προσοχὴν πολλῶν ἱκανῶν νὰ ἐκτιμῶσι τὰ πράγματα.

Καὶ δὴ ὁ πρὸς διέδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογος ἐν Ἀθήναις πρὸ πολλοῦ βουλόμενος νὰ συνδράμῃ τὴν κωβέρνησιν, ὅπως ἐπενέγκῃ μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν εἰς τὰ τῆς παιδείσεως, ὥρισε δύο ἀθλοθεσίας κατὰ τὸ 1869, τὴν μὲν περὶ διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς δημοτικοῖς καὶ ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις τῆς Ἑλλάδος, τὴν δὲ

ετέραν περί παιδείσεως καθόλου, παραγούσας καρπούς επικνετούς, τρεις πραγματείας εκτενείς παιδαγωγικὰς καὶ διδασκαλικὰς, αἴτινες καὶ ἐτυπώθησαν τῇ συνδρομῇ αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καὶ τρεῖς νέους κατ' ἐκλογὴν ἐν Γερμανίᾳ ἐξέπαιδευσε καὶ ἐπανελθόντων ἰδρύσας πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐν Ἀθήναις πρότυπον δημοτικὸν σχολεῖον πλήρες κατὰ τὴν νῦν ἐν Γερμανίᾳ μάλιστα ἰσχυρούσας παιδαγωγικὰς καὶ διδασκαλικὰς ἀρχὰς καὶ μέθοδον, ἀριθμοῦν σήμερον 210 μαθητὰς εἰς πέντε κατὰ τὸ παρὸν ἐνικυσίους τάξεις, καὶ ἕτερον τοιοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ μετὰ φυτωρίου διδασκαλικοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Χαρισίου Παπαμάρκου.

Ἄλλὰ καὶ ἐν Σέρρασι πρὸ ἐτῶν συνεστήθη ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ Συλλόγου τοιοῦτον φυτώριον κατὰ τὸ ἐν Γερμανίᾳ σύστημα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Δημητρίου Μαρούλη, ὅστις κατόπιν διαλυθέντος αὐτοῦ διατηρεῖ ἴδιον τοιοῦτον ἀρρένων καὶ ἕτερον κορασίων τῇ ἐπικληθείσῃ συνδρομῇ φιλανθρώπων τινῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ. Ἀπὸ δὲ τῶν φυτωρίων τούτων μονοτάκτων ὄντων καὶ ἔχόντων ἕως 25 νέους οἰκοτροφουμένους ἐκπέμπονται κατὰ πᾶσαν τριετίαν τοσοῦτοι δημοδιδάσκαλοι καὶ δημοδιδασκαλισσαὶ εἰς τὰ περίξ καὶ μακρὰν.

Καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐμερίμνησε περὶ τῆς δημοτικῆς παιδείσεως· διὸ συγκαλέσας ἐπὶ τούτῳ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς συζήτησιν καὶ σύνταξιν κανονισμοῦ, ἰδρύσας πρὸ δύο ἐτῶν διδασκαλικὸν φυτώριον ἐν Φιλιππουπόλει μετὰ προτύπου τῇ δαπάνῃ τοῦ φιλομούσου Γεωργίου Ζαρίφη καὶ ὅμοιον ἐν Κεστροπείῳ τῆς ἀνω Ἠπείρου τῇ δαπάνῃ τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου. Τῇ συμπράξει δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπείας τοῦ Πατριαρχείου εἰσήγαγε μεταρρυθμίσεις τινὰς κατὰ τὸ ἐνὸν καὶ εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἄλλαχού τοῦ Κράτους ἐλληνικῶν δημοτικῶν σχολείων.

Καὶ ἐν Σμύρῃ δὲ κατηργήθη ἀπὸ τοῦ 1873 ἡ τέως ἐπικρατοῦσα μέθοδος καὶ ἐσχηματίσθησαν αὐτοτελῆ ἀστικά σχολεῖα ἐξαετῆ, εἰσαχθείσης τὸ κυριώτερον τῆς πλήρους διδασκαλίας τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσης ἐπὶ τρία ἔτη, κατὰ τὴν νέαν Γραμματικὴν τοῦ Γεωργίου Γεράκη. Καὶ ἄλλαχού τῆς Τουρκίας ἐγένετο παρόμοιον, οἷον ἐν Κοριτζῶ καὶ Καστορίᾳ κλπ.

Τέλος ὁ πρὸ τεσσάρων ἡδὴ ἐτῶν συσταθεὶς ἐνταῦθα διδασκαλικὸς Σύλλογος καὶ οὗτος συνεζήτησε τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκτενῶς τὰ τῆς δημοτικῆς ἢ κατωτέρας παιδείσεως· ἀπὸ δύο δὲ ἡδὴ ἐτῶν σπουδαίως ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι ἐξῆλθε τῆς τέως αὐταρέσκου στασιμότητος τὸ τῆς κατωτέρας τοῦ λαοῦ παιδείσεως σπουδαῖον καθ' ἑαυτὸ καὶ πρᾶγμα καὶ ζήτημα καὶ ἐγκυμονεῖται πάντως τὸ κρεῖττον.

Ταῦτα περὶ τῆς δημοτικῆς παιδείσεως.

Β'.

Μέση παιδείσις.

Α'. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Τὸ Ἑλληνικὸν λεγόμενον σχολεῖον μετὰ τοῦ γυμνασίου συναποτελοῦσι τὴν μέσῃν παιδείσιν.

Ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἐν οἷς ἐδιδάσκετο κείμενον ἀρχαίου συγγραφέως, ἠριθμοῦντο ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος μόλις 10 καὶ ταῦτα λίαν πενιχρὰ ἐν ταῖς ἀπωτέραις τῶν νήσων. Εἰς τὸ ἐπὶ Καποδιστρίου ἐν Αἰγίνῃ κεντρικὸν σχολεῖον ἐφοίτων πανταχόθεν συρρέοντες περὶ τοὺς πενταχοσίους, ὧν τινες μετέσχον τοῦ ἀγῶνος. Ὅχι πολὺ ὕστερον ἰδρύθησαν καὶ ἄλλα ἐλληνικὰ σχολεῖα,

ἐν μὲν τῇ Πελοποννήσῳ 15, ἔχοντα μαθητὰς περὶ τοὺς 800, ἐν δὲ ταῖς νήσοις 18, εἰς ἃ ἐφοίτων περὶ τοὺς 1100, καὶ 2 μόνον ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, κατεχομένης ἔτι τὸ πλεῖστον μέρος ὑπὸ τῶν πολεμίων, εἰς ἃ ἐφοίτων περὶ τοὺς 100. Πλὴν τούτων καὶ τινὰ ἰδιωτικὰ ἐνιαχοῦ.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1837 ἐκκλονίσθησαν διὰ βασιλικῆς διατάξεως τὰ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων καὶ γυμνασίων. Καὶ πρῶτον μὲν ἡ ἰδρυσις καὶ συντήρησις ἀμφοτέρων ἀνετέθη εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐκτός τινων διατηρουμένων ἐκ κληροδοτημάτων ἢ γειτνιαζουσῶν Μονῶν. Οὐδὲν δίδακτρον ἐπεβλήθη.

Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ λατινικὰ λεγόμενα ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλα πρὸς τὰ ἀστικὰ (Bürgerschulen), ὡς ἔχοντα τὸν σκοπὸν οὐχὶ μόνον νὰ προπαρασκευάζωσιν εἰς τὸ γυμνάσιον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ βιοποριστικὰ ἔργα, τὴν ἀπαιτουμένην, ὡς ἐνομίζετο, νὰ παρέχωσι παιδείαν, διπλοῦν τινὰ προϋτίθεντο σκοπὸν. Ἐκάστη τῶν 48 ἐπαρχιῶν ὤφειλε νὰ ἔχῃ ἐν τουλάχιστον σχολεῖον ἑλληνικόν. Διαιροῦνται δὲ ταῦτα εἰς πλήρη καὶ ἀτελῆ, καὶ τὰ μὲν πλήρη συγκροτοῦνται ἐκ τριῶν τάξεων ἐνιαυσίων, τὰ δὲ ἀτελῆ ἐκ μιᾶς ἢ δύο τάξεων.

Παντὸς Ἑλληνικοῦ σχολεῖου πλήρους προίσταται ὁ σχολάρχης, ὁ καὶ διδάσκαλος τῆς ἀνωτάτης τάξεως. Τὸ δὲ μετὰ τινος γυμνασίου συνημμένον διευθύνεται ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου αὐτοῦ, ἐπειδὴ θεωρεῖται ὡς ἀποτελοῦν τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ γυμνασίου.

Ὡς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ ταῦτα ὑπάρχοντα ὑπὸ τὴν ἐπιβλέψιν ἐφορίας· τὰ δὲ τῆς διδασκαλίας ἐπιτηρεῖ ὁ τοῦ γειτνιαζόντος γυμνασίου γυμνασιάρχης· ὥστε τὰ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὄργανα τῆς κυβερνητικῆς ἐπιβλέψεως εἶνε ἡ ἐφορία καὶ ὁ γυμνασιάρχης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπαρχος καὶ ὁ νομάρχης.

Ἡ ῥηθεῖσα ἐφορία φροντίζει περὶ παντὸς τὴν συντήρησιν καὶ βελτίωσιν τοῦ σχολείου ἀποβλέποντος. Ὑποστηρίζει τὸν σχολάρχην εἰς τὰ τῆς πειθαρχίας καὶ τάξεως, ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ σχολείου, καὶ ἂν οἱ διδάσκαλοι ἐκτελῶσι τὰ χρεῖα των, ἂν ἐκπληρῶνται οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα περὶ τε τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων, τῶν διακοπῶν καὶ τῶν ἐορτῶν. Διαλύει τὰς μεταξὺ διδασκάλων καὶ γονέων ἀναφουρένας διαφοράς, φροντίζει τὰ δέοντα περὶ τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἀποκτήσεως τῶν διδακτικῶν ἐργαλείων καὶ βιβλίων, ἀναφερομένη ὅπου δεῖ. Τέλος παρίσταται εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν καὶ συντάσσει ἔκθεσιν περὶ τούτων καὶ τῆς ἐν γένει τοῦ σχολείου καταστάσεως, ἣν διαβιβάζει διὰ τοῦ ἐπάρχου εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας. Τοιαῦτα μὲν τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα κατὰ τὸν Νόμον.

Β'. ΓΥΜΝΑΣΙΑ.

Τῶν δὲ γυμνασίων σκοπὸς εἶνε, ὡς ὁ Νόμος ἀποφαίνεται, ν' ἀποκτήσωσιν ἀνωτέραν ἔτι μόρφωσιν πρὸς τὸν βίον οἱ ἀπὸ τῶν σχολείων τῶν ἑλληνικῶν ἀπολυόμενοι, ἰδίᾳ δὲ νὰ παρασκευάζωνται δεόντως οἱ πρὸς ἐπιστήμην τινὰ προοριζόμενοι. Ἦθελεν ἄρα ὁ νομοθέτης τὰ γυμνάσια ἀνθρωπισμοῦ ἐκπαιδευτήρια, καὶ δικαίως· διότι οὔτε σήμερον ἀναπτυθέντος τοσοῦτο τοῦ βίου καὶ τῶν ἀναγκῶν ἀρμόζει νὰ λάβῃ ἄλλον χαρακτῆρα οὐδὲ αὐτὸ τὸ τεχνολογικὸν ἢ πραγματικὸν λεγόμενον σχολεῖον (real-schule).

Ἐκαστος νομὸς τοῦ βασιλείου ὤφειλε νὰ ἔχῃ γυμνάσιον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως ἕνεκα τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπαιτούντων ἀνωτέραν παιδείαν μέχρι τοῦ 1860 ἔμενον τέσσαρες νομοὶ ἄνευ τούτου. Ἄλλ' ἴσως καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν μᾶλλον ἰκανῶν καθηγητῶν, ἔτι νῦν ἐπαισθητῶς σπανιζόντων.

Τούναντιον ἐν Ἀθήναις, ἐπειδὴ συρρέουσι πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐπαρχιῶν χάριν μαθήσεως, σήμερον ὑπάρχουσι συστημένα τέσσαρα γυμνάσια, ἐνῶ μέχρι τοῦ 1852 ὑπῆρχεν ἓν, ὅτε προσιδρύθη καὶ δεύτερον καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη (τῷ 1859) τὸ Βαρθόλαϊον λεγόμενον Λύκειον ἐκ τοῦ ἐπὶ τούτῳ κληροδοτήματος τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ βιώσαντος καὶ τελευτήσαντος ἀειμνήστου ὁμογενοῦς Βαρθόλαϊ, ὅπερ ὠρίσθη ὁμότακτον σχεδὸν τοῖς γυμνασίοις τοῦ Κράτους. Καὶ τοῦ τετάρτου ἰδρυθέντος πάλιν τέξεις τινὲς τούτων διὰ τὸ ὑπερῆριθμον τῶν φοιτῶντων εἶνε εἰς τμήματα διηρημένοι.

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου συντηρουμένων γυμνασίων δύναται πᾶσα πόλις ἔχουσα ἑλληνικὸν σχολεῖον νὰ ἰδρύσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ γυμνάσιον, ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸν Νόμον. Καὶ ἰδιῶται δὲ ἔχοντες τὰ προσόντα δύνανται μετὰ προηγουμένην ἄδειαν νὰ συνιστῶσιν οἰκοτροφεία ἀνάλογα πρὸς τὰ γυμνάσια, ὑπαγόμενα εἰς τοὺς κειμένους νόμους.

Ἡ ἄμεσος ἢ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ γυμνασίου ἀνατίθεται τῷ γυμνασίῳ, ὅστις μετὰ τοῦ συμβουλίου τῶν καθηγητῶν συσκέπτεται τὰ περὶ τῶν μαθητῶν καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ τὰ τὴν παιδαγωγίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἀφορῶντα.

Ἐν ἀνάγκῃ προσκαλεῖ ὁ γυμνασίῳχρος εἰς τὸ συμβούλιον καὶ τὴν ἐφορίαν, ἣτις συνίσταται ὑπὸ τοῦ νομάρχου, ἀνωτέρου τινὸς κληρικῶ καὶ δύο λογίων πολιτῶν, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ δημοτικῶ συμβουλίου. Ἔχει δὲ ἡ ἐφορία αὕτη τὰ αὐτὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα, ὅποια καὶ ἡ τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, ὥστε ἐν ταῖς πρωτεύουσαις τῶν νομῶν συμπίπτει μετ' ἐκείνης.

Πλὴν τῆς ῥηθείσης ἐποπτείας τῆς ἐφορίας ἐπὶ τῶν γυμνασίων διετάχθησαν κατὰ διαφόρους καιροὺς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καθηγηταὶ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου νὰ ἐπισκεφθῶσι ποτὲ μὲν ταῦτα, ποτὲ δὲ ἐκεῖνα τὰ γυμνάσια καὶ ν' ἀναφέρωσι τὰς παρατηρήσεις των.

Κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1874 ἐπίσημον ἔκθεσιν τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας οἱ συγκριτικοὶ ἀριθμοὶ τῶν τῆς μέσης παιδείσεως σχολείων, μαθητῶν καὶ διδασκάλων εἶνε οἱ ἐξῆς.

	1830	1855	1860	1866	1869	1874
ἑλλ. σχολ. Γυμνάσια	μαθ. 39	μαθ. 80	μαθ. 87	μαθ. 123	μαθ. 114	μαθ. 764
	2528	4244	5739	6675	5971	764
		7	8	16	15	18
		968	1289	1978	1805	2460
Διδάσκαλοι τῶν ἑλληνικῶν σχολείων						280
Καθηγηταὶ τῶν γυμνασίων						120
Ἰδιωτικὰ ἐν συνόλῳ 100 καὶ μαθηταὶ						6880
Ἰερατικὰ σχολεῖα μετὰ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς 4 μαθηταὶ						94
Ἡ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ἀναλογία τῶν μαθητῶν ἐν συνόλῳ παντὸς βαθμοῦ παιδείσεως συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν 1350 φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἶνε						
6 1/2 τοῖς 100.						

Ὅπως ἐγγραφῇ τις μαθητὴς ἑλληνικοῦ σχολεῖου ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ ἀπολυτήριον δημοτικοῦ σχολεῖου, ἢ ἀνεγνωρισμένου ἰδιωτικοῦ, ἄγων οὐχὶ κατώτερον τοῦ 10^{ου} ἔτους τῆς ἡλι-

κίας· ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ γίνεται δεκτὸς ἀφοῦ καὶ ἐξετασθῆ εἰς τὰ ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ διδασκόμενα. Ἀπαιτεῖται δὲ γενικὴ γνῶσις τοῦ συνήθους τυπικοῦ τῆς ἀττικῆς καὶ τῆς κοινῆς ἑλληνικῆς Γραμματικῆς, νόησις ὅπωςδήποτε τῶν ἀπλουστέρων πεζογράφων, ὀρθογραφία τεμαχίου τινὸς ἐξ ἀρχαίου πεζογράφου ὑπαγορευομένου· ἔτι δὲ γνῶσις τῶν ὁμαλωτέρων τύπων τῆς λατινικῆς, τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς, τῆς Γεωγραφίας καὶ ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Τὸ πλήρες γυμνάσιον συνίσταται ἐκ 4 τάξεων ἐνιαυσίων, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη τρεῖς τάξεις ἀπετέλουν αὐτό.

Ἡ διδασκαλία τῆς λατινικῆς γλώσσης, τῶν Μαθηματικῶν, τῶν ἱερῶν καὶ σπανίως τῆς Ἱστορίας ἀνατίθεται εἰς εἰδικούς καθηγητάς.

Τὰ διδασκτέα μαθήματα καὶ ἡ κατανομὴ τούτων καθ' ὥρας καὶ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος εἶνε καθωρισμένα ἐν τῷ ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1837 Β. Διατάγματι, τροποποιούμενα καὶ τροποποιηθέντα κατόπιν ἐν τῇ πράξει. Ἰδίως ἡ φυσικὴ ἱστορία καὶ ἡ ἀνθρωπολογία ἀπεκλείσθη ἀπὸ τοῦ ἑλλ. σχολείου, ἀπὸ δὲ τοῦ γυμνασίου ἡ χημεία, ἥτις αὖθις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰσήχθη εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις γυμνάσια.

Ἐπισυνάπτεται νῦν τὸ γενικὸν πρόγραμμα ἀμφοτέρων.

•Ἑλληνικὸν Σχολεῖον.

	Τάξις I.	Τάξις II.	Τάξις III.
Θρησκευτικὰ	2	2	2
Ἑλληνικὰ	12	12	12
Λατινικὰ	0	0	3
Γεωγραφία	3	2	2
Ἱστορία	3	3	3
Μαθηματ. Ἀριθμ. εἶτα Γεωμ.	3	3	3
Γαλλικὰ	4	4	4
Καλλιγραφία	2	2	2

Γυμνάσιον.

	Τάξις I	Τάξις II	Τάξ. III	Τάξ. IV
Θρησκευτικὰ	2	2	2	2
Ἑλληνικὰ	12	12	12	12
Λατινικὰ	4	3	3	3
Γεωγραφία	3	3	0	0
Ἱστορία	3	3	3	3
Μαθηματικὰ	3	3	3	3
Φυσικὴ καὶ Χημεία . .	2	2	2	2
Φιλοσοφ. προπαίδεια.	0	0	2	2
Γαλλικὰ	3	5	3	3

Διδάσκεται καὶ ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἡ Γερμανικὴ, ἀλλὰ δὲν εἶνε ὑποχρεωτικαί, ὡς καὶ ἡ Λατινικὴ ἐν τῇ τρίτῃ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου.

Καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς Σύρου ἡ Λατινικὴ ὡς πόλεως ἐμπορικῆς δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ. Εἶχε δὲ διαρρυθμισθῆ τὸ γυμνάσιον τοῦτο κατὰ τὸ 1857 εἰς πραγματικόν τι σχολεῖον, ὀρισθέντος κατὰ τὰς ὥρας τῆς Λατινικῆς τεχνολογικοῦ τινος μαθήματος, ἐμπορικῆς γεωγραφίας καὶ ἐμπορικοῦ δικαίου.

Περὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ ἐκκλησιάζεσθαι φροντίζουσιν ἢ δέον νὰ φροντίζωσιν οἱ γονεῖς ἢ κηδεμόνες· ἡ δὲ σχολὴ ὑποβοηθεῖ μόνον διὰ τῆς παραινέσεως.

Ἡ διδασκαλία ἀρχεται πάντοτε πρωίας μετὰ συντόμου προσευχῆς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰθισμένων.

Πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς εἶνε ἐν χρήσει ἐγκεκριμένοι Χρηστομάθειαι. Ἐν δὲ τοῖς γυμνασίοις αὐτὰ τὰ ἐρμηνευόμενα κείμενα τῶν κλασικῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν στερεότυπα συνήθως. Ἀπάντων τῶν διδασκομένων μαθημάτων ὑπάρχουσιν ἐγχειρίδια, τανῦν κρείττονα τῶν πρὶν,

SISMANOGLIO
MEGARO

έγκρινόμενα υπό έξεταστικῆς έπιτροπῆς τῶν βιβλίων, διοριζομένης υπό τοῦ Υπουργείου.

Πρὸς θεματογραφίαν εἶνε τεταγμένοι δύο ὥραι καθ' έβδομάδα· έπιτάσσεται δέ καί θέμα τι έργασίας κατ' οἶκον ἀπλῆς τῆς έβδομάδος. Πλὴν ταῦτα τὸ πλεῖστον παρημελήθησαν, ὡς καὶ ἐν πολλοῖς ὁ νόμος έγένετο νεκρὸν γράμμα. Ὅμοίως έπιτάσσονται συνθέσεις καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν.

Ἡ διδασκαλία τῶν Μαθηματικῶν περιλαμβάνει τὴν θεωρητικὴν έριθμητικὴν, τὰ στοιχεῖα τῆς Γεωμετρίας (Λεγένδρου), τὴν Ἀλγεβραν καὶ τὴν ἐπίπεδον Τριγωνομετρίαν.

Ἡ τῆς Φυσικῆς διδασκαλία διετέλει οὕσα ἀτελεστάτη δι' ἔλλειψιν μάλιστα φυσικῶν ὀργάνων, περιοριζομένη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς τῶν σωμάτων γενικὰς ιδιότητες ἐν συντομίᾳ, εἰς τοὺς ἀπλουστέρους νόμους τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς κινήσεως καὶ τὴν ἐξήγησιν φυσικῶν φαινομένων τοιούτων, ἅτινα καὶ χωρὶς πειραμάτων γίνονται πῶς καταληπτὰ. Ἀλλ' ἀπὸ τινων ἐτῶν τελειότερα καὶ πῶς καθίσταται, ὑπάρχοντος ἤδη καὶ εὐμεθόδου Ἐγχειριδίου πλήρους τῆς Φυσικῆς μετὰ πολλῶν εἰκονογραφικῶν καὶ συγκροτηθείσης ἱκανῆς συλλογῆς φυσικῶν ὀργάνων ἐν τοῖς γυμνασίοις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ βασιλείου. Ἐκτὸς δέ τῆς Ἑλλάδος διδάσκεται ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἑλληνικῇ Ἐμπορικῇ Σχολῇ καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ τῆς Σμύρνης· αἱ τελευταῖαι δύο σχολαὶ ἔσχον καὶ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὄργανα τῆς Φυσικῆς, ἡ μὲν τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὸ 1796 ἐπὶ Ψαλλίδα, ἡ δέ τῆς Σμύρνης τὸ 1812 ἐπὶ Κούμα.

Καλλιγραφία διδάσκεται μόνον ἐν τῷ ἑλληνικῷ σχολείῳ· ὠδικὴ δέ οὐδαμοῦ ἄχρι τοῦδε, εἰμὴ ἐν ἰδιωτικοῖς εκπαιδευτηρίοις. Μόλις δέ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν συνεστήθη ἐν Ἀθήναις Ὁδεῖον, περὶ οὗ κατωτέρω. Ἰχνογραφία καὶ γυμναστικὴ ὁμοίως πολλοῦ παρημελήθη.

Ἡ τῶν μαθητῶν βαθμολογία γίνεται ὡς ἐξῆς. Προσδιορίζει ὁ διδάσκαλος τὸν βαθμὸν τοῦ μαθήματος καθ' ὃς ἔχει σημειώσεις. Οἱ βαθμοὶ ἐκάστου μαθήματος σημειούμενοι δι' ἀριθμῶν προσθέτονται, τὸ δέ ἄθροισμα διαιρεῖται διὰ τοῦ κεφαλαίου ἐπίσης τῶν ἀριθμῶν, οἵτινες σημαίνουσι τὴν σχετικὴν ἀξίαν ἐκάστου μαθήματος, οἷον τοῦ ἑλληνικοῦ, σημαινομένου διὰ τοῦ 3 καὶ ἐκάστου τῶν λοιπῶν διὰ τοῦ 2. Οὕτω προκύπτει ὁ γενικὸς βαθμὸς, ὅστις καὶ σημειοῦται ἐν τοῖς ἐνδεικτικοῖς, τοῖς διδομένοις μετὰ τὰς γενικὰς δημοσίους ἐξετάσεις.

Πρὸς περιστολὴν τῶν ἀπουσιῶν συνειθίζεται ἡ μῆνυσις τούτων εἰς τοὺς γονεῖς καὶ ἡ ἀποβολή. Πρὸ τινων ἐτῶν διετάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ν' ἀποκλεισθῇ τῶν ἐξετάσεων τῶν δημοσίων ὁ κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος ἔχων 25 ἀπουσίας· καὶ πάλιν πρὸ ἡμερῶν ἀνεστᾶλη ἡ διαταγὴ αὕτη.

Ποινὰ ἐπιβάλλονται μόνον διὰ τὰς ἐν τῇ σχολῇ ἀταξίας καὶ τὴν ἀμέλειαν. Εἶνε δέ αὗται ἀποπομπὴ ἐκ τῆς παραδόσεως, ἀπομόνωσις ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς διδασκαλίας, ἀποπομπὴ ἐκ τῆς τάξεως ὑπὸ τοῦ σχολάρχου ἢ τοῦ γυμνασιάρχου, φυλακὴ μιᾶς ὥρας ἕως ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα καὶ έργασία μετ' αὐτῆς ὠρισμένη· τελευταῖον ἀποβολὴ ἐκ τῆς σχολῆς. Ἡ ποινὴ αὕτη ἐπιβάλλεται τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν καὶ τῇ συγκαταθέσει τῆς έφορίας. Μηνιαῖοι ἔλεγχοι ἀνακοινοῦμενοι εἰς τοὺς γονεῖς δὲν συνειθίζονται πανταχοῦ.

Τὸ σχολικὸν ἔτος ἀρχεται δι' ὅλα τὰ σχολεῖα ἀρρένων τε καὶ θηλέων ἀπὸ τῆς α' Σεπτεμβρίου καὶ διαιρεῖται εἰς δύο ἐξάμηνα. Τὸ α' ἐξάμηνον λήγει περὶ τὴν 15 Φεβρ., ὅτε γίνονται αἱ χειμεριναὶ ἐξετάσεις παρούσης τῆς έφορίας ἢ μόνου τοῦ γυμνασιάρχου. Τὸ β' ἐξάμηνον ἀρχόμενον ἀπὸ α' Μαρτίου λήγει περὶ τὰ μέσα Ἰουνίου, ὅτε ἀρχονται δημοσίαι γενικαὶ ἐξετάσεις παρούσης τῆς έφορίας καὶ πολλῶν γονέων. Μετὰ τὰς ἐξετάσεις ταύτας ἀρχονται αἱ διακοπαὶ λήγουσαι τὸ τέλος Αὐγούστου.

Αἱ ἀπολυτήριον ἐξετάσεις γίνονται νῦν μετὰ τὸ πέρας εὐθὺς τῶν γενικῶν ἐξετάσεων, ἐνῶ πρότερον συνεθίζετο νὰ γίνωνται κατὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, νῦν δὲ τότε μόνον αἱ τῶν μετεξεταστέων.

Αἱ ἀπολυτήριον ἐξετάσεις εἶνε γραπτὰ καὶ προφορικὰ· καὶ εἰς μὲν τὰς προφορικὰς ἐρμηνεύουσι καὶ γραμματικῶς ἀναλύουσι τεμάχια τῶν δεινοτέρων μὲν Ἑλλήνων συγγραφέων, πεζογράφων ἢ ποιητῶν, τῶν ἀπλουστέρων δὲ Λατίνων. Εἰς τὰ Μαθηματικὰ ἀναλύουσι προτάσεις καὶ θεωρίας διδαχθείσας, καὶ τὰ λοιπὰ μαθήματα ὁμοίως. Εἰς δὲ τὰς γραπτὰς παραφράζουσι τι μὴ διδαχθὲν ἀρχαίου συγγραφῆος εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν, ὁμοίως καὶ Λατίνων ἀπλουστέρων· ἐκ δὲ τῆς νέας τρέπουσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν. Γράφουσι καθ' ὑπαγόρευσιν περὶ τοὺς δέκα στίχους ἐκ τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου, οὓς καὶ ἐρμηνεύουσι γραπτῶς.

Πάντες οἱ διδάσκοντες διαστέλλονται εἰς καθηγητάς, διδασκάλους καὶ βοηθοὺς· καὶ καθηγηταὶ μὲν λέγονται οἱ διδάσκοντες ἐν γυμνασίῳ πάντα τὰ ὑποχρεωτικὰ μαθήματα· πλὴν τοῦ κληρικοῦ· οἱ λοιποὶ καλοῦνται διδασκαλοὶ· βοηθοὶ δὲ οἱ προσωρινῶς καὶ σπανίως διοριζόμενοι καὶ πρὸς δοκιμασίαν.

Κατὰ τὸ ἀπὸ 18 Ὀκτωβρίου 1850 Β. διάταγμα ὅπως διορισθῆ τις διδάσκαλος ἑλληνικῶν σχολείων ἀπητέτο ἢ ἐπὶ διετίαν τοῦλάχιστον τακτικῆ ἀκρόασις ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἢ ἐπιμελῆς μέθεξις αὐτοῦ ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ. Ἐπὶ δὲ τούτοις νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς συγκεκριμένης ἐκ καθηγητῶν τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς. Πρακτικαὶ ἄλλαι ἐξετάσεις καὶ σκοπιμώτεραι ἄχρι τοῦδε δὲν ὠρίσθησαν. Ἄλλ' ὁ τοῦ γυμνασίου καθηγητῆς ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη δίπλωμα διδάκτορος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς ἢ προλύτου. Ἀπὸ τινων δὲ ἐτῶν καὶ ὁ διδάσκαλος ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη τοῦλάχιστον δίπλωμα προλύτου.

Ἄπαντες οἱ τε διδάσκαλοι καὶ οἱ καθηγηταὶ διορίζονται

διὰ Β. διατάγματος καὶ ἔχουσι πάντες τὴν ιδιότητα δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἡ ἐκλογή αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὴν Κυβέρνησιν, πλὴν τινων ἐκ κληροδοτήματος ἰδρυμένων καὶ συντηρουμένων παιδευτηρίων, οἷα ἡ Ριζάρειος Σχολή, ὧν οἱ ἰδρυταὶ ἐπεφυλάξαντο ἑαυτοῖς καὶ τοῖς μέλλουσι διαχειρισταῖς τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς.

Ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων εἶνε τριῶν βαθμῶν: δραχμαὶ 100, 130, καὶ 160 κατὰ μῆνα· ὁ δὲ τοῦ σχολάρχου 200. Τῶν γυμνασίων οἱ μὲν καθηγηταὶ ἔχουσι δραχμὰς 250 κατὰ μῆνα, ὁ δὲ γυμνασιάρχης 300. Κατὰ δὲ πᾶσαν πενταετίαν ἀνυψοῦνται κατὰ τὸ $\frac{1}{5}$. Ὡς πάντες δὲ οἱ ὑπάλληλοι καὶ οὗτοι ἔχουσι δικαίωμα συντάξεως καὶ βραβεύσεως.

Τοσαῦτα περὶ γυμνασίων καὶ σχολείων ἑλληνικῶν ἱκανά.

Γ'. ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Ἰδιωτικὰ σχολεῖα τῆς μέσης παιδείσεως τῶν ἀρρένων τε καὶ κορασίων ὑπάρχουσιν ἱκανὰ ἐν τισὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεσιν, ὑπαγόμενα κατὰ νόμον εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῶν δημοσίων καὶ τὴν ἐπιβλεψίν τῆς ἀρχῆς. Πάντα ταῦτα ἔχουσι συσσίτους μαθητάς καὶ ἡμισίτους καὶ ἔξωθεν φοιτῶντας. Ἐκ πάντων ἀναγράφονται τὰ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν καθιδρυμένα, πρῶτον τὸ Ἐμπορικὸν Ἐκπαιδευτήριον τοῦ Π. Ἀντωνιάδου, ἔχον ὀκτὼ ἐνιαυσίους τάξεις, ὧν ἡ κατωτέρα προκαταρκτικὴ. Ἀπολύονται δὲ ἐξ αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τῆς 8^{ης} τάξεως ἐξεταζόμενοι ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ παρακειμένου δημοσίου γυμνασίου. Τὸ Ἑλλ. Ἐκπαιδευτήριον τοῦ Μ. Δήμιτζα, ἔχον τέσσαρας τοῦ γυμνασίου τάξεις καὶ τὸ τοῦ Μα-

νούσου. Κορασίων δὲ σχολεῖα ἐν Ἀθήναις ἀνώτερα διακρίνον-
ται τὸ τῆς Ἀσπασίας Σουρμελῆ καὶ Αἰκατερίνης Λασκαρίδου
Ἑλληνικὸν παρθεναγωγεῖον. Τὰ ἐν Κερκύρα καὶ ἐν Σύρῳ καὶ
ἀλλαχοῦ παραλείπονται.

Δ'. ΙΕΡΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Τὸ ἀνώτερον ἱερατικὸν σχολεῖον εἶνε ἡ *Ριζάρειος σχολή*,
τὸ καὶ ἄξιον λόγου ἐκκλησιαστικὸν φυτώριον ἐν Ἀθήναις.

Αὕτη ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Γεωργίου Ριζάρη ἐξ Ἠπείρου
τῷ 1841 κατὰ Μάιον καὶ ἀντιστοιχεῖ εἰς γυμνάσιον πλήρες
καὶ τι πλέον, ὡς ἔχουσα καὶ πέμπτην τάξιν ἐνιαύσιον.

Ὅτε ἰδρύθη εἶχεν ἡ Σχολὴ περιουσίαν κληροδοτηθεῖσαν ὑπὸ
τοῦ ἱδρυτοῦ δραχμῶν 543,465.60. Ἐκ δὲ τοῦ κατ' ἔτος πε-
ρισσεύματος καὶ ἐκ διαφόρων κατὰ καιροὺς γενομένων κληροδο-
τημάτων συνίστατο ἡ περιουσία τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν 31
Δεκεμβρίου τοῦ 1876 εἰς χρηματικὴν 1040566.33

» » κτηματικὴν 473379.60
ἐν ὅλῳ δρ. 1513945.93

Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Ριζάρη, ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου
δηλονότι τοῦ ἔτους 1841 μέχρι τέλους τοῦ 1876 δαπανηθὲν
ποσὸν εἰς μισθοὺς, διατροφὴν καὶ οἰκοδομῶν καὶ λοιπὰ ἀνέρ-
χεται ἐν συνόλῳ εἰς δραχ. 2,444,141.79. Ὅστε εἰς ἕκαστον
ἔτος ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὄρον δαπάνη δραχμῶν 69831.61.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς τὸν ἀριθμὸν περὶ τοὺς
50 πάντες ἐνδiciaτωμένοι δαιροῦνται εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας.

Κατὰ τὴν Ριζαρείου Διαθήκην καὶ τὰ περὶ αὐτῆς Β. διατάγ-
ματα α') εἰς 10 νέους ἐκ Ζαγορίου καὶ ἄλλους 10 ἐκ τῆς ἐλευ-

θέρας Ἑλλάδος, ἐνδiciaτωμένους καὶ παιδευομένους δαπάνη
τῆς Σχολῆς. β') εἰς ὑποτρόφους, ὅσους ἀν ἐγκρίνη καὶ διο-
ρίζη ἡ Κυβέρνησις, πληρώνουσα δι' ἕκαστον κατὰ μῆνα δρχ.
50 δι' ὅλα τὰ ἔξοδα καὶ γ') εἰς ἰδιοσυντηρήτους, πληρώνοντας
70 δρχ. κατὰ μῆνα καὶ 300 ἄπαξ κατ' ἔτος, αἵτινες ὅμως
ἐπιστρέφονται αὐτοῖς ἅμα ἱερωθῶσιν.

Τὰ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως διδασκόμενα ἐν αὐτῇ μαθήματα εἶνε
τάδε·

Δογματικὴ Θεολογία	Ἑλληνες συγγραφ. πεζοὶ καὶ ποιητ.
Χριστιανικὴ Ἠθική.	Λατίνοι συγγραφεῖς » »
Ἐκκλησιασ. Ἱστορία.	Φυσική.
Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς Γραφάς.	Μαθηματικά.
Ἱερὰ Κατήχησις.	Ἱστορία καὶ Γεωγραφία.
Ἱερὰ Ἱστορία.	Καλλιγραφία.
Ἑρμηνεῖα τῶν Ἱερ. Γραφῶν.	Φιλοσοφικὴ προπαίδεια.
Ὀμιλητικὴ μετ' ἀσκήσεων.	Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική.
Λειτουργική.	Γαλλικὴ γλῶσσα.

Οἱ ἐν αὐτῇ διδάσκοντες καθηγηταὶ τὰ μαθήματα ταῦτα εἶ-
νε τὸν ἀριθμὸν 12.

Διευθύνεται δὲ ἡ Σχολὴ ὑπὸ κληρικοῦ, τανῦν τοῦ Σωκρά-
τους Κολιτζοῦ Ἀθηναίου, ἀρχιμανδρίτου, τὸ δέκατον ἔκτον
τοῦτο ἔτος, διδάσκοντος καὶ τινα τῶν ἱερῶν μαθημάτων καὶ
ὡς πατὴρ ἐνοικοῦντος καὶ μεριμνῶντος ὑπὲρ αὐτῆς.

Οἱ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον μαθητεύσαντες

εἶνε ἐκ μὲν τῆς Ἠπείρου	109
ἐκ τῆς Πελοποννήσου	51
ἐκ τῶν νήσων	80
ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς μὴ ἐλευθέρας Ἑλλάδος . .	25
ἐν ὅλῳ	265
Τινὲς δὲ ἐφοίτων καὶ ἔξωθεν περὶ τοὺς	200

SISMANOGLIO
MEGARO

Τούτων, ὅσον περίπου γνωστόν, ἐγένοντο ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς καὶ διὰ περαιτέρω σπουδῆς

Θεολόγοι μὲν ἱερωμένοι . . .	38		Ἴατροί	20
Θεολόγοι κοσμικοί	56		Νομικοί	20
Διδάσκαλοι	64		Φιλολόγοι	8
			εἰς ἐμπόριον τραπέντες	8

Κατώτερα ἱερατικά σχολεῖα ἀναλογοῦντά πως εἰς τὰ ἑλληνικά ὑπάρχουσι τρία ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι : ἐν Τριπόλει τῆς Ἀρκαδίας, ἐν Σύρῳ καὶ ἐν Χαλκίδι. Ἐν αὐτοῖς δὲ διδάσκονται 70 περίπου νέοι τὰ εἰς τοὺς ἱερεῖς τῶν χωρίων ἀναγκαιοῦντα μαθήματα.

Ε'. ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΕΧΝΩΝ.

Εἰδικὰ σχολεῖα ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς μόνον ἀναγόμενα, ὡς εἰκός, εἰς τὴν μέσσην καὶ ταῦτα παιδείωσιν, καθόσον ὑπερβάλλουσι τὴν πρώτην καὶ κατωτέραν, ἔχουσι δὲ εἰδοποιὸν διαφορὰν πρὸς τὰ ἄνω περιγραφέντα παραβαλλόμενα, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς δηλοῦται.

1. Σχολεῖον Πολυτεχνικόν.
2. Σχολεῖον Στρατιωτικόν καὶ
3. Ναυτικὰ Σχολεῖα 6.

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ.

Τὸ Πολυτεχνικόν Σχολεῖον ἐν Ἀθήναις ἰδρύθη τῷ 1837 ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως σκοπὸν ἔχον πρακτικὴν τινὰ διδασκαλίαν τῶν στοιχείων τῆς Ζωγραφικῆς, τῆς Πλαστικῆς, τῆς Γλυπτικῆς, τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς Ξυλογραφικῆς. Πρῶτος δὲ αὐτοῦ διευθυντὴς καὶ ἰδρυτὴς ἅμα ὑπῆρξεν ὁ Βαυαρὸς

ὑπολοχαγὸς Ζέντερος. Τοῦτον ἀπελθόντα τῆς Ἑλλάδος διεδέχθη τῷ 1844 ὁ πᾶνν γινώριμος ἀρχιτέκτων Λύσανδρος Κανταντζόγλου ὁ Θεσσαλονικεύς. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦτου προήχθη κατὰ μικρὸν τὸ σχολεῖον τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ ἐξῆς πίνακος, ἀφικνουμένου μέχρι τοῦ 1878, ὑποδηλοῦται.

	1847	1848	1849	1850	1855	1858
Οἱ ἐκ διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας ἐγγραφεῖς μαθηταὶ περι	420	410	389	377	405	470
Οἱ προσελθόντες εἰς τοὺς δημοσίους διαγωνισμοὺς ἐπὶ ὑποτροφία	47	58	50	40	53	50
Οἱ λαχόντες βραβεῖον ἀ.β' καὶ γ'.	22	27	26	24	23	28

Πρὸς ἀκριβῆ παραστάσιν τῶν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ἐγγραφόμενων μαθητῶν ἐκ τῶν διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας ἀναγράφεται ἐνταῦθα ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ μαθητολογίου τοῦ ἔτους 1857 εἰς παράδειγμα.

Ἀγιογράφοι καὶ Ζωγράφοι	13		ἐκ μεταφ.	47
Ἀρχιτέκτονες	6		Ἀμαξοποιοί	3
Βιβλιοπῶλαι	1		Βιβλιοδέται	1
Ἐμποροὶ	7		Γλύπτται καὶ Λιθοξόοι . .	9
Κτίσται	2		Λεπτουργοί	2
Ῥάπτται	1		Τέκτονες	13
Τοιχογράφοι	3		Τοιχοχρίσται ἢ κονιασταί	3
Σιδηρουργοί	4		Τυπογράφοι	4
Τορνευταί	4		Ὑπάλληλοι	9
Ὑποδηματοποιοί	2		Ὑπαξιωματικοί	14
Χρυσοχόοι	4		Χρωματοπλάσται	4
	47			109

Οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, Γυμνασίων καὶ λοιπῶν Σχολείων 352

Τὸ ὅλον 461

Τὸ δὲ πρόγραμμα τῶν διαγωνισμῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξε τὸδε κατὰ θέματα.

Ζωγραφικῆς. Ἡ Ἐλενημοσύνη εἰς τρία πρόσωπα εἰκονιζομένη.

Γλυπτικῆς. Ὁ Δαβὶδ κρατῶν σφενδόνην.

Ἀγαλματογραφίας. 1. Ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου.

2. Ὁ Ἴπποκένταυρος μετὰ νύμφης, ἀνάγλυφον.

3. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ ἐξ Ἄνδρου.

Στοιχειώδους Γραφικῆς. Ἡ Κεφαλὴ τοῦ Λαοκόοντος.

Ἀρχιτεκτονικῆς κοσμηματογραφίας. Ἰωνικὸν κιονόκρανον, ἐκ τῶν τοῦ Ἐρεχθείου.

Πλαστικῆς. Κεφαλὴ Λέοντος ἐκ τοῦ γείσου τοῦ Παρθενῶνος.

Ξυλογραφίας. Λέων, ἐκ τῶν τοῦ Κανόβα. Ἡ Γαλλία, βραβεύουσα τὰς τέχνας. Ἡ εἰκὼν τοῦ φιλοτέχνου Λουδοβίκου.

Χαλκογραφίας. Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος.

Αρχιτεκτονικῆς προοπτικῆς. Ἡ σκηνογραφία τοῦ μνημείου τοῦ αἰοιδίμου Μ. Τσσίτζα.

Καλλιγραφίας. Ἡ Κυριακὴ προσευχὴ κατ' ἰδίαν ἐκαστου σύνθεσιν.

Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν μετακομισθὲν ἐν εὐρυχώρῳ καὶ μεγαλοπρεπεῖ οἰκοδομήματι, ὅπερ καλεῖται **Μετζόβιον**, ἀνηγέρθη τῇ δαπάνῃ τῶν ἐκ Μετζόβου τῆς Ἡπείρου Τσσίτζα, Στουρνάρη καὶ Ἀβέρωφ, κοσμεῖ δὲ τὴν πόλιν καὶ ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον τοῦ Λυσάνδρου Καυταντζόγλου, διευθύ-

νεται νῦν ὑπὸ τοῦ Γ. Μυρογιάννη τοῦ Κεφαλλήνος, ἔχει δὲ τὸν ἐξῆς ὄργανισμόν.

Διαιρεῖται εἰς δύο μεγάλα τμήματα Α' εἰς τὴν **Καθημερινὴν** λεγομένην **Σχολὴν** καὶ Β' εἰς τὴν **Καλλιτεχνικὴν**.

Ἐν τῇ **Καθημερινῇ** περιέχεται ἡ **Ἀρχιτεκτονικὴ**, ἡ **Χωρομετρία** καὶ ἡ **Μηχανουργία**. Διδάσκονται δὲ ἐν αὐτῷ τὰ ἐξῆς. Ἀριθμητικὴ, Γεωμετρία, Ἀλγεβρα, Καμπύλαι γραμμαί, καὶ Κινηματικὴ, Μηχανικὴ, Χωρομετρία, Ἐφηρμοσμένη Μηχανικὴ, Περιγραφικὴ, Γεωμετρία μετ' ἐφαρμογῆς, Τριγωνομετρία καὶ Ἀνάλυσις, Γεφυροποιία, Ὑδραυλικὴ, καὶ Ἀντίστασις τῆς ὕλης, Χωροστάθμισις, Οἰκοδομικὴ, Φυσικὴ καὶ Χημεία.

Οἱ μαθηταὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐξασκοῦνται καὶ εἰς σχεδιάσεις ἀρχιτεκτονικὰς, οἱ μαθηταὶ τῆς χωρομετρίας εἰς τοπογραφικὰ σχέδια καὶ οἱ τῆς Μηχανουργίας εἰς μηχανουργικὰ.

Πρὸς ἐξάσκησιν τῶν μαθητῶν τῆς Μηχανουργίας ὑπάρχει τὸ σιδηρουργεῖον, ἔνθα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐργοστασιάρχου καὶ ἐνὸς σιδηρουργοῦ ἐργάζονται οὗτοι εἰς κατασκευὴν σιδηρουργικῶν μηχανημάτων καὶ ἐκμανθάνουσι τὴν χρῆσιν τῶν μηχανικῶν ἐργαλείων.

Εἰς τὸ ἕτερον τμήμα τὸ **Καλλιτεχνικὸν** περιέχεται ἡ **Γραφικὴ**, ἡ **Πλαστικὴ**, ἡ **Ξυλογραφία** καὶ **Χαλκογραφία** καὶ ἡ **Μικροξυλογραφικὴ**.

Τὰ μαθήματα εἶνε : ἡ **Στοιχειώδης Γραφικὴ**, ἡ **Ἀγαλματογραφία** καὶ **Προτομογραφία**, ἡ **Σκιαγραφία** καὶ ἡ **Ἐλαιογραφία** ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ. Τελευταῖον εἰσήχθη καὶ ἡ σύνθεσις-γραφῶν, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐσχηματίσθη τάξις. Τὸ μάθημα τῆς νυκτὸς εἰσήχθη πρὸ ἐνὸς ἔτους, συνιστάμενον εἰς τὴν ἀπομίμησιν γυμνοῦ φωτιζομένου ὑπὸ τεχνητοῦ φωτός. Διαρκεῖ δὲ ἐφ' ὄλον τὸν χειμῶνα.

Τῆς **Πλαστικῆς** τὰ μαθήματα εἶνε ἡ **κοσμηματικὴ πλα-**

στική, αἱ προτομαὶ καὶ τὰ ἀγάλματα κατὰ μίμησιν ἀρχαίων, εἶτα ἀνάγλυφα καὶ ὀλόγλυφα ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Οἱ τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος σπουδάζουσιν, ὡς εἰκός, τὴν Προοπτικὴν (perspective) καὶ τὴν Ἀνατομίαν καὶ Ὀστεολογίαν.

Τὸ δὲ τῆς κοσμηματογραφίας τυγχάνει κοινὸν εἰς πάντας τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς.

Κατὰ δὲ τὰς Κυριακὰς δύναται πᾶς τις ἐγγραφόμενος ν' ἀκολουθῆ τὸ μάθημα τῆς κοσμηματογραφίας καὶ τὸ τῆς στοιχειώδους Γραφικῆς. Παραδίδεται δ' ἔτι τὸ μάθημα τῆς Τηλεγραφικῆς ὡς καὶ Διπλογραφία, Στενογραφία καὶ Καλλιγραφία.

Οἱ κατὰ τὸ 1876—1877 ἐγγραφέντες ἐν ὄλῳ 582 κατὰ τὰ τμήματα.

Εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν	89
» Μηχανουργίαν	86
» Χωρομετρίαν	39
Οἱ τῆς καθημερινῆς Σχολῆς	214
Εἰς τὴν Γραφικὴν	70
» Γλυπτικὴν	26
» Ξυλογραφίαν, Χαλκογραφίαν	9
» Σκηνογραφίαν	2
» Μικροζυλογλυπτικὴν	6
» Κοσμηματογραφίαν	76
Οἱ τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος ἐν ὄλῳ	403

Κυριακὸν μάθημα.

Στοιχειώδη γραφικὴν	30
Κοσμηματογραφίαν	112
	142
Εἰς τὴν διπλογραφίαν	21
» Καλλιγραφίαν	16

Τὸ ὅλον 179

Ὅπως γείνη τις δεκτὸς εἰς τὴν καθημερινὴν Σχολὴν δεῖον νὰ ἔχη ἀπολυτῆριον σχολαρχεῖου ἢ νὰ ἐξετασθῆ ἐνώπιον σχολάρχου εἰς τὰ μαθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ σχολεῖου. Εἰς δὲ τὴν καλλιτεχνικὴν Σχολὴν ἀπαιτεῖται ἀνάγνωσις καὶ γραφὴ ὀρθή. Πᾶς τακτικὸς μαθητὴς ἔχει δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς κατ' ἔτος γινομένης ἀθλοθεσίας. Οἱ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τυγχόντες τοῦ πρώτου βραβείου λαμβάνουσιν ὑποτροφίαν 30 δραχμῶν κατὰ μῆνα, οἱ δὲ τῶν κατωτέρων 25, 20 καὶ 15 δραχμῶν. Τούτων πάλιν οἱ ἀξιούμενοι τοῦ δευτέρου βραβείου λαμβάνουσιν ἐφ' ἅπαξ δραχμὰς 80 ἢ 60 κατὰ τὴν τάξιν εἰς ἣν διηγωνίσθησαν.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐτησίων ἀθλοθεσιῶν ἀπ' ἀρχῆς, ὡς προεῖρηθη, γενομένων κατ' ἔτος τελοῦνται καὶ ἄλλοι ἀγῶνες μεταξὺ τῶν ἀποφοιτησάντων μαθητῶν τοῦ σχολεῖου, ὧν ἄθλον εἶνε ὁ ἀριστεύων ν' ἀποσταλῆ εἰς τὴν ἑσπερίαν ὑπότροφος δαπάνη τοῦ δημοσίου πρὸς πληρεστέραν ἐκμάθησιν τῆς τέχνης του. Οἱ ἀγῶνες οὗτοι τὸ πρῶτον ἤδη ἐφέτος ἐτελέσθησαν, καὶ ἠγωνίσθησαν τῶν μὲν ζωγράφων εἰς, τῶν γλυπτῶν δύο, τῶν ξυλογράφων δύο, τῶν μηχανουργῶν δύο καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων τρεῖς. Τούτων ἀπάντων ἀνὰ εἰς ἕξ ἐκάστου ἐστάλη εἰς τὴν Ἑσπερίαν, ἀριστεύσαντες, πλὴν τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἀποσταλέντων δύο.

Οἱ διδάσκοντες τὰ διάφορα προεκτεθέντα μαθήματα πλὴν τοῦ διευθυντοῦ, τοῦ μὲν Α' τμήματος τῆς καθημερινῆς Σχολῆς καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι εἶνε 11, τοῦ δὲ Β' τμήματος τῆς καλλιτεχνικῆς Σχολῆς 10. Ἡ ὅλη δὲ δαπάνη τοῦ Κράτους εἰς μισθοὺς, συντήρησιν τῆς Σχολῆς καὶ ἐσωτερικὰς ὑποτροφίας ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς ἐν ὄλῳ 64720.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ.

Τὸ ἐν Πειραιεὶ στρατιωτικὸν Σχολεῖον συνεστήθη τῷ 1828 ἐν Αἰγίνῃ ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος **I. Καποδίστρια** ὡς *λόχος* γυμνάσεως ὑπὸ τὸ ὄνομα *λόχος εὐελπίδων*.

Εἶτα τῷ 1834 διὰ **B.** διατάγματος ὀργανώθη εἰς 8 κλάσεις, ὧν τέσσαρες ἦσαν προπαιδευτικά. Τῷ δὲ 1846 διαλυθὲν ἔνεκεν στάσεως ἐσωτερικῆς διεββυθίσθη τὸ ἐπιὸν ἔτος εἰς ἕξ τάξεις καὶ περιορίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν εἰς 60. Τῷ δὲ 1850 προσετέθη αὐθις ἐβδόμη τάξις· καὶ πάλιν ἐτροποποιήθη ὁ ὀργανισμὸς του τῷ 1861 καὶ αὐθις τῷ 1864 καὶ τελευταῖον τῷ 1870 ὡς ἔζη.

Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τοῦ στρατιωτικοῦ Σχολείου τούτου ὠρίσθη εἰς 40, ὧν εἴκοσι πληρώνουσι δραχμὰς 50θ, δέκα δὲ 1000, καὶ δέκα 1500. Πλὴν τούτων καὶ πᾶς ὁ πληρώνων τὸν ἀνώτατον ὅρον τῶν διδάκτρων ὑπαγόμενος εἰς τὰς ὠρισμένας διατάξεις γίνεται δεκτός. Εἶνε δὲ σήμερον οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου 81. Ὅρίζονται δὲ καὶ ἡ ἡλικία καὶ αἱ ἀπαιτούμεναι γνώσεις πρὸς παραδοχὴν καὶ τὰ λοιπὰ ἀκριβῶς.

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Σχολείου τούτου σύγκειται ἐκ τοῦ Διοικητικοῦ προσωπικοῦ μετὰ τῆς θεραπείας καὶ τοῦ διδακτικοῦ.

Τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει ἓνα ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τῶν τεχνικῶν ὄπλων ὡς Διοικητὴν, καὶ ἕτερον ὡς ὑποδιοικητὴν καὶ διευθυντὴν τῶν σπουδῶν· ἑπτὰ κατωτέρους ἀξιωματικούς καὶ ἄλλους ἑπτὰ ἔτι κατωτέρους ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας, μεθ' ἑνὸς ἱερέως καὶ ὑποφαρμακοποιοῦ κτλ.

Τὸ δὲ δεύτερον δέκα καὶ ἕξ στρατιωτικούς καὶ πολιτικούς καθηγητάς, εἰδικούς πάντας δι' ἓν ἕκαστον μάθημα, καὶ τέσσαρας τακτικούς καὶ δύο ἐκτάκτους διδασκάλους ὡσαύτως.

Τὰ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν διδασκόμενα μαθήματα εἶνε τὰ ἑξῆς: 1. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. 2 ἡ Γαλλικὴ. 3—4 Μαθηματικά τὰ κατ' ἕκτασιν. 5 Περιγραφικὴ Γεωμετρία μετὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς. 6 Ἡ Φυσικὴ, ὀρυκτολογία καὶ γεωλογία. 7 Χημεία καὶ χημικαὶ ἀναλύσεις. 8 στοιχειώδης Μηχανικὴ, θεωρητικὴ Μηχανικὴ καὶ Ἀστρονομία. 9 Τοπογραφία, Γεωδεσία, Ὀδοποιία καὶ ἀντιγραφὴ τεχνικῶν σχεδίων. 10 Πολεμικὴ τέχνη. 11 Στρατιωτικὴ τεχνολογία. 12 Πυροβολικὴ. 13 Ἀρχιτεκτονικὴ, οἰκοδομικὴ, γεφυροποιία καὶ καταμέτρησις κτιρίων. 14 Ἡ ἐφηρμοσμένη Μηχανικὴ καὶ μηχανολογία. 15 Ὀχυρωτικὴ. 16 Λογικὴ, Ἱστορία καὶ Γεωγραφία. Ἐκαστον τῶν ἀναγραφέντων ὑπ' ἀριθμὸν μαθημάτων διδάσκεται ὑπὸ εἰδικοῦ καθηγητοῦ ἑνός, πλὴν τῶν κατ' ἕκτασιν μαθηματικῶν, ἅτινα ἔχουσι δύο καθηγητάς. Οἱ δὲ τακτικοὶ διδάσκαλοι ἔχουσι :

1 τὰ Θρησκευτικὰ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἐν τῇ κατωτάτῃ τάξει. 2 τὴν Ἰχνογραφίαν. 3 τὴν Καλλιγραφίαν καὶ 4 τὴν Μουσικὴν. Ἡ δὲ ξιφασκεία, ὁ χορὸς καὶ ἡ γυμναστικὴ διδάσκονται ὑπὸ τῶν ἐκτάκτων.

Ἐχει δὲ τὸ Σχολεῖον τοῦτο καὶ τὰς ἀπαιτούμενας συλλογὰς καὶ βιβλιοθήκην. Διοικεῖται δὲ μετὰ στρατιωτικῆς πειθαρχίας.

Ναυτικὰ σχολεῖα μικρὰ ὑπάρχουσιν ἕξ, ἐν οἷς λαμβάνουσι στοιχειώδεις γνώσεις οἱ μέλλοντες νὰ λάβωσι παρὰ τῆς διοικήσεως τὴν ἀδειαν τοῦ πλοιαρχεῖν.

Σ'. ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΘΗΛΕΩΝ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΑ.

Ἡ γραμματίσις τῶν θηλέων, τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, τέως πάντη ἀγραμμάτων, διεδόθη ἀπανταχοῦ τῆς τε ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς βασιλείας, ἀρξάμενη τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐταιρίας τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς κληθείσης, εἰς τῆς ὁποίας τὴν συνοπτικὴν ἀφήγησιν μεταβαίνει εὐθὺς ὁ λόγος.

ΑΡΣΑΚΕΙΟΝ.

Τῷ 1836 ἰδρύθη ἐν Ἀθήναις Ἐταιρία, ὀνομασθεῖσα φιλεκαπαιδευτικὴ, τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ πολλὰ ὑπὲρ τῆς κατωτέρας παιδείσεως τοῦ λαοῦ μοχθήσαντος Ἰωάννου Κοκκῶνη καὶ τῇ προθύμῳ καὶ ἀμέσῳ συνεργεῖα τοῦ Γεωργίου Γενναδίου, τοῦ γυμνασιάρχου, καὶ Μισαήλ Ἀποστολίδου, ἀρχιμανδρίτου, καθηγητοῦ τότε τῆς θεολογίας, καὶ Γεωργίου τοῦ Κουντουριώτου, δεχθέντος τὴν προεδρείαν αὐτῆς.

Ὁ σκοπὸς τῆς Ἐταιρίας ταύτης ἦτο ἡ στοιχειώδης τοῦ λαοῦ παιδείσις διὰ τῆς προμηθείας τῶν ἀναγκαίων στοιχειωδῶν βιβλίων, δι' ἐνισχύσεως καὶ ἀνταμείψεως τῶν συγγραφέων ἢ μεταφραστῶν τῶν τοιούτων βιβλίων, διὰ διεγέρσεως τῆς ἀμίλλης τῶν μαθητευομένων καὶ τῆς φιλοτιμίας τῶν διδασκάλων δι' ἐνιαυσίων βραβείων, διὰ τελειοποιήσεως τῆς διδασκαλικῆς μεθόδου καὶ πολλαπλασιάσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων κλπ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀρτισύστατος βασιλικὴ Κυβέρνησις εἶχε κανονίσασα διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1834 τὰ τῆς παιδείσεως τῶν ἀρρέ-

νων, ὀρθῶς σκεπτομένη ἡ Ἐταιρία ὅτι ἡ παιδεία τῆς μητρὸς εἶνε ἡ ἀρχικὴ βέσις τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, οὐδὲν ὅμως δὲ περὶ αὐτῆς φροντίς ἐλαμβάνετο, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν παιδείαν τῶν κορασίων. Διὸ καὶ τῇ 13 Ἰουνίου τοῦ 1837 ἐσύστησε τὸ πρῶτον τῶν κορασίων σχολεῖον πανηγυρικῶς, προκαλέσασα συνδρομὰς ἐξ ἀπχσῶν σχεδὸν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπιτροπὰς πρὸς συλλογὴν τοιούτων καταστήσασα εἰς τὰς πλείστας χώρας τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀσίας, ἔνθα οἰκοῦσιν Ἕλληνες.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους ἡ Ἐταιρία προέβη εἰς ἀγορὰν οἰκοπέδου ἐν καλλίστῳ τόπῳ τῆς πόλεως. Μετὰ δέ τινα ἔτη ἀρξάμενης τῆς οἰκοδομῆς, εἰ καὶ πολλὴ πολλαχόθεν ἐπεδείχθη προθυμία τῶν μὲν συνεισφερόντων χρήματα, τῶν δὲ ξυλειαν, τῶν δὲ κεράμους καὶ ἄλλα ἄλλων, ἐξήντηλθον ὅμως πᾶν τὸ χρηματικὸν τῆς Ἐταιρίας κεφάλαιον, ὅτε ἐπεφάνη ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ ἄγγελος πατῆρ ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ Ἀπόστολος Ἀρσάκης, Ἰατρός, ὅστις οὐ μόνον ἀνεδέχθη τὴν συντέλεσιν τοῦ οἰκοδομήματος ἰδίᾳ δαπάνῃ, ἀλλὰ κατέβαλε καὶ ὅσα εἶχον δαπανηθῆ. Ὅθεν συντελεσθεῖσα ἡ οἰκοδομὴ μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ ὠνομάσθη πρὸς μνήμην τοῦ εὐεργέτου Ἀρσάκειον. Ὁ κτίτωρ οὗτος ἐπροίκισε τὴν σχολὴν καὶ διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν 275000 δραχμῶν ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ δαπανῶνται οἱ τόκοι εἰς συντήρησιν τοῦ καταστήματος καὶ ὑποτροφίαν μελλουσῶν διδασκαλισσῶν.

Βραδύτερον ἦλθεν εὐεργέτρια τῆς Ἐταιρίας ἡ Ἐλένη Τοσίτζα, ἥτις ἀνεγείρασα εἰς τὴν ἐγκάρσιον γωνίαν τοῦ τετραγώνου χώρου, ἐν ᾧ κεῖται τὸ Ἀρσάκειον, τὸ κομψὸν οἰκοδόμημα τῇ δαπάνῃ 150000 δραχμῶν, ὥρισεν ὡς προκαταρκτικὸν σχολεῖον, προίκισασα καὶ αὕτη τοῦτο διὰ τοῦ ποσοῦ εἰκοσακισχιλίων δραχμῶν. Κατόπιν εὐπορήσασα ἡ Ἐταιρία ἠγόρασε καὶ τὰς παρακειμένας ἐν τῷ τετραγώνῳ οἰκίας, ὥστε ἐγένετο κυρία τοῦ ὅλου. Πρὸ

SISMANOGLIO
MEGAKO

εξ δὲ μόλις ἐτῶν ἀνηγέρθη παρὰ τὸ Τοσίτσιον τῇ συνδρομῇ ἄλλων φιλογενῶν οἰκοδόμημα εὐπρεπὲς εἰς νηπιαγωγεῖον ἀπόρων παιδῶν, ἔνθα φοιτῶσι νῦν περὶ τὰ 200 τοιαῦτα.

Ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον ἡ Ἐταιρία διατελεῖ ἐπιδιώκουσα κατὰ δύναμιν τὴν προαγωγὴν τῆς τῶν κορασιῶν παιδείας. Εἰσήγαγε τὸ νηπιαγωγικὸν σύστημα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Ἑλληνίδος, ἣν ἐξεπαίδευσεν ἐν Παρισίοις δαπάνῃ αὐτῆς. Πρὸ δεκαοκτῶ καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἐχώρισε τὰς ἐνδαιτωμένας καὶ συσσίτους ἀπὸ τῶν ἐξωθεν φοιτωσῶν, ἐξέδωκε διάφορα βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων. Διὰ ταῦτα ἀνεδείχθη διὰ βασιλικῆς διατάγματος φυτώριον τῆς τῶν κορασιῶν παιδείας (Διδασκαλεῖον), ἐν ᾧ ἐξετάζονται ἐπὶ πτυχίῳ αἱ μέλλουσαι διδάσκαλοι. Ὅπως δὴποτε δὲ αἱ πολλαχοῦ τῆς τε ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας διδασκάλισσαι καὶ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν σχολείων τῆς κατωτέρας παιδείας τυγχάνουσιν ἀπὸ τοῦ φυτωρίου τούτου.

Ἡ Ἐταιρία διοικεῖται ὑπὸ δωδεκαμελοῦς συμβουλίου, ἐνιαυσίως ἐκλεγομένου καὶ δωρεὰν ἐργαζομένου, προέδρου, ἀντιπροέδρου, γραμματέως καὶ ἐννέα μελῶν, διαιρουμένων εἰς τρεῖς ἐπιτροπὰς, σχολείων καὶ βιβλίων, οἰκονομίας, ταμείου καὶ οἰκοδομῶν.

Τὰ συναποτελοῦντα τὸ ὅλον σχολεῖα εἶνε τὸ Ἄρσάκειον, ἐσωτερικὸν διδασκαλεῖον, τὸ Τοσίτσιον, προκαταρκτικόν, τὸ Ἐξωτερικὸν διδασκαλεῖον καὶ τὰ δύο νηπιαγωγεῖα. Πλὴν τούτων συντηρεῖ συστήσασα καὶ ἀλλαχοῦ τοιαῦτα, ὧν ἀνώτερον εἶνε τὸ ἐν Κερκύρῃ αὐτῆς φυτώριον, ἰσόβαθμον πρὸς τὸ Ἄρσάκειον.

Ἐνταῦθα ἐπισυνάπτεται τὸ γενικὸν πρόγραμμα τῶν διδασκομένων μαθημάτων καὶ ἡ κατανομὴ αὐτῶν εἰς τάξεις καθ' ὥρας τῆς ἐβδομάδος καὶ πίνακες τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητριῶν τῶν διαφόρων βαθμῶν τῶν παιδείων καὶ τῶν ἐσόδων

καὶ ἐξόδων τριῶν διαφόρων προτελευταίων ἐτῶν. Δέον νὰ προταχθῇ τούτων ὅτι ἐσωτερικῶς διευθύνεται ὑπὸ Διευθυντρίας καὶ Ὑποδιευθυντρίας, ἐχουσῶν καὶ ἱκανὰς ἐπιμελητρίδας καλουμένας, αἵτινες καὶ διδάσκουσιν εἰς τὰ νηπιαγωγεῖα καὶ τὰ προκαταρκτικὰ αὐτῆς σχολεῖα τὰ στοιχειώδη μαθήματα πλὴν τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς.

Γενικὸν πρόγραμμα τοῦ διδασκαλείου τοῦ Ἄρσάκειου

Μαθημάτων καὶ ὥρων καθ' ἐβδομάδα

	τάξεις				
	I	II	III	IV	V
Ἱερὰ Ἱστορία . . . . . ὥραι	2	2			
Ἐξήγησις τοῦ Εὐαγγελίου . . . . . »	1	1	1		
Κατήχησις . . . . . »			2	1	
Χριστιανικὴ Ἠθική . . . . . »					1
Ἑλληνικὴ . . . . . »	9	9	9	9	6
Γαλλικὴ . . . . . »	6	6	6	6	6
Ἱστορία (ἀρχαία καὶ ἑλληνική, Ῥωμαϊκὴ, Μεσαιων. Νεωτ.) . . . . . »	3	3	3	2	
Γεωγραφία . . . . . »	2	2	2	1	
Μαθηματικὴ Γεωγραφία . . . . . »					1
Ἀριθμητικὴ . . . . . »	3	2	2		
Γεωμετρία . . . . . »				2	
Φυσικὴ πειραματικὴ . . . . . »					3
Καλλιγραφία . . . . . »	2	2	1	1	
Ἱχνογραφία . . . . . »		2	2	2	2
Ἱχνογραφία . . . . . »	3	3	3	3	3
Φωνητικὴ μουσικὴ . . . . . »	3	3	3	3	3
Ἐργόχειρον . . . . . »	5	5	5	5	3
Γυμναστικὴ . . . . . »					

Τὰ μαθήματα ταῦτα διδάσκονται ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ διδασκαλείῳ ὑπὸ καθηγητῶν καὶ διδασκάλων τὸν ἀριθμὸν 27, διοριζομένων ὑπὸ τοῦ διοικοῦντος Συμβουλίου κατὰ πλειψηφίαν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ.

Συγκριτικὸς πίναξ τριῶν ἐτῶν.

	1869	1874	1877
Σύσσιτ. ἐνδαιτώμεναι αἱ πλείσται ὑπό- τροφοὶ διαφορῶν.	137	239	229
Ἐξωθεν ἡμισύσσιτοι.	112		
Ἐξωτερ. τῆς τε δημ. παιδ. καὶ τῆς μέσης	666	783	925
Νηπιαγωγείον	52	244	224
ἐν ὅλῳ	967	1266	1428
ὑποβληθεῖσαι εἰς τὰς ἐπι πτυχίῳ ἐξε- τάσεις ἀπελύοντο	52	46	50
Ἔσοδα καὶ Ἔξοδα καὶ περιουσία.			
	1869	1874	1877
Ἔσοδα εἰσπραχθ. τῷ 1868. . . . . δρ.	202217.14	271134.69	284746.29
Ἔξοδα δαπάνηθ. »	174700.14	273803.45	265831.30
Ἡ κτημ. περιουσ. »	667283.	1302465	1350881
Ἡ χρηματ. » »	341718.		

Καὶ τὰ τῆς μέσης παιδείσεως ἐπικρίνουσιν οἱ ἐπαίοντες ὡς κακῶς ἔχοντα· καὶ δὴ ἀρτίως σπουδαία ἔχθεις τῆς ἐπὶ τῶν ἐν Ἀθήναις γυμνασίων καὶ ἑλληνικῶν σχολείων Ἐφορίας πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς παιδείας συντεταγμένη ὑπὸ τοῦ Ἰ. Ἀργυριάδου, καθηγητοῦ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ μέλους αὐτῆς, οὐκ ὀλίγας καταδεικνύει τῆς ἐλλείψεως καὶ συνιστᾷ ἐμβριθῆ καὶ τα-

χείαν μεταρρυθμισιν. Μακρὰ δὲ μελέτη ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐκθέσεως ὑπὸ τοῦ Χ. Καρμίτση, ἐσχάτως ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ, κατέστησε τὸ ζήτημα δημοτικώτερον. Καὶ ὁ πρῶν δὲ Ὑπουργὸς τῆς παιδείας Μίλησις ἐν τῷ ἐκδοθέντι νομοσχεδίῳ του προοιμιαζόμενος διαρρήδην ἀποφαίνεται ὅτι τὰ τῆς δημοσίας παιδείσεως καὶ δὴ τὰ τῆς δημοτικῆς καὶ γυμνασιακῆς κακῶς ἔχουσι καὶ ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐδὲ φαίνεται δεκτικὸν σπουδαίας ἀντιρρήσεως.

Πλὴν ὡς φαίνεται ἡ βελτίωσις μέλλει νὰ ἐπέλθῃ βραδύτερον καὶ πρῶτον καὶ κυρίως ἀπὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς δημοτικῆς παιδείσεως καὶ τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον διοργανώσεως τῆς κατωτέρας καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς παιδαγωγικῆς διαμορφώσεως τῶν διδασκάλων καὶ καθηγητῶν.

Αἴτιον δὲ καθόλου τῆς καχεξίας ταύτης ἀνομολογεῖται ἡ τῶν πολλῶν ἀκράθεκτος ὀρμὴ πρὸς παιδευσιν ἀνωτέραν, δι' ἣν τὰ σχολεῖα πολλαπλασιάζονται ἐπὶ βλάβῃ τῆς κοινωνίας, ἄνευ προπαρασκευῆς διδασκάλων ἀξίων· οὐ ἔνεκα πρὸ ἐτῶν τῆ εἰσηγήσει τοῦ τότε τμηματάρχου τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας, νῦν δὲ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Α. Σεμιτέλλου, κατηργήθησαν πολλῶν τοῦ Κράτους γυμνασίων αἱ δύο ἀνώτεροι τάξεις, ὅπως διδάσκωσιν ἰκανώτεροι πρὸς κατωτέρας τάξεις. Ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ ὁ βίαιος τῆς ἐνθάδε πολιτικῆς στρόβιλος, ὅστις δὲν ἀφίνει οὔτε τὴν ἀπαιτουμένην ἡρεμίαν πρὸς ὄριμον σκέψιν οὔτε τὴν δύναμιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὀρίμων ἐσκευμένων. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐλλείπουσιν ἔτι καὶ αἱ παιδαγωγικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἡ γνῶσις, ὅτι αὐτοτελῆ ἔδει νὰ ἦνε τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ πλήρη.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ, ἐκ Σπετσῶν, *Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν.*
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ, Πελοποννήσιος, *Ἑβραϊκὴν Γραμματικὴν καὶ Ἑρμηνείαν τῆς Γενέσεως.*

Β' ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΡΑΛΛΗΣ, Βυζάντιος, *Ἐμπορικὸν Δίκαιον.*
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΣΟΥΤΣΟΣ, » *Πλουτολογίαν.*
ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΛΛΙΓΑΣ, Σμυρναῖος, *Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον.*
ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Βυζάντιος, *Ἀστικὸν Δίκαιον τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν.*
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΡΕΑΡΙΤΗΣ, Θράξ, *ἐξακολούθησιν τῆς Ἱστορίας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ τοῦ περὶ Γάμου καὶ Συγγειας.*
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΚΚΙΝΟΣ, Χίος, *Διοικητικὸν Δίκαιον.*
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ, Κερκυραῖος, *Γαλλικὸν Δίκαιον (συνέχειαν).*
Β. Τ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ, Πελοποννήσιος, *Ἑρμηνείαν τῶν τίτλων τοῦ Πανδέκτου.*
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΚΩΣΤΗ, Θεσσαλός, *Ἑρμηνείαν Ποινικοῦ Νόμου.*
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΡΕΪΤ, Πελοποννήσιος, *Συνταγματικὸν Δίκαιον (συνέχειαν).*
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Πελοποννήσιος, *Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον καὶ Ἑροχικὸν ἐξ ἀρχῆς.*
ΞΕΝΟΦΩΝ ΨΑΡΡΑΣ, Κεῖος, *Πολιτικὴν Διοικησίαν.*

Ἐξηγηταί.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Πελοποννήσιος, *Κοινωνικὴν οἰκονομίαν.*
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΑΛΛΗΣ, Ἀθηναῖος, *Ἐμπορικὸν Δίκαιον.*
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΦΛΟΓΑΪΤΗΣ » *Συνταγματικὸν Δίκαιον.*
ΙΩΑΝ. Α. ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ, Μικρασιανός, *περὶ Μεταλλείων νομοθεσίαν.*
ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ, Εὐβοεύς, *Πολιτικὴν Οἰκονομίαν.*
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΤΟΥΠΗΣ, Ἑρμουπολίτης, *Συνταγματικὸν Δίκαιον.*
ΝΕΟΚΛΗΣ ΚΑΖΑΖΗΣ, Λέσβιος, *Φυσικὸν Δίκαιον.*

Γ' ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

ΑΛΕΞΙΟΣ ΠΑΛΗΣ, Ἠπειρώτης, *Ἱατροδικαστικὴν.*
ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Μακεδών, *Ἀνατομίαν.*
ΓΕΩΡΓ. ΠΡΙΝΑΡΗΣ, Ἠπειρώτης.
ΓΕΩΡΓ. Α. ΜΑΚΚΑΣ, Χίος, *Κλινικὴν Ἱατρικὴν.*
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΤΥΠΛΑΔΟΣ, Κεφαλήν, *Κλινικὴν Ἱατρικὴν.*
ΜΙΛΤΙΑΔ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ, Ἀθηναῖος, *Μαιευτικὴν καὶ νοσήματα τῶν γυναικῶν.*
ΘΕΟΔΩΡ. ΑΦΕΝΤΟΥΔΗΣ, Θεσσαλός, *Φαρμακολογίαν.*
ΔΙΟΝΥΣ. ΛΙΓΙΝΗΤΗΣ, Νησιώτης, *Εἰδικὴν νοσολογίαν καὶ Θεραπευτικὴν.*
ΑΝΔΡ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ, Κρής, *Ὀφθαλμικὰ πάθη.*
ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΒΟΥΣΑΚΗΣ, Ἠπειρώτης, *Φυσιολογίαν.*
ΔΗΜΗΤΡ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ, Σμυρναῖος, *Ἀστυκλινικὴν.*
ΑΝΤΩΝ. ΒΙΤΣΑΡΗΣ, Σίφνιος, *Παθολογίαν τῶν παιδῶν καὶ Ἱστορίαν τῆς Ἱατρικῆς.*

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ, Πελοποννήσιος, *Ἐγκυκλοπαι-
δεια τῆς Ἱατρικῆς καὶ Γενικῆς Παθολογίας καὶ Θερα-
πευτικῆς.*

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΡΕΤΑΙΟΣ, Νεοπλειεύς, *Χειρουργικῆς, Κλινικῆς
καὶ Χειρουργικῆς Παθολογίας.*

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Κ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ, Ἠπειρώτης, *Ἵγιεινῆς, καὶ Κλινι-
κῆς σφιλιδικῶν νοσημάτων.*

ΚΩΝΣΤ. Π. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, Πελοποννήσιος, *Εἰδικῆς παθολο-
γίας καὶ Θεραπευτικῆς.*

ΠΑΥΛ. ἸΩΑΝΝΟΥ, Μακεδών, *Χειρουργίας μετὰ τοπογραφικῆς
Ἀνατομίας.*

ΣΠΥΡΙΔ. ΜΑΓΓΙΝΑΣ, Ἀκκρινών, *Χειρουργικῆς Παθολογίας.*

ΓΕΩΡΓ. ΚΑΡΑΜΗΤΣΑΣ, Λέσβιος, *Εἰδικῆς Νοσολογίας καὶ Ἀ-
στοκλινικῆς.*

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛΗΣ, Ἠπειρώτης, *Γενικῆς παθολογικῆς,
Ἀνατομίας καὶ ἀσκήσεις μικροσκοπικῆς.*

ἸΩΑΝΝ. ΖΩΧΙΟΣ, Κερκυραῖος, *Φυσιολογίας.*

Ἵφηγηταί.

ΔΗΜΗΤΡ. ΚΟΝΣΟΛΑΣ, Θηβαῖος.

ΛΗΙΑ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ, Βυζάντιος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΣΚΟΣ, ἐκ Στερεῆς Ἑλλάδος.

ΣΟΦΟΚΛ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ, Ζακύνθιος.

ΝΙΚΟΛ. ΔΕΛΛΑΠΟΡΤΑΣ, Κεφαλλήν.

ἸΩΑΝ. ΒΑΜΒΑΣ, ἐκ Σπετσῶν.

ΛΟΥΚ. ΠΑΠΠΑἸΩΑΝΝΟΥ.

Δ'. ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ἸΩΑΝΝΟΥ, Θεσσαλός, *Λογικῆς.*

ΦΡΑΓΚΙΣΚ. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ, Κερκυραῖος, *Φιλοσοφίας τῆς ἱστο-
ρίας.*

ΝΙΚΟΛ. ΚΟΤΖΙΑΣ, ἐκ Ψαρῶν, *Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας τῶν
νεωτέρων χρόνων.*

ΛΘΑΝ. ΡΟΥΣΣΟΠΟΥΛΟΣ, Μακεδών, *Ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέ-
χνης.*

ΣΠΥΡ. ΦΙΝΤΙΚΑΝΗΣ, Ἀθηναῖος, ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γραμμα-
τολογία, *Ἑρμηνείαν Ἀγαμέμνονος Αἰσχύλου.*

ΔΗΜΗΤΡ. Χ. ΣΕΜΙΤΕΛΛΟΣ, Ἠπειρώτης, *Ἑρμηνείαν Ἐπι-
ρικῶν Περδάρου.*

ΚΩΝ. ΚΟΝΤΟΣ, Ἀμφισσεύς, *Ἑρμηνείαν τοῦ εἰς Δήμητραν
Ὀμηρικοῦ Ὕμνου.*

ΓΕΩΡΓ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ, Πελοποννήσιος, *Ἑρμηνείαν τῆς Μη-
δείας τοῦ Εὐριπίδου καὶ Ἑλληνικῆς Γραμματικολογίας
Μέρος Β'.*

ἸΩΑΝ. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ, Μακεδών, *Ἑρμηνείαν τοῦ Ξ τῆς Ὀδυσ-
σείας μετὰ Εἰσαγωγῆς.*

ΚΩΝ. ΠΑΠΗΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Βυζάντιος, *Ἱστορίας τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ ἔθνους.*

ΣΤΕΦΑΝ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ, Ἀδριανουπολίτης, *Ἑρμηνείαν
Γ' Βιβλίων τῶν ἱστορικῶν Λιβίου, ἀσκήσιν εἰς τὸ γρά-
φειν λατινιστί.*

ΕΥΘΥΜ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ, Πελοποννήσιος, *τὰ τοῦ θεάτρον παρὰ
τοῖς Ῥωμαίοις (συνέχεια τῆς εἰς τὸν Ἀμφιτρίωνα τοῦ Πλού-
του ἐρμηνείας).*

ΣΩΚΡΑΤ. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Πελοποννήσιος, *Ἀρχαίαν Ἱστο-
ρίαν*

Ἑφηγηταί.

Μ. ΔΕΦΝΕΡ, Γερμάνος, ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχ. ἐλλ. διαλέκτου.
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ, Συμυρναῖος, Ἱστορίαν τῆς εἰκαστικῆς τέχνης.

Καθηγηταί.

ΔΗΜΗΤΡ. Σ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΣ, Ἠπειρώτης, Φυσικὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνωτέραν ὀπτικὴν.

ΠΡΑΚΑ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Πελοποννήσιος, Ζωολογίαν.

ΚΩΝ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Πελοποννήσιος, Ὀρνυτολογία.

ΘΕΟΔ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ, Συμυρναῖος, Ἀνατομίας καὶ Ὀργανογραφίαν καὶ Φυσιολογίαν τῶν φυτῶν.

ΓΕΩΡΓ. ΣΑΒΙΤΣΑΝΟΣ, Πελοποννήσιος, Συνταγολογίαν καὶ ἀσκήσεις καὶ Πειραματικὴν Χημείαν.

Α. Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ, Μακεδών, Γενικὴν Χημείαν ἐφηρμοσμένην.

ΙΩΑΝ. ΙΩΑΝΝΟΥ, Πελοποννήσιος, Χημείαν ἐφηρμοσμένην εἰς τὴν Ἱατρικὴν.

ΤΙΜΟΔ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀθηναῖος, Πειραματικὴν Φυσικὴν καὶ Ἀνωτέραν Μαθηματικὴν ὀπτικὴν.

ΒΑΣΕΙΛ. ΛΑΚΩΝ, Κεῖος, Ὀλοκληρωτικὸν ὑπολογισμὸν.

ΑΘΑΝΑΣ. ΚΥΖΙΚΗΝΟΣ, Μικρασιανός, Ἀναλυτικὴν Γεωμετρίαν.

ΝΙΚ. Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Πελοποννήσιος, Κινηματικὴν καὶ Τριγωνομετρίαν.

ΔΗΜΗΤΡ. Κ. ΚΟΚΚΙΑΔΗΣ, Θρᾷξ, Σφαιρικὴν Ἀστρονομίαν καὶ μαθηματικὴν καὶ Τεχνικὴν Χρονολογία.

Ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ ἰδίᾳ εἶνε συνδεδεμένα καὶ τὰ Φροντιστήρια πρὸς πρακτικὴν τῶν θεωριῶν ἐφαρμογὴν, τὸ Φιλολογικόν, Χημικόν καὶ Φαρμακευτικόν, διὰ Β. διαταγμάτων.

Δέον ἔτι νὰ ἀναγραφῶσι καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Πανεπιστημίου παραρτήματα, ὧν ἡ σπουδαιότης παντὶ καταφανής.

Α'. Τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἴδρυμα τοῦ Βασιλέως Σίνα διευθυνόμενον ὑπὸ **ΓΟΥΛΙΟΥ ΣΜΙΘ**, τοῦ πάνυ γνωρίμου τῇ Εὐρώπῃ ἀστρονόμου.

Β'. Ὁ Βοτανικὸς κήπος. Γ'. Τὸ Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον. Δ'. Τὸ Μαιευτήριον. Ε'. Τὸ Ὀφθαλμοῦιατρεῖον. ς'. Τὸ Νοσοκομεῖον τῶν συφιλιδικῶν. Ζ'. Ἀστυκλικὴ. Πάντα εὐπρεπῆ οἰκοδομήματα.

Ἄλλ' ἵνα σαφέστερον δηλωθῇ, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου, ὡς ἀπὸ ἐστίας τηλαυγοῦς, ἐκπέμπονται ἐπὶ πάσας καὶ τὰς πορρωτάτω κειμένας ἐλληνικὰς χώρας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀκτίνες φωτὸς, παρατίθενται κατωτέρω δύο πίνακες, δι' ὧν δηλοῦνται οὐ μόνον οἱ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ πολλὰ χόθεν φοιτήσαντες εἰς τὰς διαφόρους Σχολὰς καὶ οἱ τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις ὑποστάντες, εἴτε ἀπλῶς ἀπολυθέντες, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἕκαστοι ὠρμῶντο χωρῶν. Σημειωτέον δὲ ἔτι ὅτι τινὲς τῶν φοιτησάντων μετέβαινον εἰς τὰ τῆς ἐσπερίας Πανεπιστήμια πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς τῶν υποουδῆς.

ΠΙΝΑΞ Α΄ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ.

Διαγεμομένων κατά σχολάς.

	Νέοι εγγραφέντες φοιτηταί					"Απαντες οί φοιτηταί.						
	έν όλω	Θεολ.	Νομ.	Ίατρ.	Φιλ.	Φαρ.	έν όλ.	Θεολ.	Νομ.	Ίατρ.	Φιλ.	Φαρ.
1837-38	52	8	22	4	18	—	—	—	—	—	—	—
1838-39	43	2	10	16	15	—	—	—	—	—	—	—
1839-40	24	1	6	5	7	5	40	—	—	—	—	—
1840-41	40	5	16	7	7	5	159	16	54	32	47	10
1841-42	50	7	14	12	13	10	121	13	37	35	22	14
1842-43	54	2	14	20	14	4	145	15	42	43	30	15
1843-44	73	3	13	33	12	12	167	11	68	40	33	15
1844-45	86	—	13	27	36	10	195	5	41	74	52	23
1845-46	119	5	19	50	41	4	250	7	42	110	69	22
1846-47	96	1	23	48	20	4	270	7	58	126	61	18
1847-48	134	2	34	58	29	11	305	7	83	135	62	18
1848-49	131	8	32	61	23	7	347	10	91	175	52	18
1849-50	134	7	27	62	29	9	397	13	91	208	64	21
1850-51	147	1	30	79	28	9	397	7	86	224	62	18
1851-52	202	5	43	108	28	18	496	10	109	278	66	33
1852-53	228	10	68	88	49	13	593	18	147	304	91	33
1853-54	196	9	76	74	21	16	643	20	190	317	74	42
1854-55	168	4	63	47	30	24	636	25	208	281	79	43
1855-56	143	6	58	39	23	17	590	21	219	229	79	42
1856-57	193	11	101	47	24	10	583	28	263	192	71	20
1857-58	114	11	55	35	13	—	490	29	226	150	50	25
1858-59	174	7	100	39	28	—	529	24	296	152	72	12
1859-60	203	3	100	51	46	3	603	20	319	164	95	5
1860-61	234	11	130	48	42	8	696	27	386	161	110	12
1861-62	158	8	77	31	42	—	675	25	376	150	115	10
1862-63	300	16	175	42	60	7	905	25	532	174	148	16

Συνέχεια προηγούμενου πίνακος

	Νέοι εγγραφέντ. φοιτηταί					"Απαντες οί φοιτηταί.						
	έν όλω	Θεολ.	Νομ.	Ίατρ.	Φιλ.	Φαρ.	έν όλω	Θεολ.	Νομ.	Ίατρ.	Φιλ.	Φαρ.
1863-64	355	11	174	75	76	19	1080	39	603	217	193	28
1864-65	219	10	113	44	42	10	1098	33	632	215	182	36
1865-66	298	20	141	72	50	9	1182	42	678	238	188	36
1866-67	289	13	142	68	53	13	1176	43	650	254	189	40
1867-68	305	15	151	80	50	9	1217	44	714	262	163	34
1868-79	277	3	141	87	33	13	1205	29	673	216	151	36
1879-70	281	7	105	112	39	18	1210	25	639	367	136	43
1870-71	320	9	132	123	37	19	1244	26	622	423	120	53
1871-72	284	6	103	108	52	15	1239	30	544	476	128	61
1872-73	316	8	114	112	57	25	1275	32	520	508	145	69
1873-74	360	8	151	137	53	11	1352	30	571	546	142	63
1874-75	369	10	140	129	62	28	1461	32	588	587	180	74
1875-76	372	10	141	122	94	5	1523	33	611	577	232	70
1876-77	453	8	179	150	111	5	1650	32	678	606	282	52

Τό όλον 8000.

Έκ τού όλου αριθμού 8000 Κωνσταντινουπολίται ήσαν 187, Θράκες 168, Μακεδόνες 320, Ήπειρώται και Άλβανοί 470, Θεσσαλοί 322, Στερεοελλαδίται 1333, Πελοποννήσιοι 2689, Νησιώται Πελοποννήσιοι 181, Ίόνιοι 550, Εύβοείς και εκ των Σποράδων 246, εκ των Κυκλάδων 474, Κρήτες 232, Κύπριοι 27, Νησιώται Μικρής Άσίας 414, Μικρής Άσίας, Συρίας και Αιγύπτου 282, εκ Δακίας Έλληνες και Δάκες 57, εκ Ρωσσίας Έλληνες και Ρώσοι 11, εξ Αυστρίας και Γερμανίας Έλληνες και άλλοθιναις 19, Ίταλοί 8, Γάλλοι 4, Σκανδιναυοί 3, Άγγλοι 2, Αμερικανός 1.

ΠΙΝΑΞ Β'. ΤΩΝ ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΩΝ

Ἀπὸ τῆς ιδρύσεως μέχρι τοῦδε.

	Θεολ. Προλύτ.	Νομ. Διδάκτ.	Νομ. τελειοδ.	Ἱατρ. Διδάκτ.	Φιλ. Διδάκτ.	Φιλ. τελειοδ.	Διδάκαλοι	Φαρμακοποιοί	
Κων/πολίται	1	11	2	48	1		3	5	66
Θρᾶκες									
Μακεδόνες	0	6	3	38	1	2	4	1	55
Ἡπειρωτ. καὶ Ἀλβαν	1	25	8	76	10	0	1	12	133
Θεσσαλοί	0	10	6	64	1	0	1	6	86
Στερεοελλαδίται . . .	3	192	78	218	15	7	9	47	569
Πελοποννήσιοι	7	416	214	387	34	26	11	138	1233
Νησιῶται Πελοπον.	1	28	7	22	1	4	1	18	82
Ἴόνιοι	4	39	9	40	7	0	0	12	111
Εὐβοεῖς καὶ ἐκ τῶν Σποράδων	0	29	20	37	5	2	5	15	113
Ἐκ τῶν Κυκλάδων.	1	61	18	91	12	9	12	15	219
Κρήτες	0	16	6	45	3	1	2	5	78
Κύπριοι	0	3	0	2	0	0	0	1	6
Νησιῶται Μικρ. Ἀσ.	0	30	4	40	4	4	5	7	94
Ἐκ Μικρ. Ἀσ. Συρίας καὶ Αἰγύπτου	0	12	2	27	2	1	1	4	49
Ἐκ Δακίας Ἑλληνας καὶ Δάκες	3	1	0	3	0	0	—	—	1
Ἐκ Ρώσσι. Ἑλληνας καὶ Ρῶσσοι	1	0	—	—	—	—	—	—	1
Αὐστρίας καὶ Γερμαν.	0	1	—	—	—	—	—	—	1
Ἰταλός	0	0	—	—	—	—	—	—	1
	22	881	377	1118	96	56	55	286	

Ἡ δαπάνη τοῦ δημοσίου ὑπὲρ τῆς ἀνωτάτης παιδείσεως ἀνέρχεται σήμερον ἕως 350 χιλ. δραχμῶν κατ' ἔτος. Δαπανᾷ δὲ τὸ δημόσιον, ἕως οὗ ἀποκτήσῃ τὸ Πανεπιστήμιον περιουσίαν ἐπαρκῆ, ὥστε ἀπὸ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς νὰ συντηρηθῆται, ἐξ ὧν τανῦν δαπανᾷ τὸ Πανεπιστήμιον κατ' ἔτος περὶ τὰς 150 χιλιάδας δραχμῆς πρὸς διατήρησιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ Μουσείων καὶ συλλογῶν.

Πλὴν ἄλλων παρατηρήσεων θεωρεῖται ἀπαίσιος ὁ ἐξογκούμενος ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς νομικῆς καὶ ἰατρικῆς. Διὸ δὴ σκέπτονται καὶ περὶ τούτων σοβαρῶς οἱ ἀρμόδιοι.

II Η ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΔΙΔΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Ἀπὸ πολλοῦ πᾶν χρόνον διετηροῦντο πολλαχοῦ τῆς ἐκτὸς Ἑλλάδος ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ φροντιστήρια καὶ γραμματοδιδασκαλεῖα πολλά, περὶ ὧν ἐν ἐκτάσει διαλαμβάνει τὸ Σχεδιάσμα τοῦ Μ. Παρηνίκα. Ἐκ τούτων ἐξαιροῦνται ἐνταῦθα τὰ κεντρικώτατα : ἢ ἐν Φαναρίῳ λεγομένη **Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή**, ἢ ἐν Σμύρνῃ **Εὐαγγελικὴ Σχολή**, τὰ ἐν Ἰωννίνοις **Γυμνάσια**, τὸ ἐν Πάτρῳ **Σχολεῖον** καὶ τὸ ἐν Τραπεζοῦντι **Φροντιστήριον**.

Τούτων ἡ μὲν τοῦ **Γένους Μεγάλη Σχολή** ἐλειτούργει ἀδιακόπως σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τηροῦσα ἀληθῶς εἰπεῖν ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς ἑλληνικῆς μαθήσεως, ὡς αἱ Ἑστιάδες παρθένοι. Παρὰ τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτῆς λειτουργοῦσα ἐκαλλιέργει ἐπιμελῶς τὸ τε θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ τὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ ἐν τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ συζεύζει καὶ ἀρ-

SISMANOGLIO

μόνιαν θυμοσόφως πάνυ θάρρος εμπνέουσα και ἐλπίδα κρείττονος μέλλοντος κατὰ τὴν αἰσχύλειον Μοῦσαν

Θεοῖς δ' ἔτ' ἰσχυρὸς καθυπερτέρη.

Πολλάκις δ' ἐν κακοῖσι τὸν ἀμήχανον
κάκ' χαλεπὰς δῦας ὑπὲρ τ' ὀμμάτων
κρημναμενᾶν νεφελᾶν σαοῖ.

Ἐντεῦθεν πολλαπλοῖ εἰς τὰ περίξ ἠνάπτοντο λαμπτήρες· διότι οἱ ἄριστοι τῶν ἐξ αὐτῆς ἀποφοιτῶντων, εἴτε εἰς λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας ἐκαλοῦντο εἴτε εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦ διδασκάλου ἐπάγγελμα, ἐπολλαπλασίαζον τὸ τέλαντον.

Ἡ δὲ **Εὐαγγελικὴ Σχολή** ἰδρυθεῖσα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁμοίως τῷ αὐτῷ διείπετο πνεύματι ὡς και τὸ ὄνομα ὑποδηλοῖ και ἡ βούλησις τοῦ ἰδρυτοῦ και τοῦ πρώτου αὐτῆς Διευθυντοῦ ῥητῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου και τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὑπετύπου τὸν ὕψιστον αὐτῆς σκοπόν. Πολλοὺς δὲ και αὕτη ἔφερε τοὺς καρποὺς εἰ και ἀφανεῖς, και διδασκάλους εἰς Πελοπόννησον ἰδίᾳ ἔπεμψε και ἄλλους εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον κατέταξεν.

Τὸ δ' ἐν Ἰωαννίνοις **Γυμνάσιον**, ἔτι ἀρχαιότερον, πολὺ τὸν ἑλληνισμόν πρὸς τὰ δυτικώτερα τῆς Ἑλλάδος διέτρεφεν, ἐκ δὲ τῆς Ἑσπερίας ἐγγυτέρω οὔσης τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν εἰς ἑλληνικὸν ὀρίζοντα περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐχαιρέτιζεν.

Τὸ δ' ἐν Τραπεζοῦντι **Ἑλληνικὸν Φροντιστήριον** ἀπὸ παλαιοῦ και τοῦτο διετήρει ἐν τῇ ἐσχατιᾷ ἐκείνῃ πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου τὸν ἑλληνισμόν ἀπὸ παντελοῦς ἐξαφανισμοῦ.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἰδρύσεως τῶν γυμνασίων και τοῦ Πανεπιστημίου και τῆς συστάσεως τοῦ Διδασκαλείου και τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας ἤρξαντο, ὡς εἰκόσ, πολλαπλασιαζόμενα και ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος τὰ σχολεῖα τῶν

τε ἀρρένων και τῶν κορασίων, τὰ τε δημοτικὰ και τὰ Ἑλληνικὰ λεγόμενα, μετὰ διδακτικοῦ τινος ὁμοιομόρφου συστήματος ἄνευ κυβερνητικῆς προνοίας δαπάνη τῶν κοινοτήτων και ὡς πολλαχῶς ἤδη και πρὶν ἐν χαλεπωτέροις καιροῖς, οὔτω και νῦν παρέσχε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τῆς ζωηρᾶς αὐτοῦ φιλομαθείας περιφανῆ μαρτύρια.

Παρὰ τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικαῖς κοινότησι και πλείστα γραμματοδιδασκαλεῖα κοινὰ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἐνιαχοῦ τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἐπαρχιῶν τὰ τε δημοτικὰ και τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα και τὰ γυμνάσια εἶνε ἱκανῶς κατηρτισμένα και ἐπιβλέπονται πολλακίς ὑπὸ τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων και μεταρρυθμίζονται εὐχερέστερον· ἀλλὰ συντηροῦνται τὸ πλείστον ἐξ ἐράνων, συνδρομῶν και ὀλίγων σταθερῶν πόρων.

Διὰ τοῦτο και κυμαίνονται τὰ σχολεῖα ταῦτα κατὰ τοὺς καιροὺς και τὰ ἐπικρατοῦντα κομματικὰ, ἐλλιπούσης και ἀνωτέρας κῦρος ἐχούσης ἐποπτείας.

Ἐπισυνάπτονται οἱ ἐξῆς πίνακες τῶν κατὰ τὰς ἐν Τουρκίᾳ ἐπαρχίας ἑλληνικῶν σχολείων.

Θράκης.			Μακεδονίας.			
Ἐπαρχία	Σχ.	Μαθητ.	Ἐπαρχία	Σχ.	Μαθ.	
Δέρκων (41 χωρίων)	37	1725	Σερρών και περίξ	73	5683	
Σηλυβρίας	13	603	ἠ ἐπαρχία	44	1990	
Γάνου και χώρας	3	235	Δράμας	15	375	
Ἡρακλείας	28	2175	Μελενικίου	7	313	
Καλλιπόλεως	9	522	Κασανδρείας	4	156	
Ἀδριανουπόλεως 25 δημ. 8 ἑλλ.	33	1075	Στρωμνίτσης	15	347	
Φιλιππουπόλεως	22	1605	Θεσσαλονίκης	20	1415	
Βιζύης	7	565	Πλαταμῶνος	36	504	
Αἴνου	8	537	Γρεβενῶν και Καστορίας	72	1670	
Μαρωνείας	8	563	Πελαγονίας	46	1848	
Ξάνθης	9	845	Βελεσοῦ Κιουπρυλῆ	5	698	
Ἀγχιάλου	2	170	Κορυτσᾶς	10	722	
Μετρών	13	520	Βοδενῶν	10	713	
			Ἀχρίδος	2	210	
Ἐν ἔλω			Ἐν ἔλω			
Ἑλληνικά	32	192 13564	Γυμ. ἐν Θεσαλον. 1	329	15544	
Δημοτικά	102		Ἑλληνικά			34
Κορασίων	15		Δημοτικά			216
κοινὰ γραμματῶν.	43		Κορασίων			22
			κοιν. γραμματ.	57		

Θεσσαλίας.			Ἡπείρου			
Ἐπαρχία	Σχ.	Μαθ.	ἐπὶ πληθυσμῷ 358654.			
			Ἐπαρχία	Σχ.	Μαθ.	Διδ.
Λαρίσσης	32	790	Ἰωαννίνων	158	8372	216
Τυρνόβου	4	225	Ἄρτης	84	2260	88
Ἄγιᾶς	3	135	Παραμυθίας	47	3022	48
Μπαμπᾶ και Κισερλίων	6	115	Δρυϊνουπόλεως	68	3623	72
Ἐλασσῶνος	8	320	Βελλᾶς και Κονίτσης	98	2567	98
Τρίκκης	6	130	Γρεβενῶν	49	2065	52
Καρδίτσης	5	140	Μετσόβου	9	634	12
Φερσάλων	2	70	Γηρομερίου	12	525	12
Δομοκοῦ	1	25	Κορυτσᾶς	44	1349	50
Ἄλμυροῦ	3	130	Βελεγράδων	58	1546	58
Φερῶν	4	200	Δυβραχίου	11	500	11
Βόλου 24 χωρ.	} δημ. 27 ἑλλην. 12 χορ. 7	1800	Ἐνταῦθα συνυπελο- ρίσθησαν και τὰ κοινὰ γραμματοδιδασκαλεῖα.			
		46	460			
			400			
ἐν ἔλω.			ἐν ἔλω.			
Δημοτικά	60	100 9940	Κοινά.	738	24463	710
Κορασίων	12		Μικτὰ ἀλληλοδ.			
Ἑλληνικά	28		Ἑλληνικά Κορασίων Γυμνάσιον ἐν Ἰωαν.			

SISMANOGLIO MEGARO

Κρήτης

Ἐπὶ πληθυσμοῦ 270000, ὧν τὰ 2/3 χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι.

Ἐπαρχία	Σχ.	Μαθ.	Ἐπαρχία	Σχ.	Μαθ.
Χανίων	4	1 250	Ἀποκορώνων	5	300
		1 200	Σφακιῶν	4	100
		1 160	Ῥεθύμνης	5	380
		1 50	Ἁγίου Βασιλείου	6	400
Ἡρακλείου	4	1 260	Ἀμαρίου	4	140
		1 200	Αὐλοποτάμου	4	220
		1 400	Καλεβυζίου	3	350
		1 30	Τεμένου	2	200
Ῥεθύμνου	4	1 170	Πυργιωτίσσης	3	200
		1 120	Κακουρίου	2	120
		1 100	Μονοφωτίου	1	80
		1 20	Μαραμβέλλου	5	400
Κισσάμου	13	12 800	Λασιθίου	2	170
		1 800	Ῥιζοῦ	2	200
Σελίνου	9	8 400			
		1 400			
Κυδωνίας		6 360			
Ἱερῶς Πέτρας		4 170			
Σιτείας		4 350			
Πεδιάδος		7 800			

Γενικὸν ἄθροισμα τὸ ὅλον σχολεῖα 103 μαθηταὶ 7800.
Πλὴν τῶν ἠριθμημένων τούτων δημοτικῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν
ὑπάρχουσι καὶ ἰσάριθμα σχεδὸν κοινὰ γραμματοδιδασκαλεῖα.

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Σχολεῖα.

Ἐπὶ πληθυσμοῦ 1045000.

Ἐπαρχία πόλεις καὶ χωρία	Γυμνάσια	Ἑλληνικὰ	Δημ. ἀρρ.	Δημ. κορ.	Γραμματοδ.	ἀριθ. μαθ.
Ἰωνία						
Σμύρνη	1 1/2	9	10	11	100	5564
Περίχωρα Σμύρνης		4	4	4		970
Ἐρυθραϊκῆς χερσονήσου						
Βρίουλα, Τσεπιδές καὶ 34 χωρία	1/2	6	20	8	18	3503
Νέα Ἐφεσος						
Νέα Ἐφεσος μετ' ἐννέα χωρία		1	5	1	5	908
Μεντεσές (Δωρικὴ Ἐξάπολις)						
Μεντεσές μετ' ἑνδεκα χωρία		3	4	2	5	680
Ἡλιούπολις						
Ἄϊδίον μετ' κωμοπόλεις καὶ χωρία 16		4	14	5	5	1859
Φιλαδέλφεια						
Φιλαδέλφεια μετ' κωμοπόλ. καὶ χωρ. 11		2	6	2	2	917
Μαγνησία						
Μαγνησία, Ἀξάριον, Πέργαμος, Ἀδραμύτιον, Κασαμπάς, Νυμφαῖον καὶ ἄλλαι 5 κωμοπ. καὶ χωρ. 55		8	23	19		3969
Κυδωνία						
Κυδωνία μετ' 7 χωρία	1/2	1	6	3	4	1567
Νεαὶ Φῶκαι		1	1	1	—	220
Μαινεμένη καὶ περίχωρα		1	4	2	—	482
Παλαιαὶ Φῶκαι		1	1	1	—	175
Μυσία						
Παλουχ-κεσέρ		1	1	1	—	100
Οἰσάκιον			1		—	90
Κοττύαιον		1	2	1	—	440
Ἐν ὅλῳ	2 1/2	42	99	61	138	21464

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Σχολεῖα.

Ἐπαρχίαι πόλεις καὶ χωρία	Γυμνάσια	Ἑλληνικά	Δημοτ. ἀφρ.	Δημ. κορ.	Γραμματοδ.	ἀριθ. μαθητ.
<i>Ἰκονίου, Καππαδοκίας</i>						
Ἰκόνιον			1	—		30
Σύλλη καὶ ἄλλα τρία περίξ χωρία	4	4	4	1		901
Νίγηδ (Τύανα καὶ περίξ χωρία)	2	3	—	—		160
Συνασσός	1	2	2	—		
Νευσιέρ (Νεάπολις)	1	2	2	—		
<i>Παμφυλία καὶ Πισιδία</i>						
Σπάρτα			1	1		600
Ἀττάλεια καὶ περίχωρα				—		400
Νίσσα				—		300
<i>Πόντος καὶ Παφλαγορία</i>						
Γραπεζοῦς καὶ περίχωρα	1/2	2	30	2		4300
Ἀργυρόπολις		1	1	—		
Κερασσοῦς		1	1	1		
Τρίπολις		1	1	—		
Νικοπόλεως ἐπαρχία		1	5	—		
Ἀμισός		1	1	1		
Οἰνὴ		1	1	1		
Σινώπη		1	1	1		
Ἀμάσεια		—	1	1		
<i>Βιθυνία</i>						
Νικομήδεια		1	3			
Νίκαια καὶ περίχωρα			18			
Προῦσα, Ἀρτάκη καὶ τοῖς περιχώροις	1/2	3	12	6	25	
Δαρδανέλλια, Λάμψακος			29	2	πολ	
καὶ ἄλλαι κωμοπόλεις καὶ χωρία						
		22	124	24		10891

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Σχολεῖα.

Ἐπαρχίαι	Ἰουν.	Ἑλλην.	Δημ. ἀφρ.	Δημ. κορ.	Γραμ./δ.	ἀρ. μαθ.
<i>Χαλκηδών.</i>						
Χρυσούπολις, Χαλκηδών κῶμαι καὶ κωμοπόλεις		11	31	11	1	3000
<i>Τῶν παρὰ τὴν Ἀσιατικὴν ἀκτὴν νήσων Σχολεῖα.</i>						
Τένεδος		1/3	1	1	1	340
<i>Λέσβος</i>						
Μιτυλήνη μὲ 18 κώμας	1	10	56	17	5	6285
Πλομάριον » 19 »						
Ἄλλαι κῶμαι 33						
Μοσχονῆσι			1	1		260
<i>Χίος</i>						
Χίος (Μητρόπολις)	1	1	3	1		1045
Κάμπου			1	1		
Βροντάδων			3	4		455
Καρδάμηλα			2			108
Καταρράκτης			1			50
Πρὸς βορρᾶν 37 χωρ. καὶ 8 καμποχώρια			20			1300
Μαστιχοχώρια 21			18			1200
Ἰκαρία			1	6		215
<i>Σάμος</i>						
Λιμὴν Βαθέος πρωτεύουσα Βαθὺ καὶ ἄλλαι Κωμοπόλεις καὶ κῶμαι 37	1	5	17	9	18	3069
Λέρος						
Κῶς		3	5	1		425
Νίσυρος		1	3	—		250
Σύμη		1	2	1	10	825
Ἐν ἄλλαις διατηροῦνται γραμματοδιδασκαλεῖα						
<i>Κύπρος</i>						
Λευκωσία, Λάρναξ, Σκάλα		2	3	3		450
	3	25	138	37	40	16349

ΤΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΣΧΟΛΕΙΑ.

Ἡ **Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή** ἀριθμεῖ νῦν ὑπὲρ τοὺς 500 μαθητάς, διήρηται εἰς 8 ἐνιαυσίους τάξεις, τέσσαρας σχολικὰς καὶ τέσσαρας γυμνασιακὰς, εἶνε ἐντελῶς κατηρητισμένη, ἀπολύει δὲ κατ' ἔτος περὶ τοὺς τριάκοντα κατὰ μέσον ὄρον. Παρὰ ταύτην εἶνε ἐν Φαναρίῳ καὶ ὡς πρότυπον δημοτικὸν Σχολεῖον.

Ἡ ἐν Σταυροδρομίῳ **Σχολή τῆς Παναγίας** συγκειμένη ἐκ πέντε ἐνιαυσίων τάξεων ἔχει καὶ πλήρες δημοτικὸν σχολεῖον, καλῶς κατηρητισμένον καὶ μετερρύθμισμένον.

Παρθεναγωγεῖα ἀνώτερα ἐν Πέρῃ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἰδρυθέντα καὶ διαπρέποντα ἀναγράφονται τὸ τῆς **Παλλάδος** μέγα Παρθεναγωγεῖον καὶ τὸ κλεινὸν **Ζάππειον** ἀμφότερα γυμνάσια κορασιακῆς παιδείσεως καὶ διδασκαλεῖα. Αὐτόθι καὶ τὸ μέγα σχολεῖον τῶν ἀπόρων παίδων, ἀρρένων καὶ κορασίων ἀπὸ παλαιοῦ ἰδρυθέν.

Διατηροῦνται δὲ καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια λόγου ἄξια: Τὸ **Ἑλληνικὸν Λύκειον** ἐν Σταυροδρομίῳ ἰδρυθὲν τῷ 1869 ὑπὸ **Χ. ΚΑΛΩΤΑΙΟΥ, Α. ΤΑΓΗ, Μ. ΠΑΝΤΑΖΗ** καὶ **Γ. ΧΑΣΙΩΤΟΥ**, ἀριθμοῦν ὑπὲρ τοὺς 100 μαθητάς οἰκοτρόφους καὶ ἔξωθεν φοιτῶντας. Ἐκλιπόντος τούτου ἰδρύεται ἀπὸ τριῶν ἐτῶν τὸ **Ἑλληνικὸν Ἐκπαιδευτήριον Α. ΤΑΓΗ** καὶ **ΑΝΔΡ. ΣΠΙΘΑΡΗ**, νῦν δὲ καὶ τὸ **Ἐκπαιδευτήριον ΠΑΣΜΑΤΖΙΔΟΥ**, ἀμφότερα καλῶς διωργανωμένα καὶ ἐπιμελῶς ἐπιτηρούμενα. Κατὰ τὰς διαφόρους δὲ συνοικίας ἀριθμοῦνται περὶ τὰ 24 ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ 48 δημοτικὰ ἀρρένων καὶ 16 δημοτικὰ κορασίων· τῶν δὲ φοιτῶντων ὁ ἀριθμὸς ὑπολογίζεται περὶ τοὺς 12000. Τὰ σχολεῖα ταῦτα πρόκειται νῦν σκοπιμώτερον νὰ διαρρυθμισθῶσιν εἰς αὐτοτελεῖ ἀστικά.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ.

Ἐπὶ τῆς νήσου Χάλκης ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐπὶ λόφου χαριστάτου ἰδρύεται ἀπὸ τοῦ 1845 **Θεολογικὴ Σχολή**, πρῶτον φυτώριον ἐκκλησιαστικόν. Διήρηται δὲ εἰς ἑπτὰ τάξεις γυμνασιακὰς καὶ τῶν θεολογικῶν μαθημάτων. Τὰ διδασκόμενα νῦν ἐν αὐτῇ εἶνε: *Δογματικὴ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ἠθικὴ Χριστιανικὴ. Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον. Ποιμαρτικὴ. Ὀμιλητικὴ. Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς Γραφάς. Ἐξήγησις τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἱερὰ Ἐρμηνευτικὴ. Ἑβραϊκὴ ἀρχαιολογία. Πατρολογία. Ἱερὰ Ἱστορία καὶ Ἱερὰ κατήχησις. Ἑλληνικὰ εἰς πέντε τάξεις ἕως εἰς Τραγικούς καὶ Πίνδαρον. Μαθηματικὰ μετὰ καὶ τῆς Τριγωνομετρίας, Κοσμογραφίας καὶ Χρονολογίας. Φυσικὴ Πειραματικὴ. Λατινικὰ εἰς πέντε τάξεις. Γεωγραφία καὶ Ἱστορία Γενικὴ εἰς 2 τάξεις. Γαλλικὰ. Τουρκικὰ. Σλαβωνορῶσικὰ. Φιλοσοφικά, Ψυχολογία, Λογικὴ, Ἠθικὴ, Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας.*

Οἱ ἐν αὐτῇ διδάσκοντες καθηγηταὶ εἶνε τὸν ἀριθμὸν δέκα πλὴν τοῦ Διευθυντοῦ. Οἱ δὲ μαθηταὶ περὶ τοὺς ἐξήκοντα. Συντηρεῖται δὲ ἡ Σχολὴ τῇ συνδρομῇ ἰδίᾳ τῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μητροπολιτῶν, καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἐφορίας ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Τῶν ἀπολυομένων οἱ μὴ ταπτόμενοι εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουσι ν' ἀποτίσωσι τὰ τροφεία, εἰς 15 λίρας τὸ ἔτος ὑπολογιζόμενα. Πρῶτος Διευθυντῆς αὐτῆς μετὰ ζήλου διέπρεψεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁ Σταυρουπόλις Κωνσταντῖνος Τυπάλδος, Κεφαλλῆν. Ἐδίδαξε δὲ ἐν αὐτῇ τὰ Ἑλληνικὰ Ἠλίας ὁ Τανταλίδης, νῦν δὲ ὁ Λεάνδρος Ἀρβανιτάκης. Τανῦν εὐδοκίμως διευθύνεται ὑπὸ Γερμανοῦ Γρηγοῦρ, ἀρχιμανδρίτου, Ναζιανζινοῦ. Ἡ ἐτησίᾳ δαπάνη εἰς μισθοὺς, τροφὴν καὶ λοιπὰ ἀναβαίνει εἰς τετρακισχιλίας λίρας.

Ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ διαπρέπει καὶ ἡ **Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Σχολή**, ἰδρυθεῖσα τῷ 1831 ὑπὸ τοῦ ἐν Γαλατᾷ σωματείου τῶν ἐλλήνων ἐμπόρων, τῇ ἐπινεύσει καὶ ἐγκρίσει τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας παραχωρησάσης τὴν ἐκεῖ Μονὴν τῆς Παναγίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ.

Ἡ Σχολὴ αὕτη εἶνε κατηρτισμένη ἐπὶ τὸ πραγματικώτερον, περιλαμβάνουσα καὶ τμημα ἐμπορικῶν μαθημάτων διήρηται δὲ εἰς 8 τάξεις ἐνιαυσίους καὶ χαρακτηρίζεται ὡς γυμνάσιον πραγματικόν. Πλὴν ὀλίγων ὑποτρόφων, δωρεὰν ἐκπαιδευμένων καὶ διατρεφομένων, οἱ λοιποὶ πάντες ἐνδικοιτῶμενοι πληρώνουσι ἐτησίως περὶ τὰς πεντήκοντα λίρας. Διοικεῖται ὑπὸ Ἐφορίας ἐκλεγομένης ὑπὸ τοῦ σωματείου τῶν ἐμπόρων ἐπὶ τριετίαν. Οἱ ἐν αὐτῇ διδάσκοντες μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ εἶνε νῦν ἑκαταίδεκα. Οἱ δὲ τρόφιμοι διακόσιοι τριῶντα.

Διδάσκονται πλὴν τῆς σειρᾶς τῶν γυμνασιακῶν μαθημάτων *Χημεία* ἀνόργανος καὶ ἐνόργανος καὶ *Τεχνολογικὴ Ἐμπορικῶν* ἡ σειρά ὅλη. Γλῶσσαι: ἡ *Λατινικὴ*, ἡ *Γαλλικὴ*, ἡ *Τουρκικὴ*, ἡ *Ἀγγλικὴ*, καὶ ἡ *Γερμανικὴ*. *Γυμναστικὴ*, *Ἰχθυογραφία*, *Καλλιγραφία* καὶ *Μουσικὴ*.

ΤΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ.

Μετὰ τὸν περὶ παιδείσεως καθόλου λόγον δέον νῦν νὰ καταταχθῶσιν ἐνταῦθα πάντα τὰ συντελοῦντα εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως πρὸς διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς· διότι μόνον τὰ σχολεῖα καὶ ἡ διδασκαλία δὲν ἐπαρκοῦν πρὸς τοῦτο. Ταῦτα διαιροῦνται εἰς τὰς ἐξῆς τρεῖς τάξεις·

Α' *Βιβλιοθήκαι, Τυπογραφεῖα καὶ Βιβλιοπωλεῖα.*

Β' *Μουσεῖα καὶ διάφοροι Συλλογαί.*

Γ' *Ἐταιρίαι, Ἀθλοθεσίαι καὶ Σύλλογοι.*

Α'

Βιβλιοθήκαι, Τυπογραφεῖα καὶ Βιβλιοπωλεῖα.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ.

Ἡ **Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη** ἐν Ἀθήναις, ἠνωμένη διοικητικῶς μετὰ τῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἀριθμεῖ νῦν περὶ τοὺς 120000 τόμους. Ἦρξαστο αὕτη πρὸ τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ἀπὸ ἐλαχίστου πυρῆνος, τρισχιλίων τόμων τῶν ἀδελφῶν Ζωσιμάδων, καὶ 15 χιλιάδων δωρηθέντων ὑπὸ τοῦ ὁμογενοῦς ἐν Βιέννῃ Βαρῶνος Σακελλαρίου, εἶτα δὲ ἀπὸ τοῦ 1842 ἐφορεύοντος Γ. Κωζάκη Τυπάλδου διὰ προσφορῶν γενομένων πολλαχόθεν τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης καὶ δι' ἀγορῶν ἐπλουτίζετο κατὰ μικρόν.

Διοικείται υπό Ἐφόρου, δύο Βιβλιοφυλάκων καὶ ἱκανῶν βοηθῶν. Ἐχει καὶ δύο ἀναγνωστήρια εὐπρεπῆ τὸ μὲν χάριν τῶν φοιτητῶν, τὸ δὲ χάριν τῶν καθηγητῶν καὶ λοιπῶν λογίων. Κατέχει τὴν ἄνω ὄροφὴν τῆς προσόψεως τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ῥιζαρείου Σχολῆς, ἔχουσα περὶ τοὺς τετρακισχιλίους τόμους πρὸς χρῆσιν εἰδικὴν τῶν ἐν αὐτῇ μαθητῶν καὶ καθηγητῶν.

Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς, ἀριθμοῦσα νῦν ὑπὲρ τοὺς 15000 τόμους καὶ καθ' ἡμέραν αὐξάνουσα τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἐφόρου αὐτῆς καὶ Βουλευτοῦ Ἀττικῆς διὰ προσφορῶν πολλῶν πολλαχόθεν.

Ἡ ἐν Κερκύρᾳ Μεγάλη Βιβλιοθήκη τῆς Ἀκαδημίας, τὸ πλεῖστον ἀριθμοῦσα περὶ τοὺς 35000 τόμους.

Ἡ ἐν Ἀνδριτσαινῇ τῆς Πελοποννήσου ἔχουσα περὶ τοὺς 6000 τόμους.

Ἡ ἐν Δημιτσάνῃ Βιβλιοθήκη, περὶ τοὺς 2500 τόμους καὶ κατ' ἔτος πλουτιζομένη ἐκ τινος κληροδοτήματος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ σχολείων.

Ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς ἐν Φαναρίῳ περὶ τοὺς 9000 τόμους, ἔχουσα καὶ πολλὰ χειρόγραφα.

Ἡ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν Χάλκῃ περὶ τοὺς 6500 τόμους καὶ οἰκοδόμημα ἐπὶ τούτῳ ἐντὸς τῆς Σχολῆς.

Ἡ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς ἐν Χάλκῃ περὶ τοὺς 2000 τόμους καὶ ἓνα χειρόγραφα.

Ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἱκανῶς ἀναπλουτισθεῖσα μετὰ τὴν ἐσχάτως συμβῆσαν ἐν Σταυροδρομίῳ μεγάλῃν πυρκαϊάν.

Ἡ νεωστὶ ἀναδιοργανωθεῖσα καὶ ἐπυξηθεῖσα Βιβλιοθήκη τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἐν Σμύρνῃ ἀριθμοῦσα

περὶ τοὺς 12000 τόμους καὶ τινὰ χειρόγραφα καὶ αὐξάνουσα τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν ἐφορευόντων αὐτῆς.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου τῆς Χίου πλουτισθεῖσα διὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 10000 τόμους.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Γυμνασίου τῆς Μιτυλήνης ἀριθμοῦσα ὑπὲρ τοὺς 8000 τόμους.

Ἡ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἢ καὶ πατριαρχικῇ περὶ τοὺς 9000 τόμους.

Παραλείπονται πολλὰ ἄλλα κατὰ μέρος βιβλιοθήκαι γυμνασίων καὶ συλλόγων ἀπὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων συστηθεῖσαι καὶ ὁσημέραι πλουτιζόμεναι, οἷαι αἱ τῶν σχολείων Τραπεζοῦντος, Κοριτζῆς, Καστορίας, Σιατίστης, Κοζάνης, Θεσσαλονίκης, Βιτωλίων καὶ Ἰωαννίνων καὶ τῶν συλλόγων Παρνασσοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ Ὀμήρου ἐν Σμύρνῃ.

Β' ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ Γ' ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ.

Πόλεις ἔχουσαι τυπογραφεία καὶ βιβλιοπωλεῖα αἶθε· Ἀθῆναι μὲν τυπογραφεία 40, βιβλιοπωλεῖα 16, ἐργαστήσια δὲ μουσικῶν ὀργάνων 2. Τῶν τυπογραφείων ἐνταῦθα τὸ ἀρχαιότερον εἶνε τὸ τοῦ Α. Κορομηλᾶ τῷ 1835 εἶνε δὲ πλήρες ὑπάρχουσι δὲ καὶ χυτήρια στοιχείων.

Πειραιεὺς τυπογραφεία 2, βιβλιοπωλεῖα 4.

Λεβαθεῖα τυπογραφεία 2.

Θῆβαι τυπογραφεία 2.

Λαμία τυπογραφεία 3, βιβλιοπωλεῖον 1.

Ἄμφισσα τυπογραφεία 2.

Μεσολόγγιον τυπογραφεία 2.

Πάτραι τυπογραφεία 8, βιβλιοπωλεία 3· ἀρχαιότερον τυπογραφείον ἐνταῦθα τῷ 1835 μὲ πιστήρια 10.

Αἴγιον τυπογραφεία 2.

Πύργος τυπογραφείον 1 μὲ ἐν πιστήριον καὶ 3 ἐργάτας· βιβλιοπωλεία 2.

Τρίπολις τυπογραφεία 3 ἀνά 2 πιστήρια καὶ ἐργάτας 8· βιβλιοπωλεία 4.

Γύθειον τυπογραφείον 1.

Καλάμει τυπογραφεία 5, πιστήρια 6, ἐργάτας 15· βιβλιοπωλεία 2.

Μεσσήνη τυπογραφείον 1.

Ναύπλιον τυπογραφεία 2, βιβλιοπωλεία 3. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε τυπογραφείον Κ. Τόμπρα ἀπὸ τοῦ 1816 ἐν Κυδωνίαις, ὅθεν μετεφέρθη τῷ 1822, ἔπαυσε 1876.

Νέα Κόρινθος τυπογραφεία 2, βιβλιοπωλεία 2.

Σῦρος τυπογραφεία 8, βιβλιοπωλεία 4, τὸ ἀρχαιότερον τυπογραφείον τῷ 1845. Πιστήρια 13 ἐν ὄλῳ καὶ ἐργάται 30.

Λευκὰς τυπογραφεία 2, βιβλιοπωλεία 2.

Ζάκυνθος τυπογραφεία 4, βιβλιοπωλείον 1.

Ἄργος τυπογραφεία 3, βιβλιοπωλεία 2, ἐν ὄλῳ ἐργάται 11 μὲ 1 πιστήριον ἕκαστον.

Κέρκυρα τυπογραφεία 4, βιβλιοπωλεία 3.

Σμύρνη τυπογραφεία 7, βιβλιοπωλεία 5.

Κωνσταντινούπολις τυπογραφεία 6, βιβλιοπωλεία 8.

Θεσσαλονίκη τυπογραφεία 2, βιβλιοπωλεία 2.

Σέρραι τυπογραφείον 1.

Τραπεζοῦς τυπογραφείον 1, βιβλιοπωλεία 2.

Ἀλεξάνδρεια τυπογραφεία 2, βιβλιοπωλείον 1.

Ἐν Μοσχόπολει τῆς Μακεδονίας ὑπῆρχε τυπογραφείον συσταθὲν τῷ 1740.

Β'

Μουσεῖα, Συλλογαί.

Α' ΜΟΥΣΕΙΑ.

Τὸ *Μέγα Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον* τὸ **Μπερναρδάκιον** καλούμενον εἶνε ὠκοδομημένον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων παρὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς Πολυτεχνεῖον.

Τὸ *Μουσεῖον* τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐν τῷ Βαρβακείῳ, οὗ τὸ περιεχόμενον θὰ δηλωθῇ ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑταιρίας ταύτης λόγῳ.

Τὸ *Μουσεῖον* τῶν νεωστὶ ἀνευρεθέντων πολυτίμων ἀρχαίων τῶν Μυκηνῶν καὶ Σπάρτας.

Τὸ ἐν *Τανάγρα* καὶ *Θήβαις* τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας.

Τὸ ἐν *Μυκόνῳ* Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον διὰ τὰ ἀρχαία τῆς Δήλου.

Τὸ ἐν *Σμύρνη* Μουσεῖον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, τῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀρχαιοτήτων, συσταθὲν καὶ ἰκανῶς πλουτισθὲν ἀπὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Τὸ *Φυσιογραφικὸν Μουσεῖον* τοῦ Πανεπιστημίου, οὗ ἐφορεύει Ἡρ. Μητσόπουλος ὡς καθηγητῆς τῆς φυσιογραφίας.

Τὸ *Βοτανικὸν Μουσεῖον* καὶ ὁ *Βοτανικὸς κήπος*, ὧν ἐφορεύει ὁ ἀρμόδιος καθηγητῆς Θ. Ὀρφανίδης, καθηγητῆς τῆς βοτανικῆς.

Τὸ *Ἀνατομικὸν Μουσεῖον* ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ.

Τὸ *Νομισματικὸν Μουσεῖον*, οὗ νομισματογνώμων ὁ πολὺ γνῶριμος Ἀχιλλεὺς Πουστολάκας.

Β' ΣΥΛΛΟΓΑΙ.

Συλλογή ἐπιστημονικὴ τῶν ὀργάνων τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς φυσικῆς.

Συλλογὴ ὀργάνων τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας τῶν ἐν Ἀθῆναις Γυμνασίων.

Χειρουργικὴ Συλλογὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Φαρμακολογική.

Συλλογὴ ὀργάνων τῆς Φυσικῆς καὶ Χημείας τῆς ἐν Χάλκῃ Ἑλληνικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς.

Ὁμοία Συλλογὴ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς ἐν Φαναρίῳ.

Συλλογὴ ὀργάνων Φυσικῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Μιτυλήνης λόγου ἀξία.

Ἄλλαι κατὰ μέρος μικρότεραι συλλογαὶ παραλείπονται, οἷαι ἡ ὀρυκτολογικὴ συλλογὴ ἐξ ἀπολιθωμάτων ἐγγωρίων ἐν Κοριτζῆ καὶ ἡ ἐν Σμύρνῃ τῆς Φυσικῆς καὶ Ὀρυκτολογίας καὶ ἄλλαι ἀλλαχοῦ.

Γ'.

Ἐταιρίαι, Ἀθλοθεσίαι, Σύλλογοι.

Α' ΕΤΑΙΡΙΑΙ.

Πλὴν τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἐταιρίας, περὶ ἧς ἐγένετο ἤδη λόγος, μνημονευτέαι αἱ ἐξῆς ἐπιστημονικαὶ Ἐταιρίαι : ἡ Φυσιολογικὴ, ἡ Ἱατρικὴ καὶ ἡ Ἀρχαιολογικὴ.

Τούτων ἡ Φυσιολογικὴ Ἐταιρία συνέστη ἐν Ἀθῆναις τῷ

1836 ἔτει σκοποῦσα νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διαδώσῃ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς φυσιολογικῆς ἐπιστήμης, ἧς πρῶτοι θεμελιωταὶ ὑπῆρξαν πρὸ αἰώνων ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος. Ἰδίως ἔργον αὐτῆς ὠρίζετο ἡ ζήτησις καὶ συλλογὴ τῶν ἑλληνικῶν ζώων, φυτῶν καὶ ὀρυκτῶν καὶ ἡ σύστασις Φυσιολογικοῦ Μουσείου, χρησίμου εἰς τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν τῶν τριῶν τῆς φυσιολογίας κλάδων, τῆς Ὀρυκτολογίας, τῆς Φυτολογίας καὶ τῆς Ζωολογίας. Ἄλλ' ἡ Ἐταιρία αὕτη μὴ ἐνθάρρυνθεῖσα ἀρκούντως περιέπεσεν εἰς μαρασμὸν καὶ τῷ 1848 παρέδωκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τὰς ζωολογικὰς καὶ ὀρυκτολογικὰς τῆς συλλογῆς.

Ἐν τῷ ὀλίγῳ χρόνῳ τῆς ἐνεργείας τῆς καὶ τὰ μικρὰ αὐτῆς χρηματικὰ μέσα κατωρθώθη ὁ σχηματισμὸς φυσιολογικοῦ Μουσείου, λίαν χρησίμου εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ὡς πυρῆνος γενναίου εἰς μέλλουσάν ποτε αὐτοῦ ἀνάπτυξιν κειμένου.

Ἡ Ἱατρικὴ Ἐταιρία ἰδρύθη καὶ αὕτη ἐν Ἀθῆναις κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1835. Σκοπὸς αὐτῆς ὠρίζετο ἡ ἐπιστημονικὴ συζήτησις τῶν μελῶν περὶ παντὸς ἀναφερομένου εἰς τὴν ἱατρικὴν τέχνην καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀνακοίνωσιν τῆς πείρας καὶ τῶν παρατηρήσεων αὐτῶν· ἀλλ' ἰδίως ἡ ἔρευνα τοῦ κλίματος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν νοσημάτων καὶ τῶν τρόπων τῆς θεραπείας, πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐξέτασις νόσων τινῶν ἐπιχωριαζουσῶν ἐν Ἑλλάδι, ἡ χημικὴ σύνθεσις καὶ ἱαματικὴ ἐνέργεια τῶν ἐν αὐτῇ ἱαματικῶν ὑδάτων, ὠρίζε δὲ καὶ ἀθλοθεσίας πρὸς διέγερσιν τῆς ἀμιλλῆς εἰς λύσιν σπουδαίων ἱατρικῶν ζητημάτων. Ὁ πρῶτος προεδρεύσας αὐτῆς ἦτο ὁ ἀρχίατρος τοῦ βασιλέως Βερνάρδος Ρέζερ.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρία συνέστη διὰ βασιλικοῦ διατάγματος τῷ 1837 ἔτει. Τῷ δὲ 1848 μετεῤῥυθμίσθη ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς, καθ' ὃν τινὰ τῶν μελῶν χωρὶς τῶν λοιπῶν ἀπήρτισαν

SISMANOGLIO
MEGARO

πυρήνα, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιστημονικώτερον τῆς Ἐταιρίας, τὸν κληθέντα ἀρχαιολογικὸν Σύλλογον.

Ἀλλὰ τῷ 1854 ἐπαύσατο ὅλως ἐνεργεῖσα καὶ ἡ ἐθνωφελῆς αὕτη Ἐταιρία, πάλιν δὲ ἀπὸ τοῦ 1858 ἀνεκλήθη εἰς τὴν ζωὴν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δοθέντος νέου κύρους εἰς τὸν παλαιὸν αὐτῆς ἀπλούστερον ὀργανισμόν.

Αἱ ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς καὶ διὰ πόρων μικρῶν ἐνεργεῖαι τῆς Ἐταιρίας, ἐπὶ τῆς προεδρείας τῶν ἀειμνήστων Ἰακώβου Ῥίζου Νερούλου, Ἰωάννου Κωλέττου καὶ Γεωργίου Γλαράκη καὶ τῆς γραμματείας τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Παγκαθῆ, ἐν συνόψει εἶνε αἱ ἐξῆς·

Ἀνασκαφαί : τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἐπαναληφθεῖσα ἐπὶ τινα ἔτη, τέλος ἐγκατελείφθη ὡς ματαια (τῷ 1841).

Περὶ τὸν Πύργον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρήστου ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη ἐξακολουθήσασα μετὰ διακοπῶν καὶ ἐλθοῦσα εἰς τι πέρασ καὶ περίφραξιν τοῦ περιβόλου.

Τοῦ ναοῦ τῆς ἀπτέρου Νίκης καὶ ἐπισκευὴ αὐτοῦ.

Τῆς λεγομένης Πύλης τῆς ἀγορᾶς ἢ Ἀθηνᾶς ἀρχηγέτιδος (δωρικῆς στοᾶς).

Ἐν τοῖς παλαιοῖς ἐρειπίοις παρὰ τὴν Παναγίαν τὴν Πυργιώτισσαν πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἀρχηγέτιδος.

Μικρὰ τις ἀνασκαφὴ εἰς Δελφούς.

Μεγάλου μέρους τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου ἐν Πειραιεῖ.

Ἐν Μυκῆναις τῆς πύλης τοῦ Λέοντος καὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Μικρὰ κατὰ τὸν Ἄρειον Πάγον.

Τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος.

Τοῦ θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ ἢ τῆς Ῥηγίλλης καλουμένου.

Ἐκκαθάρσεις καὶ ἐπισκευαὶ καὶ λοιπὰ τῶν χωμάτων περὶ τὸν Παρθενῶνα.

Τῶν βαθμίδων τῶν Προπυλαίων.

Ἐπισκευὴ τοῦ ναοῦ τῆς ἀπτέρου Νίκης.

Ἐκκαθάρσεις καὶ ἀνέγερσις τῶν τοῦ Ἐρεχθείου.

Ἐποστήριξις τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὀλυμπίου.

Ἠγοράσθη ὁ ἀγρὸς, ἐνθα τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἐκ Μεγάρων.

Ἐκκαθάρσθη τὸ ἔδαφος τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐστήθησαν κίονες καταπεπτωκότες καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Εὐρέθησαν δὲ ἐν ταῖς γενομέναις ταύταις ἀνασκαφαῖς καὶ ἐκκαθάρσεσιν ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἐπιγραφαὶ λόγου ἄξιαι, ἐν αἷς μάλιστα ἡ περὶ τῶν μακρῶν τειχῶν καὶ ἡ τῶν νεωρίων.

Τὰ πρῶτα ἐγγραφέντα τακτικὰ μέλη ἦσαν 189· ἄλλ' εἰσεπράχθησαν τὸ πρῶτον ἔτος δραχμαὶ 709, ἐξ ὧν ἐδαπανήθησαν τότε δραχμαὶ 450.

Αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ 1858 ἐνεργεῖαι τῆς Ἐταιρίας συνοφίζονται ἐν τοῖς ἐξῆς, προεδρεύοντος τὸ πρῶτον Ν. Κωστῆ καὶ γραμματεύοντος Εὐθ. Καστόρχη.

Ἀνασκαφαί.

Τοῦ Φορβαντίου λεγομένου ἢ τῶν ἐπωνύμων καὶ περὶ τὸ Διονυσιακόν.

Περὶ τὴν Παναγίαν τὴν Πυργιώτισσαν, πρὸς δυσμὰς τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἀρχηγέτιδος τετρακοντίου, τῆς κοινῶς λεγομένης Πύλης τῆς ἀγορᾶς, ἐνθα ἐγένετό τις ἐναρξίς ἤδη πρότερον. Ἐπὶ ἔτη ἐξακολουθήσασα ἀπέδειξε τελευταῖον Ἀττάλου στοᾶν.

Ἁγίου Δημητρίου Κατηφόρη. Τάφων ἐν Πειραιεῖ καὶ τάφων ὀπισθεν τῆς Πυκνός καὶ τοῦ Μουσείου. Μικρὰ ἀνασκαφὴ πλησίον τῆς παλαιᾶς Τεγέας καὶ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἐξακολουθήσας διευθύνοντος τοῦ ἐν Βερολίῳ ἀρχιτέκτονος Στράχ.

Τῆς Εὐμενείου στοᾶς. Μικρὰ ἐν Βοιωτίᾳ τάφων παρὰ τὰς

Πλαταιάς και τὰς Θήβας. Μεγάλη ἐν τῷ δυτικομεσημβρινῷ ἄκρῳ τῆς Ἀττάλου στοᾶς ἐξακολούθησασα ἐπὶ πολὺ.

Ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ὠδείου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ και τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου τοῦ κοινῶς λεγομένου Σερπεντζέ. Ἐτέρα τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν τῷ ἔξω Κεραμεικῷ, καθ' ἣν εὐρέθη μνημεῖα δημοσία ἰδρυμένον ἐπὶ τῶν ἐν Κορίνθῳ πεσόντων ἰππέων τῷ 394 π. χ. ὅπερ εἶδεν ὁ Παυσανίας ἐπὶ τῆς εἰς Ἀκαδημίαν ὁδοῦ. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν ἐπὶ ἔτη και ἐνίοτε ἀνευ διακοπῆς πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Διπύλου.

Πρὸς βορρῶν τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Βλασαροῦς ἐν τῇ περιοχῇ τῶν γιγάντων.

Αὐθις ἐν Πειραιεῖ, ἑτέρα ἐν Χαίρωνειᾳ ἐν τοῖς ἀγροῖς Φιοροῦ. *Ιλας Διοβουριώτου* και ἐν Γανῶν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Βοιωτίας και ἐν Νέᾳ Κορίνθῳ, ἐνθα εὐρέθησαν 107 τάφοι.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ἔτει (1876—1877) πρώτη ἢ ἐν Ἀθήναις ἔξω τοῦ Διπύλου, ἀνατολικῶς τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἣτις ὕστερον διεκόπη· δευτέρα ἐν Κορίνθῳ· τρίτη πάλιν ἐν τῇ Γαναγραϊκῇ χώρῃ. Ἄλλη ἀνασκαφὴ σπουδαία ἐγένετο τῇ συγκαταθέσει και συμπράξει τῆς Ἐταιρίας ἐν Μυκῆναις ὑπὸ τοῦ διδάκτορος περιωνύμου Σχλείμαν, παραγαγοῦσα εἰς φῶς πολλὰ και λαμπρὰ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος, συμποσούμενα εἰς 3380 κομμάτια διαφόρου ὕλης και πλέον τῶν 12,000 τεμάχια ἀγγείων πηλίνων. Ἀλλὰ τὰ μάλιστα λόγου ἄξια εἶνε τὰ εὐρεθέντα ἐνδοτέρῳ τῆς εἰσόδου τῆς ἀκροπόλεως ἐντὸς διπλοῦ κυκλικοῦ περιτειχίσματος, ἀνωτέρῳ μὲν δύο μεγάλα λίθινα ἀνάγλυφα πολεμιστοῦ ἐφ' ἀρμάτων, κατωτέρῳ δὲ ἐν πέντε τάφοις βαθυτάτοις κτερίσματα νεκρῶν πολυτελέστατα ἐκ χρυσοῦ τὰ πολλὰ.

Τελευταῖον ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας διὰ τοῦ ἐφόρου Ι. Σταματάκη ἀνεσκάφη και ἔκτος τάφου αὐτοῦ.

Και πάλιν δὲ ἡ πασῶν δαπανηροσύνη, ἢ πρὸς μεσημβρίαν

τῆς ἀκροπόλεως και δυτικῶς τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος τοῦ λεγομένου κοινῶς Σερπεντζέ. Αὕτη οὐπω περατωθεῖσα ἀνέδειξεν ἄλλα τε πολλὰ και τὰ ἐδάφη τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ και τοῦ ναοῦ τῆς Θέμιδος κλπ. Ἐτι δὲ διεγνώσθησαν ἀριδῆλως τὰ ἐδάφη στοᾶς μακρᾶς Δωρικοῦ ῥυθμοῦ και ἄλλης πρὸς δυσμὰς ταύτης ῥυθμοῦ Ἰωνικοῦ. Προῆλθε δὲ εἰς φῶς και ἡ κρήνη τοῦ Ἀσκληπιείου.

*Ἐπισκευαί, ἀγοραὶ ἀρχαίων και λοιπὰ.

Ἐπισκευαὶ μνημονευταὶ εἶνε ἢ τοῦ Θεσείου, τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀθηᾶς τοῦ ἐπὶ Σουνίῳ, ὅπου ἦτο κατεπεῖγον. Ὑπεστηρίχθη τὸ βῆθρον τοῦ ἐπὶ τοῦ νησιδρίου τοῦ πρὸ τοῦ λιμένος Ῥάφτη τῆς Ἀττικῆς, πλὴν ἄλλων μικρῶν ἐπισκευῶν και προφυλάξεων τῶν ἀρχαίων.

Κατὰ τὰς διαφόρους ἀνασκαφὰς εὐρέθησαν πᾶμπολλα παντὸς εἶδους ἀντικείμενα και ἐπιγραφαί, ὧν ἔνιαι σπουδαιόταται· ἠγοράσθησαν δὲ και πολλὰ και ἄλλα ἐδωρήθησαν εἰς τὴν Ἐταιρίαν, ὧν πᾶντων ὁ ἀριθμὸς μέχρι τῆς 3 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1877 κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρίας ἀνέβαινε εἰς 8092, συγκείμενος ἐκ τῶν ἐξῆς καθ' ὕλην εἰδικῶν ἀριθμῶν. *Λιθίνων* 2461, *χαλκῶν* 718, *σιδηρῶν* 38, *μολυβδίνων* 619, *ἀργυρῶν* 31, *χρυσῶν* 96, *ὀστεινῶν* 65, *ὕαλινῶν* 150, *διαφόρων ὕλων ἀναμίκτων* 105, *πηλίνων ἀγγείων* 1925, *πηλίνων μορφῶν* 690, *πηλίνων λύχνων* 402, *πηλίνων σκευῶν* 201, *πηλίνων τύπων ἤτοι μητρῶν* 83, *θραυσμάτων πηλίνων* 206, *πυραμιδοειδῶν και κωνοειδῶν πηλίνων* 65, *φακοειδῶν και ἀρτοειδῶν πηλίνων* 20, *λαβῶν ἀμφορέων ἐνεπιγράφων* 4.

Ἐτι δὲ και νομίσματα ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Ἐταιρίας χρυσᾶ 258, τὰ πλεῖστα Ῥωμαϊκὰ και βυζαντινὰ, ἀργυρᾶ περὶ τὰ 600, χαλκᾶ ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδας.

Πάντων τῶν ἀρχαίων τῆς Ἐταιρίας ὑπάρχει καὶ μακρὸς περιγραφικὸς κατάλογος σχεδὸν πλήρης, λίαν ἐπιμελετημένος, ἀλλ' ἐτι ἀνέκδοτος συντασσόμενος ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρίας Στεφάνου Κουμανούδη.

Εἰς τὰς ἀνασκαφάς, ἐπισκευάς, ἀγοράς καὶ λοιπὰ χρειώδη τῆς Ἐταιρίας ἐδαπανήθησαν ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι τοῦ 1877, ὡς ἐξέχεται ἐκ τῶν κατ' ἔτος ἀπολογισμῶν τῆς Ἐταιρίας, περὶ τὰς 450000 δραχμάς. Ἀπὸ τοῦ 1860 ἔτους μέχρι σήμερον πρόεδρος τῆς Ἐταιρίας εἶνε ὁ Φίλιππος Ἰωάννου, γραμματεὺς δὲ ὁ Στέφανος Α. Κουμανούδης.

Β' ΑΘΛΟΘΕΣΙΑΙ.

Ἀθλοθεσίαι ἀγώνων πνευματικῶν διαφόρων ἐγένοντο ἤδη ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν ὑπὸ φιλομούσων καὶ φιλοτίμων ὁμογενῶν αἱ ἐξῆς, ἀρξάμεναι τὸ πρῶτον διὰ τῆς ποιήσεως, ἴσως οὐ πάνυ δεξιῶς, καθόσον ἡ ποίησις δὲν ἔχρηζε τοιοῦτου κέντρου.

Ἡ ποιητικὴ ἀθλοθεσία

τοῦ ἐν Τεργέστη Ἀμβροσίου Στεφ. Ράλλη ἀπὸ τοῦ 1850—1860· ἐπὶ χιλιοδράχμῳ βραβείῳ ὤριζεν ὁ ἀγωνοθέτης γλῶσσαν ποιημάτων τὴν καθαρῆσαν.

Ἡ ποιητικὴ

τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Ἰωάννου Γ. Βουτζινᾶ ἀπὸ τοῦ 1862 ἐξακολουθοῦσα ἕως σήμερον ἐπὶ χιλιοδράχμῳ ὁμοίως βραβείῳ.

Μεταφραστικὴ

σκοπιμωτάτη ὑπὸ Δημητρίου Α. Οἰκονόμου Μακεδόνας, ἀπὸ πέντε ἡδὴ ἐτῶν προκαλοῦσα μεταφράσεις εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν οὐ μόνον δοκίμων ποιημάτων τῆς ἀρχαιότητος,

ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτης περίοδον ὑπεβλήθησαν μεταφράσεις τοῦ Nathan τοῦ Λέσσιγγ τοῦ W. Tell τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Götze von Berlichingen τοῦ Γκαίτε καὶ ἀπεδοκιμώθησαν. Τελευταῖον ἐβραβεύθη ἡ μετάφρασις τοῦ Nathan ὑπὸ Α. Βλάχου.

Φιλολογικὴ

τοῦ ἐν Ὀδησσῷ Θεοδώρου Π. Ροδοκανάκη ἀπὸ τοῦ 1860 κατὰ διετίαν ὀρίσαντος χιλιοδράχμον βραβεῖον. Ἰκανὰ τινα ἔργα ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐβραβεύθησαν. Ἐπαυσε πρὸ δύο ἐτῶν.

Ἀθλοθεσία

σκοπὸν ἔχουσα τὴν ἠθικὴν καὶ Χριστιανικὴν τοῦ λαοῦ διέπλασιν ἐτέθη τῷ 1859 ὑπὸ τοῦ γενναίου ἀντιναύρχου Κωνσταντίνου Νικοδήμου τοῦ ἐκ Ψαρῶν.

Ἀθλοθεσία

σκοποῦσα τὴν ἀσκήσιν τῶν νέων ποιητῶν εἰς τὴν δραματικὴν ποίησιν καὶ τὴν διέπλασιν ἐπιδεξίων ὑποκριτῶν καὶ ὑποκριτριῶν τοῦ Θεάτρου ὤρισθη διὰ διαθήκης τοῦ πρὸ ἐτῶν ὀλιγῶν τελευτήσαντος ἐν Ἀθήναις Γεωργίου Λασχίνη Μακεδόνας. Ἀλλ' αὕτη θ' ἀρχίσῃ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς χήρας καὶ κληρονόμου αὐτοῦ.

Ἐφ' ἧς δὲ τεθεῖσαι εἶνε ἡ τοῦ Κωνσταντίνου Ἰσοκάνου περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἡ τῶν ἀδελφῶν Μελά περὶ χριστιανικῆς ἠθικῆς· καὶ ἀνωνύμου ὁμογενοῦς περὶ τοῦ τί ἀναγκαιότατον διὰ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ οὗ ὀρίζονται νὰ δαπανῶνται κατ' ἔτος 150000 δραχμαί.

Εἰδικώτεραι ἀθλοθεσίαι εἶνε αἱ τῆς Ἰατρικῆς Ἐταιρίας ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ βραβείῳ χρυσῷ μεταλλίῳ 400 δραχμῶν εἰς τὸν νικῆσαντα ἐν τῷ διαγωνί-

SISMANOGLIO
MEGARO

σματοι, ὅπερ θὰ ὠρίζεν ἡ Ἐταιρία ἐκέστοτε. Ἐντεῦθεν προε-
κλήθη ἡ συγγραφὴ ἱκανῶν ἐπὶ διαφόρων θεμάτων διατριβῶν,
ῶν τινες ἐβραβεύθησαν. 2) Ἡ τοῦ ἐν Πετροπόλει φιλογενοῦς
Δημητρίου Μπερναρδάκη ἐπὶ χιλιοδράχμῳ βραβεῖῳ τῷ συγ-
γράφοντι ἢ μεταφράζοντι βιβλίον Ἱατρικὸν λόγου ἄξιον
ἐπαύθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1862. ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐβρα-
βεύθησαν ὁ ἐν Τήνῳ Ἱατρός Ζαλλώνης ἕνεκα τοῦ πονήματος
αὐτοῦ τοῦ ἐπιγραφομένου *κλινικαὶ παρατηρήσεις καὶ ὁ Ἱατρός*
Ἰωάννης Ἰωάννου ἐπὶ τοῖς φιλοπονηθείσιν ὑπ' αὐτοῦ στοιχείοις
τῆς χημείας, καὶ ὁ ἱατρός Α. Γεωργαντζᾶς ἕνεκα τῆς μεταφρά-
σεως τῶν στοιχείων *εἰδικῆς παθολογίας* τοῦ Monneret.

Τελευταία ἀθλοθεσία Ἱατρικὴ ἢ τοῦ ἐν Πετροπόλει ὁμογε-
νοῦς Γεωργίου Συμβουλίδου τοῦ Τραπεζουντίου, ἥδη ἀπὸ τοῦ
1862 ἐπὶ χιλιοδράχμῳ βραβεῖῳ κατ' ἔτος· κατὰ δὲ τὸ 1864
μετεβλήθη ἀπὸ ἐτησίου εἰς τριετές ἐπὶ τρισχιλιοδράχμῳ βρα-
βεῖῳ, καὶ τριακοσιοδράχμῳ ἀμοιβῇ τῶν κριτῶν καὶ τέλος τῷ
1869 ἔτη μετεβλήθη τὸ ἀγωνοθέτημα εἰς διετές ἐπὶ δισχιλίοις
δραχμαῖς τῷ νικῶντι, τετρακοσίαις δὲ τοῖς κριταῖς. Τὸ ἀθλο-
θέτημα τοῦτο μόνον διαμένει ἔτι νῦν, προεκάλεσε δὲ ἱκανὰς
διατριβὰς καὶ συγγράμματα, ὧν τινὰ ἤξιώθησαν τοῦ βραβεῖου.

Ὅμοια εἰδικώτερα ἀγωνοθετήματα εἶνε καὶ τὰ τοῦ ἐν Κων-
σταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

Περιγραφή τῆς Ἡπείρου, ἀγωνοθετοῦντος Ἀρ. Ζωγράφου.

*Περιγραφή τῆς Θεσσαλίας, ἀγωνοθετοῦντος Εὐγενίου Ξηρο-
ποταμηνοῦ.*

Περιγραφή τῆς Μακεδονίας. } τοῦ αὐτοῦ.

Περιγραφή τῆς Θράκης. }

*Περιγραφή τοῦ Πόντου καὶ ἀναγραφὴ τῆς κατὰ τὸν Πόν-
τον διαλέκτου, ἀγωνοθετοῦντος τοῦ Γεωργίου Συμβουλίδου.*

Καὶ ταῦτα προεκάλεσαν ἀξίας λόγου συγγραφάς, ὧν τινες
ἐβραβεύθησαν.

Γ' ΣΥΛΛΟΓΟΙ.

Τελευταῖον μνημονεύονται οἱ Σύλλογοι οἱ πολλαχοῦ καὶ
ταχὺ ἀπὸ δεκαεξαετίας ἰδρυθέντες, οἱ ὧς τοσοῦτοι ὀξύφωνοι
ἀλέκτορες, καθ' ἃς τούτων εἶπεν, ἐξεγείροντες καθ' ἐκέστην
τούς Ἕλληνας ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς ἀμαθείας καὶ ἀναφωνοῦν-
τες πρὸς αὐτοὺς *ρηγορεῖτε*.

Πρῶτος συνέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ **Ἑλληνικὸς**
Φιλολογικὸς Σύλλογος τῷ 1861 τῇ πρωτοβουλίᾳ
Ἡροκλέους Βασιλάδου, Σ. Μυρογένους καὶ Ἀριστείδου Παλαιο-
λόγου, τῇ ἰσχυρᾷ δὲ προστασίᾳ τοῦ ἱατροῦ Στεφάνου Καρα-
θεοδωρῆ καὶ ἄλλων ὁμογενῶν.

Ὀλίγῳ πρὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἑτέρα ἐγένετο ἀπό-
πειρα πρὸς ἴδρυσιν Πανελληνίου ἐν Κωνσταντινουπόλει Φροντι-
στηρίου ἢ Συλλόγου, οὗ σκοπὸς μόνιμος καὶ κύριον μέλημα
ἔμελλε νὰ ἦνε ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων ἐν γένει εἰς τοὺς ἐν
τῷ ὀθωμανικῷ Κράτει ὀρθοδόξους λαοὺς καὶ μάλιστα εἰς τὸ
γυναικεῖον φύλον ἄνευ διακρίσεως καταγωγῆς καὶ γλώσσης.
Ἀνεστάλη δὲ ἡ ἐκτέλεσις τούτου τὸ μὲν ἕνεκα τῶν τότε ἐπι-
κρατουσῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν περιπετειῶν, τὸ δὲ καὶ
διότι δαπάναι ἀπητοῦντο πολλῶν χρημάτων. Ὁ δὲ Φιλολο-
γικὸς Σύλλογος ἰδρυθεὶς κατὰ τοῦτο διέφερε τοῦ ἑτέρου, ὅτι τὸ
κατ' ἀρχὰς ἐκ μικρῶν ἤρξατο, ἀλλὰ καὶ οὗτος τὸ αὐτὸ ἔφερε
πνεῦμα ὃ καὶ ὁ Πανελλήνιος, εἰς τὴν συνένωσιν ἀπέβλεπε καὶ
συγκέντρῳσιν τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατο-
ρίᾳ ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ εἰς τὴν σκόπιμον σύμπραξιν πάν-
των, λογίων, ἐμπόρων, ἐπιστημόνων, κλήρου, λαοῦ, πρὸς ἐκκῆ-
θαρσιν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος ἀπὸ τῶν ἀσχημιζόντων αὐ-
τὸν ῥύπων τῆς πολυχρονίου δουλείας καὶ ἀμαθείας, ὅπως καὶ
αὐθις ἐν ταύταις τῆς Ἀνατολῆς ταῖς χώραις ἀναλάμψῃσι τὰ
γενήσια τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος γνωρίσματα, τὸ φιλελεύθερον,

SISMANOGLIO
MECARO

τὸ φιλόπατρι, τὸ φιλομαθές, τὸ φιλόκαλον, τὸ μεγαλοφυές καὶ μεγαλόψυχον. Τοιοῦτος ὁ εὐρύς καὶ ιδεώδης, οὕτως εἰπεῖν, σκοπός, πρὸς ὃν ἀπέβλεπεν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος. Κατὰ τὸ δεύτερον εὐθύς ἔτος ἐψηφίσατο, ἵνα χάριν τοῦ δημοσίου πολλὰς καὶ ποικίλας ποιῆται διαλέξεις δημοσίας, φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς, ἱστορικὰς, ἐθνογραφικὰς, ἐπιστημονικὰς κλπ. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου προήγοντο καὶ τὰ τοῦ Συλλόγου· διὰ ἐκρίθη εὐλογον νὰ προαχθῆ καὶ ὁ σκοπὸς ἐπεκτεινόμενος εἰς πλείονα κοινωφελέστερα ἀντικείμενα. Κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἔτος ὁ Σύλλογος γενναϊότερα ἐποίησε βήματα, κατορθώσας τὴν σύμπραξιν τῶν ὁπαδῶν τοῦ λογίου καὶ τοῦ ἐμπολαίου Ἑρμοῦ. Ἐκτοτε ἀναγράφονται Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ Γεώργιος Ζαρίφης καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐεργέται καὶ ἀθλοθεσίαι ἐτέθησαν. Ἦλθε δὲ εἰς σχέσεις καὶ πρὸς τοὺς λογίους καὶ φιλέλληνας τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης λίαν σκοπίμως.

Τῷ 1864 ἀνεθεωρήθη ὁ κανονισμὸς καὶ εὐρύνθη ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου, οὕτω :

Σκοπὸς τῆς καθιδρύσεως τοῦ Συλλόγου ἐστὶν ἡ τῶν γραμμάτων ἐν γένει καλλιέργεια διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ προφορικῆς ἐν αὐτῷ διακοινώσεως φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, δι' ἐκδόσεως περιοδικῶν συγγράμματος, διὰ συστάσεως δημοσίας βιβλιοθήκης καὶ ἀναγνωστηρίου, διὰ δημοσίων μαθημάτων, διὰ συστάσεως βραβείων πρὸς λύσιν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ζητημάτων καὶ διὰ παντός ἄλλου μέσου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου συντείνοντος.

Πάντων τούτων ἕνεκα καὶ ἄλλων παραλειπομένων ἐνταῦθα ἐγένετο ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος λίαν γνωστὸς τῷ κοινῷ καὶ προσφιλῆς, αἱ δὲ ἐνέργειαι αὐτοῦ ἐναργέστεραι καὶ λαμπρότεραι κατεφαίνοντο ἐκείνῳ οὐ μόνον ἐν ταῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνορίαις, ἐν αἷς φιλεκπαιδευτικαῖς ἰδρύοντο Ἀδελφότητες καὶ μέλη τοῦ Συλλόγου προσεκαλοῦντο, ὅπως δημοσίας

ποιῶνται διαλέξεις, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς τῶν ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ὁθ. Κράτους κατὰ μίμησιν Φιλολογικοὶ καὶ Φιλεκπαιδευτικοὶ συνεκροτοῦντο Σύλλογοι πρὸς διέδοσιν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ καλλιέργειαν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων.

Μετὰ δὲ τὴν γενομένην τῷ 1870 ὑπὸ τῆς πυρκαϊᾶς καταστροφῆν τῆ συνδρομῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου καὶ τοῦ αὐτόθι Συλλόγου καὶ ἄλλων καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλουσίων αὐθις ὡς ὁ Φοῖνιξ τοῦ μύθου ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ ἀνεγεννήθη ἀκμαιότερος, ὅτε καὶ ἐγένετο αὐθις ἀναθεώρησις τοῦ κανονισμοῦ.

Διὰ δὲ τοῦ νέου κανονισμοῦ ὁ Σύλλογος οὗτος ἀναλαμβάνων καὶ καθήκοντα ἐκπαιδευτικὰ κατέστη οἰονεὶ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων καὶ δι' εἰδικῶν ἐπιτροπῶν, Φιλολογικῆς, Ἀρχαιολογικῆς, Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς, προκαλῶν καὶ ἐξετάζων παντοῖα ζητήματα, στηριζόμενος μόνον ἐπὶ τοῦ δεσμοῦ τῶν λογίων μετὰ τῶν πλουσίων καὶ ἐπὶ τῆς κοινῆς συμπράξεως καὶ συνεργασίας πᾶσων τῶν τάξεων. Κατώρθωσε δὲ οὐκ ὀλίγα τινὰ ἔργα. Ὑπεστήριξε διαφορὰ σχολεῖα χρηματικῶς, συνέλεξε δι' ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς στατιστικὰς πληροφορίας περὶ παιδείσεως καὶ σχολείων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, συνέστησε δύο διδασκαλεῖα, συνέλεξε τὰ ζῶντα μνημεῖα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ διὰ βραβεύσεως τῶν συλλογέων, συνέστησε τὴν Ζωγράφειον Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην, καταβαλόντος ἐπὶ δεκαπενταετίαν τοῦ Χρ. Ζωγράφου ἱκανὸν ποσὸν ἐτησίως πρὸς ἐκδόσιν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Ταῦτα ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ τὰ ἔργα.

Τέκνα δὲ ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ μακρυθέντα εἶνε ὁ Θρησκευτικὸς Σύλλογος, ὁ Ἑπειρωτικὸς, ὁ Θεσσαλικὸς, ὁ Ἰερατικὸς καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς Γυναικείας παιδείσεως.

Πλὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τούτων Συλλόγων οἱ

σπουδαιότατοι εἶνε : ἐν Ἀθήναις μὲν ὁ *Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων* ἰδρυθεὶς τῷ 1869, οὗ τὰ ἔργα πολλά καὶ σπουδαῖα ἀδύνατον νὰ περιληφθῶσιν ἐνταῦθα. Ὁ *Σύλλογος Παρηασσός*, τῷ 1865, ζῶν ἔτι καὶ ἀκμάζων. Ἔτι ὁ *Ἑλληνικὸς Διδασκαλικὸς Σύλλογος*, 1873 ἐν Ἀθήναις καὶ ὁ ἐν Σμύρῃ τοιοῦτος 1874. Ὁ *Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ὀμηρος* ἐν Σμύρῃ 1868. Καὶ ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ *Φιλεκπαιδευτικὸς* τῷ 1873, πολλά καὶ σκόπιμα ἐνεργήσαντος καὶ ἐνεργοῦντος. Ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα δὲ ἄλλοι ἀριθμοῦνται Σύλλογοι ἐν ταῖς ἀπανταχοῦ ἑλληνικαῖς κοινότησι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς συστηθέντες. Ἀλλὰ καὶ Ἀδελφότητες ἐπὶ ὁμοίῳ σκοπῷ πολλαχοῦ ἐγένοντο καὶ Ἀναγνωστήρια ὁμοίως. *Φιλαρμονικὴ* δὲ *Ἑταιρία* (1840) ἐν Κερκύρῃ καὶ *Μουσικὸς καὶ Δραματικὸς Σύλλογος* (1871) ἐν Ἀθήναις, *Σύλλογος Κυριῶν* ὑπὲρ τῆς Γυναικείας παιδείσεως, πάντες μαρτυροῦντες τὸ πρὸς ἐνότητα καὶ σύστασιν τείνον ἤδη ἑλληνικὸν πνεῦμα, ἀποθέμενον τὸν ἀτομισμὸν αὐτοῦ καὶ πρὸς ἐνέργειαν ἐθνικὴν καὶ πρᾶξεις ὀργῶν. Ἀλλὰ πολλά βεβαίως καὶ τὰ ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ ὄργανῳ καὶ τῇ τοῦ *λέγειν* ῥοπῇ ἄτοπα καὶ ἀσύμφορα· ἀπαντες ἀπανταχοῦ ὅμως καὶ οἱ μικρὸν ἔτι βιώσαντες Σύλλογοι ἐτάραξαν τὸ ἔθνος. Σημειωτέον ὅτι ἀπάντων τῶν Συλλόγων τὸ ἔργον καὶ ὁ σκοπὸς ἦτο ὁμοίος ἐν στενοτέρῳ κύκλῳ κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατρὸς αὐτῶν.

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.

Μετὰ τὰ περὶ παιδείσεως καθόλου καὶ κατὰ μέρος καὶ τῶν διαφόρων αὐτῆς συντελεστῶν ἔπονται, ὡς εἶκος, τὰ προϊόντα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν νῦν Ἑλλήνων εἰς συγγραφὰς καὶ ἐκδόσεις καὶ καλλιτεχνήματα καὶ εἴτι ἄλλο ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν.

Ἡ ἐκθεσις τούτων βαίνουσα χρονολογικῶς μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβείας καὶ δηλοῦσα τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν καθόλου τῆς ἐν ἐκάστῳ εἴδει μέχρι τοῦδε πνευματικῆς ἐνεργείας ἀνευ βεβαίως κριτικῆς τεκμηριοῖ ἅμα καὶ τὸν ποιὸν τινα βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως, εἰς ὃν διατελεῖ τανῦν τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἐν στενῇ καὶ ἀδιαλείπτῳ μετὰ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης οἷον μαθητεύοντος κοινωνίᾳ.

Ἄλλ' ἀκριβέστερον εἰπεῖν οἱ τανῦν λόγιοι Ἕλληνες ὑπὸ τριῶν κατὰ μέρος φωτεινῶν κέντρων μᾶλλον διασπόμενοι τὴν προσοχήν, ὑπὸ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ ἀθανάτου πνεύματος τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, ὑπὸ τοῦ ὕψους τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ ὑπὸ τοῦ μεγαλοῦ σθένους τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κατορθώσωσιν ἐν οἰκείᾳ τινὶ φιλοσοφίᾳ ἢ ἐν τῇ νεωτέρῃ φιλοσοφίᾳ διαλλαγὴν τινα καὶ ἁρμονίαν τῶν τριῶν τούτων ἐπιδράσεων ἢ καὶ νὰ μεταφέρωσιν ἐνταῦθα τὸν ἐπιστημονικὸν ἀγῶνα τὸν μεταξὺ τῶν ἀντιθέσεων τούτων μετ' αὐτοσυνειδήσεως ἐπιστημονικῆς διεξαγόμενον ἐν τῇ ἐσπερίᾳ. Ὁ Π. Βράχιλας Ἀρμένης ἴσταται μόνος ἀγωνιζόμενος διὰ συγγραφῶν ἐν τῷ φιλοσοφικῷ ἀγῶνι.

Διό, τὸ συνηθέστατον, παρ' ἡμῖν ὁ μὲν λατρεύων οὕτως εἰ-

πειν τὴν ἀρχαιότητα κάμπτει γόνυ ἐνώπιον τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν τῆς πατρίδος καὶ ὑπὸ τὸν λαμπρὸν οὐρανὸν αὐτῆς ἀποξενούμενος τοῦ κοινοῦ ὑψίστου θρησκευτικοῦ συναίσθηματος ζῆ ἐν μονομερείᾳ οὕτω εἰς παρεληλυθότας χρόνους. Ὁ δὲ εἰς τὰ πόρισματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν αὐταρέσκως ἐπαρκούμενος καὶ δὴ καὶ πτοούμενος ὑπὸ τοῦ ἐκχέστοτε ἐκ τῆς ἐσπερίας εἰσελαύνοντος ρεύματος οὐδὲν περαιτέρω ζητεῖ διὰ σειρᾶς συλλογισμῶν ἐμβριθεστέρων. Καὶ ταῦτα διότι νηπιάζουσα ἔτι ἡ νῦν Ἑλλάς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐσωτερικῶς δὲ ταρασσομένη καὶ κυμαινόμενη, οὔτε ἐλευθέρα ὄλη καὶ ἠνωμένη οὔτε εἰς ἑαυτὴν ἀφειμένη καὶ εἰς τὴν κατὰ φύσιν βραδείαν μὲν, πλὴν ἀρμονικὴν ἀνάπτυξιν, συνωθεῖται ὅμως, ὡς ἔχει, εἰς τὸ συμπροβαίνειν ἐκ παραλλήλου πως μετὰ τῆς ἐσπερίας ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ πνεύματος· ἀλλ' ἀδυνατοῦσα τό γε νῦν νὰ συμπεριλάβῃ τὰς ἐκεῖ ἀναφυρένας ἐκχέστοτε ἀντιθέσεις ὀλοσχερῶς καὶ ν' ἀγωνίζηται μετὰ ζωῆς ἐπιστημονικῆς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καταπλήττεται μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν ἐπισκηπτούσης ιδέας δίκην κερκυνοῦ.

Ἐν τούτῳ τὸ ἅγιον τῆς πίστεως συναίσθημα τὸ ὑπὲρ πάσων σοφίαν καὶ ἐπιστήμην πραγματικώτατον καὶ εἰς πάντα μυχικῶς φωνοῦν ἐπιπροσθούμενον καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ κλήρου, ἐχόντων ὡς ἔχουσιν ἕνεκα τῶν κειρῶν, ἐξουθενοῦται σχεδὸν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ νοῦς ἐκβιαζόμενον καὶ μόλις ἐν στενοτάτῳ κύκλῳ περιφρουρεῖται μετ' ἐπιγνώσεως.

Ἄλλ' ὡς εἰς τὰ ἄτομα ἢ μονομερῆς τῶν ψυχικῶν λεγομένων δυνάμεων κατ' ἐπικράτησιν καλλιέργεια καὶ ἀνάπτυξις βλάπτει τὴν υἰεῖαν καὶ ἀρμονίαν τοῦ ὅλου πνεύματος καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἰδιότροπον καὶ παρὰξενον, οὕτω καὶ εἰς τοὺς λαοὺς ἐν συνόλῳ. Διὰ ταῦτα ἴσως οὔτε αὐτεέργεια καὶ γονιμότης, καθόλου εἰπεῖν, οὔτε πρωτοτυπία διαφαίνεται ἐν τῇ νέῃ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ.

Αἱ ἀρεταὶ αὗται ἐξ ἀρμονικῆς ἀναπτύξεως καὶ παιδεύσεως παράγονται καὶ εἶνε ἑκφάνσεις ἐνιαίας πνευματικῆς ζωῆς.

Διὰ τί θαυμάζεται ἡ κλασικὴ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης; καὶ πίστις καὶ σοφία καὶ εὐρυθμία διαλάμπουσιν ἀπὸ πάντων τῶν ἀθανάτων ἐκείνης ἔργων.

Οἱ νῦν Ἕλληνες μᾶλλον ἀμύητοι ἔτι τῶν μεγάλων καὶ αἰώνιων ἀληθειῶν τοῦ ἠθικοῦ κόσμου καὶ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας δὲν θαυμάζουσι τὸ ἀκατάληπτον τοῦ ὄντος, ἀλλὰ χαίρουσι μόνον ἐπὶ τῷ καταληπτῷ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς πατρίδος βωμοῦ, τῆς πολλὰ παθούσης καὶ μετ' ἀπείρους ἀγῶνας καὶ αἰῶνας πολλοῖς ἀναγεννωμένης πατρίδος, θύοντες φοιτᾷζουσι τὰ πολλὰ. Οἱ δὲ περὶ λόγους δὲν ἀρβούντι δύναμιν ἐξ οἰκείας φιλοσοφικῆς διανοίας· εἰκότως, διότι δὲν ἀνέτειλεν ἔτι ὁ ἥλιος τῆς φιλοσοφίας ἐνταῦθα, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὁ ἔρωσ τοῦ εἰδέσθαι καὶ ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας. Αὕτη ἔρχεται κατόπιν πολιτικῆς τινος ἀποκαταστάσεως καὶ ὕλικῆς εὐμαρείας, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης: (Μεταφυσικῆς Α. 2.) σχεδὸν πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ πρὸς ῥηστώρην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξαστο ζητεῖσθαι, δη. *lor* ὡς δι' οὐδεμίαν αὐτὴν ζητοῦμεν χρεῖν ἑτέραν.

Τοιοῦτος ὁ καθόλου χαρακτηρισμὸς τῶν προϊόντων τῆς πνευματικῆς ἐν Ἑλλάδι τανῦν κινήσεως, ἅτινα διαιροῦνται καθ' ὕλην εἰς τὰ ἐξῆς. I Θρησκευτικά. II Ποιητικά. III Ἱστορικὰ καὶ Γεωγραφικά. IV ἰδίως φιλολογικά. V Μαθηματικά καὶ Φυσικά. VI Ἱατρικά. VII Νομικά. VIII Φιλοσοφικά καὶ Ἠθικά. IX Δημοσιογραφία, Περιοδικὰ καὶ Ἐφημερίδες. X Καλλιτεχνήματα.

Πᾶσα δὲ ἡ συγγραφικὴ αὕτη ἐνέργεια διαίρεται εἰς δύο περιόδους διὰ τὸ εὐσύνοπτον, ἀντιστοιχοῦσας εἰς δύο γενεὰς σχεδόν, αἵτινες δύνανται πρὸς ἀλλήλας νὰ παραβληθῶσιν. Η

SISMANOGLIO
MILANO

πρώτη περίοδος άρχεται από τοῦ 1821 ἄχρι τοῦ 1850, ἡ δὲ δευτέρα ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ 1877.

I

Θρησκευτικά.

Τὰ θρησκευτικὰ βιβλία ὑποδιαιροῦμεν α) εἰς ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις τῆς Γραφῆς β) οἰκοδομητικὰ, ἀπολογητικὰ καὶ γ) διδακτικὰ.

Κατὰ τὰς πρώτας δύο δεκαετηρίδας παρατηρεῖται πολλὴ τῆς Γραφῆς διάδοσις τοῦ τε κειμένου τῶν Ο' καὶ ἐν μεταφράσει εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ἀπὸ τε τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ καὶ ταῦτα δαπάναις φιλανθρωπῶν ἑταιριῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ.

Ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα οἰκοδομητικὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσεβείας καὶ πολλὰ ἐρμηνευτικὰ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ ἰκανὰ διδακτικὰ διὰ τὰ σχολεῖα τὰ τε δημοτικὰ καὶ τὰ ἀνώτερα γράφονται καὶ συνεχῶς ἀνατυποῦνται. Ἐν τούτοις παρατηρεῖται καὶ μεγάλῃ ἐνέργειᾳ ἰδίᾳ τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐταιρίας καὶ τῆς Βιβλικῆς πρὸς διάδοσιν τοῦ θεοῦ λόγου παρὰ τῷ ἀνεγερθέντι λαῷ διὰ ποικίλων μεταφράσεων καὶ ἐκδόσεων.

Τοῦτο προῦκχλεσεν ἀντίδρασιν καὶ ἐγράφησαν ἰκανὰ κατὰ τῆς μεταφράσεως εἰς τὴν χυδαίαν τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος Ἑλλάδις ὁ Λαρισσαῖος ἐν Γερμανίᾳ κατεπολέμη τὴν εἰς τὸ χυδαῖον μετάφρασιν τῆς Γραφῆς. Μετὰ τὴν ἀμφισβήτησιν ταύτην μεταξὺ Νεοφύτου Βάμβα καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκονόμου περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Γραφῶν προκύπτει εἰς τὸ μέσον τὸ ζήτημα περὶ

τῆς σχέσεως τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τῆς ἐξαρτήσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου. Πλὴν τῶν δύο τούτων ζωτικῶν ζητημάτων καὶ μᾶλλον ἐθνικῶν, τὰ ὅποια παρήγαγον πλῆθος συγγραφῶν κατὰ τὴν τρίτην πρὸς τὴν τετάρτην δεκαετηρίδα, ἐν αἷς ἐξαιρεται ὁ Συνοδικὸς Τόμος ὑπὸ Θ. Φαρμακίδου, καὶ τινῶν οἰκοδομητικῶν καὶ συνήθων ἐγχειριδίων, ἄλλο οὐδὲν λόγου ἄξιον ἀναφαίνεται.

Κατὰ τὰς ἐπομένους δεκαετηρίδας μόλις πλουτίζεται ἡ πενιχρὰ τοῦ χριστιανοῦ ἑλληνοσ βιβλιοθήκη ὑπὸ σπουδαίων θεολογικῶν καὶ ἀπολογητικῶν συγγραφῶν μεταφρασμένων ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἢ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ ὑπὸ τινῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πρωτοτύπων συγγραφῶν καὶ τινῶν διδακτικῶν βιβλίων σκοπιμώτερον συντεταγμένων.

Τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου δεόν νὰ ζητήσῃ τις πρῶτον μὲν εἰς τὰ αἷτια τὰ ἐν ἀρχῇ γενικῶς εἰρημένα περὶ τῆς πνευματικῆς τῶν νῦν Ἑλλήνων ἐνεργείας· ἔπειτα δὲ εἰς ταῦτο ὅτι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀπέκλεισε πᾶσαν περὶ τῶν δογματικῶν συζήτησιν καὶ φιλοσοφικὴν ἔρευναν μετὰ τὴν ἐβδόμην οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἰκανὰ τέως φιλοσοφήσασα καὶ συζητήσασα.

Πρὸς δὲ τὴν γενικὴν ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπολογίαν καὶ ὑπὲρ τῆς ζωφόρου αὐτοῦ ἀληθείας καὶ ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην πρόσδον ἐπιδράσεως οὐδεὶς ἔτι τῶν ἐνταῦθα θεολόγων ἀνεφάνη ἰκανὸς ν' ἀποδυθῇ διὰ συγγραφῆς ἐμβριθοῦς.

A' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850.)

Ἡ περίοδος αὕτη περιλαμβάνει ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 315 τὸν ἀριθμὸν ἐκδεδωμένα παντὸς εἴδους θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία κατὰ τὸν ἀνέκδοτον τρίτομον κατῆλογον τοῦ

καθηγητοῦ Στεφάνου Κομνηνοῦδ' ἑτῶν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦδε ἐκδεδομένων ὑπὸ ἐλλήνων πῆσης ὕλης καὶ παντός εἴδους βιβλίων.

Τούτων ἀναγράφωμεν μόνον, ὡς εἰκός, τὰ κυριώτατα κατὰ τὴν ἐξῆς τῆξιν.

Α' τῆς Γραφῆς ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις.

Τὰ Βιβλῖα, τουτέστιν ἡ Θεία Γραφή, ἐν Μόσχῃ (1821—1840).

Ἑρμηνεῖα εἰς 150 ψαλμοὺς Ζηγαδῆνοῦ εἰς τὴν ἀπλουστέραν διέλεκτον ὑπὸ Νικοδήμου Ἀγιορείτου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Τυπογραφείῳ 1819—1821.

Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον διγλωττον ἀπλοελληνικὸν καὶ ἀλθωνίτικον Κορφοί· 1827.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη ἀπλοελληνικὴ ἐν Λονδίῳ· 1827.

Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μετὰ σχολίων, ἐν Μελίτῃ 1827.

Γρηγόριος ὁ Εὐβοῖας ἐκδοὺς διγλωττον ἑλληνοαλθωνιστὶ τὴν Καιρὴν Διαθήκην ἐν Κερκύρῃ 1827.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη ἑλληνικὴ καὶ ἀπλοελληνικὴ ὑπὸ Ἰλαρίωνος Τουρνόβου ἐν Λονδίῳ 1828.

Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ, μεταφράσις εἰς τὸ ἀπλοῦν ἐν Λονδίῳ 1832.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη μεταφρασμένη εἰς τὸ ἀπλοῦν ὑπὸ Ἰλαρίωνος Τουρνόβου ἐν Λονδίῳ· 1831.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη ἐν Νεοβορλκῳ· 1831.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη εἰς τὸ ἀπλοῦν ἐν Λονδίῳ 1832.

Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ ἀπλοῦν ἐν Λονδίῳ· 1832.

Ἡ Περτάτευχος τοῦ Μωϋσέως καὶ τὸ Βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰς κοινὴν γλῶσσαν ἐν Λόνδρῃ· 1833.

Τὸ Ψαλτήριον ἦτοι τὸ Βιβλίον τῶν Ψαλμῶν στιχουργηθὲν ὑπὸ Ἀργυρίου Καράβου, ἐν Σμύρνῃ· 1835.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη ἐκ τοῦ θείου Ἀρχετύπου εἰς κοινὴν ἑλληνικὴν διέλεκτον μεταφρασθεῖσα ἐν Λόνδρῃ· 1836.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη μεταφράσις Ν. Βάμβου.

Ἡ Περτάτευχος τοῦ Μωϋσέως καὶ τὸ Βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ εἰς κοινὴν ἑλληνικὴν διέλεκτον μεταφρασμένα ἐν Λονδίῳ 1837, δαπάνῃ τῆς πρὸς διάδοσιν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν Ἑταιρίας.

Ἡ Καιρὴ Διαθήκη μετὰ ὑπομνημάτων ἀρχαίων ἐκδιδομένη εἰς 6 τόμους ὑπὸ Θ. Φαρμακίδου. Ἐν Ἀθήναις 1842.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ο' ἐκ τοῦ ἐν Μόσχῃ ἀρχαίου Ἀλεξανδρινοῦ κώδικος, ἀδείχ τῆς Συνόδου καὶ δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀγγλίῃ ἑταιρίας πρὸς διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς παιδείας ἵνα δωρεὰν τοῖς ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου διανέμηται, εἰς τόμους 4, ἐν Ἀθήναις. 1842—1846. 1849—1850.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὰ περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν ἅπαντα ἐν Μελίτῃ 1832 (πάντα εἰς τὸ ἀπλοῦν μετενηνεγμένα).

Β' Οἰκοδομητικὰ καὶ Ἑρμηνευτικὰ τοῦ Θείου λόγου.

Ἡ Θυγάτηρ τοῦ Γαλακτοπώλου, ἀλθωνὸν διήγημα ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, ἐν Μελίτῃ· 1823.

Ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἐν Μελίτῃ 1824.

Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀπὸ τῆς θρησκείας ὀφελείας, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, δαπάνῃ τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑταιρίας τῶν φίλων ἐν Λονδίῳ 1874.

Γρησιότης τῆς Παλαιᾶς καὶ Καιρῆς Διαθήκης Θωμᾶ Ὁρνε ἐν Μελίτῃ 1828.

Ὁδηγὸς ἤτοι Εἰσαγωγή εἰς τὰς Γραφὰς ὑπὸ Προκοπίου Δενδρινοῦ ἐν Αἰγίνῃ· 1831.

Ἡ πρόοδος τοῦ Χριστιανοῦ ἀποδημητοῦ ἐκ τοῦ παρόντος κείσμου μέχρι τοῦ μέλλοντος ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἐν Μελίτῃ 1824.

Ὁ Θεόπνευστος Λόγος ἐρμηνευτὴς ἑαυτοῦ· ἐν Μελίτῃ 1825.

Χωρολόγιον ἤτοι ὀμιλίαι βραχεῖς καὶ εὐληπτοὶ πρὸς χρῆσιν οἰκογενειῶν καὶ σχολείων, ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐν Μελίτῃ 1825.

Ἐγχειρίδιον τοῦ Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Στούρτζα ἐν Πετρούπολει 1828 (σελ. 329).

Παλαιολογία, ἐπιστολὴ δεικνύουσα τὴν ἀνάγκην ταχείας καὶ ἐντελοῦς ἀναμορφώσεως ἐκκλησιαστικῆς· ἐν Μελίτῃ 1828.

Σύνοψις τῶν ἀποδείξεων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐν Μελίτῃ 1829.

Ὁδηγὸς τοῦ Κλήρου Σαμουήλ Βόλσωνος ἐν Μελίτῃ 1829.

Συνέκδημος ἱερατικῶν (ὑπὸ Κοραΐ) ἐν Παρισίαις. 1831.

Θεωρίαι χρῆσται καὶ ψευδωφελτεῖς νοθεύσαι, ἐν Βιέννῃ 1831.

Νικηφόρου Θεοτόκη Κυριακοδρομίον ἀνατύπωσις ἐν Βενετίῃ 1831.

Ἡ εὐτολμία ἰδοιοργία τοῦ χριστιανοῦ ἀποδημητοῦ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Χέριδον Οὐίλσονος. M. W. E. ἐν Μελίτῃ. 1831 (σελ. 272).

Συνδιάλεξις μετὰ ἑνα νέον περιηγητὴν μετὰφρασις ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Τῆνος ἐν τῷ ἔξ Ἀμερικῆς φιλελληνικῷ τυπογραφείῳ 1831.

Ἱστορία τοῦ γαύτου Ἰωάννου Κουτρούλη περὶ μετανοίας· ἐν Λονδίῳ 1831.

Ἱστορία τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ· ἐν Μελίτῃ.

Βίος καὶ χαρακτὴρ τοῦ προφητάρακτος Δαβὶδ· ἐν Μελίτῃ.

Ἐπιτομὴ τῆς Ὀθωμανικῆς θρησκείας καὶ παραλληλισμὸς τῆς Χριστιανικῆς πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν ὑπὸ Εὐγενίου Διγενείδου ἐκ Δημητσάνης ἐν Βενετίῃ· 1831.

Ἰερὸν Ἐγκόλπιον ὑπὸ Προκοπίου Δενδρινοῦ.

Βοήθημα Ἱερογραφικόν· ἐν Μελίτῃ.

Χαρακτῆρες Ἱερογραφικοί. »

Βοηθήματος Ἱερογραφικοῦ ἐπιτομὴ.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν εἰς τὸ ἀπλοῦν· ἐν Μελίτῃ 1833.

Ἀληθοφωρήσεις Μητρικαὶ πρὸς ψευδοφωρήσεις ἀντιμητρικὰς, ὑπὸ Νικολάου τοῦ Λογάρου· ἐν Βενετίῃ 1833.

Λόγια Ἐκκλησιαστικὰ ἐκφωνηθέντες ἐν Ὁδησσῷ Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκονόμου· ἐν Ἀθήναις 1844.

Ἐγχειρίδιον Ἑβραϊκῆς Ἀρχαιολογίας, ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Κοντογόνη. 1844 ἐν Ἀθήναις.

Μελέται θρησκευτικαὶ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ἀλεξ. Στούρτζα ἐν Ἰασίῳ 1844.

Ἀναλογία τῆς θρησκείας τῆς τε φυσικῆς καὶ τῆς ἀποκεκαλυμμένης πρὸς τὴν σύστασιν καὶ πορείαν τῆς φύσεως ὑπὸ Βούτλερ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ· ἐν Μελίτῃ.

Ἱερογραφικὸν ἀπάνθισμα τοῦ Ἀπτικῆς Νεοφύτου τοῦ Μεταξῆ· ἐν Ἀθήναις 1847.

Παπικῶν Ἐλέγχων τόμ. 4 ὑπὸ Ἠλία Γανταλίδου 1850.

Ὁ Μισσιοναρισμὸς καὶ Προτεσταντισμὸς εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ Κυριακοῦ Λαμπρούλλου ἐν Σμύρνῃ 1840.

Πρακτικὴ ἐρευνα τοῦ ἐπικρατοῦντος θρησκευτικοῦ συστήματος τῶν κατ' ἐπάγγελμα χριστιανῶν παραβαλλομένου πρὸς τὸν ἀληθῆ χριστιανισμόν ὑπὸ Γ. Οὐίλβερφόνη ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἐν Ἀθήναις.

Ἀνέκδοτα Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου ὑπὸ Αἰνιάνος ἐν Ἀθήναις 1838.

Γ' Διδακτικά Έγχειρίδια.

Ίστορία τῆς νέας Γραφῆς εἰς χρῆσιν τῆς νεολαίας ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Καλγάνη· ἐν Ἀθήναις.

Πλάτωνος Ὁρθόδοξος Διδασκαλία ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Κοραῆ (πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα ἐν Ἀθήναις).

Μικρὸν προσευχητάριον εἰς χρῆσιν τῶν μαθητῶν ὑπὸ Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου.

Δεήσεις καθ' ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἀνώνυμοι.

Ἡ Μικρὰ Ἄγρια ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ πρὸς χρῆσιν τῆς νεολαίας· ἐν Μελίτῃ.

Σύνοψις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας Κοραῆ. Ἐν Ἀθήναις πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα.

Σύνοψις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας Γ. Γενναδίου. Ἐν Ἀθήναις πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα.

Δαρβάρεως Μεγάλη Κατήχησις ἔκδοσις β' ἐν Ἀθήναις.

Δαρβάρεως Μικρᾶς Κατηχήσεως ἔκδοσις ε'.

Ἡ γαρὰ Ἄγρα. Ὠδαὶ ἱεραὶ εἰς τὴν ὀμιλουμένην· ἐν Μελίτῃ.

Σύνοψις κατηχητικῆ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας Μισαήλ Ἀποστολίδου· ἐν Ἀθήναις.

Ὁρθόδοξος Διδασκαλία Ἀνθίμου Ἐπισκόπου Κυκλάδων.

Μικρὸν προσευχητάριον Δ. Ν. Δαρβάρεως.

Κατήχησις Προκοπίου Δενδρινοῦ ἐν Ἀθήναις.

Κατήχησις Ἀλεξάνδρου Στούρτζα ἐν Ὀδησσῶ.

Ἐπιτομὴ τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας Η. Πριβιλεγγίου πρὸς χρῆσιν τῆς καθολικῆς νεολαίας τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἐρμουπόλει 1842.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1850—1877.)

Ἡ περίοδος αὕτη ὁμοίως περιλαμβάνει ἰσχύριμα περίπου θρησκευτικὰ βιβλία πλὴν οὐχὶ τόσον ποικίλα τὸ εἶδος· διότι κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ἐκίνουν τὸ θρησκευτικὸν διάφορον πολλάκις ζητήματα, καὶ τῶν ἑταιριῶν ζωνηρὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐργασία καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ Καίριου.

Κατ' ἐκείνην τὴν περίοδον διέπρεψαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οἱ καὶ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἐπιφανεῖς τοῦ ἔθνους διδάσκαλοι, ὁ πολὺς Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ἐξ Οἰκονόμων, ὁ δεινὸς Θεόκλητος Φαρμακίδης καὶ ὁ ἐμβριθὴς Νεόφυτος Βάμβας, οἵτινες καὶ διηροῦντο τὰς γνώμας.

Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον παρατηροῦνται ἐμβριθέστερα θεολογικὰ συγγράμματα, τὸ πλεῖστον μεταφράσεις, ἀλλὰ καὶ διδακτικὰ ἐγχειρίδια πολλά τῶν προτέρων σκοπιμώτερα. Πλεῖστα δὲ καὶ φυλλάδια καὶ βιβλιάρια θρησκευτικῆς ὕλης ἢ ἐκκλησιαστικῆς.

Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ διαπρέπουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ συγγραφῆς Κωνσταντῖνος Κοντογόνης, Παναγιώτης Ρομπότης, Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος, Ἀναστάσιος Διομήδης Κυριακοῦ καὶ Νικόλαος Δαμαλᾶς.

Ἡ δὲ ἐξ Ἀμερικῆς θρησκευτικὴ ἐνέργεια δὲν ἔπαυσεν ἐντελῶς γινομένη τανῦν διὰ τοῦ Μιχ. Καλαποθᾶκη, Ἕλληνοσ Πελοποννησίου, ἐν Ἀμερικῇ παιδευθέντος καὶ ἔχοντος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εὐαγγελικῶν δημοσίᾳ κήρυγμα καὶ ἐκδιδόντος περιοδικὰ τινὰ θρησκευτικῆς κυρίως ὕλης καὶ τυπογραφείον, ἢ *Λακωνία*, διατηροῦντος. Παραλείποντες τὰ κατὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Πάπα εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ Σύνοδον τοῦ 1870, πρὸς ἣν ἐδόθη ἐπισήμως ἀπάντησις ἢ προσήκουσα ὑπὸ τοῦ Πατριάρ-

χου Γρηγορίου τοῦ ε', παρατηροῦμεν ὅτι ἐδηλώθη καὶ διὰ συγγραφοῦν ἢ πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν ἐκκλησίαν προσέγγισις τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου, οἷα ἡ τοῦ Νικολάου Δαμαλά, *Περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἀγγλικανῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον*, ἐν Λονδίῳ 1867.

Μετὰ τὰ βραχέα ταῦτα καθόλου εἰρημένα ἀναγράφομεν ἐκ τῶν 320 περίπου θρησκευτικῆς ὕλης βιβλίων (κατὰ τὸν εἰρημένον κατάλογον τοῦ κυρίου Κουμανούδη) τῆς περιόδου ταύτης ὀλίγα καὶ μόνον τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ κατὰ τὴν αὐτὴν κατὰ τάξιν.

Α' Ἐκδόσις Γραφῆς οὐδεμία.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς Κλήμεντος ἐπισκόπου Ρώμης *Δι' ὁμολογίας πρὸς Κορινθίους ἐπιστολαὶ* εὑρεθείσαι καὶ πρῶτον ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Φιλοθέου Βρυεννίου, μητροπολίτου Σεβρῶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1875 λίαν δόκιμος ἔκδοσις.

Χρυσοστομικῶν τόμοι τρεῖς ἄχρι τοῦδε τύποις Γ. Καρυοφύλλη, ἐν Ἀθήναις 1873.

Ἑρμηνεία συνοπτικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ τῶν Εὐαγγελίων μετὰ προλεγομένων περὶ γνησιότητος, αὐθεντίας, θεοπνεύστου, γλώσσης καὶ ἐποχῆς αὐτῶν κλπ. μετ' εἰκονογραφῶν, χαρτῶν καὶ πανομοιοτύπων χειρογράφων. Τόμ. Α' Εὐαγγέλια κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον· ἐν Ἀθήναις 1872.

Β' Ἀπολογητικά, Οἰκοδομητικά καὶ Θεολογικά.

Φιλοσοφικαὶ Μελέται περὶ Χριστιανισμοῦ Αὐγούστου Νικολάου Εἰρηνοδίκου ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Π. Βράκιλα Ἀρμένη καὶ Α. Μαυρομμάτου. Τόμοι 4 ἐν Κερκύρα.

Φιλοσοφικὴ πραγματεία περὶ ἀληθινῆς θρησκευτικῆς ζωῆς ὑπὸ Γ. Α. Παυλίδου γυμνασιάρχου, ἐν Ἀθήναις.

Ἐγχειρίδιον χριστιανικῆς ἠθοποιήσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ὑπὸ Α. Παπαζαφειροπούλου δικηγόρου ἐν Τριπόλει.

Ἡ αἰώριος ζωὴ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐν Ἑρμουπόλει.

Θρησκευτικαὶ Μελέται πρὸς μόρφωσιν χριστιανικῶν ἀρετῶν (ὑπὸ Zschöcke Stunden der Andacht) ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δημητρίου Στ. Μαυροκορδάτου, τόμοι 4, ἐν Ἀθήναις 1861—2.

Χριστιανικὴ Ἠθικὴ ὑπὸ Π. Ρομπότου καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας.

Ἐρνέστου Λουθέρου *Λόγοι Ἀπολογητικοὶ* ὑπὲρ τῶν θεμελιωδῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ἱερωνύμου Μυριανθέως διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῇ θεολογικῇ Σχολῇ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις 1869.

Φωτίου τὰ *Ἀμφιλόχεια* ἢ λόγων ἱερῶν συλλογὴ, ἐν ἣ ζήτηματα τῆς Θείας Γραφῆς διαλύονται, ἐκδιδόντος Σοφοκλέους Κωνστ. Οἰκονόμου ἐν Ἀθήναις 1858.

Πικρὰ ἀλήθεια ἢ κατ' ἀντίθεσιν τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας ἐν τοῖς νοοῖς ἐλάττωσις τοῦ θεοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου ὑπὸ Γ. Ραπτάρχου ἐν Κωνσταντινουπόλει 1860.

Περὶ ἐνώσεως τῶν Ἀρμενίων μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ Γρηγορίου μητροπολίτου Χίου 1872.

Γ' Διδακτικὰ Ἐγχειρίδια.

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (α' καὶ β' τόμος) ὑπὸ Κωνσταντίνου Κοντογόνη, ἐν Ἀθήναις.

Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ὑπὸ Ἀναστ. Διομήδους Κυριακοῦ εἰς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων ἐν Ἀθήναις 1873.

Σειρὰ ἐγκυκλίων μαθημάτων πρὸς χρῆσιν τῶν ἱερατικῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1859.

Κατήχησις τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὑπὸ Ζηνοβίου Ἱεροδικαίου ἐν Ἀθήναις 1854.

Κατήχησις τῆς Ὀρθοδόξου ἀκατολικῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τεθὲν διαγώνισμα ἐπιδοκιμασθεῖσα, ὑπὸ Δημητρίου Βερναρδάκη, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1871.

Ἱερὰ ἱστορία μεγάλη καὶ μικρὰ ὑπὸ Δημητρίου Βερναρδάκη ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἱερὰ ἱστορία πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ὑπὸ Ἀναστ. Διομήδους Κυριακοῦ ἐν Ἀθήναις.

Κατήχησις κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος ὑπὸ Νεστορίδου ἐν Ἀθήναις 1876.

Κατήχησις Ὀρθόδοξος ὑπὸ Νικολάου Δαμαλά ἐν Ἀθήναις 1877.

II

Ποιητικά.

Τὰ ποιητικά ἔργα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διακίρουμένα καὶ αὐτὰ εἰς δύο περιόδους εὐρίσκονται τὰ τῆς δευτέρας διπλάσια σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν καὶ βελτίονα, τὰ μὲν τῆς πρώτης εἰς 250 περίπου ἀνερχόμενα, τὰ δὲ περὶ τὰ 500. Ἐξαγγέλλουσι δὲ πάντως εἰ μὴδὲν ἄλλο τοῦλάχιστον ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες εὐφράνταστοι ἱκανῶς ὀργῶσί πως πρὸς τὴν ποίησιν.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπιτρέπεται ἐν τῇ συνόψει ταύτῃ οὔτε ἀνάλυσις οὔτε κρίσις τοῦ ποιῶν αὐτῶν, ἀρκεῖται ὁ λόγος εἰς ἀναγραφὴν καὶ χαρακτηρίσιν τινα τῶν σχετικῶς διακεκριμένων ἐν ἐκάστῳ εἴδει μετὰ τὴν ἐξῆς βραχεῖαν παρατήρησιν.

Πρὸ μικροῦ ἀνεφύη ἐνταῦθα τὸ παράδοξον ζήτημα, ἂν ὑπάρχῃ ἐν Ἑλλάδι ποίησις, τῶν μὲν ἰσχυριζομένων ὅτι ὡς

ἔχει νῦν ἡ κοινωνικὴ ἀτμόσφαιρα ἀδύνατον νὰ θάλλῃ ἡ τῆς ποιήσεως δάφνη, τῶν δὲ διατεινομένων τὸ ἐναντίον.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ παρ' ἡμῖν γεννώμενος ποιητὴς δὲν τρέφεται καὶ αὐξάνει ἔτι ἐν τῷ μεγάλῳ τῷ τε ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ τῆς φύσεως κόσμῳ ὅλος ἐναρμόνιος, ὡς ἐν ἀρχῇ ὑπεδηλώθη.

Ἡ ποίησις καθόλου εἰπεῖν εἶνε φιλοσοφία ἢ μᾶλλον ἀπτομένη πάντων τῶν φιλοσοφικῶν ζητημάτων τῶν ἀπ' αἰῶνων καὶ κατὰ τοὺς αἰῶνας ἰδίᾳ ἐπασχολούντων τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα παριστᾷ τι τούτων διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς τέχνης ἄνευ φιλοσοφικῆς συζητήσεως. Καὶ αὐτῆς, ὡς τῆς φιλοσοφίας, πρωτίστη ἀρχὴ εἶνε ὁ θαυμασμὸς ἢ ὁ ἐνθουσιασμὸς, ἔργον δὲ παρξάστασις τις τοῦ καλοῦ, ὅπερ ἄνευ τῆς ἐπιλάμπφews ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ παρασταθῇ;

Ἄλλ' ὑψώθη ἔτι παρ' ἡμῖν ἡ ἔμπνευσις εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τοῦ φιλοσοφικοῦ θαυμασμοῦ ἢ ἐνθουσιασμοῦ εἴτε ἐπὶ τῶν φυσικῶν εἴτε ἐπὶ τῶν ἠθικῶν καὶ ψυχολογικῶν φαινομένων; Δύναται ἡ παιδικὴ ἡλικία νὰ ἐντείνῃ τὴν προσοχὴν πρὸς κατὰ κληψιν; ἄλλ' ἄνευ τῆς προσοχῆς τοῦ νοῦς οὐδεμίαν νόησιν τοῦ νοητοῦ.

Πόθεν ἔμελλε νὰ ἐπιφανῇ ὁ ὑψηπέτης καὶ μέγας ποιητὴς; διότι τοιοῦτόν τινα ζητεῖ ἡ ἑτέρα τῶν γνωμῶν. Ἄλλὰ μὴ δὲν προηγήθησαν τῶν μεγάλων ποιητῶν μικρότεροι καὶ τοῦ Ὀμήρου οἱ ἀοιδοί, ὡς τὰ ἄσματτα τῶν ᾠδικῶν ὀρνίθων κατὰ τὸ περίορθρον; Δὲν θ' ἀρνηθῇ τις ἄρα τὰς ἐωθινὰς τούτων ᾠδὰς καὶ τὰ πτερυγίσματα πρὸς τὴν πτῆσιν τοῦ ἀποβλέπων καὶ τὴν λιγυρὰν φωνὴν τῆς ἀηδόνος.

Ἡ ποίησις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρὸ πάντων χαριετίζουσα τὴν ἀκτίνα τοῦ ἀε. λίου τῆς ἐλευθερίας τὸ κάλλιστον τῆ ἀναγεννωμένη Ἑλλάδι φανερὸν τῶν προτέρων γάου, χαρακτηρί-

ζεται, ὡς εἰκός, μᾶλλον πατριωτικὴ καὶ πολιτικὴ, λησμονοῦσα παραδόξως τὴν πίστιν, τὸ ἕτερον τοῦ ἱεροῦ συνθήματος, ὅπερ ὅλον ἦτο καὶ ἀλήθεια καὶ κοινὸν τοῦ ἔθνους συναίσθημα, ἀληθῆς πηγὴ ζωῆς αὐτοῦ ἀπ' αἰώνων. Ὅθεν ἐμπνεομένη μᾶλλον ὡς ἐκ τῶν καιρῶν ἐκ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης ἢ νεαρχὴ τῆς Ἑλλάδος ποιήσεις δὲν ἦντλει ζωὴν ὅθεν ἡ ζωὴ· ἀλλ' οὐχ ἦπτον εἰς τινα εἶδη καὶ ἐν τινι μέτρῳ εἶνε ἀξία τοῦ ὀνόματος.

Ταῦτα γενικῶς εἰρημέναι.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850)

Οἱ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον μάλιστα διαπρέποντες ποιηταὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἶνε ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ὁ ΣΟΛΟΜΟΣ ὁ Ζακύνθιος, οἱ ἀδελφοὶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ καὶ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΟΥΤΣΟΙ καὶ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, οἱ Κωνσταντινοπολίται, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ καὶ Ι. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ, Συμγραφεῖς.

Τὰ ἔργα τούτων ὑπὸ δὶκφορα εἶδη εἶνε πάντα σχεδὸν μᾶλλον λυρικὰ, αἰσθημάτων, πόθων, ἐλπίδων, ἔρωτος ἔμμετρος ἔκφρασις, πλὴν τῆς κωμωδίας τοῦ Κουτρούλη ὁ Γάμος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ ἐν ἔτει 1847 εἰς μέτρα ἀρχαῖα κατὰ τόνον καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας δραματικῆς.

Τῆς λυρικῆς ταύτης ποιήσεως τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος κατάρχεται χαιρετιζὼν τὴν θεὰν ἐλευθερίαν ὁ ὕμνος πρὸς αὐτὴν τοῦ Διονυσίου Σολομοῦ ποιηθεὶς κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1823 μετὰ τὴν πρώτην ταύτην στροφὴν.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ ἄν πρῶτ' ἀνδρειωμένη χαρ' ὦ χαρ' Ἑλευθεριά.

Καὶ τὸ Τυρταίου ἄσμα τοῦ Τρικούπη, ὁ Δῆμος, κλέφτικον ποίημα, κοσμούμενον μετὰ τό:

Πόσον γλυκὺς ὁ θάνατος ὅποιον γεννᾷ τὸ βόλι.
Τὸν θάνατον ἔς τὸν πόλεμον ἰβράμβον λέγουν ὄλοι.

ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις τὸν μῆνα Νοέμβριον τοῦ 1821.

Ἡ δὲ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀρχεται ἀπὸ τῆς Μούσης τῶν πλείστων τούτων λαμβάνουσα γλαφυρότητα καὶ ὀμαλότητα.

Συλλογὴ ἁσμάτων ἐν Παρισίοις γαλλιστὶ ἐκδομένων τοῦ Παναγιώτου Σούτσου τῷ 1823 (*odes d un jeune Grec*), εἶνε αἱ πρῶται ᾠδαὶ τῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐνθουσιώσεως νεότητός του.

Ὁ Ὀδοιπόρος τοῦ αὐτοῦ ἔχει τινὰ μέρη ἐξαιτίας καλλονῆς· ἀλλ' ἐν ὅλῳ ὡς καὶ εἰς τὸν Ἄγνωστον ὑψοῦται μὲν εἰς φιλοσοφίαν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἂ δὲν ἔχει κἀμμίαν ιδέαν, ἀλλὰ τὰς συνήθεις ἀπορίας καὶ ἀμηχανίας τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦ αὐτοῦ Ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐπιτυχῆς καὶ ὁ Χαιρετισμὸς εἰς τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα, ἀξίος λόγου. Πλὴν ἄλλων πολλῶν ἔχει καὶ Ἀνακρεόντιά τινα ἄσματα.

Τοῦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΟΥΤΣΟΥ ἡ παλαιὰ καὶ νέα Ἑλλάς. Περὶ τῆς πρώτης λέγει ὅτι καλόν, οἶον καὶ τὸ ἐξῆς:

Ἔθεσαν αὐτοὶ τὰ δύο τέμματα τῆς διανοίας
καὶ οὐδεὶς τὰ ὑπερέθη μετὰ γε εἰς μυρίας.

Περὶ δὲ τῆς νέας οἶονεὶ ἀπελπίζεται παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ιδεώδους αὐτοῦ, οἶοι οἱ ἐξῆς στίχοι:

Πάθη μόνον ἀκτὶς πᾶσα τοῦ ἡλίου σου ἀνάπτει
καὶ κἀνένα ὡς τὸ πάλαι μέγαν νοῦν δὲν ἐκκολάπτει.

Τοιαῦτα εἶνε καὶ τὰ ἐπικολυρικὰ: Ὁ περιπλανώμενος εἰς τέσσαρας ᾠδὰς καὶ Ἡ τουρκομάχος Ἑλλάς, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον ἔργον εἶνε ἀνωτέρας ἀξίας καὶ ὁ στίχος ἐξαιτίας. Ὁ πε-

ριπλανώμενος ἐπέδρασε λίαν εἰς τὰς ψυχὰς τῆς συγχρόνου νεότητος. Ἐξέχει δὲ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ σατυρικὸν εἶδος. Τοῦ εἶδους τούτου εἶνε ὁ *Ἐξόριστος* εἰς λόγον πεζὸν καὶ τὸ *Ποιητικὸν Χαρτοφυλάκιον* (1845).

Ἐκ τοῦ πολιτικοῦ δράματος ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ ἀτίθασσος *Ποιητής*, ἐν ᾧ μὲ τὸ πῦρ τῆς ἀφηρημένης ιδέας πλανώμενος πλανᾷ, ὡς ὅταν λέγῃ·

Καὶ δύο εἰσὶν ἥλιοι ἀγήρατοι τὸ κάλλος,

Ὁ εἷς ὁ αἰσθητὸς αὐτὸς τῶν ἐννοιῶν ὁ ἄλλος.

Τῆς αὐτῆς ιδέας εἶνε καὶ ὁ ἐλεύθερος ποιητὴς *φυλακισμένος* ἐκ τῆς ἐλληνικῆς πλάστιγγος τοῦ αὐτοῦ.

Καὶ τὸ *Παράγραμα* τῆς *Ἑλλάδος*, ἐνθα ὁ σατυρικὸς οὗτος ὑπὲρ τὸ δέον μμείται τὸν *Béranger*.

Τοῦ **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ** πλήν πολλῶν λυρικῶν διαπρέπει ἡ *παραμογή* καὶ ἡ *Φροσύνη* ἡ τελευταία πολὺ ἐπιτυχεστέρα, ἀμφότερα δραματικὰ ποιήματα.

Ἐπὶ πᾶσιν ἡ κωμωδία αὐτοῦ τοῦ *Κουτρούλη* ὁ γάμος.

Καὶ τοῦ **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ** ἡ *Μούσα* εἶνε πολιτικὴ, οἷος ὁ *Μείμπρος*, ὁ *Τοξότης* αὐτοῦ, νεοσσοὶ τῆς σατύρας τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ὁ *Ἀπατρίς*, καὶ πατριωτικὴ εἰς τὰ ποιήματα *Χίος δοῦλη* καὶ ὁ ἅγιος *Μητᾶς*· ἔχει συγκινητικὰς περιγραφὰς, πλήν ζητεῖται πολλαχοῦ ἡ κυριολεξία. Δόκιμα εἶνε μᾶλλον τὰ ἠρωϊκοκωμικὰ ἐπιγραφόμενα αὐτοῦ ἔργα, τὸ *Τίρι-λίρι* καὶ *Ἰώτας*, ἥτοι ὁ κόσμος ὅπως ἔτρεξε τρέχει καὶ θὰ τρέξῃ· ἔχουσι χάριν καὶ φυσικότητα εἰς τὸ εἶδός των.

Τοῦ **ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΑΡΑΣΟΥΣΣΑ** ἐξαιροῦνται ἡ *Λύρα* καὶ αἱ *ἔωθιραι Μελωδίαι*, πλήρεις γλυκείας μελαγχολίας πατριωτικῆς.

Ὁμοίως *Ἕγμος εἰς τὴν ἐλευθερίαν*, χαιρετισμὸς διαφυγῆς. Ἡ *παρτεχνία* τοῦ ἀνθρώπου περιγράφουσα τὰ νεώτερα τοῦ

ἀνθρώπου ἐφευρήματα μερικώτερον· ἀλλ' ἐπὶ θέματος ὅλως φιλοσοφικοῦ δὲν φιλοσοφεῖ ποιητικῶς. Ἡ *ἠνύμφη Ἠχώ* καὶ ὁ *Νάρκισσος* εἰδύλλιον χάρειν ὡς καὶ ἡ *Δάφνη* καὶ *Ῥόδον*, καὶ πολλὰ ἄλλα, λυρικὰ πάντα.

Τοῦ **ΙΩΑΝ. ΙΣΙΔ. ΣΚΥΔΑΙΣΗ** εἶνέ τινα ἐρωτικὰ, οἷοι οἱ ἐρωτικὲς *Ἡροῦς* καὶ *Λεάνδρου*, πολλὰ ἐπιτυχῆ καὶ ἡ εὐρεσις καλὴ, πλήν πλατύνεται πολλαχοῦ ἡ λέξις πλεονάζουσα καὶ χαλαροῦται, ὡς τό·

Φεύγει τὸ βέλος ὡς ῥοπή ἄνευ παλμοῦ ἢ κρότου.

καὶ εἰς τὰς *Στιγμὰς* αὐτοῦ τὰ ἐξῆς·

Ἡ μεγάλη ψυχὴ αὐτῆ, ἐξ ἧς μόσχος παραδείσου,
εἰς ἣν ποίησις ἐνβλύζει καὶ ἐνθουσιασμός πηγάζει,
εἰς ἣν πῦρ ἐγκυμονεῖται, εἰς ἣν φλόξ ἐπιπολάζει.

Ὁ *θάνατος* τοῦ *Σωκράτους* αὐτοῦ ἀποπνέει εὐσέβειαν, ἐνθα ἐμπλέκεται ὁ μῦθος τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ψυχῆς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ἀπὸ τοῦ 1750—1877.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνδρικώτερα πῶς καὶ ἀδροτέρα καθίσταται ἡ ποίησις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, τηρούσα ὅμως ἔτι τὸν αὐτὸν γενικὸν χαρακτῆρα.

Καὶ ἡ ἔμμετρος αὐτῆς γλῶσσα ἐπὶ μᾶλλον καλλύνεται καὶ πλείονα περιβάλλεται φυσικότητα καὶ ψυχολογικὴν ἀλήθειαν παρὰ τισιν εἰς τε τὰς περιγραφὰς καὶ τὸν διάλογον.

Τὸ ἰαμβικὸν τρίμετρον καὶ ἄλλα μέτρα ἀρχαῖα, τὸ δακτυλικόν, τὸ ἀναπαιστικόν καὶ λοιπὰ κατὰ τὸν τόνον ἤδη ἀπὸ τῆς παρελθούσης δεκαετηρίδος εἰς τὴν ζωὴν κληθέντα ὑπὸ τῆς ἀρχαιομαθοῦς Μούσης τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ, κυριολεκτικώτερα νῦν τὰς λέξεις καὶ ὁμαλώτερα ῥέουσιν, ὡς ἐν τῷ

ἐλέγῳ τοῦ Ἡλ. Τανταλίδου καὶ ἐν τῇ παραφράσει τῆς Α ῥαψωδίας τῆς Ὀδυσσεΐας ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ῥαγκαβῆ καὶ τῆς Α ῥαψωδίας τῆς Ἰλιάδος ὑπὸ τοῦ Ἡλία Τανταλίδου τὸ ἠρωϊκὸν ἐξάμετρον· καὶ εἰς τὸν διάλογον τῶν τραγωιδιῶν τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη τὸ ἰαμβικὸν τρίμετρον καὶ ἄλλα ἀρχαία μέτρα εἰς τὰ λυρικά αὐτῶν μέρη.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπιζῶσι καὶ οἱ τῆς πρώτης, ὧν ἀνεγράφησαν τὰ κυριώτερα, ἀναδεικνύονται δὲ καὶ νεώτεροι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΛΑΚΩΣΤΑΣ, Ἡπειρώτης· τούτου πάντα τὰ ἔργα εἶνε λυρικά καὶ διθυραμβικά. Παθητικὸς ποιητὴς ἔχει καὶ τὸ ἀρμόδιον μέτρον ἐν πολλοῖς, τὸ ἀναπαιστικὸν ὑπὸ διαφόρους μορφάς, καὶ ἰαμβικὸν δεκαπεντασύλλαβον. Ψάλλει τοὺς ἥρωας τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὸ *Χάρι τῆς Γραβιάς*, τὸ *Μεσολόγγιον*, τοὺς *Ἀρματωλοὺς καὶ Κλέπτας*, τὸ *στόμιον τῆς Πρεβείτης*, τὸ *Σπαθί* καὶ τὴν *Κορῶνα* καὶ εἰς τὸν *Μάρκον Βότζαρη*. Καὶ οὗτος λάτρις τῆς ἐλευθερίας μὲ ἀγιώτατον αἶσθημα, μὲ φαντασίαν ἰσχυρὰν μέχρις ὑπερβολῆς. Ἐπικρατεῖ πολλαχοῦ τῆς ποιήσεως αὐτοῦ μελαγχολία τις καὶ ἀπαρέσκεια τῶν παρόντων χρόνων. Ἐχει καὶ τινὰ εἰδυλλιακὰ καὶ ἄλλα ἄσματα εἰς τὴν χυδαίαν πολὺ ἐπιτυχῶς, ὧν τινὰ ἐγένοντο κοινὰ τοῦ λαοῦ ἄσματα.

ΠΑΙΑΣ ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ, Κωνσταντινουπόλιτης, λυρικὸς ὁμοίως ποιητὴς, οὗ ὁ πρὸς τὸν Θεὸν Ἕγμος ἀποπνέει εὐσέθειαν καὶ πίστιν βαθεῖαν. Ἡ *Κωνσταντινούπολις*, περιγραφὴ ἀκριβοῦς καὶ περιπαθῆς.

Τὸ ἄσμα τῆς *Νυκτός*, κοινὸν ἀπέβη καὶ προσφιλὲς ἄσμα τῶν ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι Ἑλλήνων. Τὸ *πάσχα*, ὁ *κόμβος*, εἰς τὸν *παρὰν μου*, τὸ *περιστεράκι*, τὸ *γατάκι* καὶ ἄλλα τινὰ ἀναμνησκουσιν ἀρχαία ἄσματα διὰ τὴν φυσικότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ὅμοίως καὶ τὰ *Βαχχικὰ* αὐτοῦ. Καὶ τῶν Ἰδιωτικῶν στιχοῦργημάτων πολλὰ λόγου ἄξια καὶ ἰδίᾳ Ἕγμος

τελευταῖος τῶν εἰς τὸν Μάϊον περιπαθέστατος, ἐν μέτρῳ ἀναπαιστικῷ διμέτρῳ καταληκτικῷ κατὰ τόνον.

ΔΗΜΗΤΡ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ, Ἀέσβιος, ὄν φύσις καὶ μελέτη ἀναδεικνύουσιν. Ἐκ τῶν πρώτων ἡ *Εἰκασία*, ποίημα ἐπικολυρικὸν εἶδος ἴδιον, τὸ μὲν διηγηματικὸν εἰς δεκαπεντασύλλαβον μέτρον, τὸ λυρικὸν εἰς ἀναπαιστικόν, τὸ ὅλον ἀρμονικὸν καὶ χαρακτηριστικόν. Τὰ λοιπὰ ἔργα αὐτοῦ πάντα τραγωΐαι, *Μαρία Δοξαπατρῆ*, ἧς ἡ ὑπόθεσις ἐθνικὴ ἐκ τοῦ Μεσαιῶνος καὶ σαϊζπηρίζουσα ἡ ποιητικὴ δράσις· αἱ *Κυφελίδαι*, ἐκ τῆς ἀρχαίας κλασικῆς ἐποχῆς ἡ ὑπόθεσις· τὸ λυρικὸν αὐτῶν μέρος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀρίωνος καὶ κατὰ τὰ μέτρα καὶ τὴν πτῆσιν ἀρχαϊκόν. Ἡ *Μερόπη* ὁμοίως ἀρχαΐζει καὶ πάντων ἐξέχει τὴν συμμετρίαν, τὴν ἠθοποιίαν καὶ τὸν διάλογον. Ἐν γένει τὸ ὄφος εἶνε γλαφυρὸν καὶ κυριολεκτικόν, ὥστε θαυμάζει τις τὴν πρόοδον τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ καὶ **ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ**, ἀδελφοί, *Χῖοι*, ἀμφότεροι πατριωτικῆς Μούσης. Τούτων ἐκ πολλῶν ἄλλων ἐγένοντο κοινὰ ἄσματα ὁ *Σκοπὸς* καὶ τὸ *ὄρφανό*, τὸ μὲν τοῦ πρώτου ὡς ἐμβατήριον τοῦ *φύλακος* τῆς πατρίδος, τὸ δὲ τοῦ δευτέρου στοργῆς καὶ ἀγάπης ἀπαύγασμα. Ἰδίᾳ ὁ Ἀχιλλεὺς κατέστη δημοφιλὴς ποιητὴς, οὐ πολλὰ τὰ ἄσματα.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΚΑΡΥΑΝΗΣ, Πελοποννήσιος. Τὰ κυριώτερα ἔργα αὐτοῦ εἶνε σατυρικὰ καὶ πολιτικὰ. Ἐχει καὶ δράματὰ τινὰ, τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἐξ ὧν διακρίνονται μάλιστα τὰ τέκτρα τοῦ *Δοξαπατρῆ*, ὁ *πολιτικὸς καθρέπτης*. Διέφορα εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Κρήτης ποιήματα. Τὰ δάκρυα τῆς *φυλακῆς*. Ἡ γλῶσσά του καθαρεύουσα, εἰς τινὰ δὲ ἄσματα καὶ τὰς κωμωδίας ἡ χυδαία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ, *Λευκάδιος*, ἔνθους ποιητὴς τοῦ Πίνδου καὶ Ὀλύμπου μᾶλα ῥωμαντικός. Ἐξείρονται τὰ *Μνημόσυνα*, ἡ *Κυρὰ Φροσύνη*, ἐν οἷς πολλὴ ἡ πλαστικὴ δύναμις

τοῦ φανταστικοῦ καὶ τοῦ πᾶθους, πάντα λυρικά καὶ πατριωτικά. Γλώσσα ἢ χυδαία ἐκφραστικωτάτη καὶ εὐηχος.

Πιστὸς τῆς γλώσσης τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων φοιδὸς εἶνε καὶ **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ ΤΕΡΤΣΕΤΗΣ**, *Ζακύνθιος*, πατριωτικῆς καὶ ἐρωτικῆς Μούσης καὶ οὗτος, οὐ ἐξάιρονται *Κόρινθα καὶ Πίνδαρος* καὶ οἱ γάμοι τοῦ *Μεγάλου Ἀλεξάνδρου*.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ, *Ἀθηναῖος*, σπουδαῖος πᾶν ἐν τοῖς σημερινοῖς ποιηταῖς. Ἐν πολλοῖς ᾄσμασιν ἀποπνέει θυμαλγίαν βαθείαν, οἷα τὸ *ἄλλοτε*, ἢ *Μουσική*, καὶ ὁ τελευταῖος *Ἑλληρ*. *Ὁ κόσμος φαίνεται μαῦρος*. Τὸ ὄνειρον φαίνεται λαμπρόν, ἀλλὰ τὸ λαμπρόν. Ἐξάιρονται μάλιστα αἱ κωμωδίαὶ αὐτοῦ καὶ *Φειδίας* καὶ *Περικλῆς*.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, *Κρής*, πολυστεφῆς ποιητῆς· ἐποίησε τραγωδίας, κωμωδίας καὶ ἐπικολυρικά λεγόμενα. Ἐξάιρεται αὐτοῦ ἡ *Κρητις*, ἥτοι ὁ *Λακκιώτης Δράκος* καὶ τῆς *Κρήτης* οἱ ὄρειοι εἰς ἐξέμετρον κατὰ τόνον, διαπρέπον μάλιστα εἰς περιγραφὰς πιστὰς ἠθῶν καὶ ἐθίμων. Ἄν καὶ δὲν ὑφούται εἰς γενικωτέραν τοῦ ἀνθρώπου ψυχολογίαν, ἔχει ἐνότητά.

Φίλιππος ὁ Μακεδών, τραγωδία, καὶ ἡ *Κατάρτις τῆς Μάνας*, ἢ μὲν εἰς καθαρεύουσαν ἀρχαιοπρεπῆς, περὶ τὴν ἠθοποιίαν ἐπιτυχῆς, ιδέαν δ' ἔχουσα τὴν πτώσιν τοῦ φαινομένου μεγαλείου· ἢ δὲ εἰς χυδαίαν γλώσσαν, ὑπόθεσιν ἔχουσα ἱστορικὴν ἐκ τοῦ βίου τῶν κλεπτῶν, παθητικὴ σφόδρα.

Ὁ Κατσαντώρης, ἐποποιία τῶν ἀρματωλῶν εἰς 24 ῥαψωδίας, ἐξεικονίζουσα τὴν ἐποχὴν τῶν ἀρματωλῶν καὶ περὶ τὴν ἠθοποιίαν ἐπιτυγχάνουσα ἱκανῶς· δὲν ἀμοιρεῖ δὲ καὶ ἐπεισοδίων καταλλήλων.

Ἐπιτυχεῖς εἶνε καὶ αἱ κωμωδίαὶ αὐτοῦ *Ὁ πλουτήσας Σκυτοτόμος*, *Ὁ Τοκογλύφος*, *Ψηφοθήρας* καὶ ἡ *Ἀπιστος*. Τὸ δὲ τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον τοῦ ἔτους τούτου εἶνε *Ἡ Μάνα* τοῦ

Γεμισάρου, εἰς γλώσσαν τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων, τραγικώτατος, οἷον *Μήδεια* νέα ὑπὸ εὐγενεστέρου ἐλατηρίου. Τὸ ἔργον εἶνε διηγηματικὸν εἰς ἕξ ᾄσματα λίαν συγκινητικόν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, λυρικός ποιητῆς ὑφόμενος πολλάκις εἰς φιλοσοφίαν τοῦ κόσμου· εἶνε πολὺ συμπάθεστος καὶ μελαγχολικώτατος, ἐνίοτε νομίζει τις ὅτι δρᾷται τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἐξεβλήθη ὁ ἀνθρώπος εἰς τὸν ἐνθάδε κόσμον καὶ κλαίει ὡς τις *Ἰώβ*. Ἡ εἰς τὸν *Ἥμιον* ᾠδὴ του εἶνε τοιαύτη θρηνώδης, ἣν μόλις φωτίζει ἀκτὶς ἐλπίδος εἰς τὸ τέλος·

Δὲν εἶνε θάνατος ἡ δύσις,
τίς οἶδεν ἂν ὡς ἡ πρῶτα δὲν θ' ἀνατείλωμεν ἐπίσης;

Ὅμοιος εἶνε καὶ ὁ *Φανὸς* τοῦ κοιμητηρίου καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ τὸ ᾄσμα εἰς παιδίον.

Χαρακτηρίζει δὲ πῶς αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς ἐξῆς·

Τέτοια εἶναι τ' ᾄσματά μου . . .
κόκκαλα ἀποθαμμένου
σήμαντρο ναοῦ κρυμμένου,
ποῦ τὸν οἶκτον προκαλεῖ.

Ἐξάιρονται ἰδίᾳ οἱ *Χαρακτήρες* καὶ ἡ *Ἀγορά*, ἐνθα κατοπτρίζονται τὰ τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ βίου μετὰ τινος πρωτοτυπίας.

ΣΠΥΡ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ἐκ *Πατρῶν*, λυρικός καὶ δραματικός, μελαγχολικός καὶ οὗτος, γλυκὺς πολλάκις, παρξένος, μεταρσιούμενος, πρωτότυπος ἐνιαχοῦ εἰς τὰς *Εἰκόνας* του καὶ ἄλλα ᾄσματα. Ἐκ τῶν τραγωδιῶν του διακρίνεται ἡ *Γαλάτεια*.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΕΡΕΗΣ δις βραβευθεὶς ἐν τῷ Βουτσιναιῶ διαγωνισμῷ: *Ἀρτίδας ἐν Γόρτυρι*, *Σαμφῶν* καὶ *Δαυδά*.

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ, *Σίφριος*, δις ἐπαινεθεὶς ἐν τῷ *Μήλω* τῆς *Ἐριδος* καὶ τῷ *Θησεῖ*.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ, *Κεφαλλην*, λυρικός ποιητῆς

τῆς δημώδους γλώσσης. Ἐκ τῶν εἰδυλλιακῶν αὐτοῦ ἔργων ἐξαίρεται ὁ *Ναύτης*.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΟΥ, *Σκυρία*. *Συλλογὴ ποιήσεων* δαπάνη Ἑλένης Γοσίτσα 1857.

ΣΑΠΦΩ ΛΕΟΝΤΙΑΣ, *Κυπρία*, πλὴν πολλῶν λυρικῶν ποιημάτων καὶ τὰ ἐν τῇ *Κορασιακῇ Χρηστομαθείᾳ* αὐτῆς καλὰ ἄσμάτια.

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ, *Θραξ*, καὶ οὗτος λυρικός τῶν νεωτέρων ἡ γλῶσσα καθαρεύουσα καὶ ἐναρμόνιος· ἐκ τῶν ἔργων του ἀναγράφεται ὁ *Κόδρος*, διηγηματικόν.

Πλὴν τούτων ἀναγράφονται καὶ ἄλλων ποιήματά τινα μνείας ἄξια ἐν τῇ συνόψει ταύτῃ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ· ὁ *Κλειτίας*, *Σωκράτης* καὶ *Ἀριστοφάνης*.

Ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ συνείδησις κωμωδία εἰς πράξεις 3.

Δ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ.

Ἡ καταστροφή τῶν *Ψαρρῶν*, δράμα **Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ**.

Βερθόλδος σειρά πολιτικῶν κωμωδιῶν **Α. ΦΑΤΣΕΑ**.

Λουκρητία ἡ καλλίτερος θάνατος ἢ μετ' ἀτιμίας ζωή· τραγωδία **Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ**, οὗ μεταξύ ἄλλων ἔργων ἐπαινεῖται καὶ ἡ παράφρασις τοῦ *Οἰδίππου* τυράννου καὶ τελευταῖον ὁ *Σωτήρ*, ἐπικόν εἰς 12 ῥαψωδίας.

Ἀγαθόπουλος καὶ *Ἀρχοντοχωριάτης*, κωμωδία **Π. ΣΟΥΤΣΑ**.

Κοριολάρος ἔμμετρος τραγωδία εἰς πέντε πράξεις **Ι. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ**.

Ἡ *Ἠρώς Κρήτη* καὶ ὁ ἀγὼν τῶν *Ἑλλήνων*, λυρικόν ὑπὸ **ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΚΑΛΛΘΑΚΗ** (1877).

Παραλειπομένων ἄλλων περατοῦται ἡ ἐκθεσις αὕτη διὰ τῶν λυρικῶν ποιημάτων, *ἐλεγείων*, *Πινδαρικῶν ᾠδῶν* καὶ λοιπῶν τοῦ **ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ**, *Θεσσαλοῦ*, τῶν ἐν τοῖς *Παρέργοις*

αὐτοῦ. Οὗτος μετασχὼν νέος καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ εἶτα τοῦ πνευματικοῦ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διατελῶν ἄριστος ἡγήτωρ ἐποίησε πολλὰ δόκιμα, οἷονεὶ ἀνέκδοτα κειμήλια τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος.

III

Ἰδίως φιλολογικά.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850. Ἐν συνόλῳ 409 περίπου).

Ἐντὺθα κατατάσσονται πλὴν τῶν κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν πολλῶν καὶ ἄξιων λόγου ἐκδόσεων τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, πένυ γνωστῶν, ἡδὴ πρὸ τῆς ἐθνεγερσίας ἀρξαμένων καὶ δὴ καὶ διὰ τῶν Προλεγομένων των τὰ μάλιστα ἐπιδρασαῶν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς αὐτοσυνειδήσεως τοῦ ἔθνους, ἅπαντα τὰ κυριώτερα ἔργα κατ' εἶδος, ὅσα ἅμα τῇ ἐλευθερίᾳ ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε ὑπὸ Ἑλλήνων ἰδίως φιλολογικά, ἦτοι περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν σπουδὴν αὐτῆς.

Α' Γραμματικά

Ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα ἐγράφησαν τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων γλωσσῶν πολλαί, τῆς Γαλλικῆς, τῆς Ἀγγλικῆς, τῆς Γερμανικῆς, τῆς Σλαβωνικῆς, τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ τῆς Λατινικῆς.

Τούτων ἐξέχουσι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην αἱ ἐξῆς·

Ἡ *Γραμματικὴ* τοῦ **Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ**, ἦτοι τὸ τυπικόν, συντεταγμένον κατὰ τὸ νεώτερον σύστημα, πολλὰκις ἀνατυπωθεῖσα.

Ἡ Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τὸ τυπικὸν καὶ τὸ συντακτικόν, ὑπὸ **Κ. ΚΟΥΜΑ** (1833).

Γραμματικὴ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Ν. ΒΑΜΒΑ**.

Ὁμοίως ὑπὸ **ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ**.

Τὰ συντακτικὰ, ἡ εἰσαγωγή εἰς τὴν ἑλληνικὴν σύνταξιν, ἡ πρώτη περίοδος καὶ τὸ μικρὸν συντακτικόν ὑπὸ **ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΔΕΣΠΗΟΥ**, μετ' ἀκριβείας καὶ πολυμαθείας κατὰ τὰ γερμανικὰ, δι' ὧν χειραγωγεῖται ὁ σπουδαστὴς εἰς τὴν βαθεῖαν καὶ ἀκριβῆ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων κατανόησιν.

Λατινικὴ γραμματικὴ καὶ μαθήματα τῆς Λατινικῆς ὑπὸ **ΕΝΡΙΚΟΥ ΟΥΛΕΡΙΧΟΥ**.

Γραμματικὴ τῆς Λατινικῆς γλώσσης Μαδριγίου ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ **ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΧΗ**.

Γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς Νοέλ καὶ Σαψάλου, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰκοστῆς ἐνάτης ἐκδόσεως ὑπὸ **Γ. ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ** (1837).

Γραμματικὴ τῆς Γαλλικῆς, ὑπὸ **ΣΑΜΟΥΡΚΑΣΗ** (1844).

Γραμματικὴ τῆς Ἰταλικῆς ὑπὸ **ΣΠ. ΒΛΑΝΤΗ** (1839).

Ὁμοίως ὑπὸ **Μ. Π. ΠΕΡΙΔΟΥ** Κρητός (1848).

Γραμματικὴ τῆς Ἀγγλικῆς, ἐπιτομὴ, ὑπὸ **Ι. Α.** ἐν Μελίτη καὶ ἄλλη **Α. Σ. ΥΟΡΚ**.

Γραμματικὴ τῆς Γερμανικῆς ὑπὸ ἀνωνόμου ἐν Τεργέστη **ΦΙΛΗΠΠΟΥ ΒΟΥΤΜΑΝΝΟΥ** ἑλληνικὴ Γραμματικὴ ὑπὸ **ΣΤΕΦ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ** μεταφρασθεῖσα, ἐκδιδομένη τὸ τρίτον ἐν Κερκύρᾳ (1842).

Δοκίμιον περὶ τῆς πλησιεστάτης συγγενείας τῆς Σλαβωνορῶσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

Β' Λεξικά ἑλληνικά καὶ ἄλλων γλωσσῶν.

Λεξικὸν τῆς ἀρχαίας κατὰ τὸ ἑλληνογερμανικὸν τοῦ Ρεϊμέρου μετὰ πραγματείας περὶ προσφθίας (Σπιτσνέρου) ὑπὸ **Κ. ΚΟΥΜΑ** δίτομον.

Τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης Λεξικὸν τρίτομον, τὸ πρῶτον ὑπὸ **ΑΝΘΙΜΟΥ ΓΑΖΗ**, τὸ δεύτερον ἐν Ἀθήναις 1835 μετ' ἐπεξεργασίας.

Ἐπιτομὴ Λεξικοῦ τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς εἰς τὴν σημερινὴν ὑπὸ **Γ. ΨΥΛΛΑ**, Ἀθηναίου (1837).

Λεξικὸν ἐπιτομον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ** 1839, ἐν Ἀθήναις.

Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ**.

Λεξικὸν γαλλοελληνικὸν ὑπὸ **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ**, **ΣΑΜΟΥΡΚΑΣΗ** καὶ **Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ**.

Λεξικὸν γαλλικὸν ἑλληνικὸν μέγα ὑπὸ **Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ**.

Λεξικὸν γαλλικὸν ἑλληνικὸν ἐπιτομον ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Λεξικὸν λατινοελληνικὸν ὑπὸ **ΕΝΡΙΚΟΥ ΟΥΛΕΡΙΧΟΥ**.

Λεξικὸν τῆς Ἀγγλικῆς καὶ ἀπλοελληνικῆς ὑπὸ **ΛΑΟΥΝΔΣ** ἐν Κερκύρᾳ.

Λεξικὸν ἐβραϊκὸν ρεοελληνικὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Παρκλείπονται ἄλλα τῆς Ἰταλικῆς, τῆς Ἀραβικῆς, Περσικῆς καὶ Τουρκικῆς.

Γ'. Ἐκδόσεις διάφοροι καὶ παραφράσεις.

Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης καὶ Αἰσχύλος παραφρασθέντες καὶ μετὰ σημειώσεων ὑπὸ **ΝΕΟΦ. ΔΟΥΚΑ**.

Λόγοι τινὲς διὰ τὸ κεντρικὸν σχολεῖον τῆς Αἰγίνης, **ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΤΟΞΑΡΙΣ** ἢ περὶ φιλικῆς.

Ἐκάβη Εὐριπίδου παραφρασμένη ὑπὸ **Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ**.

Λουκιανοῦ τινὰ ὑπὸ **Κ. ΒΑΡΔΑΛΑΧΟΥ**.

Ὁ στρατηγικὸς τοῦ Ὀνησιόδρου ὑπὸ **Α. ΣΚΑΛΙΣΤΗΡΗ**.

Τεμάχια ὧδης τῆς Σαπφύς παραφρασμένα εἰς στίχους τῆς νέας ἑλληνικῆς ὑπὸ **Δ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥ**.

Ἡρόδοτος καὶ Ξενοφῶντος Κύρου ἀνάβασις ὑπὸ **ΑΛ. ΝΕΓΡΗ** ἐν Ἐδιμβούργῳ.

Σοφοκλέους ὁ Φιλοκτήτης καὶ Εὐριπίδου Μήδεια μετὰ σχολίων ἑλληνικῶν καὶ γραφῶν διαφόρων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ (1838).

Ἡρόδου Ἱστορίαι παραφρασμένοι ὑπὸ **ΡΑΔΙΝΟΥ**.

Χαρακτῆρες Θεοφράστου ὑπὸ **Μ. ΡΟΥΚΟΥΝΑΚΗ** κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κοραῆ μετὰ παραφράσεως.

Ἰσοκράτους παρηνυρικὸς εἰς νεοελληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ **ΠΑΝ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ**.

Ὁ Ἀρεοπαγητικὸς παραφρασθεὶς ὑπὸ **Α. ΠΕΡΔΙΚΟΥ**.

Χαρίτωνος Ἀφροδισέως μετάφρασις εἰς τὸ ἀπλοῦν ὑπὸ **Μ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ**.

Ἀριστοφάνους Νεφέλαι κατὰ τὴν νεωτάτην ἔκδοσιν τοῦ Ερμάννου ὑπὸ **Ι. ΒΕΝΘΥΛΟΥ**.

Ἀριστοτέλους ποιητικὴ κατὰ τὴν ἐν Βερολίνῳ τυπωθεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ Ε. Βεγκέρου, ἐπιμελεῖται **ΒΕΝΘΥΛΟΥ**.

Σχόλια εἰς Ὅμηρον ἀρχαῖα καὶ εἰς Πίνδαρον ἐκδιδόντος **Γ. ΚΑΡΠΟΛΑ**.

Παράφρασις Ἐπικτήτου.

Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα σχολιασθέντα πρωτοτύπως ὑπὸ **Ι. ΛΑΖΑΡΙΑΔΟΥ**.

Σημειώσεις εἰς τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ Ὀλυμπιακοὺς τοῦ Δημοσθένους ὑπὸ **Ν. ΒΑΜΒΑ**.

Δημοσθένους Φιλιππικοὶ ἐκδιδόντος **Κ. ΠΡΟΚΛΕΟΥΣ ΒΑΣΙΛΑΔΟΥ** μετὰ σχολίων καὶ κριτικῆς τῶν γραφῶν.

Λοκρικῆς ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς διαφώτισις ὑπὸ **Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΟΥ**.

Λυκούργον κατὰ Λεωκράτου ὑπὸ **ΚΟΡΑΗ** ἀνατύπωσις. Περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς Εἰ, ὑπὸ **Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ**.

Α' διδακτικὰ ἐγχειρίδια πρὸς χρῆσιν τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς μέσης παιδείσεως.

Τούτων πολλὰ συνετάχθησαν πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀπὸ τοῦ 1830 καὶ πολλάκις ἀνετυπώθησαν. Ἐξ αὐτῶν ἀναγράφονται ὀλίγα τὰ ἐξῆς.

Θέλητρον ἦτοι εὐχάριστος μέθοδος τοῦ παραδίδειν τὰ στοιχεῖα ἐν Μελίτῃ.

Παιδαγωγία ἦτοι πρῶτα μαθήματα ὑπὸ **Ν. ΔΟΥΚΑ**.

Δοκίμιον ἐπιστολικῶν κατόρων εἰς χρῆσιν τῶν πρωτοπέτρων ὑπὸ **ΑΒΡΑΜΙΟΥ ΟΜΗΡΟΛΟΥ** τοῦ ἐκ Καππαδοκίας ἐν Σμύρνῃ.

Χρηστομάθεια ἑλληνικὴ πεντάτομος ὑπὸ **Θ. ΦΑΡΜΑΚΙΑΔΟΥ**.

Ἐγκυκλοπαιδεία ὑπὸ **ΜΑΡ. ΡΩΤΑ**.

Χρηστομάθεια ἑλληνικὴ ὑπὸ **ΑΛΕΞ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ** καὶ **Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ** 1844 ἐν Ἀθήναις.

Ἐγκυκλοπαιδεία τῶν κορασίων ὑπὸ **ΦΩΤΗΛΑ**.

Ἐγχειρίδιον ἀρχαιολογίας ὑπὸ **Α. ΡΟΣΣΙΟΥ** 1843 ἐν Ἀθήναις.

Antiquités helléniques ὑπὸ **Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ**.

Ῥητορικὴ **Ν. ΒΑΜΒΑ**.

Περὶ ποιήσεως πραγματεία **ΣΕΡΟΥΙΟΥ** γυμνασιάρχου.

Ὁρθογραφικὰ τοῦ αὐτοῦ.

Περὶ ἐρμηνείας **Ι. ΒΕΝΘΥΛΟΥ**.

Ἐπιτομὴ ἑλληνικῆς μυθολογίας ὑπὸ **Κ. ΚΟΝΤΟΓΟΝΗ** διὰ τὰ σχολεῖα.

Ἑλληνικὴ γραμματολογία διὰ τὰ σχολεῖα ὑπὸ Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ.

Συλλογὴ Λατινικῶν θεμάτων ὑπὸ ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ.

Σαλονστιῶν Κατιλιναϊκὰ ἐξελληνισθέντα ὑπὸ Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΩΡΗ.

Φιλολογικῶν παρέργων Φιλητᾶ, Ἰλίου Πέρσις ἤτοι Οὐίργιλιου Αἰνεΐδος τὸ β' βιβλίον ἑλληνικοῖς ἠρωϊκοῖς ἐξαμέτροις ὁμοῦ τι ἰσαρρίθμοις τοῖς Ῥωμαίοις.

Κικέρωνος Λόγοι ἐκδιδόντος ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ.

Κικέρωνος ὁ Μαρκελλίου ὑπὸ ΖΕΝΕΥΡΑΚΗ.

Τῶν ἐλεγειοποιῶν Τιβούλου καὶ Κατούλου τὰ ἐκλεκτότερα κατὰ τὴν ἔκδοσιν Λαχμάνου μετὰ ἐμμέτρου ἑλληνικῆς μεταφράσεως Μορέλλου, Σκαλιγέρου, Χριστιανοῦ, Βουλγαίου καὶ Φιλίππου Ἰωάννου πρὸς χρῆσιν τῶν φοιτητῶν ὑπὸ Εἴθ.

ΚΑΣΤΟΡΧΗ.

Κικέρωνος περὶ πολιτείας ἐκ τοῦ λατινικοῦ ὑπὸ Α. ΣΤ.

Ποῦ σπεύδει ἡ τέχνη τῶν Ἑλλήνων τὴν σήμερον ὑπὸ ΣΤ. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ.

Διδασκαλία περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σπουδαίου ὑπὸ Fichte ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ ΔΡ. ΜΑΝΣΟΛΑ.

Ἰνδικαὶ μεταφράσεις ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΟΥ Ἀθηναίου.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1850—1877, ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 533.)

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην φαίνεται εὐρυνόμενος ὁ κύκλος τῶν εἰδῶν καὶ κατὰ ποιὸν τυγχάνουσι τὰ πολλὰ ὑπέρτερα τῶν τῆς προτέρας. Ἡ σπουδὴ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ἐρμηνευτικῶς καὶ γλωσσολογικῶς καὶ ἀρχαιολογικῶς φαίνεται ἐμβριθεστερά.

Α' Γραμματικά καὶ Λεξικά καὶ Χρηστομάθειαι καὶ ἄλλα διδακτικὰ ἐγχειρίδια.

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ ὑπὸ Ηλ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ.

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ φιλοπονηθεῖσα ἐκ τῶν τελειότερων καὶ ἀσφαλεστέρων πηγῶν κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἀοιδίου Γ. Γενναδίου ὑπὸ Χ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ.

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ συνταχθεῖσα ὑπὸ Γ. ΠΑΠΑΣΕΛΩΤΟΥ (1856).

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ ἐπὶ τῇ βύσει τῆς νεωτέρας γλωσσολογικῆς ἐπιστήμης ὑπὸ ΔΗΜ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ (1868).

Τὸ τυπικὸν τοῦ αὐτοῦ.

Συντακτικὸν μικρὸν.

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ, τὸ τυπικόν, ὑπὸ Α. ΚΩΤΣΑΚΗ (1877).

Στοιχεῖα Μετρικῆς ὑπὸ Ι. ΒΕΝΟΥΛΟΥ.

Συντακτικὸν Κρυγέρου τὸ μικρὸν μεταφρασθὲν ἐλευθέρως ὑπὸ Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ, 1857 ἐν Ἀθήναις.

Κρυγέρου περὶ τῶν διαλέκτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἰδίως τῆς ἐπικῆς καὶ ἰωνικῆς Μέρος Α' ἔτυμολογικὸν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ ΛΘ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ.

Συντακτικὸν μικρὸν Κ. ΑΣΩΠΙΟΥ πολλάκις ἀνατυπωθὲν.

Ἀνώμαλα καὶ ἑλληνικὰ ῥήματα πεζῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐν οἷς προσετέθησαν καὶ αἱ αὐτῶν ἔτυμολογίαι, ὑπὸ ΛΘ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ (1877) ἔκδοσις πέμπτη ὅλως μετερῶθυμισμένη.

Γραμματικὴ ἑλληνικὴ, τὸ τυπικόν, τοῦ αὐτοῦ.

Χρηστομάθεια ἑλληνικὴ τρίτομος μετὰ σημειώσεων καὶ λεξιλογίων τῶν κυρίων ὀνομάτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Λατινοελληνικὸν Λεξικὸν Οὐλερίχου ἐπικυρωθὲν ὑπὸ ΣΤ. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ.

Λεξικὸν λατινο-ελληνικὸν ἐπίτομον ὑπὸ **ΧΑΡΙΣΗ ΠΟΥΛΙΟΥ**.

Γραμματικὴ λατινικὴ **ΔΗΜ. ΣΕΜΙΤΕΛΛΟΥ** πολλάκις ἄχρι τοῦδε ἀνατυπωθεῖσα.

Θεματογραφία ἑλληνικὴ ὑπὸ **Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ** (1858).

Γραμματικὴ Ὀμηρικὴ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τοῦ Freund ὑπὸ **Δ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ**.

Λεξικὸν Ὀμηρικὸν Σείλερ ἐκ τῆς ἑκτῆς γερμανικῆς ἐκδόσεως μετὰ προσθηκῶν ὑπὸ **ΙΩΑΝ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ** (1874).

Ὀμηρικῆς διαλέκτου σύντομος πραγματεία ὑπὸ **Θ. ΒΟΥΚΙΔΟΥ**.

Διδακτικὴ Γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ**, ἡπειρώτου.

Γραμματικὴ γαλλικὴ ὑπὸ **Ι. ΚΑΡΑΣΟΥΣΣΑ** 1875 Ἀθήναι.

Ἐγκυκλοπαιδεία γαλλικὴ ὑπὸ **Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ**.

Λεξικὸν γαλλο-ελληνικὸν κατὰ **Bescherel** καὶ **Poitevin** **Μ. Γ. ΣΧΙΝΑ** καὶ **Ι. Ν. ΛΕΒΛΑΔΕΩΣ** 1869.

Λεξικὸν ἑλληνικὸν καὶ ἰταλικὸν ὑπὸ **Μ. Π. ΠΕΡΙΔΟΥ** τοῦ Κρητός, 1854 ἐν Ἐρμουπόλει.

Γραμματικὴ καὶ Χρηστομάθεια τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης.

Ἀγγλικὴ Γραμματικὴ ὑπὸ **Σ. Ι. ΚΑΣΙΜΑΤΗ** 1855 ἐν Ἐρμουπόλει.

Χρηστομάθεια τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ 1856.

Λεξικὸν ἑλληνοαγγλικὸν καὶ ἀγγλοελληνικὸν ὑπὸ **ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ** (τὸ τελειότερον) ἐν Σμύρνῃ, 1871.

Στοιχεῖα ἑβραϊκῆς Γραμματικῆς ὑπὸ **Θ. ΒΙΜΠΟΥ**, καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας, νῦν δὲ ἐπισκόπου Κυουρίας καὶ Μαντινείας (1866).

Γραμματικὴ τῆς ἰταλικῆς γλώσσης ὑπὸ **ΣΩΤ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ** 1856 ἐν Ἀθήναις.

Λεξικὸν ἑλληνοτουρκικὸν συνταχθέν ὑπὸ **Α. Θ. ΦΑΡΑΥ**, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1862.

Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη ὑπὸ **Κ. ΣΑΘΑ** τόμοι τέσσαρες ὀγκώδεις (1874).

Γαλλικὴ Γραμματικὴ **Boitevin** πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1868.

Λεξικὸν ἰταλοελληνικὸν ἐπίτομον ὑπὸ **Κ. ΒΑΡΒΑΤΗ** εἰς τόμους δύο 1861.

Γραμματικὴ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσης ὅπως κατὰ τὸ νεώτερον σύστημα μετὰ γυμνασμάτων ὑπὸ **Γ. ΓΕΡΑΚΗ**, πρώην γυμνασιάρχου, γ' ἐκδοσις βελτιωμένη 1876.

* Ἐκδόσεις, ἐρμηνευτικὰ, ἀρχαιολογικὰ κλπ.

Δημοσθένους ὁ περὶ στεφάνου ὑπὸ **Γ. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ** μετὰ σχολίων καὶ εἰσαγωγῆς, ἐν Ἀθήναις 1857.

Τῶν παρὰ **Ξενοφῶντι** διορθωτέων Μέρος Α' ὑπὸ **Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ**.

Τῶν παρὰ **Ξενοφῶντι** διορθωτέων Μέρος Β' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ. *Εὐριπίδου Ἰππόλυτος* μετὰ σημειώσεων ὑπὸ **Ν. ΖΕΝΕΥΡΑΚΗ**.

Δικηγόρου πάρεργα, ἤτοι διορθώσεις τοῦ κειμένου τραγωδιῶν τινῶν τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ **Γ. ΒΕΛΛΙΟΥ**.

Ἀριστοτέλους περὶ ζῶων ὑπὸ **Ν. Σ. ΠΙΚΟΛΟΥ**.

Οὐαλερίου Κατούλου ἡ περὶ τοῦ πλοκάμου τῆς Βεργίτης ἐλεγεία ἠρωελεγείαις ἑλληνικοῖς ἐκπεφρασθεῖσα μετὰ σημειώσεων ὑπὸ **Χ. ΦΙΑΝΤΑ**.

Πλουτάρχου Ἀριστείδης καὶ Θεμιστοκλῆς κατὰ τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις ὑπὸ **Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**.

Πλατωνικοὶ Διάλογοι ἐκδιδόμενοι κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ **Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ**, καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, *Γοργίας* ἐν Ἀθήναις 1871.

Πρωταγόρας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ (1877).

Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης ἔτος πρῶτον. Σοφοκλέους *Οιδίππου τῆρανος* μεθερμηνευθεὶς εἰς τὴν καθομιλουμένην πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ μετὰ σημειώσεων ὑπὸ **Δ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ** καὶ **Χ. ΓΡΗΓΟΡΑ** ἐν Κωνσταντινουπόλει 1868. *Φιλοκλήτης καὶ Τραχίνιαι, Ἀντιγόνη, Ἡλέκτρα, Αἴας μαστιγοφόρος.*

Λόγοι Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον καὶ Φίλιππον μετὰ σημειώσεων φιλολογικῶν καὶ ἀναλύσεως κλπ. ὑπὸ **Δ. ΣΠΑΝΙΑ**, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1871.

Βίος τοῦ Ἰσοκράτους καὶ ὀλίγα περὶ ῥητορικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν του ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Τὰ ἀπόρρητα τοῦ Ἰσοκράτους ἢ περὶ λόγων ἐσχηματισμένων ὑπὸ **Α. ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ**, γυμνασιάρχου ἐν Ἀθήναις, 1871.

Ἀμμωνίου περὶ ὁμοίων καὶ διαφορῶν λέξεων μετὰ προσθήκης λέξεων καὶ σημειώσεων ὑπὸ **ΖΩΣΙΜΑ ΒΕΦΙΓΜΕΝΙΔΟΥ** 1874.

Ἐγχειρίδιον ἑλληνικῆς γραμματικῆς Β. Κοππίου, μεταφρασθὲν καὶ πλουτισθὲν κατὰ τὰ νεώτατα γερμανικὰ συγγράμματα ὑπὸ **ΕΜΜ. ΓΑΛΑΝΗ**.

Μυλλέρου ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Α. ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ** εἰς τόμους δύο (μετ' ἐπιμελείας) 1868.

Ἑλληνικῆς φιλολογίας **Ι. Δοναλδῶνος** μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ **Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ**, ἐν Λονδίῳ 1871 (μετὰ προσθηκῶν πολλῶν καὶ ἀξίων λόγου).

Σχόλια εἰς δημηγορίας τοῦ Θουκυδίδου ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **ΓΡ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ**.

Symbolae criticae in Strabonem vel censura Cobetii ementationum in Strabonem scripsit **GR. BERNARDAKIS** (1877).

Specimen emendationum in Longinum, Apsinem, Menandrum, Aristidem aliosque artium scriptores scripsit **St. KUMANOUDIS**.

Φιλολογικὰ πάρεργα **ΦΙΛΙΠ. ΙΩΑΝΝΟΥ**, ἐν οἷς λόγος περὶ

καὶ ἕμμετρος ἀρχαῖος μάλα δόκιμος (1865 καὶ ἀνατυπωθέντα μετὰ προσθήκης τῶ 1874).

Ξενοφῶντος ἑλληνικὰ μετὰ σημειώσεων χάριν τῶν μαθητῶν ὑπὸ **Π. Α. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**.

Πραγματεία περὶ ἐπικοῦ μέτρου καὶ ἐπικῆς διαλέκτου ὑπὸ **ΕΜΜ. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**.

Ὁ κατ' Ὀμηρον οἰκιακὸς βίος, ὑπὸ **ΚΑ. Α. ΡΑΓΚΑΒΗ**.

Τὸ ὀμηρικὸν ζήτημα, ἦτοι ἱστορία τῶν ἐπῶν τοῦ Ὀμήρου ὑπὸ **ΑΓΓ. ΒΑΛΑΧΟΥ**.

Ἱστορία τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν ὑπὸ **Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ**.

Νύξεις περὶ τοῦ ὀμηρικοῦ ζητήματος, ὑπὸ **ΘΕΡΙΑΝΟΥ**.

Ὀμήρου βίος καὶ ποιήματα, πραγματεία ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ ὑπὸ **Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ**.

Ὀμηρικὴ Θεολογία ἦτοι ἡ τῶν Ἑλλήνων μυθολογία καὶ λατρεία τοῦ θεοῦ κατ' Ὀμηρον, ὑπὸ **Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ**, Μακεδόνας 1876.

Περὶ τῆς ἐλεγείας ἢ ἐλεγειακῆς ποιήσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὑπὸ **ΔΗΜ. ΜΑΥΡΟΦΥΛΟΥ** (1861).

Ἰλιάδος Παρῳδιαὶ μετὰ σχολίων **Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ**.

Δημοσθένους οἱ Φιλιππικοὶ μετὰ σημειώσεων καὶ παραφράσεως ὑπὸ **ΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣ** (1875),

Ὀιδιὰ Κοίντου Ὀρατίου Φλῆκκου σχολιασθεῖσαι κατὰ τὰς ἀρίστας ἐκδόσεις ὑπὸ **Π. Ν. Π.**

Goint. Horatii Flacci carmina selecta, μετὰ σχολίων καὶ μεταφράσεως ὑπὸ **Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ** 1875.

Οὐργιλίου Αἰρειὰς εἰς ἑξαμέτρους κατὰ τόνον ὑπὸ **ΙΑΚ. ΡΙΖΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ**.

C. Iulii Caesaris commentarii de bello civili, ἐκδοθέντα, ἐξελληνισθέντα καὶ πλουτισθέντα ὑπὸ **Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἐπιγραφαὶ ἑλληνικαὶ ἀνέκδοτοι ὑπὸ **Π. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ**.

Ἀήλωσις περὶ δύο ἐπιγραφῶν ὑπὸ **ΣΤ. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ**.

Ἀττικῆς ἐπιγραφῆ ἐπιτύμβιοι ὑπὸ **ΣΤ. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ** ἐπιμελέστατον ἔργον.

ΑΝΔΡ. ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ Φιλολογικὰ (Ἰταλιστί).

Περὶ Ζαυόλξιδος ὑπὸ **ΑΘ. ΡΟΥΣΟΠΟΥΔΟΥ**.

Περὶ ἀρχαίας Ἀθηναῖς ὑπὸ **Θ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ** (1853).

Περὶ Διοσχόλου, βίος καὶ χαρακτηρισμὸς γερμανιστί, ἐναίσιμος διατριβὴ **ΠΕΡΒΑΝΟΥΔΟΥ**.

Περὶ τῶν πολιτικῶν τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ Κόππου ἐξελληνισθέντα μετὰ προσθηκῶν ὑπὸ **Α. ΣΠΑΘΑΚΗ**.

Ἑλληνικῆς γραμματολογίας Σύνοψις ὑπὸ **Κ. ΕΥΣΤΑΘΟΠΟΥΔΟΥ** ἐν Σμύρνῃ.

Ἐκλογή μνημείων τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Δ. ΜΑΥΡΟΦΥΔΟΥ**.

Πολιτικὴ μελέτη ἐπὶ τοῦ Προμηθέους δεσμώτου ὑπὸ **Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ**.

Δοκίμιον ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Δ. ΜΑΥΡΟΦΥΔΟΥ** βραβευθέν, (1872).

Προμηθεὺς δεσμώτης παραφρασθεὶς εἰς μέτρα ἀρχαία κατὰ τόνον καὶ ἀναλυόμενος (ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Σμύρνῃς Ὀμήρῳ 1874) ὑπὸ **Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΔΟΥ**.

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας μετὰ πινάκων ὑπὸ **Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ**.

Über das Lacedaemonisches Heerwesen ὑπὸ **ΜΗΤΡΟΠΟΥΔΟΥ**.

Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων ἑλλήνων ὑπὸ **Ν. ΠΟΛΙΤΟΥ**.

Μεταφράσεις ἑλληνικῶν δραμάτων ὑπὸ **Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ**.

Σοφοκλέους Ἀρτιγόρη, Ἀριστοφάνους Νεφέλαι, Εἰρήνη, Ὀρνίθες μετὰ πραγματείας περὶ μετρικῆς τῶν ἀρχαίων (1860).

Ἰνδικῆς φιλολογίας διάφοροι μεταφράσεις **ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΟΥ** Ἀθηναίου.

Νεοελληνικὴ Φιλολογία, βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων (ἀπὸ 1453—1821) ὑπὸ **ΚΩΝ. Ν. ΣΑΘΑ**. 1868. Καὶ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, παράρτημα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῶν νήσων Κερκύρας, Λευκάδος, Ἰθάκης, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Κυθήρων περιγραφέντων ὑπὸ **ΑΧΙΑ. ΠΟΣΤΟΛΑΚΑ** νομισματογνώμονος τοῦ ἐθνικοῦ νομισματικοῦ Μουσείου (1868).

Περιγητικῆς Ἀθηῶν, ἦτοι περιγραφή τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρχαιοτήτων, ἐρασιθεῖσα ἐκ πολλῶν, ἰδίως δὲ τοῦ Οὐ. Σμιθίου ὑπὸ **Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ** (1868).

Ἡ παρ' Ὀμήρῳ Παλλὰς Ἀθήνη ἐναίσιμος διατριβὴ ὑπὸ **ΒΡΑΝΟΥ ΒΩΖΑΝΝΟΥ**.

Διδακτικὰ βιβλία καὶ διάφορα ἀναγνώσματα πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐφάνησαν πολλὰ καὶ σκοπιμώτερα πολὺ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, μάλιστα τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα, λαβόντα διάδοσιν γενικὴν, οἷος ὁ Γεροστάθης καὶ ὁ Χριστόφορος τοῦ **Α. ΜΕΛΛ**.

IV

Ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικά.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850, ἐν συνόλῳ 170 περίπου.)

Τὰ ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικά περιορίζονται εἰς ἐγχειρίδια πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιτυχῆ ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ τοιούτων μετενηνεγμένα, πρὸς δὲ εἰς ὅλι-

γας τινὰς μονογραφίας καὶ τοπογραφίας πρωτοτύπους καὶ τὰ διάφορα λογογραφικὰ ἀπομνημονεύματα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν προπαρασκευῶν. Ὡς ἔργον ἱστορικὸν αὐτοτελές καὶ μετ' ἐπιμελείας διὰ μακροῦ χρόνου συντεταγμένον ἀναγράφεται ἡ πεντάτομος Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μετὰ τοῦ ἐπιλόγου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ὑπὸ τοῦ **ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**, οὗτινος φέρονται καὶ διάφορα ἱστορικὰ ἐγχειρίδια διὰ τὴν μέσσην παιδείυσιν. Ἀναγράφονται δὲ καὶ αἱ *Bucaninai* μελέται **Σ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ** καὶ αἱ ἐπιμελείς τοῦ **ΚΩΝ. ΣΑΘΑ** ἐργασίαι, ὡς προτότυποι εἰς τὸ εἶδός των. Τῆς καθολικῆς ἱστορίας ἐξ ἐλευθέρας μεταφράσεως μνημονευτέα ἡ δωδεκάτομος τοῦ **ΚΩΝ. ΚΟΥΜΑ** (1833) πολλῶν γενομένη ἀνέγνωσμα. Μνημονευτέον δὲ καὶ τὸ φιλοσοφικὸν δοκίμιον περὶ τῆς πτώσεως καὶ προόδου τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ὑπὸ **Γ. ΚΩΖΑΚΗ ΤΥΠΑΛΔΟΥ** (1839).

Α' Ἱστορικά καὶ ἀπομνημονεύματα.

Ἱστορικὰ ὑπομνήματα περὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ὑπὸ **Ι. ΡΙΖΟΥ ΝΕΡΟΥΛΟΥ** (1823).

Ἱστορικὸν δοκίμιον **ΙΩΑΝ. ΦΙΛΗΜΩΝΟΣ**, ἐν ᾧ τὰ τῆς φιλικῆς Ἐταιρίας μάλιστα ἱστοροῦνται.

Νεώτατα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Ἀσίας τρόπαια ὑπὸ **Ν. ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ**.

Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ **ΑΝΔΡ. Ζ. ΜΑΜΟΥΚΑ**: 1839.

Ἱστορία τῶν νέων Ἑλλήνων μέχρις Ὀθωνος ὑπὸ **ΑΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ**.

Δοκίμιον περὶ σπουδῆς τῆς ἱστορίας ὑπὸ **Γ. Π. ΔΑΡΒΑΡΕΩΣ**.

Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας, τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἀρμάτων, τῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ὠραίων τεχνῶν ὑπὸ **Ν. ΚΑΡΑΒΙΑ ΓΡΙΒΑ**. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1841.

Περὶ τῆς ἐποικίσεως Σλαβικῶν τινῶν φυλῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἀνατροπὴ τῶν τοῦ Φαλμεράιερ ὑπὸ **ΑΝΤ. Γ. ΛΕΥΚΙΟΥ**, ἱατροῦ, λατινιστὶ γεγραμμένη.

Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἱστορικὴ καὶ χρονολογικὴ πραγματεία ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ὁ Γέρον Κολοκοτρῶνης, διήγησις συμβάντων τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπὸ τοῦ 1770—1836 ὑπὸ **Γ. ΤΕΡΤΣΕΤΗ**.

Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς Κεφαλληνίας ὑπὸ **ΑΝΘ. ΜΑΝΤΖΑΡΑΚΗ**.

Ὁ Λάσκαρις ἢ οἱ "Ἑλληνας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἐκ τῶν τοῦ Βιλλεμαίνου ὑπὸ **Α. ΠΑΡΜΕΝΙΑΔΟΥ**.

Ἀπομνημονεύματα τῆς φιλικῆς Ἐταιρίας ὑπὸ **ΕΜ. ΞΑΝΘΟΥ**.

Ἱστορία τῆς Παλλικῆς ἐπαραστάσεως (1814) μετὰφρασις **Ε. Α. ΣΙΜΟΥ**.

Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαραστάσεως τοῦ Γόρδωνος ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ **Σ. Ι. ΚΛΕΙΜΑΤΗ**.

Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαραστάσεως ὑπὸ **ΦΡΑΝΤΖΗ**. Ἐν Ἀθήναις 1841.

Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1815 — 1835 εἰς τόμους τρεῖς ὑπὸ **ΑΜΒΡ. ΦΡΑΝΤΖΗ**. 1839.

Ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ διαφόρων μαχῶν συγκροτηθεισῶν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν κατὰ τε τὸ Σούλιον καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1821—1829, ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Χριστοφοροῦ Περραιβοῦ, ἐν Ἀθήναις 1836. Ἔργον Ξενοφώντιον.

Ἱστορία τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ὑπὸ **ΚΩΝΣΤ. ΣΧΙΝΑ**.

Ἡ Ῥωσσία ἐπὶ Νικολάου τοῦ Α'. ὑπὸ Ἰβάν Γολοβίνου μετὰφρασις ὑπὸ **ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ**.

Ναπολεόντιοι ἰδέαι συγγραφῆσαι ὑπὸ Λουδ. Ναπολέοντος

SISMANOGLIO
MEGARO

προέδρου τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ **ΜΑΡΙΑΣ ΑΜΑΛΙΑΣ ΒΑΙΕΡ** 1849.

Β'. Μονογραφίαι καὶ τοπογραφίαι καὶ βιογραφίαι.

Κωνσταντινιάς, ἦτοι περιγραφή Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ** πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Συναίου.

Χιακά, ἦτοι ἱστορία τῆς Χίου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι 1822—1840 ὑπὸ **Α. Π. ΒΛΑΣΤΟΥ**.

Κρητικὰ περιήγησις ΧΟΥΡΜΟΥΖΗ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ.

Πίραξ χωρογραφικὸς ὑπὸ **Ι. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ**.

Αἰγυπτιακὰ ὑπὸ **ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ**.

Περὶ τῆς ἐν Δημισσάνῃ ἐλλληρικῆς σχολῆς ὑπὸ **ΕΥΘ. ΚΑ-
ΣΤΟΡΧΗ**.

Τὰ Λεσβιακά: ἦτοι ἱστορία τῆς νήσου Λέσβου ἐκ τοῦ λατινικοῦ (Plehn) ἐπαυξηθεῖσα ὑπὸ Εὐστ. Γεωργιάδου τοῦ Λεσβίου 1849.—*Περὶ Κύπρου διατριβὴ* **Α. ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ**. Ἐν Ἀθήναις 1849.

Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα τῆς νήσου Ζακύνθου ὑπὸ **Π. ΧΙΩΤΟΥ** Ζακυνθίου.

Ἱστορία τῆς νήσου Ἰθάκης ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπὸ **Ν. ΚΑΡΑΒΙΟΥ**, Ἰθακησίου.

Χάρτης τῆς νήσου Κρήτης ἐπὶ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Μαθίου Δουμῆ, ἐχαρτέχθη ὑπὸ **Ν. ΣΤΕΡΟΓΙΑΝΝΗ**.

Γενικὴ στατιστικὴ τῆς νήσου Θήρας ὑπὸ **ΙΩ. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ**.

Ἀνδρῶν ἀγαθῶν βίος, Α. Κοραῆ καὶ Ι. Καποδιστρίου, ὑπὸ **Ν. ΔΟΥΚΑ** ἐν Αἰγίνῃ 1834.

Ὁ Καραϊσκάκης ἢ τοῦ Γ. Καραϊσκάκη βιογραφία καὶ λεπτομερὴς ἐκθεσις τῆς τελευταίας αὐτοῦ ἐκστρατείας ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν ἐν Χαλκίδι, ὑπὸ **ΑΙΝΙΑΝΟΣ** (1834).

Βιογραφικὴ ἱστορία τοῦ ἀθανάτου ἥρωος Μάρκου Μπότσαρη, ὑπὸ **ΣΠΥΡΙΔ. ΜΕΤΑΞΑ** Ζακυνθίου 1831, ἐν Κερκύρῃ.

Βιογραφία τῶν ἡρώων Μάρκου Μπότσαρη καὶ Καραϊσκάκη ὑπὸ **Γ. ΓΑΖΗ** 1828 ἐν Αἰγίνῃ.

Γ' Ἐγχειρίδια διδακτικά.

Γεωγραφία ἀστρονομικὴ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι σχολείων ὑπὸ **Π. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ**, Σμυρναίου. Ἐν Παρισίοις 1825.

Résumé géographique de la Grèce et de la Turquie d'Europe par **MANOS**.

Γεωγραφία φυσικὴ ὑπὸ **Π. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ** ἐκ τοῦ γαλλικοῦ. Ἐν Παρισίοις 1826.

Συνοπτικὴ γενικὴ ἱστορία τῶν ἀξιολογωτέρων συμβεβηκότων τοῦ κόσμου εἰς χρῆσιν τῶν κοινῶν σχολείων ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ **ΙΩ. ΣΚΑΡΑΛΤΟΥ** ἐν Βουκουρεστίῳ.

Κατήχησις Γεωγραφίας ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ πρὸς χρῆσιν τῆς νεολαίας τῆς Κερκύρας.

Ἱστορία τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἕως τῆς ὑποδουλώσεως αὐτῆς εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας. Ἐν Μελίτῃ.

Ἐπιτομὴ παλαιᾶς ἱστορίας καὶ ἐξαιρέτως τῆς Ἑλλάδος ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Ἑλληνικὴ ἱστορία Ἰβηργος ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, πολλὰκις ἀνατυπωθεῖσα.

Χρονολογικὸς πίναξ ὑπὸ **ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ**.

Ἐγχειρίδιον γεωγραφικόν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ **Π. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΥ**.

Γεωγραφία στοιχειώδης δι' εἰκονογραφιῶν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ 1836 ἐν Σμύρνῃ.

Χάρτης τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ **ΙΩ-
ΣΗΦ ΜΥΤΙΑΗΝΑΙΟΥ**.

Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Γόλδσμιθ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ἀνεθεω-

SISMANOGLIO
MEGARO

ρήθη και ἐπνυξήθη πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ὑπὸ **ΛΑ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ** 1840, πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα.

Χάρτης τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος Ἀλδενχόφεν ἑλληνογαλλιστί.

Γεωγραφία Ἀδ. Βάλβη ὁ 2 τόμος 1840 ἐν Βιέννῃ ὑπὸ **Κ. ΚΟΥΜΑ**.

Σύνοψις τῆς γενικῆς ἱστορίας Καμεράου ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ **Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ**.

Γεωγραφία φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ ὑπὸ **Ι. Π. ΚΟΚΚΩΝΗ** 1839.

Γεωγραφία φυσικὴ καὶ μαθηματικὴ ὑπὸ **Ν. ΧΟΡΤΑΚΗ** 1839.

Ἐπιτομὴ τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας τοῦ Γόλδσμιθ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ **ΛΕΟΝΤΙΟΥ Μ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ** ἐν Ναυπλίῳ 1840.

Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νεωτέρων ἐρανοσθεισα εἰς χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ὑπὸ **ΙΩ. Ν. ΒΑΛΕΤΤΑ** 1839.

Πίναξ χρονολογικὸς περιέχων ἐν περιλήψει τὰ πλέον ἄξια λόγου καὶ μνήμης συμβάντα ὑπὸ **Ι. Δ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ** 1841.

Γεωγραφία τῶν παιδῶν μὲ ἐπτὰ γεωγραφικοὺς πίνακας καὶ μὲ ἑβδομήκοντα εἰκονογραφίας ἐκδ. τρίτη βελτιωμένη ἐν Σμύρνῃ 1841.

Ἀτλας τοῦ ἀρχαίου κόσμου κατὰ τὸν ἐν Γόθῃ ἐκδεδομένον τὸ δέκατον τέταρτον ὑπὸ **Δ. Σ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ** 1841.

Ἐπίτιμος γενικὴ ἱστορία ὑπὸ **ΑΝΣΕΛΜΟΥ**.

Στοιχειώδης ἐπιτομὴ τῆς γενικῆς ἱστορίας ὑπὸ **Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ**.

Στοιχεῖα τῆς γενικῆς ἱστορίας κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Γάλλου Λευὶ ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Γεωγραφίας **Γ. Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ** ἐκδόσις δευτέρα 1849.

Ἀτλας γεωγραφικὸς νεώτατος ὑπὸ **Γ. Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἐργχειρίδιον τῆς γενικῆς ἱστορίας ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἐπιτομὴ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας κατὰ τὸν Γόλδσμιθ καὶ τὰς ἀρχαίας πηγὰς ὑπὸ **ΛΑ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ**.

Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος **Θ. Κεῖτλη** ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ **Σ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ**.

Στοιχειώδης σειρὰ γεωγραφικῶν μαθημάτων ὑπὸ **ΣΤ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ** ἐν Ἀθήναις.

Νεωτάτη τῆς Θεσσαλίας χωρογραφία κατ' ἰδιαιτέραν τινα μέθοδον γεωγραφικῶς καὶ περιηγητικῶς ὑπὸ **Ι. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ** ἐξ Ἀμπελακίου μὲ ἐξ εἰκονογραφίας καὶ γεωγραφικὸν χάρτην. Ἐν Πέστῃ 1836.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ἀπὸ τοῦ 1850—1877 ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 300.

α' Ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ καὶ μονογραφαὶ κλ.

Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐπαραστάσεως, τρίτομος ὑπὸ **ΣΗ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ** ἐν Λονδίῳ.

Τὰ ἑλληνικὰ ἦτοι περιγραφή γεωγραφική, ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ καὶ στατιστικὴ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος ὑπὸ **ΙΑΚΩΒΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ** (τρίτομος).

Γερμανὸς ὁ παλαιῶν Πατρῶν ὑπὸ **ΑΙΝΙΑΝΟΣ** παρὰρτήμα α' τῆς βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ καὶ οἱ δύο Ἀρτωνῖνοι παρὰρτήμα β' τῆς βιβλιοθήκης τοῦ λαοῦ.

Νικολάου Καραμύτρου ἱστορία τῆς ῥωσσικῆς ἀυτοκρατορίας ὑπὸ **ΚΡΟΚΙΔΑ** (12 τόμοι) 1857.

Ἱστορία τοῦ Σου.λίου καὶ τῆς Πάργας ὑπὸ **ΧΡ. ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ**.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὑπὸ **ΚΩΝ. ΑΣΩΠΙΟΥ**.

Δοκίμιον περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαραστάσεως ὑπὸ **Ι. ΦΙΑΝ-ΜΩΝΟΣ**.

Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων χάριν τῶν πολλῶν ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**, πέντε τόμοι ἀπὸ τοῦ 1860—1876.

Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν τῆς ἱστορίας ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ**.

Λόγος εἰσιτήριοσ εἰς τὸ μάθημα τῆς γενικῆς ἱστορίας **ΔΗΜ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ**.

Νεοελληνικὴ Φιλολογία ἦτοι κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς ἐν Ἑλλάδι βασιλείας τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ὑπὸ **ΑΝΑ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΒΡΕΤΟΥ**.

*Τὰ νεοελληνικὰ ἦτοι τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα κυριώτατα συμβάντα καὶ ἡ κατάστασις τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ἕως τοῦ ἐσχάτου ὑπὲρ αὐτονομίας ἑθνικοῦ ἀγῶνος (146—1821) ὑπὸ **Α. ΠΟΥΛΥΔΙΔΟΥ** τόμ. α'. (ἐκδοθέντα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως).*

Συνοπτικὴ ναυτικὴ ἱστορία τοῦ κατὰ θάλασσαν ὑπὲρ ἑθνικῆς αὐτονομίας ἀγῶνος τῶν τριῶν νήσων Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν ὑπὸ **Γ. Π. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἱστορία τῆς ἐπαραστάσεως καὶ ἀγαγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος **ΓΕΡΒΙΝΟΥ** ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Ι. ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥ** (δίτομος).

Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων **ΜΕΝΔΕΛΣΩΝ ΒΑΡΦΟΛΔΗ** ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Α. ΒΛΑΧΟΥ**.

Ἡ αὐτὴ καὶ ὑπὸ **Μ. Ι. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ** (α' τόμος).

Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεφάντων ἀνδρῶν ὑπὸ **Α. Ν. ΓΟΥΔΑ**, ἐν Ἀθήναις 1869.

ΜΑΤΘ. Κ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ *Σχεδιάσμα* περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ

ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867.

Ἱστορία τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας **Hammer** ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **ΚΡΟΚΙΑΔΑ**.

Βυζαντιναὶ μελέται περὶ πηγῶν ἑλληνικῆς ἐθνότητος ἀπὸ **Η'** ἄχρι **Γ'** ἑκατονταετηρίδος μ. Χ. ὑπὸ **Σ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ** 1857.

Ἡπειρωτικά, ἐναίσιμος διατριβὴ ἑλληνιστὶ γεγραμμένη, ἐν Βερολίνῳ, **ΔΗΜ. ΣΕΜΙΤΕΛΛΟΥ** Μέρος α'.

Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν ὑπὸ **Ε. ΛΟΥΝΤΖΗ**.

Περὶ ἡγήσεως εἰς τὴν Παμφυλίαν κατὰ τὸ ἔτος 1850 ὑπὸ **Δ. Ε. ΔΑΝΗΛΟΓΛΟΥ** Ἀτταλέως.

Πολιορκία καὶ ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ **Hammer** ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ **Α. Ι. ΚΟΜΠΟΥ**.

Εὐβοϊκὰ ὑπὸ **ΝΑΘΑΝΑΗ ΙΩΑΝΝΟΥ** Εὐβοέως.

Τὰ γεωγραφικὰ κατὰ τὸ ἐνεστὼς καὶ παρελθὸν ὑπὸ **Α. ΠΟΥΛΥΔΙΔΟΥ** τόμ. Α', Β'.

Περὶ ἡγήσεως ἢ τοπογραφία Θεσσαλίας καὶ Μαγνητίας ὑπὸ ὑπὸ **ΝΙΚ. ΜΑΓΝΗΤΟΣ** διδασκάλου.

Ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Μακεδόνες πρὸ τῆς τῶν Δωριέων καθόδου ὑπὸ **Ι. Γ. ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΟΥ** ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Περὶ Δωδώνης πραγματεία μετὰ λιθογραφικοῦ πίνακος ὑπὸ **Γ. Χ. ΧΑΣΙΩΤΟΥ**, ἡπειρώτου.

Τὰ Καππαδοκικὰ ὑπὸ **Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ** ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Γεώργιος Καραϊσκάκης, μονογραφία ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Δύο βυζαντιναὶ μελέται ὑπὸ **Π. ΚΑΛΑΙΓΑ**.

ΠΡΟΚΑ. ΒΑΣΙΑΔΟΥ *Θρακικός*, ἦτοι περὶ τῆς ἀρχαίας Θρακίας καὶ τῶν λαῶν αὐτῆς 1872, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

SIEMANOGLIO
MEGARO

Μακεδονικά, ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας ὑπὸ **Δ. Μ. ΔΗΜΙΤΣΑ**. Μέρους Α'.

Μακεδονικά, ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰς ἀρχαίας πηγὰς καὶ τὰ νεώτερα βοηθήματα ὑπὸ **Μ. ΔΗΜΙΤΣΑ**. Μέρους Β', 1873.

Τὰ περὶ τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς (Ἀχριδος) ὑπὸ **Μ. ΔΗΜΙΤΣΑ**.

Ἱστορία τῆς Κρήτης ὑπὸ **Κ. ΞΑΝΘΗ**.

Κυκλαδικὰ ἦτοι γεωγραφία καὶ ἱστορία τῶν κυκλάδων νήσων μέχρι τῆς καταλήψεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Φράγκων, ὑπὸ **Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ** (ἔργον ἐπιμεμηλημένον).

Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ Χρ. γεννήσεως μέχρι τοῦ 1821 ὑπὸ **Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ** Μακεδόνοσ. 1876 ἔργον βραβευθέν.

Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη ὑπὸ **Κ. Ν. ΣΑΘΑ**.

Τὰ Συμφοραῖκα ἦτοι ἱστορικὴ καὶ τοπογραφικὴ μελέτη περὶ Σμύρνης ὑπὸ **ΜΙΧ. ΤΣΑΚΙΡΟΓΛΟΥ**. Ἐν Σμύρνη, 1876.

Meditationes Thracicae ὑπὸ **ΒΛΑΣΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΛΗ** ἐκ Στενημάχου, ἐναίσιμος διατριβή.

Βυζαντιναὶ μελέται μετὰ πλείστων εἰκόνων τοπογραφικῶν καὶ ἱστορικῶν ὑπὸ **Α. Γ. ΠΑΣΠΑΤΗ**.

Ἡπειρωτικαὶ μελέται ὑπὸ **Β. Α. ΖΩΤΟΥ**.

Hommes illustres de la Grèce moderne p. **JACQUES C. BOLONACHI**.

Ἡ νῆσος Σύμη ὑπὸ γεωγραφικῆν, ἱστορικῆν καὶ στατιστικῆν ἔκδοσιν μετὰ εἰκονογραφικῶν ὑπὸ **ΜΙΧ. ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ** Ζακυνθίου.

Πορτικὰ ἢ ἢ ἐν Πόντῳ ἑλληνικὴ φυλὴ ὑπὸ **ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ**, Τραπεζουντίου.

Ἐμπορικὴ γεωγραφία ὑπὸ **ΣΤ. Κ. ΘΕΟΧΑΡΗ**.

Ἐθνογραφικὸς χάρτης τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τῆς

Ἑλλάδος μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ μετὰ στατιστικῶν πινάκων τῆς παιδεύσεως ὑπὸ **ΕΔΟΥΑΡΔΟΥ ΣΤΑΔΦΟΡΑ**.

Γεωγραφικοὶ χάρται Κεῖπερτ, ἐξελληνισθέντες ἐπιμελεία τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, δαπάνη τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ **ΣΤ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ὀδοιπορικὰ Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας κατὰ τὸν **Emile Isambert** ὑπὸ **Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ**, 1877 μετὰ προλόγου σπουδαίου.

Ἀνακάλυψις τῆς ἐν Μεσσηνίᾳ ἀρχαίας πόλεως Ἀμφείας ὑπὸ **ΛΘ. ΠΕΤΡΙΔΟΥ**. Ἐν Καλάμαις 1877.

Χάρτης τῆς Μεσογείου καὶ τῆς **Μ. θαλάσσης** ναυτικός ὑπὸ **Ι. ΚΟΡΩΝΑΙΟΥ**.

Χάρτης τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ πολέμου περιλαμβάνων καὶ Σερβίαν, Βουλγαρίαν, Θράκην, Ἡπειρον καὶ Θεσσαλίαν καὶ Ἑλλάδα.

Χάρτης τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης **ΣΤΕΡΟΓΙΑΝΝΗ**.

Β' Ἐγχειρίδια διδακτικά.

Ἐπιτομὴ τῆς ρωμαϊκῆς ἱστορίας Γόλδσμιθ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ 12 ἔκδοσις ὑπὸ **ΛΕΟΝΤΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ**.

Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδῶν ὑπὸ **Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἱερὰ Γεωγραφία ὑπὸ **Α. ΠΑΝΤΑΖΗ**.

Χάρτης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἰσθίων νήσων δαπάνη **Ι. ΚΟΡΩΝΑΙΟΥ**.

Σύνοψις τῆς παγκοσμίου ἱστορίας Οὐνβέρου ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **ΑΝΤ. Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ**, πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα.

Ἐγχειρίδιον γενικῆς ἱστορίας (4 τόμος ὑπὸ **Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ**.

Ἑλληνικὴ ἱστορία βιογραφικῶς συντεταγμένη πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν ὑπὸ **Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ**, πολλάκις ἀνατυπωθεῖσα.

Γενική ιστορία Πισίου ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τόμους 4 ἐκδιδόντος **Γ. Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥ**.

Στοιχεῖα μαθηματικῆς Γεωγραφίας ἦτοι κοσμογραφία ὑπὸ **ΑΝΤ. ΦΑΤΣΕΑ**.

Κοσμογραφία ἢ μαθηματικὴ Γεωγραφία ὑπὸ **ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ**, 1875.

Στοιχειώδης πολιτικὴ γεωγραφία, συνταχθεῖσα ἐπὶ τῆ βᾶσει τῶν νεωτάτων γεωγράφων τῆς Γερμανίας ὑπὸ **Α. Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ** πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων 1877.

V

Μαθηματικά καὶ Φυσικά.

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, ΕΜΠΟΡΙΚΑ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ.

Ἐνταῦθα συμπεριλαμβάνονται τὰ ὀλίγα τῆς τοιαύτης ὕλης καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆς εἰδῶν φιλοπονήματα. Διακεκριμένα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀναμένει τις πολὺ ὀλιγώτερα. Φαίνεται ὁμως τελευταῖον ἐπιτεινομένη ὅπως οὖν ἢ πρὸς τὰς μαθηματικὰς καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας φιλομάθεια τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, συνειδόντων ὅτι ὑστεροῦσιν ἐν τούτοις πολὺ. Καὶ τὰ πρὸς διδασκαλίαν ἐγχειρίδια βελτιοῦνται εἴτε ἐκ μεταφράσεως τῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ τοιούτων εἴτε ἐπὶ τῇ βᾶσει αὐτῶν.

Ὅτι ἢ πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ τὰς θετικὰς λεγομένας ἐπιστήμας ἐπίδοσις τῶν νῦν Ἑλλήνων σχετικῶς εἶνε ἐλαχίστη, ἢ μᾶλλον εἶπειν οὐδεμία, παρὰ πάντων ἀνομολογεῖται· καὶ τοῦτο διότι καὶ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τῆς ἡλικίας τὸ νεαρὸν ἔθνος δὲν εἰσῆλθεν ἔτι ἀπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς πλαστικότητος τῆς φαντασίας καὶ τοῦ τῆς ζωῆς αἰσθήματος εἰς τὸ στάδιον τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ τοιαύ-

τὴν παρέσχεν εἰς τὸ πνεῦμα ῥοπήν καὶ τὸ ἄχρι τοῦδε σύστημα τῆς παιδείσεως.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850, ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 57.)

Α' Διδακτικά ἐγχειρίδια.

Στοιχειώδης ἀριθμητικὴ **ΑΓΑΠΟΥ ΡΗΓΑ** τοῦ ἐκ Πάργης, (1827).

Ἐρεῖνα περὶ τῆς φύσεως τῶν διαφορικῶν ὑπολογισμῶν ὑπὸ **Ι. ΚΑΡΑΝΔΗΝΟΥ** (1827).

Σειρᾶς στοιχειώδους μαθηματικῆς τόμος δεύτερος. *Στοιχεῖα γεωμετρίας* **Λεγέρδρου** ἐκ τῆς δωδεκάτης ἐκδόσεως, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Ι. ΚΑΡΑΝΔΗΝΟΥ**, ἐν Κερκύρῳ 1829 (καὶ ἄλλοι τόμοι).

Ἀριθμητικὴ στοιχειώδης διὰ τὰ νήπια (1834).

Ἀριθμητικὴ, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ λόγοι τοῦ ἐργάζεσθαι δι' ἀριθμῶν ἐξηγοῦνται ἀναλυτικῶς καὶ ἐφαρμόζονται συνθετικῶς, οὕτως ἐνώνουσα τὰ προτερήματα καὶ τῶν δύο μεθόδων τοῦ διδάσκειν, τῆς κατ' ἐπαγωγὴν καὶ τῆς κατὰ σύνθεσιν μεταφρασθεῖσα εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδος ἐν Μελίτῃ ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς τυπογραφίας 1832.

Στοιχειώδης ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία **Λεγρανδίου**, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ **Α. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ** 1834 ἐν Ναυπλίῳ.

Συλλογὴ προβλημάτων ἐκ τῆς στοιχειώδους μαθηματικῆς ὑπὸ **Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ** καὶ **Σ. ΣΟΥΤΣΟΥ**, 1834.

Μαθηματικά. *Διασάφσεις* εἰς τὴν ἐπίτομον θεωρίαν τοῦ **Λουκροᾶ** εἰς τὸ συμπλήρωμα τῆς Ἀλγέβρας του περὶ λύσεως τῶν ἐξισώσεων β^{ου} γ^{ου} καὶ δ^{ου} βαθμοῦ, ὑπὸ **Ι. ΚΑΡΑΝΔΗΝΟΥ**.

Στοιχειώδης ἀριθμητικὴ συνταχθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ **Γ. Α. ΓΕΡΑΚΗ** 1838 ἐν Ἀθήναις (μετετυπώθη πολλάκις).

Μαθήματα στοιχειώδους ἀριθμητικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλλ. σχολείων ὑπὸ **Χ. ΒΑΦΑ** (1842).

Στοιχειώδης γεωμετρία πρὸς χρῆσιν τῶν ἐγκύκλια διδασκομένων μαθητῶν ὑπὸ **Γ. ΚΟΝΔΗ** (1842).

Στοιχειώδης γεωμετρία καὶ τριγωνομετρία ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Γ. Α. ΓΕΡΑΚΗ** μετὰ τεσσάρων λιθογραφικῶν πινάκων.

Πολλὰ ἄλλα ἐγχειρίδια ὡς καὶ φυσικῆς καὶ ζωολογίας παραλείπονται.

Κατοικὴ περιέχουσα τὴν γυμναστικὴν καὶ πρακτικὴν τοῦ πέζικου στρατεύματος ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Χρ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ** Ἀδριανοπολίτου ἐν Γενεύῃ 1824, μετὰ 39 πίνακας λιθογραφημένους καὶ ἄσμα πολεμιστήριον.

Πρακτικὴ ἀστρονομία ὑπὸ **Δ. ΠΥΡΡΟΥ**.

Πολιτικὴ οἰκονομία ἢτοι ἀρχαὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ πλούτου Ἰωσήφ Δροζίου ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Α. ΠΟΛΥΖΩΪΔΟΥ** μετὰ προσθηκῶν 1833.

Τὰ διατί καὶ τὰ διότι ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Δ. Μ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΓΟΥ**.

Οἰκονομικά τινα καὶ γεωργικά, ὑπὸ **Γρηγ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**. Α' καὶ Β' τόμος.

Γεωπονικά, περὶ καλλιεργείας τοῦ γεωμήλου ὑπὸ **Γρ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ** 1828.

Περὶ κατασκευῆς τῶν κρασίων.

Γεωπονικὸν **ΑΓΑΘΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ** τοῦ Κρητός.

Ἐπιτομὴ φυσικῆς εἰς βιβλία τρία ὑπὸ **Νεοφύτου ΔΟΥΚΑ** ἐν Αἰγίνῃ 1834.

Στοιχεῖα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς καὶ τῆς μετεωρολογίας ὑπὸ **EMMAN. ΨΥΧΑ** ἐν Ἀθήναις 1840.

ΙΩΑΝ. ΒΟΥΡΟΥ, ἱατροῦ, περὶ τριῶν ἰχθύων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων διατριβή, ἐν Ἀθήναις 1840.

Χημεία συντεθεισὰ παρὰ **ΕΛΑΓΕΡΙΟΥ ΛΑΝΔΕΡΕΡ** καὶ **ΙΩΣΗΦ ΣΑΡΤΩΡΗ** εἰς δύο τόμους. Πρῶτος τόμος χημεία τῶν ἀνοργανικῶν σωμάτων μετὰ τριῶν λιθογραφημένων πινάκων (1840).

Σειρὰ μαθηματικῶν ὑπὸ **ΓΕΩΡ. Κ. ΒΟΥΡΗ**, εἰς 5 τόμους. Τόμος Α' Ἀριθμητικὴ. Τόμος Β' καὶ Γ' Ἀλγεβρα. Τόμος Δ' Γεωμετρία. Τόμος Ε' Τριγωνομετρία, Ἀθήνησι 1843.

Πρακτικὴ ἀριθμητικὴ διὰ τὴν κατωτέραν τάξιν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ὑπὸ **Χρ. ΒΑΦΑ**.

Συμπλήρωμα ἀριθμητικῆς διὰ τὴν κατωτάτην τάξιν τῶν γυμνασίων ὑπὸ **Χ. ΒΑΦΑ**.

Ἐγχειρίδιον χημείας φαρμακευτικῆς ὑπὸ **ΕΛΑΓΕΡΙΟΥ ΛΑΝΔΕΡΕΡ** (1847).

Ἐπιτομὴ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἐρασιθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ **ΜΙΑΤΙΑΔ. Γ. ΚΑΡΗΟΛΑ** πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν 1849.

Θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητευόντων εἰς τὴν κατωτάτην τάξιν τῶν γυμνασίων ὑπὸ **Χ. ΒΑΦΑ** 1848.

Ἀριθμητικὴ μικρὰ ὑπὸ **ΔΡΑΪΚΗ**.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ 1850—1877 ἐν ἄλλῃ περὶ τὰ 152).

Ἀλγεβρα ὑπὸ **Σ. ΜΑΝΑΡΗ**, 1853.

Στοιχειώδης Ἀλγεβρα ὑπὸ **Γ. ΖΩΧΙΟΥ**, 1854.

Δοκίμιον λογικῆς ἀριθμητικῆς, ὑπὸ τοῦ **Γ. ΖΩΧΙΟΥ**, 1857.

Στοιχεῖα ἀριθμητικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν τὰ ἐγκύκλια διδασκομένων ὑπὸ **Γ. ΚΩΝΗ** (1850).

Μαθήματα τριγωνομετρίας εὐθυγράμμου καὶ σφαιρικῆς ἐρασιθέντα ὑπὸ **ΜΙΧ. ΣΟΦΙΑΝΟΥ** ταγματάρχου, ἀρχαίου μαθητοῦ τῆς στρατιωτικῆς τῶν Εὐελπίδων σχολῆς, 1856.

Στοιχεῖα ἀριθμητικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν γυμνασίων κατὰ τὰ δοκιμώτατα τῶν Γάλλων ὑπὸ **Β. ΛΑΚΩΝΟΣ** Κείου, 1857.

Μαθήματα ἀναλυτικῆς γεωμετρίας, ὑπὸ **ΜΙΧ. ΣΟΦΙΑΝΟΥ**, 1857.

Μαθήματα διαφορικοῦ καὶ ὀλοκληρωτικοῦ λογισμοῦ, ὑπὸ **ΜΙΧ. ΣΟΦΙΑΝΟΥ**, 1858.

Στοιχεῖα ἀριθμητικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις μαθητῶν ὑπὸ **Α. Β. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ**, 1867.

Στοιχειώδης Ἀλγεβρα πρὸς χρῆσιν γυμνασίων ὑπὸ **ΛΘ. ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ**, 1867.

Στοιχεῖα εὐθυγράμμου τριγωνομετρίας ὑπὸ **ΑΝΔ. ΣΠΙΘΑΡΗ** ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1864.

Στοιχεῖα γεωμετρίας Βλαρχήτου εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ὑπὸ **Χ. ΒΑΦΑ**, 1859.

Στοιχεῖα γεωμετρίας θεωρητικῆς, πρακτικῆς καὶ φυσικῆς ἐφαρμοσμένης διὰ τὰ σχολεῖα ὑπὸ **ΓΕΩΡ. Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ** μηχανικοῦ.

Μαθηματικὰ ἀνάλεκτα (ἀναγόμενα εἰς διαφόρους κλάδους τῆς ὑψηλῆς μαθηματικῆς) ὑπὸ **ΝΙΚ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ**.

Στοιχειώδης γεωμετρία διὰ τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα ὑπὸ **ΑΝΤ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ**.

Στοιχειώδης ἀριθμητικῆς, 1867.

Στοιχεῖα φυσικῆς πειραματικῆς ὑπὸ **ΑΝΤ. Β. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ**, 1872.

Στοιχειώδης φυσικὴ διὰ τὰ γυμνάσια, τοῦ αὐτοῦ.

Μαθήματα φυσικῆς διὰ τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα καὶ παρθεναγωγεῖα ὁμοίως.

Στοιχειώδης γνώσεις φυσικῆς, διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ὁμοίως.

Στοιχειώδεις ἄλγεβρα διὰ τὰ γυμνάσια ὡσαύτως.

Ἀλγέβρας ἀσκήσεις κατὰ πρωτότυπον τρόπον ὁμοίως.

Λογαριθμικοὶ πίνακες τοῦ Γαλέτου 1—10—100 (1875), ὁμοίως.

Ἐπιστημονικὰ παράδοξα ὑπὸ **Α. ΣΤΡΟΥΜΗΟΥ**.

Ὁ ἔραστρος οὐρανός ὑπὸ **Ι. ΡΑΗΤΑΡΧΟΥ**.

Τὸ Σύμπαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Μετεωρολογία καὶ σχήματα φυσικῆς ὑπὸ **Ε. Μ. ΚΑΜΠΕΡ**. Φανταστικὸν ταξίδιον εἰς τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις τῶν οὐρανῶν ὑπὸ **Δ. Σ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ**.

Στοιχεῖα ἀνοργάνου χημείας ὑπὸ **ΙΩΝ. Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ**, ἱατροῦ, τόμοι δύο 1864.

Ἀναλυτικοὶ πίνακες ἤτοι μέθοδος τῆς χημικῆς ἀναλύσεως διὰ τῆς ὑγρᾶς ὁδοῦ ὑπὸ **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ**.

Ἐγχειρίδιον τοξικολογίας ὑπὸ **ΙΩΑΝ. Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ** (1869) μετὰ εἰκόνων.

Στοιχεῖα τεχνουργικῆς χημείας ὑπὸ **ΑΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΟΥ**, 1871.

Ἐγχειρίδιον στοιχειῶδων γνώσεων ἐκ τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Μ. ΛΑΜΠΡΟΥ** μετὰ 166 εἰκόνας.

Ἀπογραφικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀτμοκινήτων βιομηχανικῶν καταστημάτων ὑπὸ **ΑΛΕΞ. ΜΑΝΣΟΛΑ**, 1876.

Ναυτικὸς ὁδηγὸς τῶν ἐπ' ἐμπορίᾳ ναυτιλλομένων Ἑλλήνων ὑπὸ **ΠΕΤΡ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ**, 1877.

Ἐπιτομή φυσικῆς ἱστορίας ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **AIM. NOY-
NOTH** μὲ 392 χαλκογραφίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Στοιχειώδης ζωολογία ἐρανισθεῖσα ὑπὸ **Π. ΨΑΡΑ**, ἐν Λον-
δίνῳ 1870 μὲ εἰκόνας.

Περὶ γαληνίτου ἤτοι ἐνθείου μολύβδου συμφυοῦς μετὰ
σφαλερίτου ἤτοι ἐνθείου ψευδαργύρου ἐπιστολή πρὸς τὸν φίλον
... ὑπὸ **Κ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ**, 1875.

Ἐπιστήμη τοῦ ἐμπορίου ὑπὸ **ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ**.

Ἐγχειρίδιον φωνητικῆς μουσικῆς ὑπὸ **ΙΟΥΔ. ΕΝΙΓΓ** 1875
διδασκάλου τῆς ᾠδικῆς καὶ ἐπιμελητοῦ τοῦ ᾠδείου ἐν Ἀθήναις.

Βίος τοῦ ἐμπόρου ὑπὸ **Δ. ΖΥΓΟΥΡΑ**.

VI.

Ἱατρικά.

Ἀφ' ἧς Ἀλέξανδρος ὁ Μαυροκορδάτος, σπουδᾶσας ἐν Ἰταλίᾳ
ιατρικὴν καὶ φυσικὰς ἐπιστήμας, συνέγραψε τὴν περὶ κυκλο-
φορίας τοῦ αἵματος ἀξίαν λόγου ἐκείνην πραγματείαν, οἷον ἐ-
προηγέλλετο, ὅτι ἔμελλεν ἡ νέα Ἑλλάς ἐκ τῆς ἐσπερίας Εὐ-
ρώπης ἐπαξίως ν' ἀντλήσῃ ἐπιστήμην καὶ σοφίαν εἰς ἀντάλ-
λαγμα τῶν ἐκεῖ μετακόμισθέντων ἡμετέρων κειμηλίων. Καὶ
τῶντι οὐδέποτε ἔλειψαν Ἕλληνες σπουδασταὶ τῶν ἐπιστη-
μῶν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ ὁσημέραι συχνότεροι ἄχρι τῆς σήμερον,
οἵτινες ἐπανακάμπτοντες κομίζουσι οἷον οἰκεία πρὸς οἰκείους
κατὰ πνευματικὴν συγγένειαν. Ὡστε οὐδὲν ἄλλο φαίνεται ὄν
τὸ ἔργον τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, τό γε νῦν, ἢ νὰ ἐνώσῃ
τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως πνευματικῶς, αὐτὸ τοῦτο νὰ
ἐκπολιτίσῃ αὐτήν. Οὕτω καὶ ἡ ἱατρικὴ ἐπανακάμπτει βαθ-
μηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐκεῖ, ἔνθα ὁ Ἀσκληπιὸς ἰδίαν εἶχέ ποτε

λατρείαν, εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Μαχάωνος καὶ τοῦ Ἴπποκρά-
τους. Ἀλλὰ τὸ ἔργον εἶνε ἠράκλειον, οἱ δὲ νεώτεροι Ἕλληνες
νεαροὶ ἔτι· διότι αἱ ἐπὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως στηριζόμεναι
ἐπιστήμαι εἶνε ἀλληλένδετοι καὶ συμπροάγονται, οἷα καὶ ἡ
ιατρικὴ μάλιστα ἐπὶ τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς στηριζο-
μένη. Διὸ καὶ αὕτη τυγχάνει νῦν ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς βαθμίδι
ἐν Ἑλλάδι καὶ μόλις ἀπὸ δεκαετίας σχεδὸν ἀρχεται λαμβάνου-
σα καθόλου συνειδήσιν τῆς ἀτελείας. Ἄλλ' ἱατροὶ ἐπιστή-
μονες καὶ σπουδαῖοι οὐδέποτε ἔλειψαν κοσμοῦντες τὴν καθη-
γητικὴν ἔδραν καὶ τὴν κοινωνίαν ὠφελοῦντες. Πλὴν ἡ ἐπι-
στήμη εἴτε ἡ τέχνη δὲν ἤλθεν ἔτι ὅλη ἐνταῦθα δι' οὓς εἵπομεν
λόγους, ὡς καὶ ὁ ἀπλοῦς κατάλογος τῶν γενομένων ἐπ' αὐτῆς
ἐργασιῶν μέχρι τοῦδε ἀρκούντως ὑποδηλοῖ.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ.

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850 ἐν συνόλῳ περὶ τὰ 98).

Τούτων ἀναγράφονται τὰ κυριώτερα, ὧν τὰ πλείστα, ὡς
εἰκός, εἶνε ἐκ μεταφράσεως εἴτε ἐρανίσματα.

Πραγματεῖαι φυσιο.λογικῆς ἐκ τοῦ λατινικοῦ ὑπὸ **Γ. ΠΟΥ-
ΛΙΟΥ** τοῦ ἐκ Τουρνόβου τῆς Θεσσαλίας, ἐν Πέστη 1823.

Διατριβὴ περὶ αἱμορραγιῶν ὑπὸ **ΚΩΝΣΤ. ΕΣΤΙΩΤΗ** ἐκ
Τριχάλων, ἐν Παρισίοις 1827.

Υγιεινὰ παραγγέλλματα ὑπὸ **Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ**.

Παραγγελίαι περὶ ἕγχειας ὑπὸ **ΓΡΗΓΟΡ. ΚΑΛΛΙΠΡΟΥ** ἱατροῦ.

Συστηματικὸν ἐγχειρίδιον περὶ ἱατρικῆς πολιτείας ὑπὸ
ΠΕΤΡ. ΒΙΑΡΑ.

Dissertatio inauguralis de pharmacologia graecorum
veterum in genere ὑπὸ **Ι. ΒΟΥΡΟΥ**.

Πυρετοῦ ἢ λοιμοῦ ἀφορισμὸς ὑπὸ **Α. Γ. ΛΕΥΚΙΟΥ**, οἱ μὲν

SISMANOGLIO
MEGARO

ἀφορισμοὶ ἐν ἰωνικῇ διαλέκτῳ, τὸ δὲ προοίμιον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κοινῇ.

Ἱατρικὴ διατριβὴ περὶ *συφιλιτιδος* ὑπὸ **ΠΟΛΥΒ. ΚΑΛΗΜΕΡΗ.**

Ἑλληνικὴ Φαρμακοποιία, εἰς μέρη τρία, ὑπὸ **ΓΕΩΡΓ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ ΣΕΡΤΑΡΗ.**

Ἐγχειρίδιον τῆς σωματικῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων ὑπὸ **ΙΩΑΝ. ΘΑΥΜΗΙΟΥ,** 1840.

Ἡ παρῶλη εἰς Πόρον ὑπὸ **Π. Κ. ΠΗΤΟΥ.**

Μετάρρασις τοῦ περὶ ἀκροάσεως καὶ ἐπικρούσεως τοῦ *Ράτ- συμπόρσιεν* ὑπὸ **Α. ΒΛΑΣΤΟΥ.**

Περὶ ἐμμήνων καὶ χλωρώσεως ὑπὸ **ΙΩΗΦ ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ.**

Ἐκθεσις περὶ τῆς *δαμαλίδος* ὑπὸ **Γ. ΑΛΒΕΡΤΟΥ.**

Χημεία ἀνόργανος ὑπὸ **ΞΑΥΕΡΙΟΥ ΛΑΝΔΕΡΕΡ.**

Ἀνατομία τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὑπὸ **ΔΗΜ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ.**

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κλίματος τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ **Κ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ** 1840.

Περὶ φυσικῶν ἐνλογιῶν καὶ τῆς ἐνσκηψάσης ἐπιδημίας κατὰ τὴν ρῆσον Θήρας πραγματεία ὑπὸ **Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ.**

Στοιχεῖα παθολογίας ὑπὸ **Σ. ΑΡΧΙΓΕΝΟΥΣ.**

Οὐηθῆρου ἐρμηγεία εἰς τὸν ἀνατομικὸν ἀτλαντα μεταφρασθέντα ὑπὸ **ΔΑΜΙΑΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ.**

Ἀνατομία, περιγραφή τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ὑπὸ **Κ. ΖΑΒΙΤΣΙΑΝΟΥ.**

Χρ. Οὐφελάνδου ἐγχειρίδιον πρακτικῆς παθολογίας ἐκ τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως ὑπὸ **Α. Γ. ΓΟΥΔΑ.**

Περὶ παρῶλων καὶ καθάρσεως ὑπὸ **Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ.**

Φυσιολογίας ἐργόχειρα Ρουδόλφου Οὐαγῆρου ὑπὸ **ΔΑΜΙΑΝ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ.**

Εἰδικῆς παθολογίας πραγματεία Α. Γριζόλου ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ** καὶ **Ι. ΘΕΟΦΑΝΙΔΟΥ.**

Ἐγχειρίδιον μαιευτικῆς ὑπὸ **Ν. ΚΩΣΤΗ.**

Ἐπιτομὴ ἰατροδικαστικῆς ὑπὸ **Γ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ.**

Ἐπίτομος ὁδηγὸς περὶ τοῦ τρόπου τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων μέχρι ἑπτὰ ἐτῶν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ συνεργανισθεῖς ὑπὸ **Μ. ΔΙΑΥΜΟΥ,** ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Περιγραφή τῶν ἐν Κύθρῳ, Αἰδηψῷ καὶ Ὑπάτῃ ἰαματικῶν ὑδάτων ὑπὸ **ΞΑΥΕΡΙΟΥ ΛΑΝΔΕΡΕΡ.**

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Ἀπὸ τοῦ 1851—1877, περὶ τὰ 90).

Ἐγχειρίδιον χειρουργικῆς ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Ι. ΘΑΥΜΗΙΟΥ.**

Πραγματεία περὶ γενικῆς ἀνατομίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Θ. ΑΦΕΝΤΟΥΛΗ.**

Παθολογικῆς ἀνατομίας ἐπιτομή, τοῦ αὐτοῦ.

Ἐγχειρίδιον φαρμακολογίας ὑπὸ **Ν. ΚΩΣΤΗ.**

Περὶ ἐλεφαντιάσεως ὑπὸ **Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ.**

Ἐγχειρίδιον εἰδικῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ **ΓΕΩΡ. ΚΑΡΑΜΗΤΣΑ.**

Contributions à l'histoire de la chirurgie oculaire chez les anciens par **Α. ΑΝΑΓΝΟΣΤΑΚΙΣ.**

Εἰδικὴ ροσολογία καὶ θεραπευτικὴ **Φ. Νειμευέρου** ἐκ τῆς τελευταίας γερμανικῆς ἐκδόσεως ὑπὸ **Γ. ΚΑΡΑΜΗΤΣΑ.**

Ἐγχειρίδιον τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ **Γ. ΖΩΧΙΟΥ.**

VII

Νομικά.

Τὰ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης ὡς χρήζοντα μόνου τοῦ λόγου καὶ τῆς θεωρίας φαίνονται μᾶλλον ἐπίδοσιν λαβόντα, καὶ ἡ νομικὴ σχολὴ τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου εἶνε σχετικῶς κρείττον κατηρτισμένη. Οὐχ ἦττον ἐκ τοῦ ἐκ τῆς Ἑσπερίας φωτὸς καὶ ταῦτα φωταγωγοῦνται τὰ πολλά, ὡς μὴ ὑπαρχούσης τανῦν οἰκείας φιλοσοφίας, ἐξ ἧς καὶ αἱ περὶ τοῦ δικαίου θεωρίαι ἀπορρέουσιν.

Συνέτεινε δ' ἴσως εἰς τὴν μείζονα τῆς νομικῆς ἐπίδοσιν καὶ ἡ εἰς τὰς δίκας καὶ τὸ πολιτεύεσθαι ῥοπή τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ διότι ἀπὸ ἀνομίας εἰς ἔννομον καὶ πολιτικὸν μετέβη βίον.

Ἐνταῦθα ἀναγράφονται ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ τοιοῦτου εἶδους βιβλίων μόνον τὰ κυριώτερα, ἵνα ἀποδείξωσι τὴν γενομένην καὶ περὶ τὸ δίκαιον ἐργασίαν.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ.

(Ἀπὸ τοῦ 1821—1850, περὶ τὰ 110).

Βεγκαρίου περὶ ἀδικημάτων καὶ ποινῶν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ **Α. ΚΟΡΑΗ**.

Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ δημόσιον πολιτικὸν δικαίωμα (jus publicum universale) ἐν Βούδῃ ὑπὸ **ΑΔΑΜΟΥ ΓΟΡΓΙΑ**, 1825.

Βόλνεϋ φυσικὸς νόμος ἡ φυσικὴ ἀρχὴ τῆς ἠθικῆς, μετάφρασις **Κ. ΠΕΝΤΕΔΕΚΑ**.

Πρόχειρον νόμων Ἀρμενοπούλου ὑπὸ **Κ. ΚΛΟΝΑΡΗ**.

Essai sur la codification par **PILLIKA**.

Ποινικοὶ νόμοι τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Στοιχεῖα τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐγκληματικοῦ δικαίου ὑπὸ **ΠΑΥΛΟΥ ΓΛΪΤΑ**.

Δεοχίλου Ἀντικλήσορος τὰ ἱστοιτοῦτα ὑπὸ **Γ. Α. ΡΑΛΛΗ**.

Ἀρχαὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου Καρόλου Γκρός ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἐλευθέρως ὑπὸ **Α. ΠΟΛΥΖΩΪΔΟΥ**.

Μακκαρέλλου στοιχεῖα δημοσίου δικαίου μετάφρασις ὑπὸ **Μ. ΚΑΙ Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**.

Δοκίμιον ἀκαδημαϊκῆς διατριβῆς περὶ τῆς ῥωμαϊκῆς δωδεκαδέλτου ὑπὸ **ΕΜΜ. ΚΟΚΚΙΝΟΥ**.

Ἐπίσημος μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου.

Ἡρεαρά περὶ ἐξυβρίσεων ὑπὸ **Π. ΚΑΛΛΙΓΑ**.

Ἐγχειρίδιον τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου Φερδινάνδου Μακελδέι ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ **Γ. Α. ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ Μ. ΡΕΝΙΕΡΗ**.

Ὁ πολιτικὸς τῆς Γαλλίας νόμος ὑπὸ **Γ. ΒΕΛΛΙΟΥ, Α. ΠΟΛΥΖΩΪΔΟΥ, Π. ΠΙΤΣΙΠΟΥ ΚΑΙ Κ. ΣΧΙΝΑ**.

Ἐγχειρίδιον τῆς ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς νομοθεσίας ὑπὸ **Γ. Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ**.

Οἱ ἑλληνικοὶ κώδικες τῶν νόμων ὑπὸ **Γ. Α. ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ Μ. ΠΟΤΑΗ**.

Δημοτικὴ διοίκησις ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ **Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**.

Σχέδιον πολιτικοῦ συντάγματος τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ **Ι. Α. ΣΟΥΤΣΟΥ**.

Διατριβὴ περὶ γάμου ὑπὸ **Γ. Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ** (ἐγρᾶφη μετὰ τὸ περὶ γάμου ζήτημα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ).

Σύστημα τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἰσχὺν του ὑπὸ **Π. ΚΑΛΛΙΓΑ**.

Ἐρμηνεία τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου ὑπὸ **Γ. Α. ΡΑΛΛΗ**.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1851—1857, περί τὰ 105).

Πραγματεία τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου ὑπὸ **Ν. Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ**.

Πολιτικὴ ρωμαϊκὴ νομοθεσία ὑπὸ **Κ. ΦΡΕΑΡΙΤΟΥ**.

Τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῶν ρωμαίων ὑπὸ **Π. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Ἐγχειρίδιον πολιτικῆς δικονομίας ὑπὸ **Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**.

Ἀλληλεθρὲς δίκαιον τῆς Εὐρώπης **Α. Ἐφτέρου** ἐξελληνισθὲν καὶ ἀξήθην ὑπὸ **ΔΙΟΜΗΔ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ**.

Ἑλληνικὴ νομοθεσία ὑπὸ **Θ. Π. ΔΗΑΝΓΙΑΝΝΗ** καὶ **Γ. Κ. ΖΗΝΟΠΟΥΛΟΥ**.

Γενικαὶ ἀρχαὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος ἀστικοῦ δικαίου ὑπὸ **Π. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**.

Περὶ τῆς δικαστικῆς ἐνθύντης τῶν ὑπουργῶν ὑπὸ **ΔΙΟΜΗΔ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ**.

Ἐγχειρίδιον τῆς ποινικῆς δικονομίας ὑπὸ **Κ. Ν. ΚΩΣΤΗ**.

Σύστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι ποινικῆς δικονομίας ὑπὸ **Ν. Ι. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ**.

Ἀρμενοπούλου πρόχειρον ἢ ἡ ἐξάβιβλος ὑπὸ **Ζ. ΝΟΥΤΣΗ**.

Περὶ τοῦ πολιτικοῦ νοσήματος τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ **Θ. Ν. ΦΛΟΓΑΪΤΟΥ**.

Περὶ τῆς κατὰ σύνταγμα ὀργανώσεως καὶ εἰσαγωγῆ εἰς τὴν κατὰ σύνταγμα ὀργάνωσιν ὑπὸ **ΑΘ. ΡΟΝΤΗΡΗ**, 1877.

VIII

Φιλοσοφικά, ἠθικά, πολιτικὰ καὶ παιδαγωγικά.

Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ἀρχομένη καὶ παραμένουσα ἡ πνευματικὴ ζωὴ, ὑπὸ δὲ τῆς ποιήσεως πτερομένη περὶ τὸ ἀγνωστον καὶ θεῖον, διὰ τῶν τοῦ λόγου καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀμα ἐρέυνης εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ὄντος καταλήγει, ἐξ ἧς ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ, ἧς βῆσις ἡ παιδαγωγία, διὰ τοῦτο ἐτέθη τελευταῖον τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῶν συγγραφῶν, καίτοι ἐν Ἑλλάδι μαθητευούσῃ ἔτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τηρῆται ἀκριβῶς ἡ φυσικὴ αὐτῆ τοῦ πνεύματος καθόλου ἀνάπτυξις. Καὶ ὅμως ὁ νόμος οὗτος τῆς ὑγιούς καὶ ἑναρμονίου ἀναπτύξεως εἶνε ἀπαράχθαι καὶ εἰς τὰ ἔθνη ὡς εἰς τὰ ἄτομα.

Διὸ παρατηρεῖται ἐνταῦθα ποικιλία τῶν πνευματικῶν προϊόντων καὶ τὸ πρῶτον ἴσως πολλῶν ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἔλλειψις πρὸς τὸ παρὸν τῆς δεύσης ἀρμονίας καὶ φυσικότητος.

Ἐκ πάντων ὅμως καταφαίνεται ἡ τάσις καὶ προσπάθεια τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀνεκάθεν νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἐπιστήμην καὶ θεωρίαν κατὰ δύναμιν καὶ ἐκείθεν ὁπωςδῆποτε νὰ μεταγγίξῃ τι τὸ πρόσφορον εἰς τὴν πατρίδα.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ.

Ἄπὸ τοῦ 1821—1830.

Ἐπιτομὴ τῶν βίων τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων τῆς ἀρχαϊότητος εἰς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας ὑπὸ **Φενελῶνος**, μεταφράσις ὑπὸ **Α. ΠΟΘΗΤΟΥ**.

Ἀλκιμάδης τοῦ Μαΐζερ ἐλευθέρως ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ
ΔΡ. ΜΑΝΣΟΛΑ.

Στοιχεῖα φιλοσοφίας ὑπὸ **N. ΒΑΜΒΑ.**

Σιλβίου Πελλίκου περὶ χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ **M. ΠΑ-
ΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.**

Κατήχησις περὶ κοινωρικῶν καθηκόντων, ὑπὸ **ΜΙΧ. ΧΡΙ-
ΣΤΑΡΗ** Ἡπειρώτου (1834).

Φιλοσοφία τῆς ἱστορίας δοκίμιον ὑπὸ **M. ΡΕΝΙΕΡΗ.**

Ψυχολογία στοιχειώδης ὑπὸ **Γ. ΣΕΡΟΥΤΙΟΥ.**

Ψυχολογία στοιχειώδης ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ **Θ. ΓΑΛΛΟΥ-
ΔΙΤΟΥ.**

Φιλοσοφία Ρενότου Καρτεσίου λόγοι ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ
N. ΠΙΚΟΛΟΥ.

Φιλοσοφία Σουαβίου ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ **ΕΜΜ. ΦΩΤΙΑΔΟΥ.**

Σωκράτης, μελέτη **N. I. ΣΑΛΤΕΛΗ.**

Χειραγωγὸς εἰς τὴν ψυχολογίαν ὑπὸ **Γ. ΣΕΡΟΥΤΙΟΥ.**

Στοιχεῖα ἠθικῆς ὑπὸ **N. ΒΑΜΒΑ.**

Ψυχολογία κατὰ Δαμιρῶνα, ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ **K. ΕΥ-
ΘΥΒΟΥΛΟΥ,** ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Πρόδρομος φιλοσοφίας· ἄρμονία τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν καὶ
τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ὑπὸ **ΣΗ. ΚΟΜΝΟΥ,** Κερκυραίου.

Γνωστικὴ ἢ τῶν τοῦ ἀνθρώπου γνώσεων σύντομος ἐκθεσις
ὑπὸ **Θ. ΚΑΪΡΗ.**

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ.

(Ἀπὸ 1851 — 1877).

Πολλὰ ἠθικολογικὰ, ὧν τὰ πλείστα ἐκ μεταφράσεως, παρα-
λείπονται.

Περὶ πρώτων ἰδεῶν καὶ ἀρχῶν δοκίμιον **Η. ΒΡΑΪΛΑ ΑΡ-
ΜΕΝΗ,** Κερκυραίου. 1852. (Οὗτος φαίνεται τῆς σκωτικῆς μᾶλ-
λον σχολῆς καὶ κατὰ Κουζίνον ἐκλεκτικός).

Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ λόγου πρὸς τὰς ἄλλας διακοητι-
κὰς δυνάμεις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὸν Φουίλλέρον, διατρι-
βαὶ δύο τοῦ αὐτοῦ.

Λόγος ἀκαδημαϊκὸς τοῦ αὐτοῦ.

Στοιχεῖα φιλοσοφίας, εἰσαγωγὴ ὑπὸ **Θ. ΚΑΪΡΗ.**

Ἐπιχρῖσις τῆς γνωστικῆς τοῦ **Θ. Καίρη** ὑπὸ **Π. ΚΑΛΛΙΓΑ.**

Ἐγχειρίδιον ἠθικῆς ὑπὸ **N. ΒΑΜΒΑ.**

Στοιχεῖα φιλοσοφίας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Σχελῖγγιος ἦτοι ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς φιλοσο-
φίας αὐτοῦ ὑπὸ **N. ΚΟΤΣΙΑ.**

Ἱστορία τῆς φιλοσοφίας τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς κατὰ τοὺς
μέσους αἰῶνας καὶ τῆς νεωτέρας εἰς τόμους πέντε, ὑπὸ **N.
ΚΟΤΣΙΑ.** 1876 (ἄχρι τοῦδε ἐφάνησαν τρεῖς).

Προοίμιον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ὑπὸ **ΔΗΜ. ΛΑ.
ΧΑΝΤΣΕΡΗ.**

Ἱστορία τοῖς παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφίας ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Κάτοπτρον τῆς κοινωνίας ὑπὸ **I. N. ΛΕΒΑΔΕΩΣ.**

Ψυχολογία **ΠΑΙΘΗΟΥΛΟΥ.**

Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου ὑπὸ **Α.
ΠΑΛΑΜΑ.**

Φιλοσοφικαὶ διαλέξεις ὑπὸ **I. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑ.**

Περὶ Βλοσίου καὶ Διοφάνου ὑπὸ **M. ΡΕΝΙΕΡΗ** (περὶ τοῦ
συστήματος τῶν στωϊκῶν).

Φιλοσοφίας ἔργον καὶ θέσις ὑπὸ **K. ΠΟΡΦΥΡΟΟΥΛΟΥ.**

Πραγματεία περὶ παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ πλούτου
ὑπὸ **I. ΣΟΥΤΣΟΥ.**

Πλουτολογία ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Ἡ ἀρχαία πολιτεία καὶ αἱ περὶ αὐτῆς θεωρίαι τοῦ Πλά-
τωνος καὶ Ἀριστοτέλους ὑπὸ **ΝΙΚΟΚΑ. ΚΑΖΑΖΗ, ΛΕΣΒΙΟΥ.**

Ὁ Θεὸς ἐν τῇ φύσει Καμίλλου Φλαμπαριῶνος ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ **ΛΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΖΑΡΚΟΥ**, 1877.

Περὶ βελτιώσεως τῆς διδασκαλίας φυλλάδ. α' καὶ β' ὑπὸ **ΙΩΑΝ. ΔΡΑΪΚΗ**, 1854.

Τὸ μέλλον ἢ περὶ ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως ὑπὸ **Δ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥ**, 1854.

Παιδαγωγικὴ διδασκαλία, ὑπὸ **Κ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ** ἐν Χάλκῃ 1854.

Ἐπιστολαὶ περὶ παιδαγωγικῆς διδασκαλίας τοῦ αὐτοῦ 1855 ἐν Χάλκῃ.

Πρώτη καὶ μέση παιδείσις καὶ περὶ ἀνατροφῆς τῶν κορασίων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ 1874 ἐν Ἀθήναις.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς δημοτικοῖς καὶ ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, 1875 ἐν Σμύρνῃ.

Παιδαγωγικὸν ἐγχειρίδιον ὑπὸ **Α. ΜΕΛΑ**, 1871.

Δοκίμιον τῆς διδασκαλίας τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ **Μ. ΒΕΡΓΩΤΗ**, 1876.

Ἱστορικὴ μελέτη περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείας ὑπὸ **Μ. ΒΕΡΓΩΤΗ** τόμος Α', ἀρχαῖοι χρόνοι, 1877.

Δοκίμιον πρακτικῶν παιδαγωγικῶν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους τῶν ἐν Ἑλλάδι δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν στοιχειωδῶν σχολείων τῶν ἀρρένων καὶ κορασίων ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ **Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**, 1865.

Ἡ δημοσία παιδείσις καὶ τὸ διδασκαλικὸν ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ **ΒΑΣ. ΦΑΡΣΗ**, 1868.

Σκέψεις ἐπὶ τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς παιδείσεως τῶν νέων Ἑλλήνων ὑπὸ **Α. ΦΑΤΣΕΑ**, 1856.

Κῆπος παιδαγωγικός, ἢ νηπιαγωγικὴ ὑπὸ **Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ** μετὰ ὀκτώ λιθογραφικῶν πινάκων 1876 ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐκθεσις περὶ προκαταρκτικῆς, μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαίδευσως ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Γενεύῃ ὑπὸ **Β. Ν. ΒΟΥΛΑΓΡΕΩΣ**, 1876.

Παραλειπομένων πολλῶν παντοίας ὕλης καὶ ποικίλης ἀφορμῆς συγγραμμάτων καὶ πολιτικῶν φυλλαδίων καὶ λόγων διαφόρων καὶ τῶν πολλῶν μυθιστορημάτων, ὧν ἀπαισία ἢ ἐπενέργεια καὶ τὸ πλῆθος, ἐπισυνάπτεται ἐνταῦθα ὡς ἐν ἐπιμέτρῳ ἢ ἐν Ἑλλάδι δημοσιογραφία εἰς πολιτικὰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ συγγράμματα ποικίλης καὶ ἐκλεκτῆς ὕλης ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε, ἐπειδὴ καὶ αὕτη δικαίως θεωρεῖται προῖον τῆς πνευματικῆς τοῦ ἔθνους ἀναπτύξεως, ἐπιδρῶσα ἀμοιβαίως ἐπὶ τοῦ λαοῦ γενικώτερον, ἢ σπουδαία σπουδαίως. Τὰ δὲ ἐμβριθέστερα τῶν μέχρι τοῦδε περιοδικῶν εἶνε τάδε: Ἑρωπαϊκὸς Ἐραριστής, βραχὺν διανύσας βίον. Μνημοσύνη, Ἐυτέρπη, Νέα Παρθώρα, διανύσασα βίον 22 ἐτῶν σπουδαῖον περιοδικόν. Φιλίστωρ, Ἐυαγγελικὸς κήρυξ.

Παρασσός, Ἀθήναιος, σπουδαῖα περιοδικά, ἐτι ζῶντα. Ἔστια οἰκογενειακὸν ὁμοίως.

Περιοδικά, Ἐφημερίδες

1821

Ἐρμῆς ὁ Λόγιος, ἔπαυσε ἃ Μαΐου 1821, ἀρχόμενος τῷ 1811 ἐν Βιέννῃ.

Καλλιόπη, ἔπαυσεν ἅμα τῇ ἐκρήξει τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐν Βιέννῃ.

Μέλισσα, ἐν Παρίσις, ὁμοίως ἔπαυσεν. Σάλπιγξ ἑλληνική, ἐφημερίς πολιτικὴ **Θ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΟΥ** ὁ ἃ ἀριθμὸς ἐν Καλαμπάτῃ. Ἐφημερίς τῶν ἡρωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰσθίων Νήσων, ἐν Κερκύρῃ.

1822

Σάββατο τῆς Ἑλλάδος, ἐν Κορίνθῳ. Ἐφημερίς τις, ἐν Ἀθῆναις, ὑπὸ Γ. ΨΥΛΛΑ. Ἐφημερίς τῶν ἠνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονίων Νήσων.

1824

Ἑλληνικὰ χρονικά, ἐν Μεσολογγίῳ, ἐκδότης ὁ Ἑλβετὸς ΜΑΥΕΡ. Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος, ἑλληνιστί, γαλλιστί καὶ ἀγγλιστί. Ἀθηναϊκαὶ ἑφημερίδες. Φίλος τοῦ Νόμου, ἐν Ὑδρᾷ, Ἐκδότης ὁ Γενουήσιος ΚΙΑΠΠΕΣ. Γενικὴ ἑφημερίς τοῦ Ἰονίου κράτους, ἐν Κερκύρᾳ.

1825

Ἑλληνικὰ χρονικά. Γενικὴ ἑφημερίς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκδότης Θ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ. Φίλος τοῦ Νόμου, ἐν Ὑδρᾷ.

1826

Ὁ Ἀρεξάρτητος. Ὁ Φιλάνθρωπος περιοδικὸν σύγγραμμα ἐν Μελίτῃ.

1827

Γενικὴ ἑφημερίς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ναυπλίῳ εἰς φύλλον. Ὁ Ἀρεξάρτητος. Μέλισσα.

1828

Γενικὴ ἑφημερίς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Φίλος τοῦ νόμου. Ὁ Ἀρεξάρτητος.

1829

Γενικὴ ἑφημερίς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ναυπλίῳ. Ταχυδρόμος τῆς Ἀνατολῆς, ἐν Αἰγίνῃ. Ἀθηνα, ἐκδότης ΕΜΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ. Courier de la Grèce. Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος, ἐν Βιέννῃ. Ἐφημερίς τῶν ἠνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονίων Νήσων.

1830

Γενικὴ ἑφημερίς τῆς Ἑλλάδος ἐν Ναυπλίῳ. Ἀθηνα. Courier de la Grèce.

1831

Ἀπόλλων, ἐν Ὑδρᾷ. Courier de la Grèce. Χρόνος. Καθρέπτῃς ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Ἀθηνα, ἐν Ναυπλίῳ. Ἐφημερίς τῶν ἠνωμένων ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰονίου κράτους καὶ ἰταλιστί. Ἡ Αἰγίρατα ἀπὸ 15 Μαρτίου μέχρι 15 Σεπτεμβρίου ἐφάνησαν 7 ἀριθμοὶ καὶ ἔπαυσεν.

1832

Γενικὴ ἑφημερίς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ναυπλίῳ. Ἀθηνα. Le Moniteur Grec. Courier de la Grèce. Ὁ Ἑλληνικὸς καθρέπτῃς ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Ἐφημερίς τῶν ἠνωμένων ἐπαρχιῶν τῶν Ἰονίων Νήσων. Ὁ Ἐθνικὸς, ἐν Αἰγίνῃ, ἐκδότης ΣΠ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ.

1835

Ἐφημερίς τῆς κυβερνήσεως, ἐν Ναυπλίῳ καὶ γερμανιστί. Ἐθνικὴ ἑφημερίς. Ἥλιος. Σωτήρ. Τριπτόλεμος. Χρόνος καὶ δύο τῶν τοῦ ἠγουμένου ἔτους.

1834

Ἀθηνα. Φίλος τοῦ λαοῦ. Ἐποχὴ, ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί. Ἐθαγγελικὴ σάββατο, σύγγραμμα περιοδικόν, θεολογικόν, ἠθικόν καὶ ἱστορικόν, ἐν Ναυπλίῳ. Ἰόνιος Ἀρθολογία, περιοδικόν ἐν Κερκύρᾳ.

1838

Βασιλικὴ ἑφημερίς, ἐν Ἀθῆναις. Ἀθηνα, Σωτήρ, Ἐθνικὴ, Ἐφημερίς τῶν ἀγγελιῶν, ὡσαύτως. Ἐποχὴ, ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί, ἐν Ναυπλίῳ. καὶ Ἐθαγγελικὴ σάββατο, περιοδικόν ὡσαύτως. Ἰόνιος Ἀρθολογία, ἐν Κερκύρᾳ.

SISMANOGLIO
MEGARO

Ὁ Ὀθωμανικὸς Μηνύτωρ (πρώτη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικὴ ἔφημερίς).

1836

(Ἐφημερίδες, ὧν ἀναγράφονται 12.)

Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως ἐν Ἀθήναις. Φήμη, Ταχυδρόμος, Πρωτὸς κήρυξ, Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς, Ἑλληνικὴ πλάστιγγή, ἐκδότης **ΑΛΕΞ. ΣΟΥΤΣΟΣ**, Ἐφημερίς τῶν ἔφημερίδων, Ἀρθρολογία τῶν κοινωφελῶν γνώσεων, Ἐπιστημονικὴ Πρόοδος, Ἀσκληπιός, Παιδικὴ Ἀποθήκη, περιοδικόν, δις τοῦ μηνὸς **Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ**, καὶ Ἡώς, σύγγραμμα περιοδικόν, ὑπὸ **Ι. Ν. ΛΕΒΑΔΕΩΣ** καὶ **ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΛΟΥ**, ὡσαύτως.

1837

(20, ὧν 5 περιοδικά.)

Ἐφημερίς τῆς κυβερνήσεως, Φήμη, Ταχυδρόμος, Πρωτὸς κήρυξ, Ἑλλάς, Ἑλίς, ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ συντάκτης **Κ. ΛΕΒΙΑΣ**, Ἴρις, Ὁ κλέπτης, Ὁ ἐμπορικὸς ἄγγελος, Ἡ Πρόοδος, Ἀσκληπιός, Ἐναγγελικὴ σάλπιγγή, Ὁ Θεατής, σύγγραμμα περιοδικόν ἠθικόν, οἰκονομικόν, φιλολογικόν καὶ θεσμοθετικόν, δις τοῦ μηνὸς παρὰ **Μ. ΣΧΙΝΑ**. Ἀρχαιολογικὴ ἔφημερίς, Ἀρθρολογία κοινωφελῶν γνώσεων, μετ' εἰκόνων ἐν Ἀθήναις. Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων, ἐν Σμύρνῃ.

1838

(8, ὧν 3 περιοδικά.)

Φήμη. Ταχυδρόμος. Σωτήρ, ἐν Ἀθήναις. Ἀμάθεια ἐν Σμύρνῃ.

Περιοδικά. Ἐναγγελικὴ σάλπιγγή, Ἀρχαιολογικὴ ἔφημερίς, Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων.

1839

(14, ὧν 4 περιοδικά.)

Ἑλληνικὸς ταχυδρόμος. Αἰὼν. Σελήνη. κλπ. Ὁ πατριώτης ἐν Σύρῳ. Ὁ Ἐρμουπολίτης ὁμοίως. Ἀμάθεια.

1. Ἀρχαιολογικὴ ἔφημερίς. 2. Ἀσκληπιός. 3. Ὁ παιδαγωγός, σύγγραμμα περιοδικόν περὶ παιδαγωγικῆς καὶ περὶ ἀνατροφῆς, ἐν Πειραιεὶ ἐκ τῆς τυπογραφίας **Π. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΟΥ**. 4. Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων.

1840

(15, ὧν 3 περιοδικά.)

Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως. Ἀθηναῖα. Αἰὼν. Ταχυδρόμος. Φήμη. Ἡ Πρόοδος καὶ ὁ Σωκράτης. Ἡ Ἑλληνικὴ σάλπιγγή. Τοξότης (σατυρικὴ). Μέλισσα. Ἀμάθεια.

Π. Ἀρχαιολογικὴ ἔφημερίς. Εὐρωπαϊκὸς ἔραριστής (κατὰ πᾶσαν 33 ἡμέραν). Ἀποθήκη.

1841

(27, ὧν 5 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 11. Ἐν Σύρῳ 4. Ἐρμῆς. Μίρως. Ραδάμανθως, Ἐλευθερία. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 3. Ὁ Ὀθωμανικὸς Μηνύτωρ. Ἐν Σμύρνῃ 3. Ἀμάθεια, Φιλολογία, Μέλισσα.

Ἐν Βουκουρεστίῳ περιοδικόν Ζέφυρος τοῦ Ἰστροῦ. Ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ ἔφημερίς. Εὐρωπαϊκὸς ἔραριστής. Πολικὸς ἀστὴρ. Υἱὸς τῆς πατρίδος

1842

(22, ὧν 6 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 16. Ἐν Σμύρνῃ 4. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 3. Περιοδικά πρὸς τοὺς ἄνω καὶ ὁ Νέος Ἀσκληπιός.

1843

(36, ὧν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 26. Ἐν Πάτραις 2, Ἡχὸ τῶν Ἐπαρχιῶν. Ἐν Σύρῳ 1. Ἐν Σμύρνῃ 4. Ναυπλίω 1. Κερκύρα. 1. Ἐν Πειραιεὶ 1.

Περιοδικά πλὴν τῶν προτέρων, Ἑλληνομνημῶν **ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ**. Κομήτης.

1844

(24, δν 5 περιδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 19. Ἐν Σύρω 2. Ἐν Ναυπλίῳ 1. Ἄργει 1. Κων/πόλει 1, Τηλέγραφος τοῦ Βοσπόρου. Ἐν Σμύρνῃ 1.

Ῥήγας περιοδικόν. Ἀστρον τῆς Ἀνατολῆς, Μέλισσα τῶν Κυκλάδων ὡσαύτως. Ἀποθήκη τῶν ὠφελίμων γνώσεων.

1845

(44, δν 6 περιδικά.)

Ἀθήναις 36. Σύρω 3. Πάτραις 1. Κερκύρα 1. Κωνσταντινουπόλει 2.

1846

(22, δν 3 περιδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 20. Πάτραις 1. Ναυπλίῳ 1.

Ἱστορικὰ ἢ συλλογὴ φιλολογικῶν ὑπομνημάτων περιοδικόν. Θέμις, ὡσαύτως. Φανάριον τοῦ Διογένηος.

1847

(31, δν 6 περιδικά.)

Ἀθήναις 22. Πάτραις 2. Σύρω 3. Κερκύρα 1, Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως. Ζακύνθῳ 1, Σπινθήρ, περιοδικόν. Κωνσταντινουπόλει 1, Τηλέγραφος. Σμύρνῃ 1, Ἀμάλθεια.

Εὐτέρπη, περιοδικόν.

1848

(38, δν 8 περιδικά.)

Ἀθήναις 20. Πάτραις 2. Ναυπλίῳ 1. Σύρω 2. Κερκύρα 1. Ζακύνθῳ 1, περιοδικόν. Σμύρνῃ 1.

1849

(45, δν 6 περιδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 28, Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως, Ἀθηναῖα, (ἔτος ΙΗ'), Διών, Ταχύπτερος Φήμη, Ἐλπίς, Συνταγματική, Ζέφυρος. Ἐθνική. Ἀρεξάρκτης. Νέα Ἑλλάς. Ἐποχή. Ἡ

τάξις. Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ νέος κόσμος. Courier d'Athènes. Il novelista Italiano. Il Corriere italiano. Ὁ Τύπος. Τὸ Ἐθνικὸν πνεῦμα. Ἐφημερὶς τῶν συζητήσεων κτ.λ. Πάτραις 1. Σύρω 2. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνῃ 2. Ἐφημερὶς τῆς Σμύρνῃς εἰς 4^{ον}. Κερκύρα 5, ὦν Πατρίς ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Ὁ ἀρεξάρκτης, ἑλληνιστὶ καὶ ἰταλιστὶ. Κεφαλληνίᾳ 3. Ζακύνθῳ 2, Τὸ Μέλλον ἑλληνιστὶ καὶ ἰταλιστὶ.

Μέχρι τοῦ ἔτους τούτου ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως διαρκῶς ἐξεδίδοντο ἐφημερίδες ἐν ταῖς ἐξῆς πόλεσιν, Ἀθήναις Σύρω, Ναυπλίῳ, Πάτραις, Κερκύρα, Ζακύνθῳ, Σμύρνῃ, Κωνσταντινουπόλει καὶ Βουκουρεστίῳ, ὡς ἐκ τοῦ ἀνωτέρου πίνακος συνάγεται.

1850

(51, δν 3 περιδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 31, (πολλὰ αὐτῶν βραχύβιοι). Σύρω 4. Πάτραις 2. Χαλκίδι 1. Κερκύρα 5. Κεφαλληνίᾳ 2. Ζακύνθῳ 2. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνῃ 3.

1851

(52 δν 3 περιδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 26, οὐχὶ αἱ αὐταί· ἄλλαι παύσονται καὶ ἄλλαι ἀναφύονται. Πάτραις 2. Τριπόλει 1. Χαλκίδι 2. Σύρω 3. Κερκύρα 7, τούτων αἱ μὲν κυβερνητικαί, αἱ δὲ ριζοσπαστικαί. Ζακύνθῳ 2. Κεφαλληνίᾳ 3, ὡς αἱ ἐν Κερκύρα. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνῃ 4.

1852

(46, δν 6 περιδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 20. Πάτραις 2. Τριπόλει 1. Κερκύρα 4. Κεφαλληνίᾳ 1. Ζακύνθῳ 1. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνῃ 3.

Ἡ Παρδώσα ἀπὸ τοῦδε Νέα Παρδώσα, προσετέθη Μνημοσύνη. Βιβλιοθήκη τοῦ λαοῦ. Ἐφημερὶς ἀρχαιολογική, ἐπανελήφθη.

SISMANOGLIO MEGARO

1853

(49, ὄν 9 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 35. Πάτραις 2. Τριπόλει 1. Σύρω 3. Κερκύρα 3. Κεφαλληνία 1. Ζακύνθω 1. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνη 2.

Νέα περιοδικά: Φοίβιξ ἐν Κερκύρα. Τερψιχόρη ἐν Κεφαλληνία. Ἀρθοδέσμη ἐν Ζακύνθω. Ἱατρικὴ Μέλισσα ἐν Ἀθήναις. Ἐφημερίς τῶν μαθητῶν.

1854

(38, ὄν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 30. Σύρω 1. Τριπόλει 1. Κερκύρα 3. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνη 2.

1855

(39, ὄν 6 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 26. Πάτραις 2. Τριπόλει 1. Ναυπλίω 1. Σύρω 1. Κερκύρα 3. Κεφαλληνία 1. Κωνσταντινουπόλει 2. Σμύρνη 2.

1856

(43, ὄν 9 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 27. Πάτραις 3. Σύρω 4. Καλῆμαις 1. Κερκύρα 3. Λαμία 1, ὁ Φάρος τῆς Ὀθρονος διατηρεῖται ἄχρι τοῦδε. Κωνσταντινουπόλει 2. Σμύρνη 1. Τεργέστη 1, Ἡμέρα.

1857

(40, ὄν 9 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 25. Λαμία 1. Καλῆμαις 1. Ναυπλίω 1. Πάτραις 1. Τριπόλει 1. Σύρω 2. Κερκύρα 2. Ζακύνθω 1. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνη 2. Τεργέστη 1.

Εὐαγγελικὸς κήρυξ, περιοδικόν.

1858

(52, ὄν 9 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 32. Πάτραις 4. Τριπόλει 2. Καλῆμαις 1. Λαμία 1. Σύρω 2. Κερκύρα 4. Ζακύνθω 1. Κεφαλληνία 1. Σμύρνη 2. Κωνσταντινουπόλει 1. Τεργέστη 1.

1859

(49, ὄν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 42. Λαμία 2. Κερκύρα 2. Ζακύνθω 2. Σμύρνη 1. Κωνσταντινουπόλει 1. Τεργέστη 1.

Νομικὴ Μέλισσα περιοδικόν.

1860

(29, ὄν 7 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 22. Λαμία 2. Κερκύρα 2. Σμύρνη 2. Τεργέστη 1. Λονδίω 1, ὁ Βρετανικὸς ἀστήρ.

1861

Ἐνταῦθα μᾶς ἐγκαταλείπει ὁ κατάλογος, ἀναγράφονται δὲ περιοδικὰ 4, ἐν οἷς νεώτερον Φιλίστωρ.

Κεφαλληνία 2, Ἀύχρος. Ὁ Φίλος τῆς νεολαίας, περιοδικόν. Ζακύνθω 1. Σμύρνη 1. Λονδίω 1.

Νέα ἀποθήκη, περιοδικόν ἐν Σμύρνη.

1862

(21, ὄν 5, περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 13. Τριπόλει 1. Σύρω 1. Ζακύνθω 1. Κωνσταντινουπόλει 1. Σμύρνη 1. Χίω 1. Λονδίω 1.

1865

(40, ὄν 7 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 22. Πάτραις 4. Μεσολογγίω 1. Κερκύρα 2. Ζακύνθω 3. Κεφαλληνία 2, ὁ ἀληθὴς ῥίζοσπάστης. Τεργέστη 2.

Χρυσάις, περιοδικόν.

1864

(61, ὄν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 34. Σύρω 7. Καλῆμαις 1. Πάτραις 2. Τριπόλει 2. Σπάρτη 1. Μεσολογγίω 2. Κερκύρα 3. Κεφαλληνία 3. Ζακύνθω 1, ὁ Σαταναῖς. Σάμω 1, ὁμώνυμος. Κωνσταντινουπόλει 4. Ἀλεξανδρεῖς 2. Σμύρνη 2. Τεργέστη 2.

1865

(57, ὄν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 34. Λαμία 1. Χαλκίδι 1. Πάτρας 2. Τριπόλει 2. Σπάρτη 2. Σύρω 6. Κερκύρα 3. Κεφαλληνία 2. Τεργέστη 2. Ἀλεξανδρεία 2. Σμύρνη 1. Κωνσταντινούπολι 3.

1866

(99, ὄν 9 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 44. Καλάμεις 4. Τριπόλει 4. Πάτρας 6. Αἰγίω 1. Ναυπλίω 1. Σπάρτη 2. Λαμία 2. Χαλκίδι 1. Μεσολογγίω 2. Σύρω 9. Ζακύνθω 5. Κεφαλληνία 4. Λευκάδι 3. Κερκύρα 3. Κωνσταντινούπολι 4, ὁ Νεολόγος τῆς Ἀνατολῆς. Σμύρνη 1. Τεργέστη 2.

1867

(80, ὄν 6 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 41. Πειραιεὶ 1. Μεσολογγίω 2. Λαμία 2. Ναυπλίω 1. Τριπόλει 2. Πάτρας 1. Καλάμεις 3. Πύργω 1. Τεργέστη 2.

Ἐν Αἰγίω 1. Χαλκίδι 1. Σύρω 6. Κερκύρα 2. Κεφαλληνία 5. Ζακύνθω 1. Σμύρνη 1. Κων/πόλει 4. Σάμω 1. Κρήτη 1. Βουκουρεστίω 1, Ἴρις.

1868

(86, ὄν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 37. Πειραιεὶ 1. Λαμία 2. Σπάρτη 1. Πάτρας 2. Ναυπλίω 1. Πύργω 3. Καλάμεις 3. Τριπόλει 2. Τεργέστη 2.

Ἐν Χαλκίδι 1. Σύρω 5. Κερκύρα 4. Κεφαλληνία 1. Ζακύνθω 2. Κρήτη 1. Σάμω 1. Σμύρνη 1. Κων/πόλει 4. Βουκουρεστίω 2. Ἀλεξανδρεία 2.

1869

(107, ὄν 12 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 51. Μεσολογγίω 2. Λαμία 3. Πάτρας 9.

Τριπόλει 2. Ναυπλίω 2. Καλάμεις 4. Σπάρτη 1. Πύργω 1. Κερκύρα 5. Τεργέστη 2. Γενεύη 1.

Ἐν Κεφαλληνία 1. Χαλκίδι 1. Σύρω 4. Κων/πόλει 8. Σμύρνη 1. Σάμω 1. Βουκουρεστίω 1. Ἀδρ/πόλει 1. Θεσσαλονίκη 1. Ἰωαννίνοις 1. Ἀλεξανδρεία 1. Παρισίοις 2, περιοδικά.

1870

(70, ὄν 8 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 36. Πειραιεὶ 1. Λαμία 2. Πάτρας 2. Καλάμεις 1. Τριπόλει 1. Χαλκίδι 1. Σύρω 5. Κερκύρα 2. Ζακύνθω 1.

Ἐν Σμύρνη 2. Κων/πόλει 5, ὄν 2 περιοδικά. Σάμω 1. Κρήτη 1. Ἀδρ/πόλει 1. Τεργέστη 2. Νεαπόλει 1, Οἱ Λαοί.

1871

(103, ὄν 11 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 62. Λαμία 3. Χαλκίδι 1. Τριπόλει 2. Ναυπλίω 2. Σπάρτη 2. Πάτρας 5. Καλάμεις 5. Αἰγίω 1. Τεργέστη 2.

Ἐν Σύρω 5. Κερκύρα 3. Λευκάδι 1. Κων/πόλει 3. Σάμω 1. Ἀδρ/πόλει 1. Σμύρνη 3, ὄν 1 περιοδικόν, Ὀμηρος. Ἀλεξανδρεία 1. Βουκουρεστίω 1.

1872

(135, ὄν 19 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 71. Πειραιεὶ 1. Ἀμφίσση 2. Λαμία 3. Μεσολογγίω 1. Σύρω 6. Χαλκίδι 2. Πάτρας 7. Κων/πόλει 5. Ἀλεξανδρεία 1. Κρήτη 1. Βράιλα 1 περιοδικόν.

Ἐν Τριπόλει 2. Ναυπλίω 3. Καλάμεις 8. Σπάρτη 2. Αἰγίω 1. Πύργω 1. Κυπαρισσία 1. Κερκύρα 5. Ζακύνθω 1. Λευκάδι 1. Σμύρνη 4. Σάμω 1. Βουκουρεστίω 1. Τεργέστη 2.

1873

(140, ὄν 10 περιοδικά.)

Ἐν Ἀθήναις 72. Σύρω 4. Τριπόλει 4. Πύργω 1. Κυπαρισ-

σία 1. Πάτρας 5. Σπάρτη 2. Ναυπλίω 1. Καλάμαις 4. Μεσσήνη 1. Λαμία 4.

Ἐν Χαλκίδι 4. Κερκύρα 4. Ζακύνθω 5. Κων/πόλει 7, ὧν 2 περιοδικά. Σμύρνη 5, ὧν 2 περιοδικά. Ἐν Βουκουρεστίω 2. Βραίλα 1. Κρήτη 1. Καίρω 1. Ἀλεξανδρείᾳ 2. Τεργέστη 2.

1874

(125, ὧν 13 περιοδικά).

Ἐν Ἀθήναις 65. Πειραιεὶ 1. Χαλκίδι 3. Λαμία 2. Ἀμφίσση 1. Πάτρας 6. Κορίνθω 2. Τριπόλει 2. Μεσσήνη 1. Σπάρτη 3. Καλάμαις 1. Κερκύρα 3.

Ἐν Κυπρισσίᾳ 1. Θήβαις 1. Ζακύνθω 4. Κων/πόλει 2. Σμύρνη 5. Βουκουρεστίω 1. Βραίλα 3. Ἀλεξανδρείᾳ 2. Τεργέστη 2.

1875

(119, ὧν 5 περιοδικά).

Ἐν Ἀθήναις 49. Πειραιεὶ 4. Σύρω 7. Θήβαις 1. Βονίτση 1. Λαμία 1. Χαλκίδι 2. Ναυπλίω 1. Πάτρας 6. Νέε Κορίνθω 1. Βραίλα 1. Σμύρνη 5.

Ἐν Τριπόλει 2. Καλάμαις 2. Κεφαλληνίᾳ 2. Κυπρισσίᾳ 1. Σπάρτη 3. Πύργω 1. Κερκύρα 1. Ζακύνθω 6, ὧν 1 περιοδικόν. Κωνσταντινουπόλει 5. Τεργέστη 2. Ἀλεξανδρείᾳ 3. Θεσσαλονίκη 1, ὁ Ἐρμῆς.

1876

(168, ὧν 12 περιοδικά).

Ἐν Ἀθήναις 73. Πειραιεὶ 3. Σύρω 9. Πάτρας 11. Χαλκίδι 3. Λαμία 2. Καλάμαις 9. Τριπόλει 3. Σπάρτη 3. Ναυπλίω 4. Κων/πόλει 5. Ἀλεξανδρείᾳ 2. Βραίλα 2. Ἰωαννίνοις 1.

Ἐν Μεσολογγίῳ 4. Πύργω 1. Αἰγίῳ 2. Κυπρισσίᾳ 1. Λευκάδι 1. Κορίνθω 2. Γυθείῳ 1. Κεφαλληνίᾳ 3. Θήβαις 2. Ζακύνθω 6. Κερκύρα 5. Θεσσαλονίκη 1. Σμύρνη 6. Τεργέστη 2. Κρήτη 1.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΩ 1877.

ΑΘΗΝΩΝ.

Ἐφημερίς, καθ' ἐκάστην. Παλιγγενεσία, ἑξέκκις. Στοά, καθ' ἐκάστην. Ὁρα, Νεολόγος Ἀθηῶν, Τηλέγραφος, Καρτερία, Ἐθνογράφος, Ἀλήθεια, ὠσαύτως. Μέρμηρα εἰς φύλλον. Ἐφημερίς τῶν συζητήσεων. Ἀριστοφάνης, σατυρική. Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς. Μετριοφρων, δις τῆς ἐβδομάδος. Ἐποχὴ τρις τῆς ἐβδομάδος, ἔπκυσε. Λαός. Μέλλον, εἰς φύλλον. Ἡ Σύγκλητος. Ῥήγας. Ἀρχιλόχος. Σύστημα. Ἡμέρα εἰς 4^{ον}. Δίκαιον. Δικαστικὰ χρονικά, (κατὰ Κυριακὴν.) Μηνῆτωρ Ἀθηῶν. Ἐθνικὴ φωνή. Ἀρθῶν, οἰκογενειακὴ ἑφημερίς. Φῶς, σατυρική. Σκότος, Σουσαριῶν, Φλόξ, ὠσαύτως. Φύλλον εἰδοποιήσεων· τὸ ὅλον 33.

Περιοδικά.

Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις. Ἐστία, ἐκδιδομένη κατὰ Κυριακὴν. Δελτίον τῆς Ἐστίας. Ἀθηναίς, δις τοῦ μηνός. Ἀθηναίων, κατὰ διμηνίαν. Mittheilungen des deutsch. arch. Inst. Bulletin de correspondance Hellenique. Παρνασσός, κατὰ μῆνα. Ἐφημερίς τῶν παιδῶν, ἀπαξ τοῦ μηνός. Ἐφημερίς τῶν φιλομαθῶν, ἔτος κέ. Δελτίον τῆς ἐπὶ τῆς ἐμφυλοχόσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐπιτροπῆς, μηνιαῖον περιοδικόν.

ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ.

ΕΝ ΣΥΡΩ.

Ἡμέρα, καθ' ἐκάστην. Παρόπη. Ἐθνος.

ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ.

Εὔβοια, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος.

- Κάδμος.*
ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ.
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ.
Φορολογούμενος, Ἑλληνική δημοκρατία.
ΕΝ ΝΑΥΠΑΙΩ.
Μελοποιήνη.
ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ.
*Κόρινθα, μηνιαῖον περιοδικὸν ἀνάγνωσμα. Ζακύνθιος Ἄν-
θώρ, μηνιαῖον.*
ΕΝ ΣΠΑΡΤῃ.
Πελοπονησιακὸς ἀστήρ.
ΕΝ ΚΑΛΑΜΑΙΣ.
Τάξις, Ἀριστόδημος.
ΕΝ ΛΑΜΙΑ.
Φάρος τῆς Ὀθρυος, Ἐντρομία.
ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ.
Βοιωτία.
ΕΝ ΝΑΥΠΑΙΩ.
Εὐθύρη.
ΕΝ ΑΝΔΡΩ.
Ἄνδρος.
ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ.
Ἑθνικὴ γραφικὴ ἐπιθεώρησις.
ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.
Ἑλπίς.
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.
*Ἀνατολή, ἑφημερὶς πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ. Μεταφρόθη-
μισίς. Φάρος τοῦ Βοσπόρου (γαλλιστί). Θράκη. Βυζαντίς.
Νεολόγος. (Κουκουρέκος, Μῶμος, σατυρικά.)*
ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤῃ.
Κλειώ. Νέα Ἡμέρα.
ΕΝ ΒΡΑΙΑΔ.
Σύλλογοι.
ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ.
Ἴρις.
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ.
Ἰωάννινα.

- ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ
*Ἀμάθεια, Σμύρνη. Ἰωρία. Πρόδος. Ὀμηρος, Μέλις,
περιοδικά.*
ΕΝ ΣΑΜΩ.
Σάμος.

ΤΑ ΚΑΛΙΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ

ΤΑ ΕΞΟΧΩΤΕΡΑ.

Α' ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΛΥΤΡΑ, ζωγράφου, παιδευθέντος ἐν τῷ Πολυ-
τεχνείῳ Ἀθηνῶν καὶ εἶτα ἐν Μονάχῳ, ἔργα τέδε·

Ἡ Ἀρτιγόρη ἀπερχομένη, ἵνα θάψῃ τὸν ἀδελφόν της. Πυρ-
πολητῆς Κανάρης. Παραμονὴ τοῦ γέου ἔτους. Κλεμμένη
νέα. Ἡ Ὀρσανή. Φίλημα. Πρωῖνὴ τοιαύτα. Ὁ ἀπειθὴς
ἔγγονος.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΚΥΖΗ, Τηρίου, ὁμοίως μαθητοῦ τοῦ Πολυτε-
χνείου καὶ ἐν Μονάχῳ σπουδάσαντος. Οὗτος διακρίνεται διὰ
τὴν εὐφυῆ ἔκφρασιν τῶν παθῶν.

Ἡ ἀρράβωνα, ἀλληγορικὴ. Εἰκὼν τῆς τέχνης. Τὰ ὄργανά.
Τὸ Sedan. Ἡ εἰδησις τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ναπολέοντος.
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΟΛΟΝΑΚΗ, ναυτικά.

Ἡ ναυμαχία τῆς Αἰσσης. Πυρπολικόν.

Β' ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ.

ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΔΡΟΣΣΗ, μαθητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῆς Γερ-
μανίας·

Ἡ Πηγελόπη. Τὸ ἀέτωμα τῆς Ἀκαδημίας.

Δ ΦΙΑΣΗΠΟΤΟΥ *Τηρίου*, ὁμοίως μαθητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῆς Γερμανίας.

Ὁ θεριστής. Ὁ ψαράς. Ὁ ξυλοσχίστης.

ΛΕΩΝΙΔΟΥ ΒΙΤΖΑΡΗ, ὁμοίως μαθητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου.

Ὁ Βροῦτος. Τὸ πνεῦμα τοῦ Κοπερνίκου.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΛΑΠΑ, *Τηρίου*, μαθητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῆς ἐν Μονάχῳ σχολῆς.

Ὁ Σάτυρος μετ' ἔρωτος. Μήδεια ἐν τῇ στιγμήν ἢ τὴν σφάξην τὰ τέκνα της. Γερμανικὸς μῦθος *Dornroechen* βραβευθὲν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Μονάχου.

Ἀδελφῶν ΦΥΤΑΛΛΩΝ *Τηρίων*.

Ὁ σκοπευτής. ὁ πυρπολητής.

Τῶν ἀνωτέρω τῆς ζωγραφικῆς ὡς καὶ τῆς γλυπτικῆς ἔνια ἐξετέθησαν καὶ ἐν ταῖς παγκοσμίαις ἐκθέσεσι καὶ ἐβραβεύθησαν.

ΘΕΑΤΡΟΝ.

Τελευταῖον μνημονευτέοι οἱ *Δραματικοὶ Θίασοι*, οἱ ἀπὸ δεκαπενταετίας περίπου σχηματισθέντες καὶ τὴν θεατρικὴν τέχνην σκοποῦντες νὰ προαγάγωσι καὶ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐπαναφέρωσι τὸ *Θέατρον*. Πρῶτος τούτων σύστασιν καὶ προαγωγὴν ἔλαβεν ὁ τοῦ **ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗ**, *Ζακυνθίου*, ἔτι νῦν τὰ πρωτεῖα φέρων. Εἶτα ὁ τοῦ **ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΛΑΕΣΙΑΔΟΥ** καὶ ὁ τοῦ **ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΝΙΩΤΑΚΗ**. Οἱ θίασοι οὗτοι εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τοῦ ἑλληνισμοῦ μεταβαίνοντες παρέχουσι παραστάσεις πρωτοτύπων δραμάτων ἔθνικῶν καὶ ἐξόχων τοιούτων ξένων ἐκ μεταφράσεως, ἐν οἷς καὶ ἀριστουργήματα πολλὰ Σαίχσπέρου καὶ Σχιλλέρου καὶ ἄλλων πολλὰκις ἐπανελήθησαν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.

Ἐκ τῆς συλλήθδην ταύτης ἐκθέσεως ἐξάγεται ἀσφαλῶς ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες ἀφ' ἧς μάλιστα ἰδρύσαντο πολιτεῖαν ὡς ἀπὸ κέντρου ἤρξαντο τὸν ἀγῶνα τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τὸ φαινὸν τῆς ἐσπερίας ὑπόδειγμα οὐδενὸς τῶν πρὸς τοῦτον παραμελήσαντες. Ἐντὸς πεντηκονταετίας κατέθεσαν ὡς ἐν διαγράμματι τὰ θεμέλια ὅλου τοῦ μέλλοντος οἰκοδομήματος ἀπὸ τῆς γλώσσης ἀρξάμενοι καὶ εἰργάσθησαν, εἰ καὶ, ὡς εἰκός, ἀτελῶς καὶ ἀπείρως πολλαχοῦ. Δὲν φαίνονται οἱ νεώτεροι Ἕλληνες νέον ἔθνος, ὅπερ μέλλει βαθμιαίως ν' ἀναπτυχθῆ καὶ προβῆ εἰς τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ πνευματικοῦ βίου, ἀλλ' ἐν συνόλῳ ὡς μέλος τοῦ πεπολιτισμένου ἐσπερίου κόσμου, ὅπερ ἐκ ληθάργου τινὸς κατὰ θείαν πρόνοιαν ἀναστὰν ἀναλαμβάνει σχεδὸν τὴν ὅλην τῆς ζωῆς κυκλοφορίαν μετ' αὐτοσυνηδήσεώς τινος καὶ αὐτενεργείας. Ὡστε ἐκ τῶν προοιμίων τούτων τῆς πεντηκονταετηρίδος ἐναργεστέρα καθίσταται ἡ ἐλπίς ὅτι θ' ἀνατείλῃ καὶ αὖθις μετὰ μακρὰν νύκτα τῆς ἀθανάτου Ἑλλάδος ὁ ἀστὴρ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ νῦν ἐσπερίου χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

SISMANOGLIO
MEGARO

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ.

Οί κύριοι

Μωϋσῆς Ἰωάννου	1
Λουκάς Μετούση	1
Πρόδρομος Λειμυδῆς	1
Δημήτριος Ἀρζόγλου	1
Γεώργιος Βαφειάδης	1
Σταμάτιος Νικηφόρου	1
Γεώργιος Ἀλεξίου	1
Θεόδωρος Α. Δημητριάδης	1
Ἀλέξανδρος Μαυρίδης	1
Θεόδωρος Λαζαρίδης	1
Γεώργιος Κυριακίδης	1
Προκόπιος Σταυροποταμιανός	1
Προηγούμενος	2
Π. Δ. Ψωμιάδης	1
Ἰωάννης Π. Κανδύλης	3
Ἰωάννης Α. Ζαφειρίδης	1
Δούκας Δ. Καρβωνίδης	10
Ν. Λεστουιάνος	1
Α. Κ. Παρηγόρης	1
Ι. Μ. Καράκης	1
Γεώργιος Κ. Μωϋσιάδης	1
Μ. Δ. Τοσχάφ	1
Ἀντώνιος Πετρίδης	1
Σπυρίδων Ἡλιάδης	1
Ἰωάννης Γχρούγιος	1
Κωνσταντῖνος Οἰκονομίδης	1
Δημήτριος Δουλᾶς	1
Τηλέμαχος Καλλονᾶς	1
Ἐλευθέριος Πουλουλίδης	1
Ἀλέξανδρος Δαμαλᾶς	1
Σέργιος Βλαδίκας	1

Σώματα

Δημήτριος Σφέτσος	1
Γεώργιος Α. Γεωργιάδης	1
Ἀναστάσιος Κριωνᾶς	1
Δημήτριος Τσάττος	1
Βίκτωρ Λενδῆς	1
Ἰωάννης Ρόζος	1
Πρόδρομος Σεφεριάδης	1
Ἀλέξανδρος Δήμησας	1
Ἀναστάσιος Τάγης	1
Βρ. Βωζάνης	1

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ.

Οί κύριοι

Ἀνώνυμοι φίλοι δι' Ἀριστοτέλους	
Φουτριέρ.	200
Π. Καρολίδης	5
Π. Καπλανίδης	5
Κ. Σ. Κωνσταντινίδης	4
Ἄλ. Νικολαΐδης	2
Κωνστ. Βεϊνόγλους	2
Ἄδελ. Γρηγοριάδαι	2
Ζαφείρω Σπετζιώτη	2
Ἰωάννης Παπαδάκης	3
Δ. Χ. Νικολάου	1
Γ. Λογοθέτης	1
Κ. Ἰωαννίδης	1
Σ. Οἰκονομόπουλος	1
Θ. Προβελεγγιάδης	1
Α. Παλιζῆς	1
Θ. Σταφέττας	1
Ι. Ἀλβέρτης	1
Α. Νικολαΐδης	1
Ν. Τσαγχιρίδης	1

Σώματα	Σώματα	Σώματα	
Ν. Ἀρώνης	1	Ἀλφρέδος Π. Μιχαηλίδης	1
Ι. Δημ. Ἰωαννίδης	1	Γ. Π. Χαραλαμπίδης	1
Ι. Ἀσθεναίδης	1	Βασίλειος Κοράλλης	1
Μ. Χρυσάκης	1	Σωκρ. Φαλτάιτζ	1
Εὐ. Παντατζίδης	1	Ἄντ. Ἀρεάλης	4
Κων. Σῶκος	1	Γ. Χρυσάκης	1
Νικ. Σαμιωτάκης	1	Ἄλ. Τζιβόγλου	1
Κ. Τσινινῆς	1	Σ. Γ. Μῆτζελλ	1
Ν. Γεωργιάδης	1	Εὐαγ. Παπααναστασίου	1
Συ. Κασάπογλου	1		
Ι. Α. Βάρδας	1	ΕΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙ.	
Ν. Ἀργυρόπουλος	1	Οἱ κύριοι	
Γ. Βορινός	1	Ὁ Μητροπολίτης Τραπεζούντος	
Ἡρακλῆς Μανουσάκη	1	Γρηγόριος Καλλίδης	5
Θρασύβ. Κωνσταντινίδης	1	Νικόδημος Ἱερομόναχος	
Ἄλεξ. Καλλιγάκης	1	τῆς Μονῆς Σουμελά	1
Θεολ. Ἀναστασιάδης Κούλαλης	1	Ἀναστάσιος Κυτρίδης	1
Στυλ. Νικολαΐδης	1	Ὁ τῆς Α. Σ. Ἀρχιμανδρίτης	1
Ἄλεξ. Μηταράγγας	1	Νεόφυτος	1
Ἰωάννης Μουράτης	1	Ὁ τῆς Α. Σ. Πρωτοσύγκελος	
Πέτρος Κουτσόπουλος	1	Παντελεήμων Κομβαιώτης	1
Ἡρακλ. Γ. Καλομοίρης	1	Ὁ τῆς Α. Σ. Ἀρχιδιάκονος	
Εὐαγγ. Μιχαηλίδης	1	Πανάρετος ἐκ Γανοχώρων	1
Θεμιστοκλῆς Καταλάνος	1	Πρόδρομος Ἀμαράγτου	
Ν. Ρεπάνης	1	πρεσβύτερος	1
Ἀνδρέας Κατακουζηνός	1	Δημήτριος Κτενίδης	1
Ἡσαΐας Οἰκονομίδης	1	Ἰωάννης Σουμελίδης	1
Κίμων Ἀποστόλου	1	Στυλιανός Περσεΐδης	1
Νικ. Ἐλευθεριάδης	1	Α. Β. Φιλλίζης	1
Μιλτ. Σαβδόπουλος	1	Ἄνδ. Τριανταφυλλίδης	2
Σπυρ. Ἀραπατζόπουλος	1	Γρ. Σιναρόπουλος γραμματεὺς	
Σπυρ. Σ. Καρακούσης	1	τῆς Ἱ. Μητροπόλεως	1
Γ. Δ. Βασιλειάδης	1	Η. Γ. Ἡλιοπούλος	5
Σ. Ἀναστασιάδης	1	Ι. Χ. Παπαδόπουλος	1
Ὁδ. Σεπρούδης	1	Ι. Τ. Γιαννικαπάνης	1
Γεώργιος Δ. Μαρκόπουλος	1	Γ. Ἀγαθ. Κουστουλίδης	2
Εὐαγγ. Παλαιολόγος	1	Ἀθ. Π. Ἀφουξενίδης	1
Ἀριστ. Κ. Ρεΐζης	1	Παῦλος ἱερεὺς Σανταῖος	1
Α. Πηλεΐδης	1	Λύσανδρος Π. Κακουλίδης	1

Σώματα	Σώματα	Σώματα	
Π. Α. Αύξεντίδης	1	Ἄδελφοὶ Χρυσάφογλου	1
Φωκίων Γ. Καρθωνίδης	1	Κωνσταντῖνος Ἀθανασιάδης	1
Φωκίων Ν. Κακουλίδης	1	Χ. Ι. Γεωργόπουλος	1
Παρασκευᾶς Μεταλλεΐδης	1	Ι. Γ. Σισμάνογλου	1
Ι. Σ. Σουλιάδης	1	Φώτιος Νουρλόγλου	1
Α. Ε. Καραπαναγιώτης	1	Σάββας Μαυρίδης	2
Κ. Α. Διαφωνίδης	1	Ναοὺμ Χαραλάμπου	1
Δαμιανὸς Δαμιανίδης	1	Π. Μ. Πορτοκάλογλου	1
Ἄριστ. Τριανταφυλλίδης	1	Κ. Α. Πορτοκάλογλου	1
Στυλιανὸς Παπαδόπουλος	1	Ἄδελφοὶ Μαζάρογλου	4
Εὐκλεΐδης Ν. Ἱεροκλῆς	1	Πρ. Β. Τζομπανλόγλου	1
Κωνσταντῖνος Ι. Σαβουλίδης	1	Γιοβὰν ἄγας Ἀρζόγλου	4
Δ. Ξιφιλῖνος	2	Δημοσθένης Μουράτογλου	1
Θ. Χ'. Ε. Γραμματικόπουλος	1	Κ. Γρηγοριάδης	1
Ἄριστεΐδης Ν. Ἱεροκλῆς	1	Χ. Παπᾶ Γεωργιάδης	1
Ἐλευθέριος Φοινικόπουλος	1	Ἀβραὰμ Βαϊράμογλου	1
		Γεράσιμος Μαζαράκης	1
ΕΝ ΑΜΙΣΩ.		Εὐθύμιος Ἡλιοπούλος	1
Οἱ κύριοι		Κωνσταντῖνος Κουτσούρης	1
Ἄγ. Ἀμασειᾶς κ. Σωφρόνιος	4	Σ. Χ'. Ἰωακείμογλου	1
Ὀδυσσεὺς Ταχιντζῆς	1	Δημήτριος Τζετινόγλου	1
Δαμιανὸς Ἐμ. Ροσέτος	1	Παρασκευᾶς Παυλίδης	1
Κωνσταντῖνος Λαναράς	4	Θ. Ὀμηρίδης	1
Νικόλαος Σισμάνογλου	1	Στέφανος Τσαπραζόγλου	1
Εὐφραῖμ Δουρμούνογλου	1	Νικόλαος Κουτσούρης	1
Ἄγγελος Γλυκὺς	1	Κωνσταντῖνος Ἀμούτζας	1
Ἀπόστολος Δεερμεντζόγλου	4	Νικόλαος Ἀράπογλου	1
Μιλτιάδης Παπαδόπουλος	1	Χ'. Γρηγόριος Ἀναστασίου	1
Ἄδελφοὶ Φοντόπουλοι	1	Ἀθανάσιος Μίγκας	1
Γ. Α. Κοτζαμπᾶς	1	Ἰωάννης Φουντούκης	1
Εὐγένιος Κ. Πορλόγλου	1	Ἀλέξανδρος Ἀρών	1
Α. Πιαλόγλου	1	Χ'. Ἰωάννης Γελκεντζόγλου	1
Σ. Κοκόνιος	1	Ἄδελφοὶ Τριανταφυλλίδαι	1
Νικόλαος Βερβένης	1	Ἀναστάσιος Χαραλαμπίδης	1
Α. Ἡλιοπούλος	1	Νικόλαος Μακρῆς	1
Νικόλαος Ξυλάνης	1	Μιχαὴλ Ἀρκουδάρης	1
Γ. Ε. Μαλαμίδας	1	Ἄδελφοὶ Καϊτζόγλου	4
Α. Κωνσταντάρης	1	Σταῦρος Χ'. Γρηγορίου	1
Κωνσταντῖνος Χρυσότης	1	Ἰωάννης Χαριμαντᾶς	1

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ		Σώματα	
Οἱ κύριοι.		Σώματα	
Μαργαρίτης Δήμιτσας	1	Χρ. Δ. Ζάππας	1
Μιχαήλ Θεολογίδης	1	Βασίλειος Α. Δεσίρης	1
Θωμάς Κανᾶς	1	Κωνσταντῖνος Ψαλτώφ	1
Ἄριστείδης Ἱεροκλῆς	1	Α. Ν. Ψαλτώφ	1
Νικόλαος Π. Εὔθυμιάδης	1	Δ. Δ. Ἄμιρος	1
Ἰωάννης Μαυρομματῆς	1	Ἰ. Ἐμμ. Βεῖνόγλου	1
Νικόλαος Χρηστογιαννάκης	1	Κ. Γ. Παππακώστας	1
Ὀρέστης Βαλασάκης	1	Β. Τιφτικτσόγλου	1
Α. Α. Χαλκίοπουλος	1	Ἀχιλλεὺς Γεωρτζόγλου	1
Γ. Παπαβασιλείου	1	Νικόλαος Ἀλεξάνδρου	1
Κλεάνθης Δ. Παπουτζάνης	1	Δημήτριος Καΐπας	1
Δημήτριος Κ. Δημητριάδης	2	Ἄριστείδης Πετρίνης	1
Νικόλαος Ἰορβάνου Βαϊάνος	1	Ν. Ι. Ζωγραφακῆς	1
Ἰωάννης Δ. Σβορώνος	1	Γεώρ. Παρασκευόπουλος	1
Βασίλειος Βούλγαρις	1	Παναγιώτης Ι. Ζανέλλης	1
Ε. Δ. Ἐλευθεριάδης	1	Ἰπποκράτης Μιχαλακόπουλος	1
Ι. Κ. Ἡλιάσκος	1	Κωνσταντῖνος Γ. Ἰωάννου	1
Α. Κανατίδης	1	Σάββας Γεωργιάδης	1
Γρηγόριος Περγαμηνός	1	Χρῆστος Χ. Δημητρίου	1
Α. Σκιαδαρέσης	1	Μιχαήλ Α. Παππᾶς	1
Σπυρ. Μωραΐτης	1	Ἰωάννης Κοντολέων	1
Γ. Ι. Ζολώτας.	1	Πέτρος Φωτιάδης	1
Ν. Κ. Καταλάνος	1	Πάνος Καραβίας	1
Ἀθανάσιος Παπαζούρης	1	Ξ. Κομποθέκρας	1
Γεώργιος Π. Κεχαγιᾶς	1	Κωνσταντῖνος Νικολαΐδης	1
Σωτήριος Α. Οἰκονόμος	1	Ἰωάννης Κ. Σκρίμβης	2
Πέτρος Κουτούζης	1	Λεωνίδα Κ. Ὀρφανός	1
Σπυρίδων Μηλιαράκης	1	Νικόλαος Χατσίνης	1
Σωκράτης Σολωμωνίδης	1	Ἰωάννης Ροῦσος	1
Γεώργιος Ὑπερίδης	1	Λουῖζος Ἡλιοῦ	1
Ζαχαρίας Ἑλλην, φοιτητής	1	Γεώργιος Ἀνεμογιάννης	1
Γεώργιος Γρηγοριάδης Μάγνης	1	Δημήτριος Βλασσόπουλος	1
Χαρ. Β. Τζλάσιος	1	Παλαιολόγος Γεωργίου	1
Ἰωάννης Παπαστάθης	1	Ἀλέξιος Γ. Στυλίδης.	1
Ἀλέξανδρος Αὐλωνίτης	1		
Σ. Μ. Ἀποστολίδης	1		
Ξενοφῶν Α. Κοντόπουλος	1		

ΕΝ ΒΛΑΩΙ

Οἱ κύριοι.

Νικόλαος Σταυρίδης	1
Ἀλκιβιάδης Περδίκης	1

Σώματα		Σώματα	
Σώματα		Σώματα	
Ἰωάν. Μελαννίδης	1	Α. Πίτης	1
Ν. Δ. Νικολαΐδης	1	Γ. Ἰωαννίδης	1
Κωνσταντ. Π. Τσιντσιρόπουλος	1	Π. Κουντούρης	1
Γεώργιος Ζόνζηλος	1	Ἀντώνιος Γ. Πάντος	1
Ἀθανάσιος Ν. Χρυσοχωΐδης	1	Π. Ἐκιντζόγλου	1
Παπᾶ Οἰκονόμος Ἀγγελίδης	1	Σπ. Βλασσόπουλος	1
Ἰωάννης Γ. Βάκατος	1	Ε. Λάππας	1
Δημήτριος Φ. Ἀξελός	1	Δ. Λέον	1
Κωνσταντῖνος Τσιακμάκης	1	Κοσμάς Κατζίγρας	1
Νικόλαος Κ. Ζόνζηλος	1	Α. Φεβρίε	1
Θεόδωρος Στ. Ἀδαμάκης	1	Κ. Βουτζινᾶς	1
Δημήτριος Ἀγγελίδης	1	Δ. Εὔσταθίου	2
Ἀδαμάντιος Γ. Γρίβας ἑλληνοδ.	1		
Ζώσιμ. Ἐσφιγμένος	1		

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ

Οἱ κύριοι.

Ἰωάννης Ν. Βαλέτας	2
Μιχαήλ Κωνσταντινίδης	2

ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑΙ.

Οἱ κύριοι

Ἀνδρέας Α. Βαλλιάνος	50
Ε. Ζαφηρόπουλος	25
Θεόδ. Ἐμ. Ροδοκανάκης	25
Ἱερ. Βαλλιέρης	20
Ἰωάννης Σκαραμαγκᾶς	5
Δημήτριος Νικολόπουλος	8
Δημήτριος Γεωργιάδης	5
Γ. Ν. Ἀμπανόπουλος	15
Φ. Καραμάνος	10
Μ. Ροδοκανάκης	5
Π. Ἰγκλέσσης	5
Ἐμ. Χριστόδουλος	5
Γ. Φραγκίδης	5
Μ. Σέρμπος	5
Θ. Βουτσινᾶς	1
Δ. Χαρατζάεφ	5
Κ. Ι. Κουνσουμᾶς	5
Θ. Λυκιαρδόπουλος	5
Α. Θ. Ράλλης	10
Π. Λασκαρίδης	5
Α. Ν. Τζούρος	5
Κ. Α. Ευδίας	1

ΕΝ ΓΑΛΑΖΙΩΙ.

Οἱ κύριοι

Α. Ν. Βενιέρης διευθυντῆς τοῦ ἐν Γαλ. ἑλλ. ἐκπαιδευτηρίου	5
Πρωθιερεὺς Π. Γερακάκης	4
Ἀγαθᾶγγελ. Θωμαΐδης ἱεροδιακ.	2
Α. Σαρδέλης	2
Π. Λαμπρινίδης	2
Τ. Ε. Κοστομύρης	1
Ζ. Α. Κυριακός	1
Σ. Ν. Λιφάκης	1
Π. Χριστοδούλου	1
Ι. Α. Τέτσης	1
Ν. Γ. Νικολαΐδης	1
Ν. Α. Βενιέρης	1
Χρ. Καλωταῖος	1
Δ. Χρ. Καλωταῖος	1
Ι. Μ. Βερναρδάκης	1
Ι. Κ. Δακόπουλος	1
Μ. Α. Βίστης	1
Γ. Λαζάρου	1

SISMANOGLIO MEGARO

Εύρίσκειται παρὰ τοῖς βιβλιοπωλείοις τῶν Ἀδελφῶν

ΔΕΛΑΣΤΑ, καὶ Α. ΜΑΝΔΕΙΟΥ ΚΑΙ Γ. ΔΑΙΜΗΡΤΗ.

SISMANO-GLIO
MEGARO

Τιμᾶται γροσίων ἀργυρῶν 10.